media inter illas: ſm quā poſſent aliq̄ mō cōcordari due p̄dicte opiniōes magr̄i ⁊ Anſ. Hāc ſequit̄ btūs Tho. prima ſcōe. q. lxxxij. Et ſctūs Bonanē. in ſcōo ſcripto pn̄tis diſ. Hec opinio tenet ꝙ i originali pctō duo ꝯſiderant̄. Vnū tanq̄ʒ materiale: ſcʒ ꝯcupiſcētia q̄ eſt q̄litas q̄dam morbida: maxime illa q̄ iħeret aīe. Aliud eſt formale: ⁊ eſt carētia iuſticie originalis debite: ſicut in pctō actuali ſilr̄ duo ſunt: grā exēpli. In homicidio eſt aliq̄d poſitiuū in aīa: ſcʒ q̄dā act⁹ elicitus a voluntate q̄ eſt velle occidere. In exteriori v̄o ip̄e act⁹ occidēdi. Formale eſt priuatio ſcʒ carētia iuſticie debite ineſſe illi actui: q̄ ſi ineſſe actui interiori ſiue exteriori nō eſſet pctm̄. Hoc eſt dictū ſm noſtruʒ modū loquēdi: pctm̄ originale ſupponit ꝓ vitio ꝯcupiſcētie: ⁊ ꝯnotat carētiam iuſticie originalis debite. Debite dico nō ieſſe ꝯcupiſcētie: ſʒ debite ieſſe aīe lege ꝓpagationis a prio parēte deſcēdēti. Et hec videt̄ eſſe itentio Alex. loco allegato dicentis/ ꝙ originale pctm̄ hʒ vtrūq̄ʒ/ culpā ⁊ penā. Culpa eſt carētia iuſticie ſeu difformitas q̄dam q̄ ip̄a aīa deformat̄. Cōcupiſcētia eſt ip̄a pena: ⁊ īfra cū dr̄ pctm̄ origīale eſt ip̄a ꝯcupiſcētia materialis eſt p̄dicatio. Formalis aūt cū dr̄ macula vel difformitas ex origine primoꝝ parētū ꝯcta. Et ſequit̄ originale ſm aliq̄d eſt pena: ſm aliq̄d eſt culpa. Rōne carētie iuſticie eſt culpa: rōne ꝯcupiſcētie eſt pena. ¶ Beatus Tho. vbi ſupra art. j. dicit. Peccatū originale hʒ priuationē originalis iuſticie: ⁊ cū hoc inordinatā diſpoſitionē ptium aīe Vn̄ nō eſt priuatio pura: ſʒ eſt q̄dā habit⁹ corrupt⁹: nō tn̄ habitus īfuſus aut acq̄ſit⁹/ ſʒ habit⁹ ꝑ vitioꝝ originē inatus. Et articulo. iij. dicit. Peccatū originale materialr̄ q̄dem eſt ꝯcupiſcētia: formalr̄ aūt eſt defect⁹ originalis iuſticie ¶ Videt̄ itaq̄ʒ ꝙ ꝑ hoc poſſint opiniōes magr̄i ⁊ Anſ. ꝯcordari/ ꝙ magiſter dicēdo pctm̄ originale eſſe ꝯcupiſcētiā ſiue vitiū ꝯcupiſcibilitat̄: loq̄tur de materiali qd̄ eſt ī pctō originali: btūs Anſ. dicēs ip̄aʒ eſſe carentiā iuſticie originalis debite ineſſe loq̄t̄ de formali in pctō originali. Et ita videt̄ ꝙ in re nulla ſit repugnātia. Nō em̄ excludit magiſter priuatiōnē iuſticie originalis a pctō originali. Nec negat btūs Anſ. q̄litatē morbidā ſcʒ ꝯcupiſcibilitatē ꝯhi i filijs a carne infecta parētis: licʒ ſub illis vocabulis nō exprimat. Dicit em̄ ſtatim poſt principiū libri de conceptu virginali. Adam ⁊ eua ſi iuſticiā ſeruaſſent originaleʒ/ qui de illis naſcerent̄ orginaliter ſicut illi iuſti eſſent. Quoniā aūt ꝑſonaliter peccauerunt/ cum originaliter incorrupti haberent poteſtatem ſeruādi ſine difficultate iuſticiā/ totū qd̄ erat infirmatū ⁊ corruptū eſt. Corpus q̄dem: q̄a tale poſt peccatum fuit qualia ſunt brutoꝝ aīalium corruptioni ⁊ carnalibus appetitibus ſubiacentia. Anima vero quia ex corruptiōe corporis ⁊ eiuſdē appetitibus atq̄ʒ ex indigentia bonoꝝ que perdidit carnalib⁹ affectib⁹ eſt inſerta Et quia tota natura humana erat ī illis ⁊ extra illos: de illa nihil erat tota īfirmata ⁊ corrupta eſt. Remāſit igitur in ea debitū iuſticie integre ſine omni iuſticia quā accepit: ⁊ debitū ſatiſfaciēdi: q̄r eaʒ deſeruit/ cum ip̄a corruptione quā ꝓpter peccatū icurrit. Sicut itaq̄ʒ ſi non peccaſſet qualis facta eſt a deo/ talis ꝓpagaretur: ita poſt peccatum qualē ſe peccando fecit/ talis ꝓpagatur. hec Anſ. Ecce vbi expreſſe Anſ. triū facit mentionē: ſcilʒ infirmitatis ⁊ corruptionis corporis: carnaliuʒ affectuum anime ex corruptione corporis. Quod intelligere oportet non de actuali effectu/ alioquin nō eſſet ī paruulis/ ſed aptitudinali. Et tertio debitum iuſticie ⁊ ſatiſfactionis pro ei⁹ deſertione. Ponit ergo aliq̄d in corpore: aliq̄d in aīa: et cum hoc iuſticie debitum/ que tria dicit manere ī ꝓpagato. Non ergo negat poſitiuum aliqd̄ ſequi peccatum primoꝝ parētū/ tam in corpore q̄ʒ in aīa propagati. Nullum autē hoꝝ dicit eſſe peccatū originale: quia probat per lōgum iniuſticiā non eſſe rem aliquā ſed ſolā abſentiam iuſticie. Peccatum vero originale iniuſticia eſt. Inde concludit ꝙ originale pctm̄ nihil aliud eſt niſi abſentia debite iuſticie. Et ꝓpe finē libri Peccatum inq̄t quod originale dico/ aliud intelligere nequeo in ipſis infantib⁹ niſi ip̄am quā ſuppoſui factam per inobedientiam Adē: iuſticie nuditatem per quā oīes ſunt filij ire. Vnde videt̄ ꝙ magis ſit diſputatio de nomine q̄ʒ de re ¶ Sed forte diceres contra opinionē primā ⁊ tertiā. Si originale pctm̄ ſupponit pro vitio ꝯcupiſcētie/ ſeq̄ret̄ ꝙ ſic in corpore paruuli nō ꝓduceret̄ tale vitiū cōcupiſcentie ſiue fomes neq̄ʒ in mente: quia deus non cōcurreret. Et tunc ſublato debito originalis iuſticie qua caret nō eſſet in eo peccatū originale. ꝯn̄s falſum cū talis eſſet debitor iuſticie quā nō haberet: ⁊ ideo pctō: ⁊ nō ꝑſonali pctō: ḡ originali Igitur videt̄ ꝙ pctm̄ originale nō importet niſi nudā priuationē iuſticie originalis cū debito habendi. ¶ Item ſi pctm̄ originale ſupponit ꝓ poſitiuo victo cōcupiſcētie/ in caſu nō eſſet ibi pctm̄ originale Si ſupponit ꝓ priuatione/ tūc falſum eſt ꝙ cōcupiſcētia eſt pctm̄ originale/ cū nō ſit nuda priuatio. ¶ Ad illud poſſet dici ꝙ opi. pria ⁊ tertia loquunt̄ ſʒ ꝙ res nūc ſe hn̄t. Et ſm ipoſitionē terminoꝝ cōiter vſitatā Et q̄r ſm curſuʒ rerū nō ſeparat̄ carentia iuſticie debite a vicio cōcupiſcētie: licet bene econuerſo. Ideo ſaluat̄ illa impoſitio termini: qua ſubſtractiue ſignificat vitiū cōcupiſcētie ⁊ formalr̄ importat carentiā iuſticie originalis. Si vero curſus rerū mutaret̄/ vt ponit caſus vſus termini cōſequēter mutaret̄. Vnde cū forma iportat priuationē iuſticie originalis cū debito habēdi: vbicūq̄ʒ illud iuenit̄: ibi eſt pctm̄: ſiue vitiū cōcupiſcētie aſſit ſiue nō. Sed q̄r ſm curſum reꝝ/ priuatio iuſticie cū debito habēdi nō iuenit̄ ſine fomite: ideo ſuſtineri pōt ille vſus termini pctī originalis: ꝙ ſcʒ ſupponit ꝓ vitio ꝯcupiſcētie ⁊ connotat priuationē ⁊c̄. Et ꝙ Anſ. dicit q̄ nihil aliud itelligit ꝑ pctm̄ originale niſi nuditatē iuſticie ſiue ei⁹ abſentiā: itelligendū eſt q̄ʒtū ad ei⁹ formale non q̄ʒtū ad materiale.

¶ Quātū ad ſcōʒ articulū eſt pria ꝯcl'o. Oīs ꝓpagatus ab adā ꝑ ſeminū ꝯmixtionē ꝯhit originale pctm̄ generaliter/ niſi fuerit ex priuilegio p̄ſeruat⁹ ſpecialiter. Et debēt v̄ba i hac ꝯcl'one abſolui a tp̄e Prima ps ꝯcl'onis eſt oīs orthodoxoꝝ ⁊ eccl'ie eā determinātis ꝯtra hereſim pelagianoꝝ: ⁊ ſufficiēter eſt ꝓbata ī textu. Et dr̄ notāter in eadē pte ex ſeminū ꝯmixtiōe: ꝓpter xp̄m quē ipoſſibile fuit pctō maculari tā originali q̄ʒ actuali. Nam ⁊ beatus Aug. infectionem illā nō attribuit ꝓpagationi: ſed libidinis ardori in ſeminū cōmixtiōe. Ex q̄ ptʒ/ ꝙ ſi hō ꝓduceret̄ miraculoſe de aliq̄ parte corpis humani ſine cōmixtione ſexuū: ſicut eua de coſta ade/ nō cōtraheret ſic ꝓduct⁹ peccatū originale. Scōa pars ꝓbat̄: q̄r poteſt deus aīe grām cōcreare: ⁊ eā corpori lege ꝓpagatiōis formato infundere. Grām q̄ʒ in aīa tali cōſeruare: ḡ talis aīa pctm̄ originale non cōtraheret: ḡ ſcōa pars vera ꝯn̄a nota. aſis ꝓ prima parte nullus fidelis dubitat/ Arti. 2 ꝯcl'o .1.

cū hoc nullā includat ɔtradictionē aut ipoſſibilitatē.
Sicut eñ poſt iſtās creatiōis pōt grām īfundere aīe
peccatrici: ⁊ īfundēdo pctm̄ remittere: ita multo ma-
gis pōt grām ſil' cū aīa creare: ⁊ p hoc aīam a pctō p̄-
ſeruare Nulla eñ hic ē repugnātia nec ex pte dei nec
aīe: nec grē: ſcđa ps añcedētꝭ pbaꝛ. Qꝛ grā ita repu-
gnat oꝛigiali pctō ſicut actuali: ģ neutrū ſtat cū grā
ɔña nota: añs ptꝫ. Quia grā facit dignū btitudine et
filiū regni. Peccatū tā oꝛigiale q̄ȝ actuale moꝛtale fa
ɔclo.2. cit idignū ⁊ filiū gehēne: illa aūt repugnāt. ❡ Scđa
ɔclo. Oꝛiginale pctm̄ nō tm̄ eſt pena: ſꝫ eſt iniuſticia/ ⁊
iniqtas/ ſiue culpa. Hāc ɔclonē magiſter pbat aptis
auctoꝛitatibꝰ bti Aug. in lib. de eccle. dog. pbat etiā
btūs Anſ. reducēdo ad incōueniēs. Nā cū paruulus
nō baptiꝫatꝰ ppter oꝛiginale dānaꝛ: ſi non eſſet pctm̄
⁊ culpa/ deꝰ dānaret aliquē ſine pctō ⁊ iiuſticia. Hoc
aūt eſt incōueniēs φ mūdus a pctō dānareꝛ ❡ Item
ſeqtur φ nō ſolus filiꝰ ꝟginis iter hoīes in vtero ma-
tris ⁊ naſcēs de matre fuiſſet ſine pctō: qđ eſt incōue-
niens/ ſaltē naturalr̄ ⁊ ſine ſpeciali priuilegio: cū di-
cat ſcriptura. Nemo mūdus a ſoꝛde nec infans/ cuiꝰ
eſt vita vniꝰ diei ſup terram. ❡ Itē oīs carēs iuſticia
quā hr̄e teneꝛ eſt pctōꝛ: ſꝫ oīs ɔcupiſcibiliter genitus
ab adā teneꝛ hr̄e iuſticiā oꝛiginalē: vt pbatū eſt pꝛio-
ri articulo ⁊ ea caret: ģ eſt pctōꝛ: vltra ergo hꝫ pctm̄/
ɔclo.3. nō actuale vt ſuppono: ergo oꝛiginale. ❡ Tertia cō-
cluſio. Pctm̄ oꝛiginale nō dicit rē poſitiuā q̄ȝtum ad
ſuū foꝛmale: ſed oꝛiginalis iuſticie priuationē debite
ineſſe. Patet pars pꝛima: qꝛ id dicit foꝛmalr̄ q̄ circun
ſcripto nō dr̄ aliqs pctōꝛ: ⁊ poſito eo aliis circūſcri-
ptis dꝛ pctōꝛ. Sꝫ nullū poſitiuū eſt tale/ ģ pꝛia ps ꝓba
ɔña nota cū maioꝛe. minoꝛ ꝓo pbaꝛ ſil' cū ſcđa pte cō
cluſionis: qꝛ poſita priuatione iuſticie oꝛiginalis de-
bite eo mō q̄ priuatio dꝛ poni: aliis puta fomite ac q̄-
litate moꝛbida ⁊ q̄cūq̄ȝ talia ſunt circūſcriptis: priua
tus oꝛiginali iuſticia eſt pctōꝛ: qꝛ debitoꝛ eiꝰ q̄ caret.
Aliis aūt poſitis/ ſublata carētia debiti talis non eſt
pctōꝛ: vt patꝫ poſt baptiſmū: vbi manet qdē fomes ⁊
nō manet pctōꝛ: qꝛ iā non caret iuſticia debita: eo φ p
ɔclo.4 baptiſmū ſublatū eſt debitū. ❡ Quarta cōclo. Pctm̄
oꝛiginale de facto nō eſt ſine fomite: q̄ eſt lex carnis
ad iordinatas ɔcupiſcētias iclināte ꝯ dictamē recte
rōnis. pbaꝛ ɔclo p illud apli Roma. vii. Uideo aliā le
gē in mēbꝛis meis captiuantē me in legē pcti/ q̄ eſt in
mēbꝛis meis. Glo. interli. Legē in mēbꝛis. i. fomitē.
Et glo. marginalis. Recte fomes pcti lex dꝛ: qꝛ legi-
time factū eſt: vt q̄ nō obediuit ſuo ſupioꝛi/ ei nō ſerui
at ſuū iferiꝰ. i. caro. Ad idē adducit magr̄ auctates i
textu. In his. iiii. ɔclonibꝰ oēs doctoꝛes catholici cō
coꝛdāt Sꝫ an fomes ille ſit de rōne pcti oꝛiginal'/ ſiue
oꝛiginale pctm̄ ibi diſſētiūt: vt patuit i opiniōibꝰ pꝛio
ɔclo.5. articulo recitatꝭ. ❡ Et igiꝛ ɔclo qnta: vtrūq̄ȝ ⁊ fomi-
tē icludi in rōne pcti oꝛiginalis tanq̄ȝ materiale ⁊ ipꝫ
nō icludi: ſꝫ eſſe ānexū de facto: eſt pbabile. ptꝫ ɔclo:
qꝛ vtrāq̄ȝ partem tenēt viri ſcti ⁊ doctoꝛes famoſiſſi-
mi. Neutrāq̄ȝ ps eſt ab eccl'ia repꝛobata: vt ptꝫ articu
lo pꝛio. Qꝛ ꝓo de facto ita ſit/ φ fomes ānexꝰ ſit oꝛi-
ginali pctō. ptꝫ: qꝛ nuſq̄ȝ inueniꝛ oꝛigiale ſine fomite:
licet fomes ſit in baptiꝫatis ſine oꝛiginali: ⁊ ita eſt de
facto: ſecꝰ de poſſibili: vt articulo pꝛimo oſtēſum eſt.
ɔclo.6. ❡ Sexta conclo: tenendo opini. magri: due q̄litates
B moꝛbide ſunt ponēde: vna in aīa alia in carne. Qꝛ vna
in aīa magr̄ pbat qꝛ in ſola aīa eſt peccatū. Qualitas
aūt illa ſeu fomes eſt peccatū oꝛiginale ſm magrꝫ: ģ
erit in aīa. Qꝛ aūt ſit in carne/ pbaꝛ: qꝛ q̄litas illa eſt
in ſemine ⁊ coꝛpoꝛe ſemiato priuſq̄ȝ īfundaꝛ aīa. Alio
quin qūo ꝯhereꝛ a pente/ cū oīs actio parentuꝫ ceſſa-
uit ante aīe infuſionē. Et cū aīa īfundiꝛ/ nihil de nouo
appentibꝰ ꝯhiꝛ. Itē plane dicit magiſter φ ex carne
īfecta aīa dū īfundiꝛ/ inficiꝛ ⁊ maculaꝛ. Ponēs exēplū
de pāno mūdo ex macula manꝰ recipiētis maculato.
❡ Septima ɔclo: tenēdo opini. bti Anſ. Una q̄litas Cōclo.7
moꝛbida videꝛ ſufficere q̄ ſubiectaꝛ in ipa carne. pbaꝛ
ɔclo: qꝛ illa q̄litas poniꝛ ppter iclinationē voluntatꝭ
effrenatam ad ɔcupiſcēdum quā experimur. Sed ad
hoc ſaluandū ſufficit q̄litas carnis abſq̄ȝ hoc φ talis
ponaꝛ in aīa ⁊ eius pte. Et cauēda eſt pluralitas/ vbi
nō vꝛget neceſſitas. Qꝛ illa in carne quā debet pone
re ex ɔclone p̄cedēti ſufficit/ pbaꝛ: qꝛ ita expimur φ
q̄litas coꝛpal'/ vt g̃uitas coꝛpoꝛis iclinat appetitū ſen
ſitiuū: ⁊ imediāte eo etiā volūtatē ad deſcēſum. Pro-
pter g̃uitatē eñ coꝛpoꝛis volūtas craſſi magis vult
deſcēdere q̄ȝ aſcēdere: aut qeſcere q̄ȝ ābulare. Sic ca
loꝛ icētiuus (q̄ eſt in mēbꝛis) ad libidinē ⁊ humoꝛ coꝛ
poꝛis ſupfluus inclināt volūtatē mediāte actu appe-
titus ſenſitiui ad actꝰ incōtinētie Nec videꝛ neceſſitas
ponēdi ad hec ſaluāda q̄litatem in appetitu ſenſitiuo
aut volūtate: qꝛ nec eſſet actus nec habitꝰ Non actus
qꝛ fomes eſt in hoīe: ⁊ manet etiam dū nullus fuerit
actus in appetitu ſenſitiuo aut intellectiuo: vt ptꝫ in
hoīe doꝛmiente. Nec habitꝰ: qꝛ habitꝰ nō cauſat natu
raliter niſi ex actibꝰ. Fomes aūt p̄cedit actꝰ: nec pōt
dici φ ſit actus infuſus: qꝛ deus talē moꝛbidā q̄litatē
non infundit. ❡ Quātū ad tertiū articulū eſt dubiū Arti.3.
pꝛimū: q̄ illaꝝ opi. ſit pbabilioꝛ Rñdeꝛ φ oēs ſunt pba Dubi.1.
biles: nec aliq̄ eaꝝ pōt euidentr̄ iprobari. Pꝛima qdē I
magiſtri magis ſaluat cōes auctoꝛitates in illa mate
ria currentes. Sed nō video quō ſaluet φ pctm̄ oꝛigi
nale eſſe pōt ſine fomite/ qđ tm̄ poſſibile eſt: qꝛ iniuſti-
cia oꝛiginalis carētia: ſcꝫ oꝛiginalis iuſticie pōt ſtare
abſq̄ȝ fomite: vt ſupꝛa argutū eſt Difficile etiā erit ſal
uare/ φ deus nō cauſet pctm̄: qꝛ quicqd poſitiuū eſt i
fomite quē ponit illa opinio eſſe pctm̄ oꝛiginale: deꝰ
cauſat qui eſt cauſa oīs effectus poſitiui. Et ſi nō po-
nitur priuatio eſſe de rōne pcti oꝛiginalis: deus cau-
ſat oꝛiginale pctm̄: ⁊ quicqd in eo eſt. Et poſſent ap-
plicari rōnes pꝛobātes pctm̄ actuale nō eſſe qd poſi-
tiuū q̄ȝtū ad rationē pcti foꝛmalē: de q̄ infra dicetur.
❡ Opinio bti Anſ. paucioꝛes hꝫ inſtantias: q̄ lꝫ etiā
ponat fomitē vt viſum eſt: nō tm̄ ponit eū eſſe de rōne
pcti oꝛiginalis: vel aliqd eius eſſe. ❡ Tertia opinio
videꝛ magis tolerabilis ad hoīem: q̄ mediās iter pꝛi
mas duas facile ſoluit auctoꝛitates vtriuſq̄ȝ opinio-
nis: qꝛ q̄dāmodo amplectiꝛ ambas. Uerū non appa-
ret quō ſaluet φ poſſet eſſe pctm̄ oꝛiginale ſine fomi-
te: qūo ⁊ ſi deficiente connotato p terminū/ deficit et
ſuppoſitio/ nō tm̄ ecōuerſo exiſtēte connotato neceſſa
rio poniꝛ ſuppoſitio. i. materiale illud cui inheret di-
ſpoſitio vt argutū eſt. ❡ Scđo dubitaꝛ q̄ ſit q̄litas il Dubi.2.
la q̄ dꝛ fomes in carne: an ſit q̄litas pꝛima vel ſcđa: ⁊ K
vñ cauſaꝛ. Ad hoc rñdet Occā. iii. qtl'. q. x. φ fomes
eſt q̄litas carnis inoꝛdinata: inclinans appetitū ſenſi
tiuū ad actū defoꝛmē ⁊ vitioſum in habēte iudicium
rōnis. Qꝛ ſit inoꝛdinata ptꝫ: qꝛ non inclinat/ niſi poſt
pctm̄: nō eñ erat i pꝛimis parentibꝰ ante pctm̄. Cete
re pticule patēt ex p̄miſſis. Qꝛ eñ nō ſit ſubſtātia ptꝫ
qꝛ nō eſt in beatis nec in xp̄o in qbꝰ tm̄ eſt: qcqd eſt de
ſubſtātia humane nature. Qꝛ aūt ſit q̄litas ptꝫ: qꝛ eſt

accidēs cū nō ſit ſubſtātia diſponēs ſubiectū ad pe[9]
ideo erit de pria vel ſcda ſpecie q̄litatis. Oꝫ ſit in car
ne patꝫ ex p̄miſſis: aliodn nō ꝯhereꝛ a parētibus q̄rū
actio ꝑſertim pris/ q̄ eſt pricipalioꝛ ceſſat an̄ ifuſionē
aie. ¶ Quib[9] p̄miſſis rn̄det Occā ꝙ pōt dici de fomi
te ſicut de ifirmitate coꝛpali: qꝛ ifirmitas cauſaꝛ qn̄qꝫ
ex iproportōe humoꝝ: imo eſt ipa iproportio humo-
rum. Aliqn̄ ex putrefactione ipoꝝ cauſaꝛ aliq̄ q̄litas
diſticta ab humoꝛib[9] Eodē mō pōt dici ꝙ ille fomes
ſiue q̄litas eſt aliq̄s humoꝛ vel humores q̄ cauſant a
cauſis naturalib[9]: puta qn̄ de[9] ꝓpꝛ pctm̄ reliqt hoieꝫ
ſuis naturalib[9] Uel forte ē iproportio humoꝝ: vl' aliq̄
q̄litas diſticta ab humoꝛib[9] Sꝫ nullū illoꝝ pōt ꝓbari
vl' iprobari ꝑ rōnē euidentē. Hec Occā. Ex q̄ patꝫ ad
primā dubij ptē ꝙ vtrūqꝫ pōt dici. ſ. ꝙ ſit q̄litaſ pria vl'
q̄litates prie. Pōt ēt dici ꝙ ē q̄litas ſcda cauſata a q̄li
tatib[9] primis ⁊ eaꝝ ꝯmixtiōe adiuicē. Et ſic ptꝫ rn̄ſio
ad ſcdaꝫ ptē dubij: ꝙ cauſaꝛ a cauſis naturalib[9] dū re
linquunꝛ ſue nature a deo ꝓpꝛ pctm̄ hois. ¶ Sꝫ Gre
go. de arim. dicit ꝙ in primis parētib[9] cauſata ſit a ve
nenoſo flatu ſerpentis in q̄ eos diabolus tētauit. Ab
illo inquit ſibilo caro illoꝝ deo ſe ꝓpter eorum inobe
diētiā ſeu pctm̄ ab eoꝝ cuſtodia auertēte/ ſeu eos nō
ꝯſeruāte q̄liter ſi nō peccaſſent ꝯſeruaſſet/ tali mala q̄
litate ifecta eſt. Nec mirū cū etiā ex ſibilo q̄rundā ſer
pentū aliqn̄ hoies afflati ſubito itereāt/ ſeu ad iteritū
grauiꝛ vrgeanꝛ. Allegat ad hoc btm̄ Auguſtinū. lib.
iiij. cōtra Julianū ca. xxxvj. dicētē. Sibilo venenoſo
ſerpentꝭ: cui[9] callidis decepti ſunt blādimētis. Hāc
inqetā ⁊ mortiferā peſtē eoꝝ coꝛpa ꝯceperūt: ⁊ ꝑ legi
timū vſum poſteaqꝫ de paradiſo ꝓiecti ſunt in poſte-
ros trāſmiſerūt. Reprobat ex eadē auctoritate opini
onē ade: q̄ tenet ꝙ cib[9] vetit[9] quē comederūt altera-
uit ⁊ intoxicauit carnē eoꝝ ad coꝛruptionē miſeram
quā nūc ſentim[9]: allegās aliā auctoritatē Auguſtini
Cōſequēter dicit ꝙ ab illa q̄litate in coꝛpoꝛib[9] ade ⁊
eue cauſata ſiꝛis cauſaꝛ in carne ꝓlis ſiue ſemine con
currēte feruoꝛe coit[9] ⁊ ardēti libidine q̄ ꝑ nullā trāſ-
Dubi. 3. mutationē naturalē tolliꝛ aut ꝯſumaꝛ. ¶ Tertio du-
bitaꝛ qūo q̄litas illa in aia generaꝛ: ⁊ in pte illa aie in
qua ſola eſt pctm̄ ſm opi. magr̄i ⁊ eoꝝ q̄ ponūt fomi-
tē eſſe pctm̄ originale; nō em̄ a deo ifundiꝛ/ manifeſtū
eſt: nec ab actib[9] ꝓprijs ſicut habit[9] acq̄riꝛ: qꝛ p̄cedit
omnes actus voluntatis. Nec a q̄litate moꝛbida car-
nis: qꝛ coꝛpoꝛale nō agit in ſpm̄. Rn̄deꝛ ad hoc dubiū
ſm opinionē tenētium orginale pctm̄ eſſe fomitem in
aia ꝙ cauſaꝛ a moꝛbida q̄litate carnis: vt dictū eſt ar-
ticulo primo. Cōſequēter negaꝛ ꝙ coꝛpus nō agat in
ſpm̄: nā obiectū ꝓducit ſui cognitionē ituitiuā in in-
tellectu: vt dicit Aug. A cognoſcēte ⁊ cognito pariꝛ
cognitio. ¶ Et ſi dꝛ ꝙ hoc ſit mediāte ſenſu coagēte
Rn̄deꝛ ꝙ licꝫ nūc in ſtatu illo aia cognoſcat median-
te ſenſu: nō tn̄ ſic in ſtatu poſt rōnē: ſir̄ ⁊ aia ſeparata.
Talis em̄ cognoſcit intelligibile p̄ns ituitiue nō cō-
currente miniſterio viriū ſenſitiuaꝝ. Sicut i ꝓpoſito
dꝛ ꝙ q̄litas coꝛpalis in carne generat qualitatē moꝛ-
bidā in aia imediate. Et licet difficile ſit ſic dare exē-
plū: extra ꝓpoſitū: nō tn̄ ideo negādū cū ⁊ ſcti hec di
Dub. 4. cāt: ⁊ oppoſitū nō poſſet ſufficiēter ꝓbari. ¶ Quarto
dubitaꝛ. Utrum q̄litas illa ſit intenſibilis ⁊ remiſſibi-
lis. Et videꝛ ꝙ ſic: nā ꝑ cauſas naturales pōt homo fi
eri ꝓnioꝛ ad cōcupiſcētias carnales: etiā pōt ꝓnitas
illa minui. Cū aūt ꝓnitas illa ſit ex fomite ſequitur ꝙ
ſit intenſibilis ⁊ remiſſibilis in ſua eſſentia. Antece-
dens ꝑ prima pte patet: qꝛ q̄buſdā medicinis incitaꝛ
homo ad libidinē: ⁊ q̄buſdā medicinis ifrigidātib[9] re
mittiꝛ ſtimul[9] carnis. Scda ps an̄cedētꝭ ptꝫ ex dictꝭ
qꝛ fomes eſt ꝯcupiſcibilitas q̄ nihil aliud ē q̄ꝫ ꝓnitas
ad ꝯcupiſcēdū. Rn̄deꝛ: ꝙ ſunt opinōes de dubitato.
Occā dicit loco allegato: ꝙ fomes eſt q̄litas carnis
intēſibilis ⁊ remiſſibilis: qm̄ ſm eū cauſaꝛ a q̄litatib[9]
ſeu cauſis naturalib[9] ſue nature deo non ꝓhibēte di-
miſſis: ⁊ qꝛ cauſe hm̄oi ſunt intēſibiles ⁊ remiſſibiles.
Etiā fomes q̄ eſt effect[9] eaꝝ pōt intēdi ⁊ remitti. Et
hec opinio ꝯcoꝛdat cū ſnia mgr̄i diſtictiōe ſequēti di
cētis ex auctoritate Auguſtini ꝙ remitti pōt ⁊ intēdi
¶ Alia eſt opi. q̄ etiā. ſ. tacta eſt ꝙ non intēdiꝛ vel re-
mittiꝛ in ſua eſſentia: licꝫ bn̄ q̄ ad effectū. Cui[9] rōnem
aſſignat Greg. qꝛ fomes ille nō eſt ex naturali diſpo-
ſitiōe carnis ꝓueniēte ex cibis aut alijs alterātib[9] re
bus: ex q̄b[9] cōiter in hoib[9] diſpoſitiōes ⁊ cōplexiōes
coꝛpoꝝ varianꝛ. Cui[9] euidēs ꝓbatio eſt: qm̄ cū q̄buſ-
libet diſpoſitiōib[9] coꝛpis ⁊ quātūcūqꝫ diuerſis vl' ꝯ-
rijs ſtat ꝓnitas illa. Nā cū tali q̄libꝫ naturalr̄ ꝯcept[9]
naſciꝛ ⁊ i nullo donec i moꝛtali viuit coꝛpe niſi ꝑ ḡtui
tū ⁊ ſingulare bn̄ficium cōſūmaꝛ. Sicut ḡ q̄litas illa
in aia nō eſt ḡnabilis ex aliq̄b[9] coꝛpoꝛalib[9] qualitati
bus: niſi ex his q̄ in ſemine ex feruoꝛe coit[9] ⁊ ardēti li
bidine cauſanꝛ ſic nō eſt ex alijs augmētabilis: nec ex
eoꝝ ꝯtrarijs diminuibilis. ¶ Et cōſequēter ad rōnē
que arguit ꝙ ꝓnitas illa ex medicinis ⁊ naturalibus
cauſis augeꝛ. Rn̄r ꝙ hoc nō eſt: qꝛ ex illis imediate i-
tendaꝛ fomes: ſed qꝛ ex eis intēdunꝛ vel cauſanꝛ alie
qualitates coꝛpales q̄b[9] etiā coadiuuātib[9] aia trahiꝛ
ad ſiles paſſiōes. Sic etiā ꝑ augmētū fellis aut cho-
lere facili[9] ⁊ vehemētius hō iracūd[9] excitaꝛ ad irā: ⁊
tn̄ habit[9] iracūdie nō augeꝛ imediate ꝑ tales coꝛpa-
les q̄litates ⁊ eaꝝ extrinſecas cauſas abſqꝫ vitali aie
actu. Pronitas ḡ illa nō ex ſolo fomite: ſꝫ etiā ex ꝯple
xionis q̄litate. Et ideo lꝫ coꝛpales q̄litates coopanꝛ
pronitati: nō tn̄ ideo: qꝛ vel fomes ponēd[9] nō eſt vel ex
eis augmētaꝛ: alioquin etiā ꝓbareꝛ ꝙ in aia nō eēt ha
bit[9] iracūdie/ aut luxurie/ aut accidie/ tēperantie: aut
alius iclinās ad paſſiōes ad q̄s etiā ꝑ coꝛpalia alimē
ta experimur nos magis diſponi qd̄ eſt ꝯ oēs ¶ Uex
ad motiua hui[9] opiniōis facile reſponderet opi. pria
Occā dicēs: ꝙ lꝫ fomes manet a ꝯceptiōe vſqꝫ ad in-
ſtās moꝛtis non ideo ſequiꝛ ꝙ nō poſſit augmētari ꝑ
q̄litates aut cauſas naturales. qꝛ ita argueꝛ de ca-
loꝛe naturali hois: q̄ tn̄ ꝯcediꝛ poſſe itēdi et remitti ꝑ
cauſas naturales: lꝫ nō poſſet extingui manēte hois
vita. Nā ſi extinguiꝛ/ hō moꝛiꝛ: ita diceꝛ de fomite
ꝙ ꝑ nullā diſpoſitionē coꝛpoꝛis ſtātē cū vita pōt ex-
tingui: ſꝫ ſi extinguiꝛ fomes/ vita ſimul extinguiꝛ Nō
em̄ extinguiꝛ niſi tot[9] caloꝛ naturalis extinguaꝛ. Et
ꝑ hec pꝫ rn̄ſio ad foꝛmā argumētoꝝ. Et tm̄ de q̄ſtio-
ne. ¶ Circa tertiā ꝯclōnē textus q̄ loquiꝛ de his que
ſunt de veritate hūane nature poſſet moueri queſtio
q̄ differēda eſt ad librū quartū ad materiā de reſurre
ctione: vbi pertinentius tractatur. Diſtinctio. xxxj.

Sit de peccati originalis quidditate: agit
in hac diſt. xxxj. de eius traductione. Cō-
prehendiꝛ aūt ſententia textus in trib[9] cō
cluſionibus: quaꝝ prima eſt hec. ¶ Pctm̄
originale quod nō carni inheret/ ſed aie: ꝑ carnē ſolā
nō ꝑ animā contrahiꝛ a ꝓle. ¶ Secunda. Pollutio
quedā quā ex libidinoſa parentum concupiſcētia ca
ro cōtrahit dū cōcipitur/ cauſa eſt pcti originalis in

fomes est ꝯcupiscibilitas.
occam opio
gregorii opio

aīa: q̄ vitiū ſiue corruptio carnis appellaꝛ. ¶ Tertia. Nō fecunditas nature humane facit hoīem cū pctō naſci: ſed feditas libidinis quā hoīes habēt ex iſtius iuſtiſſima cōdemnatione peccati. Harū probationes textus proſequitur.

Queſtio vnica.

Circa hanc diſtictionē q̄riꝛ. Utrū pctm̄ originale in aīa ꝓlis lege ꝓpagationi genite cōtrahaꝛ ab aīa vel a carne. ¶ Ad q̄ſtionē illā ſūmarie ⁊ breuiter reſpōdēdum eſt: qꝛ materia eiꝰ ſicut ſequētiū duarū diſtictionū ꝯdepēdet priori q̄ſtioni: ⁊ eiꝰ ſolutio ex prioris q̄ſtionis ſolutione. Et qꝛ vt dictū eſt q̄ſtione p̄cedēti in originali peccato duo ꝯſiderāt: fomes. ſ. ⁊ carētia iuſticie originalis De vtraqꝫ dictū eſt vn̄ cauſaꝛ ⁊ per hoc vn̄ ꝯ̄hitur: etiā q̄uo ſe habeāt ad rōnē pcti originalis ſm̄ diuerſas opiniones ſupra recitatas. Nā de fomite habitū eſt/ q̄uo cauſatꝰ eſt in primo parēte: deinde q̄uo ex infectione carnis ⁊ generatiue ꝟtutis p ꝯcupiſcētie ardorē ac libidinē īfectū eſt ſemē. Et q̄litas hm̄ōi cauſata in carne ꝓlis: ⁊ ſic a parētibꝰ trāſfuſa in ꝓlē: hoc eſt cauſata ī ꝓlē. Et qđ de q̄litate illa morbida in carne ꝓlis cauſata/ fomes in aīa cauſatꝰ eſt: ⁊ ita a carne infecta eſt aīa in eiꝰ ꝯiūctiōe cū carne īfecta. Uerum apud eos q̄ ponūt plures aīas in eodē hoīe. ſ. vegetatiuā ⁊ ſenſitiuā q̄ ſunt ex traduce: qꝛ de potētia materie ita in hoīe ſicut in ceteris animātibꝰ genite: ⁊ aīaꝫ ītellectiuā nō genitā: ſꝫ a ſolo deo creatā ⁊ creādo īfuſā. Poſſet eſſe difficultas: vtrū fomes aīe ꝓlis ꝯ̄hiꝛ ab aīa ſenſitiua vel vegetatiua parētis: qꝛ tamē oſtēſū eſt ſupra diſt. xvj. ꝙ in hoīe eſt tm̄ vna forma ſubſtātialis. ſ. aīa ītellectiua q̄ nō eſt ex traduce nec a parētibus genita. ſꝫ a deo creata: ideo nō hꝫ hic locum. Cū em̄ aīa nō eſt ex traduce ſꝫ imediate a deo q̄ finxit ſingillatim corda id eſt aīas hoīm nō hꝫ aīa ꝓlis dependentiā ad aīam parētis: ⁊ ideo nihil ꝯtrahit ab aīa parētis. Quantū ꝟo ad priuationē iuſticie debite ineſſe etiā duo ꝯſideranꝛ. ſ. nuda priuatio q̄ đr carētia iuſticie originalis ⁊ debitū habēdi. Priuatio: qꝛ qđ nihil eſt nō ꝯ̄hiꝛ: ſed iſta priuatio eſt ex abſentia cauſe ꝓducētis. Deꝰ em̄ qꝛ nō ꝓducit ſeu infūdit donū originalis iuſticie: iō nō eſt in aīa ꝓlis. Debitū ꝟo q̊ ꝓles eſt debitrix iuſticie q̄ caret: illud ꝯ̄hit aīa ſeu ꝓles mediante carne. Nō ita ꝙ caro p q̄litatē aliquā ſibi īherētē cauſet debitū illud q̄ſi quādā q̄litatē in aīa ꝓlis: ſꝫ ex hoc ꝙ caro ꝯcupiſcibiliꝛ ſeminaꝛ: ⁊ ex ea ſic ſeminata formaꝛ corpꝰ organicū cui īfundiꝛ aīa cū carne cōſtituēs ꝑſonā q̄ ē filiꝰ vł filia ade. Iſta ꝑſona: qꝛ naturał ꝓles ade ē debitrix iuſticie originał a deo ipī ade ab oībus ſuis filijs ab eo ꝓpagatiōis lege genitꝫ date.

ꝯclo. 1. ¶ Ex his pn̄t elici due ꝯclōnes ad q̄ſtiōis titulū reſpōſiue. Pria: fomes pcti originał in aīa ꝯ̄hiꝛ a carne morbida q̄litate īfecta. Probaꝛ: qꝛ idē ꝯ̄hiꝛ vn̄ cauſaꝛ ſꝫ fomes ī aīa cauſaꝛ a morbida q̄litate carnis. g̊. Cōſequētia nota cū maiore. Minor multipłr eſt ꝓbata.

ꝯclo. 2. ¶ Scđa ꝯclo. Pctm̄ origīale ꝓlis q̄tū ad debitū iuſticie originalis eiuſqꝫ carētiā ꝯ̄hiꝛ mediāte carne: et nō mediāte aīa a prio parēte. Probaꝛ: qꝛ mediāte illo ꝯ̄hiꝛ a p̄re adā mediāte q̄ eſt naturalis filiꝰ ade: ſꝫ mediāte carne eſt filiꝰ naturalis ade ⁊ nō mediāte aīa: g̊ ꝯclo ꝟa. Cōſequētia nota. Maior ptꝫ: qꝛ iō ꝓles debitrix eſt iuſticie originalis: qꝛ filiꝰ naturalis ade: vt ſ̄. ꝓbatū eſt. Minor ptꝫ: qꝛ caro ꝓlis rō eſt ꝙ ipa eſt filiꝰ naturał ade ⁊ nō aīe: nō em̄ deſcēdit ꝓles ab adā: ſed ſm̄ aīaꝫ quā nō habet ex adam p traducē: ſꝫ imediate a deo: ſed deſcēdit ab eo ſm̄ carnē: hāc naturā habet ab adā per ꝓpagationē. Hac etiā iuſticia caret p peccatuꝫ ade: qꝛ ſicut eā in adam perdidit. Et tm̄ de illa q̄ſtione breuiſſima ſolutione.

Diſtinctio. xxxij.

Dixit de peccati originalis q̊dditate ⁊ trāſfuſiōe: in hac diſtinctione. xxxij. ꝯſequēter agit de eiꝰ remiſſiōe/ ſoluens q̄ſdē q̄ſtiūculas breues circa pctm̄ originale incidētes. Et colligiꝛ ſentētia mag̃ri in tribꝰ ꝯclōnibꝰ q̄ ſequūꝛ ¶ Prima ꝯclo. Per baptiſmū originale pctm̄ dimittiꝛ ita ꝙ ad culpā ſeu reatū nō īputaꝛ ⁊ quātū ad ꝯcupiſcētie vitiū debilitaꝛ. ¶ Scđa ꝯclo. Cōcupiſcētia q̄ an̄ baptiſmū pena ē ⁊ culpa: ⁊ poſt baptiſmū tm̄ pena eſt a deo auctore inquātū pena nō inquātū culpa. ¶ Tertia ꝯclo. Pctm̄ originale ex volūtate primi hominis cōtractū eſt: qꝛ đr volūtariū. Et qꝛ trāſfuſione factū eſt hereditariū: dicit poteſt neceſſarium. Proſecutio patet in textu.

Queſtio vnica.

Circa hāc diſtinctionē q̄riꝛ. Utrū p ſacramētū baptiſmatis tollaꝛ reatꝰ culpe originalis. ¶ Pro ſolutiōe aduertendū: licꝫ pctm̄ qđcūqꝫ poſſet dimitti p ſolā nō īputationē dei de potentia eiꝰ abſoluta ſm̄ illud Btūs vir cui nō imputauit dn̄s pctm̄: ſine poſitiōe aut īfuſione cuiuſqꝫ poſitiui. Deus tm̄ de potētia ſua ordinata nō remittit/ niſi illud reſtituat qđ pctm̄ priuat: ⁊ hoc in ſe formaliter vel equalenꝛ virtualiꝛ: ideo nō remittit pctm̄ actuale qđ gr̃am priuat niſi p infuſionē gr̃e: nā inꝛ filium carceris ⁊ regni nō eſt mediū ſm̄ ordinē inſtitutū: ſic ⁊ originale qđ tollit iuſticiā originalē nō remittit niſi reſtituēdo iuſticiā originalē: aut gr̃am gratūfacientē q̄ eſt excellētior iuſticia originali. Infundēdo aūt gr̃am tollit debitū habēdi iuſticiā originalē: ⁊ ipm̄ cōmutat in debitū habēdi gr̃am. Nec ſi ꝑdiderit gr̃am reddit debitū habēdi iuſticiā originalē: ſed ſp manet debitū habēdi gr̃am: in qđ debitū iuſticie originalis eſt cōmutatū. ¶ Quo p̄miſſo eſt pria ꝯcluſio Per ſacramēti baptiſmatꝫ ſuſceptionē dimittiꝛ pctm̄ originale cōtractū p libidinoſā ꝓpagationē. Probaꝛ qꝛ p ſacr̃m baptiſmi cōferꝛ gr̃a adoptiōis ſi nō poniꝛ obex: g̊ tolliꝛ oē repugnās Cōſequētia nota: ſed carētia cuiuſcūqꝫ ad ꝯſeq̄ndū gl̃iam neceſſarij repugnat gr̃e adoptionis: ⁊ talis eſt carētia iuſticie originalis debite. An̄s principale eſt articulꝰ fidei. ¶ Secūda ꝯclo. Dimiſſio originalis pcti non fit p iuſticie ꝑdite reſtitutionē ſed p debiti ipm̄ habēdi cōmutationem. Ptꝫ: qꝛ nō reſtituiꝛ originalis iuſticia: cū etiā poſt baptiſmū manet viriū rebellio: ſed poſt baptiſmū nō eſt iuſticia illa debita ſicut ante: qꝛ cōmutata eſt in debitū habēdi gr̃am. Ex illo videꝛ ſequi ꝙ pctm̄ originale pōt dimitti ſine gr̃e infuſiōe. Ptꝫ: qꝛ ſi q̇s adultus baptiſaꝛ ponēs obicē gratie p pctm̄ actuale: puta habēs ꝓpoſitum peccādi mortaliter/ illi cōmutaꝛ debitū habēdi iuſticiā originalē in debitū habendi gr̃am ⁊ ita dimittiꝛ peccatū originale qđ eſt carentia iuſticie originalis debite: qꝛ amplius non eſt debitor eiꝰ. Qꝛ aūt fiat illa cōmutatio patꝫ: qꝛ baptiſmus habet omnē effectum ſuum niſi impediatur: nunc autē per peccatū actuale baptiſati licet impediaꝛ gratie infuſio cui repugnat peccatū actuale: non tm̄ illa cōmutatio debiti iuſticie originalis in debitum habendi gratiam impeditur/ qđ nō repugnat peccato: manet em̄ in relapſu poſt baptiſmū: ſicut etiam in caſu nō impeditur effectus q̄tū ad impreſſionē characteris p eo

Marginalia (right): A (beside "Circa hāc diſtinctionē"); Cōclo. 1. (beside "ginalis eſt cōmutatū"); B (beside "Per ſacramēti baptiſmatꝫ"); Cōclo. 2. (beside "debite. An̄s principale")

ꝙ character ſtat cū mortali: verūtñ nō dimittit origi
nale illi vt nō ſit pctōr: ſed vt nō ſit talis pctōr. ¶ Et
ſi diceres. Si nō eſt pctōr originali pctō nec actuali:
ergo eſt pctōr ſine pctō qđ eſt īpoſſibile. Qꝛ nō actua
li ptꝫ: qꝛ ſicut carentia iuſticie originalis debite non
eſt pctm̄ actuale: ita nec carentia grē debite: neutrū
enī dicit actū. Reſpondetur ꝙ talis eſt pctōr actuali
pctō: illo ſcꝫ quo īpedit grē infuſionē. Ad probatio-
nem dꝛ ꝙ nō eſt ſimile: qꝛ carētia iuſticie actualis de-
bite accidit ſine quocūqꝫ actu pſone ꝓpagate: ſed ca
rentia grē debite poſt dictā cōmutationē nunqꝫ acci
dit ſine actu ꝓprio carētis grā: ideo carentia grē de-
bite eſt pctm̄ actuale: qꝛ p actū propriū pctōris con-
tingit: ⁊ ita p pctm̄ actuale a cuius reatu nunqꝫ ſepa
ratur. ¶ Si nō placet hoc poſſet dici ꝙ i caſu manet
originale: nec fit cōmutatio niſi dū baptiſatus inci-
pit ſuū habere effectū ceſſante ſcꝫ fictione baptiſati:
ſed tūc oporteret ꝯcedere ꝙ aliqs vere baptiſatꝰ ma
neret in pctō originali qđ videt incōueniēs. De hoc
Cōclo. 3. in quarto diſt. iiij. q. ij. ¶ Tertia concluſio. Aliter fit
C remiſſio pcti originalis: aliter pcti actualis. Proba-
tur: qꝛ originale dimittit manente eius materiali ſcꝫ
fomite: ſed actuale nunqꝫ dimittit manente eius ma-
teriali. Materiale enī in pctō actuali eſt actus pcti
iniuſtus / quo manente nō remittit pctm̄. Et hoc verū
eſt loquēdo de actu interiori elicito: forte de exterio
ri nō oportet. Ratio aūt in q̄ fundat hec concluſio eſt
formale in originali / nō eſt carētia iuſticie originalis
debite in eſſe actui ſeu fomiti q̄ eſt eiꝰ materiale Sed
formale in actuali eſt priuatio iuſticie debite ineſſe
actui. Nō pōt aūt actus elicitꝰ deformis recte rōni a
priuatione rectitudinis purgari / niſi eliciat cōformi
ter recte rōni: ⁊ ita erit alius actꝰ numero a priori: de
D quo in tertio libro tractādū eſt. ¶ Sed hic eſt dubiū
quō pctm̄ originale remittit in baptiſmo: cū tñ bapti
ſatus ipm̄ trāſfundat in poſteros: nā quō pōt trāſfun
dere illud qđ nō habet. Ad hoc rn̄det magiſter diſt.
xxxj. huius aſſignās ad hoc ſiſitudines naturales nā
prepuciū auferebat in circūciſione: ⁊ tñ manet in ꝓle
et cū palea granū naſcit a qua ſemen priuſqꝫ ſerat di-
ligētiſſime purgat. Sicut ergo manet in fructu q̄ de
purgato naſcit tritico: ita pctm̄ qđ in parentibꝰ p ba
ptiſmū mundat manet in eis q̊s genuerūt: ex hoc enī
gignitur qđ adhuc vetuſtū traijciunt: non ex hoc ꝙ
lex in nouitate ꝓmouit eos inter filios dei. Nō enī ge
nerāt parētes filios ſm̄ illā gn̄ationem q̄ denuo nati
ſunt: ſed potius ſm̄ eā q̄ carnaliter ⁊ ipſi primū ſunt
generati. Sctūs Bona. dicit. ꝙ licet originale pctm̄
deleat in ſe p baptiſmū: ⁊ quātū ad cām quo ad oēm
illū qui baptiſat ita ꝙ in illo hoie nūqꝫ reuiuiſcit: ſed
quātū ad cām trāſfundendi in poſteros / ſic nō delet.
Cuius rōnem addit: qꝛ corruptio q̄ eſt cā originalis
pcti propagādi eſt corruptio nature / ſiue cōſiſtēs pe
nes vim generatiuā q̄ habet radicari in carne: vnde
originale vt eſt vitiū pſone reſpicit volūtatem: prout
aūt eſt vitiū nature reſpicit generatiuā virtutē ⁊ car-
nem. Grā aūt ſacramētalis ꝓprie reſpicit corruptio-
nem pſone: nec habet recte ordinari cōtra corruptio
nem nature ideo cū infundit grā delet originalis cul
pa ſm̄ ꝙ erat pctm̄ aīe: remanet tñ aliqs lāguor i car
ne qui eſt cauſa originalis pcti in prole. Sed rōnes
ille nō vident ſufficiētes. Prima nō ſoluit: ſed ad tol-
lendū admirationē qdā ſimilia naturalia affert. Nec
ſcda ſufficit: qꝛ eſto etiā ꝙ baptiſmus non ſolum for-
male i pctō originali: ſꝫ etiā materiale. i. fomitē i aīa
ſimplr ⁊ in carne tolleret adhuc proles a ſic purgato
genita cū originali pctō naſceret: qꝛ cū carētia origi-
nalis iuſticie quā habere teneret. ¶ Ideo dꝛ ꝙ lꝫ per
baptiſmū tollit debitū habēdi originalē iuſticiā a p-
ſona baptiſata: nō tñ ab alijs ſiue ab ea ſiue a ceteris
ꝓpagatis. Cuiꝰ rō nō eſt alia niſi inſtitutio diuina: q̄
ita inſtituit baptiſmi ſacramētū vt grām nō niſi ſuſci
piēti pſone. i. baptiſato conferret: nec effectꝰ eius ad
alios trāſiret. Qui ſi voluiſſet / potuiſſet grām baptiſ
matis dediſſe baptiſato: nō tm̄ ꝓ ſe: ſed ꝓ tota ſua po
ſteritate: ſicut dedit iuſticiā originalem ade: ſꝫ ita nō
placuit. ¶ Et ſi dꝛ: quō trāſfūdit parēs qđ nō hꝫ. Dr
ꝙ trāſfuſio illa nō ſic intelligit: ſicut trāſfuſio liquo-
ris de vaſe vno i vas aliud q̄ſi aliqđ ptinēs ad rōnem
pcti originalis formalē exiſtēs in parēte / trāſferat in
prolē. Sed in hoc transſundere dꝛ: qꝛ generādo pro-
lē producit filiū ade: ⁊ per ꝯn̄s debitorem originalis
iuſticie: q̄ qꝛ caret pctōr eſt pctō originali: nō aūt eēt
debitor originalis iuſticie ſi nō eſſet filius ade. Et qꝛ
hoc hꝫ a parēte ꝙ eſt filius ade / dꝛ pctm̄ originale cō
trahere a parēte. Tantū de q̄ſtiōe. Diſtinctio. xxxiij.

Egit magiſter de peccati originalis quid-
ditate tranſfuſione: et remiſſione: nūc cōſe
quenter agit de eius in poſteros augmēta
tione ⁊ punitiōe. Unde ⁊ tres cōcluſiones
principalē huiꝰ diſtinctionis ſententiā cōprehēdūt.
¶ Prima concluſio. Per peccata parentū poſteriorū
ade nō augmentat in paruulis peccatum originale.
¶ Secūda cōcluſio. Primorū parentū tranſgreſſio li
cet fuerit grauis ⁊ nō grauiſſima: originale tñ pecca
tū per eos trāſfuſum punit in paruulis pena mitiſſi-
ma. ¶ Tertia ꝯclo. Pctā actualia parentum in filijs
vſqꝫ ad tertiā ⁊ quartā generationē puniūtur / qui pa
trū exempla ꝓprijs ſuis criminibus imitantur. Ha-
rum declaratio patet in textu. Queſtio vnica.

Irca hanc diſtinctionem. xxxiij. queri
tur. Utrū ſicut in prolē tranſeunt pro- A
ximorū parentū pctā: ita tranſfuſi pcti
pena in prole ſit leuiſſima. ¶ In q̄ſtio-
ne erūt tres articuli. Primus reſpicit
ſuppoſitum. Secundus queſitū. Ter-
tius dubia abſoluet ¶ Quātū ad primū eſt notandū Arti. 1.
ꝙ pctm̄ tranſire in ꝓlē pōt intelligi triplicit ſm̄ ſctm̄
Bonauē. q. j. huiꝰ diſtinctiōis. Aut punitiōe / aut imi
tatiōe / aut trāſfuſiōe. Punitione ita ꝙ ꝓles puniat p
pctō parentis. Et hoc vel punitiōe tpali vel eterna /
imitatiōe ſiue exēplo: vt qn̄ ad exēplar pctōrū prioris
aliquis in ſile peccatū labit: ſic pctm̄ diaboli trāſiuit
in genus humanū: ſm̄ illud Sap. ij. Inuidia diaboli
mors introiuit in orbē terrarū. imitant aūt illum qui
ſunt ex parte illiꝰ. Qđ addit: qꝛ ſic nō trāſit peccatū
niſi in eos q̄ ſpōte voluerint imitari. Trāſfuſione qn̄
ꝓpter pctm̄ parētis etiā ꝓles ꝯſtituit debitrix apud
deū quō declaratū eſt de pctō originali. ¶ Iſto nota ꝯclo. 1.
bili premiſſo eſt ꝯclo prima ad primū articulū. Pctā B
primorū parentū imitatiōe tranſeūt in prolē parētū
vitia voluntate ꝓpria iterantē. Patet cōcluſio: qꝛ fre
quenter ꝓles imitant mores parētū / licet nō ſemper
nōnunqꝫ eīm filij parentum vitia deteſtant. Sic Eze-
chias ſanctus pr̄is idolatre achab opera deteſtatus
toto corde dn̄o ſeruiebat: vt habet. iiij. Regum. xvj. ⁊
ſequentibus. ¶ Scda concluſio. Parentū pctā qn̄qꝫ ꝯclo. 2.
puniunt in filijs pena tpali: nunqꝫ tamē perpetua ſꝫ

tribꝰ modis pc̄tm pōt trāſire in plem

hẽnali Prima ps ptȝ multipli̅r ex ſcriptura: nã.iij.Regum.xiiij.Ego induco malũ ſup hieroboã ⁊ ſup vniuerſam domũ ei⁹. Et ibi cõſequẽter habet̃ ꝙ tota ei⁹ poſteritas ꝓpter pctm̃ pr̃is fuit cõſumpta. Sli̅r habetur de Baaſa rege iſrael.iij.Regũ.xvj.Sic ⁊ in diluuio ⁊ in ſodomis īfantes: ⁊ pueri perierũt ꝓpt pctã parentũ Sic dauid punit⁹ fuit in ꝓpĺo peſtilẽtia pcuſſo ꝓpter pctm̃ nũeratiõis ꝓpĺi: ⁊ ſi̅lia multa. Sic eni multa poſteris deus pſtat bñficia ꝓpter parẽtes bonos: ita parẽtes malos tp̄alit̃ q̄nq̄ puniuit ī poſteris Scd̃a ps ptȝ p illud. Ezechiel.xviij. Aĩa q̄ peccauerit / ipſa morieť: filius nõ portabit iniq̄tatẽ pr̃is / nec pr̃ portabit in iniq̄tatẽ filij: qd̃ itelligendũ eſt de morte gehẽnali / Itẽ ad Gal.vj. Vnuſq̄ſq̄ onus ſuũ portabit. Et ſm̃ hãc diſtinctionẽ pene multe ſcripture q̄ videnť cõtrarie cõcordanť. ¶ Cõcluſio tertia. Pctã primoꝝ parentũ nõ trãſeũt trãſfuſione in plẽ / inducẽdo culpe reatũ. Probať: nullũ pctm̃ parentũ in quib⁹ filij nõ cõſtituunť debitores iuſticie trãſit trãſfuſione in plem: ſed oẽ pctm̃ parentũ primoꝝ eſt hm̃oi. ꝰ nullũ trãſit ⁊c. Cõſequẽtia eſt in Celarẽt. Maior pbať: q2 pctm̃ eſt carẽtia iuſticie debite: ergo vt pctm̃ trãſfundať a parẽte in plẽ requirit̃ ꝙ vtrunq̄ habeat proles a parente.ſ.carentiã iuſticie ⁊ debitũ habendi hoc eſt ꝙ proles ꝯſtituta ſit debitrix habẽdi iuſticiã in parente: quod tũc contingit q̄ñ parẽs accepit iuſticiã pro ſe ⁊ ſua ple ⁊ ꝙ parẽs hãc pdiderit: nã ſi alteꝝ defuerit pctm̃ nõ cõtrahit̃ nec trãſfundit̃. Nã ſi ples non eſſet debitrix iuſticie: aut nõ careret ea non eſſet in ea pctm̃ ⁊ ſi ſuo actu perderet iuſticiã aut ſua receptione iuſticie facta fuiſſet debitrix: tã nõ eſſet pctm̃ trãſfuſum aut originale: ſed eſſet pctm̃ actuale ⁊ pſonale: ſicut pctm̃ ade nõ fuit originale vel contractũ in adã: ſed actuale. Minor pbať: q2 in nullis parentib⁹ poſteriorib⁹ adã filij cõſtituti ſunt debitores iuſticie igit̃. Añs ptȝ: q2 nulli parentes poſteriores adã acceperunt iuſticiã pro ſe ⁊ plibus. Nec eni originalẽ: q2 illã nõ receperũt. Nec gratuitã: q2 illã recipit q̄libet per ſacramentũ vel aliq̄d ꝓportionale: ſed ſacramẽtũ non hȝ efficaciã / niſi in recipiẽte: ſicut pȝ de ſacramẽto baptiſmi q̄d eſt efficaſſicimũ quãtũ ad remiſſionẽ culpe ⁊ infuſionem prime gr̃e. De hoc dicit xp̃s. Niſi quis renat⁹ fuerit ex aq̄ ⁊c. q̄d reſpicit oẽs ſingulares perſonas. Sili̅ter de circũciſione. Maſcul⁹ cui⁹ prepucij caro circunciſa non fuerit: peribit de ꝓpĺo ſuo Geñ.xvij. Et ideo gr̃am ſacramentalẽ q̄libet recipit tm̃ p ſe ⁊ nõ pro ſua poſteritate: alioquin ſi baptiſat⁹ non pderet gr̃am ⁊ vitã finiret in innocẽtia baptiſmali / filius ei⁹ generaret̃ ī gr̃a: nec egeret regñatiõe q̄d eſt ꝯ verba xp̄i allegata: ſicut ſi adã nõ pdidiſſet iuſticiã originalẽ / filiũ genuiſſet iuſtũ: q2 aĩe ei⁹ deus concreaſſet iuſticiã originalẽ. ¶ Quãtũ ad ſcd̃m articu-

Arti.2. Not.1. lum q̄ erit de pena originalis pcti inflicta plib⁹ ip̄m cõtrahẽtib⁹. Notãdũ ſm̃ Bona.q.v.huius diſt. ꝙ de hac materia quãtũ ad penã ignis ⁊ dolorẽ ſenſibilem exteriorẽ duplex eſt opinio. Quidã eni attẽdentes rigorẽ diuine iuſticie q̄ deus hoĩeȝ ꝓ vno modico pctõ mortali / in q̄ momẽtanea: vel q̄ſi nulla fuit delectatio cruciat eternali̅r. Dicũt ꝙ pꝛuuli cremabunť igne materiali lõge tñ minus q̄ȝ illi q̄ peccarũt pctõ actuali. Et hoc dicũt ſenſiſſe Aug.in ench.c.xcij.dicẽtẽ. Mitiſſima ſane oĩm pena erit eoꝝ q̄ pter pctm̃ q̄d originale traxerũt nullũ inſup addiderunt. Mitiſſimã illã vocãt penã nõ abſolute: ſed reſpectu alioꝝ Nec ī hoc derogať vt dicũt diuīe mĩe: q̄ȝuis pl⁹ manifeſteť ī hac paruuloꝝ punitiõe op⁹ diuine iuſticie q̄ȝ mĩe: p eo ꝙ min⁹ malũ eſt ī tali pena eſſe q̄ȝ oĩno nõ eẽ. Et hoc dicũt eẽ ꝯueniẽs vt ſicut ī origiali pctõ erat carẽtia debite iuſticie ⁊ ꝯcupiſcẽtia ſic ⁊ ī pena eẽt carẽtia viſionis dei et afflictio ignis eťni. ¶ Sȝ q2 videť valde durũ illud dicere ꝙ de⁹ tã aſpere agat cũ puulis ſic decẽdẽtib⁹ q̄ oĩno vitare nõ potuerunt nec mortẽ culpe nec mortẽ nature: pſerti cũ videam⁹ deũ cũ ipiſſimis ⁊ ſceleratiſſimis pctõrib⁹ ſepe ī vltimis miſericorditer agere: ideo ẽ alia opi. mitior magis ꝯcordãs pietati dei ⁊ iudicio rõnis: quã etiã ſequit̃ Sco. ⁊ ſanct⁹ Bona. ⁊ cõiter doc. ſm̃ quã ponenť ꝯcluſiões pbabiliter ſuſtinẽde. ¶ Scd̃o notãdũ ꝙ de dolore iteriore puta triſticia aut pena aĩmis: doctor pſat⁹ ſctũs Bona. tres opiniões recitat.q.vj.hui⁹ diſtictiõis dicẽs: q2 de hac q̄õne nec expſſe loquit̃ ſcriptura / nec ſcti expreſſe determinant: ideo doctores theologi hic ꝯtraria opinať. Sũt ei q̄ voluerunt dicere ꝙ paruuli carebũt cognitiõe ⁊ dolore. Cognitione q̄dẽ carebũt exigente iuſticia. Dolore carebũt exigẽte mĩa. Iuſticia nãq̄ exigit vt nõ deť eis poſt hãc vitã donũ aliq̄d cognitiõis / q̄d ī hac vita non habuerũt. Vñ ſicut caruerũt cognitiõe fidei et oĩ gñe cognitiõis itellectui qui mortui ſunt ante vſũ rõnis: ſic etiã carebũt poſt hanc vitã oĩ cognitiõe. Nec diuturnitate tp̄is addiſcẽt: ſicut nec maiores q̄ nihil pl⁹ ſciũt q̄ñ moriunť q̄ȝ q̄ñ naſcunť. Et ſi multo vixerũt tp̄e mĩa exigit vt nõ habeant penã actualis doloris / cũ nõ hũerũt maculã culpe actualis: iõ iuſto ſuo iudicio priuat eas oĩ cognitiõe q̄ poſſet eis iferre dolorẽ. Meli⁹ ei eſt talia ignorare q̄ȝ ſcire: ſicut pctõri ꝓno ad pctm̃ meli⁹ ẽ ĩgrare q̄ȝ noſſe ea q̄ eũ iclinãt ad pctm̃ ¶ Sȝ q2 difficile ẽ intelligere ꝙ aĩa ſeparata nõ habeat vſũ rõnis: ⁊ nõ cognoſcat ea ad q̄ poſſet naturalit̃ attigere / cũ ex parte corporis ipedimẽtũ nõ hȝ. ¶ Ideo alij opinat̃ ꝙ aĩe puuloꝝ habebũt cognitionẽ ⁊ dolorẽ. Sciẽt ei ſe btitudie (merito origialis pcti) eẽ priuatos: ⁊ ꝓpꝛea dolorẽ habebũt: et affectiões doloris alťnabunť. Nõ tñ habebũt dolorẽ vermis: q2 non habebunt remorſum ꝙ pdiderũt illd̃ bonũ p ꝓpꝛiã negligẽtiã ⁊ ꝯtẽptũ: et ꝓ tãto dolor eoꝝ erit multo mitior q̄ȝ dolor adultoꝝ ¶ Tertia ẽ opinio ꝙ aĩe puuloꝝ carebũt actuali dolore ⁊ afflictiõe: tñ carebũt cognitiõe. Modũ etiã itelligẽdi ſubdit: dicẽs. Decedẽtes ei ī ſolo originali: q̄ſi mediũ tenẽt iter hñtes culpã actualẽ ⁊ gratiã. Et q2 ſtat⁹ retributiõis rñdere dȝ ſtatui vite pn̄tis: ī tali ſtatu dñt aĩe puuloꝝ poni vt q̄ſi mediũ teneãt iter btõs et eťnis ignib⁹ cruciatos. Cũ ꝰ boni carẽt malo pene ſenſus: et cũ hoc hñt dei viſionẽ: dãnati ecõtrario ſunt ī tenebris ⁊ puniunť pena ſenſibili: paruuli ſȝ rectũ ordinẽ diuine eq̄tatꝫ dñt cõicare ī vno cũ dãnatꝫ / ⁊ ī alijs cũ btis: ſȝ nõ pñt cõicare ī vno cũ dãnatis / et in alijs cũ btis: ſȝ nõ pñt cõicare cũ beatis ī habendo diuinã pn̄tiã q2 tũc in nullo cõicarẽt cum damnatis. Pn̄tia eviſiõis dei nõ ſtat cũ pena ſenſibili: iõ cũ beatis cõicãt ī hoc ꝙ carẽt oĩ afflictõe exteriori: cũ dãnatis ꝰo ꝙ carẽt viſiõe dei ⁊ luce corꝑali. Paruuli ꝰ ſe diuio iudicio iuſto iter btõs ⁊ ſimpli̅r miſeros ꝯſtitutos nouerũt: et cũ ex vna pte ꝯſideratio generet deſolationẽ / ex altera cõſolationẽ: eq̄ lãce eoꝝ cognitio et afflictio diuio iudicio librať: vt nec triſticia deijciat / nec leticia reficiat: et ī tali ſtatu ꝑpetuať. Et ī hoc mirabiliter oñdit̃ ordo diuie ſapiẽtie q̄ cũcta nouit ſuo

[Left margin:] ꝯclo.3. C
[Right margin:] Nota.2. E
[Right margin:] F

loco diſponere ⁊ ad ſui gl'iam ordinare. Nam ſicut in
btis potiſſime manifeſtat̃ mia: ⁊ in dānatis potiſſime
claret iuſticia: ſic in iſtis manifeſtatur ſimul iuſticia ⁊
mia. Et in hoc p̃tz ꝙ deus nõ fruſtra facit aias q̃s no
uit de corpore ante ſuſceptionē baptiſmatis egreſſu
ras: oia eni facit deus ad gloriā ſuā manifeſtandam.
¶ Hāc opinionē reprobat ſctūs Bona. ⁊ r̄ndet ad q̄=
ſtionem q̄ querit̃ q̇d ꝑuuli faciāt: vtrū addiſcāt vel cõ
ferāt vel aliq̄d aliud opus exerceāt: dicēs. Diuine iu
ſticie eq̄tas ⁊ imutabilitas in eodē ſtatu quātū ad cor
pus ⁊ quātū ad aiam ſiue q̊ ad cognitiuā ſiue q̊ ad ef=
fectiuā ꝑpetual'r eos ꝯſolidat: vt nec ꝓficiāt nec defi
ciāt / nec letent̃ / nec triſtent̃: ſed ſꝑ ſic vniformit' mane
ant vt ſint materia laudādi diuinū iudiciū. Q̄d ſic eſt
equū ⁊ iuſtū vt nullū bonū maneat irremūeratū: ⁊ nul
lum malū maneat impunitum ⁊ perfectiſſime teneat
medium inter ſuꝑfluū ⁊ diminutū. Hec ſctūs Bona.
¶ His recitatis ponūt̃ cõcl'ones ꝓbabiles de vtraq̃
Cõcl'o. 1. pena ſenſus exterioꝛi ⁊ vermis interioꝛi. ¶ P'ria. Dā
G nati ꝑ ſolo originali ⁊ nõ ꝑ actuali crimine nullā ha=
bebūt penā ſenſus in corꝑe aut ſenſu exterioꝛi. Pro=
batur auctoritate mgr̃i in textu ⁊ ꝑſuadet̃ rõne. Iniu
ſtum eſt plus exigere in pena q̃ cõmiſſum eſt i culpa
ergo ꝑuul⁹ q̇ nullo actu ſuo diuinū cõtēpſit impium
nullū debet̃ ei et'nale ſenſibile tormentū. Acerbitas
eni ſenſibilis pene r̄ndet quātitati delectatiõis iuxta
illud Apoc. xviij. Quātū glorificauit ſe ⁊ in delitijs
fuit / tm̄ date illi tormētū ⁊ luctū. Sed aia ꝑuuli ante
vſum rõnis defuncti nullā iordinatā delectationē ꝑ=
cepit. g̊ nec debet̃ ſibi in pena acerbitas ignis vl' alte
Cõcl'o. 2 rius ſenſibilit' affligēs. ¶ Scđa ꝯcl'o. In dānatis ꝑ
ſola originali culpa nec eſt pena vermis nec iterioꝛ tri
ſticia. P̃tz ꝯcl'o ꝑ mgr̃m. Nullā aliā penā ignis mate
rialis vel vermis ꝑ originali ſenſuri ſunt ꝑuuli: niſi ꝙ
dei viſione carebūt in ꝑpetuū. Idē ꝑſuadet̃ rõne: q2 ſi
ꝑuuli triſtarent̃ de amiſſiõe btitudinis cū nõ habeāt
virtutē patiētie murmurarēt cõtra deū eos btitudi=
ne priuātē ⁊ ꝯ͂ diuinā ordinationē: ⁊ ita iniq̄ ⁊ iniuſte.
Et ſic poſt egreſſū a corꝑe aie ꝑuuloꝝ efficerent̃ ma=
gis iniq̄ ⁊ iniuſte q̃ ante egreſſū cõtra diuinā diſpoſi
tõez Eccl'i. xj. Lignū vbicūq̃ ceciderit: ibi erit. Ergo
cū nullā inordinatā volitionē hic viuētes habuerūt /
nullā habebūt in futuro. ¶ P'ret'ea ſi triſtāt̃ ex caren
tia btitudis cū eā nõ expectēt eā habere deſperāt: g̊
hñt grauiſſimā penā dānatoꝝ: q2 pena deſperatiõis
adipiſcēde btitudinis oim penaꝝ eſt grauiſſima. Cõ
ſequens aūt falſum ⁊ abſurdū cū culpa eoꝝ ſit minor
Cõcl'o. 3 oim culpaꝝ dānationē merentiū. ¶ Tertia cõcluſio.
H Trāſfuſi originalis p̄cti pena inter ceteras dānatoꝝ
penas eſt leuiſſima. P̃tz ꝯcluſio auctoritate bti Aug.
in ench. ſ. allegata. Probat̃ etiā rõne: q2 minori p̄ctõ
debet̃ minor pena: ſed int' p̄ctā dānātia min⁹ eſt p̄ctm̄
originale. q̄d nõ ꝓpria voluntate ⁊ actu cõmittit̃: nec
ꝓprio ꝯtēptu / ſicut oia p̄ctā actualia mortalia cõmit
ꝯcl'o. 4. tunt̃: g̊ minor ei pena debet̃. ¶ Quarta cõcl'o. Pena
decedētiū tm̄ in originali / eſt diuine viſionis fruitio=
niſq̃ carentia ⁊ detentio in loco vili. Primū probat̃:
q2 paruuli in originali decedētes carēt gr̄a ſp̄ũſſcti /
qui eſt pign⁹ hereditatis eterne: ⁊ ideo priuant̃ here=
ditate et'na q̄ cõſiſtit in dei viſione ⁊ fruitione. Scđm
p̃tz: q2 detinent̃ in limbo pueroꝝ: q̇ eſt locus proximus
inferno dānatoꝝ: vt determināt doc. diſt. xlv. quarti
et ideo eſt locus vilis. Et detentio ſm̄ Bona. reſpon
det infectioni carnis: q̄ ſm̄ eū eſt mat'iale in p̄ctõ ori

ginali. ¶ Quantū ad articulū tertiū eſt primū dubiū Arti. 3. Dub. 1.
circa mat'iā primi articuli. Utrū i vna ꝑle ſit tm̄ vnū I
p̄ctm̄ originale an plura. Q2 plura videt̃ inuere pro=
pheta dicit. Ps. l. In iniq̄tatib⁹ cõcept⁹ ſum. vbi plu
raliter loq̄t̃. Ad hoc dubiū r̄ndet cū p̄ctm̄ originale q̊
ad formale ſit q̄dā priuatio: ⁊ priuatio d2 vna vl' pl'es
ꝓpt' id q̄d priuat. Priuauit aūt originale p̄ctm̄ iuſti=
ciā originalē q̄ i oib⁹ hoib⁹ vna fuiſſet ſpecie: ⁊ in q̊li
bet iđiuiduo vna nūero: vt p̃tz ex dictis diſt. xxx. q. j.
Q2 ⁊ ſi ponerent̃ pl'a dona i ſtatu inocētie ad trāq̄lli
tatē potentiarū ꝑtinētia: puta i ſingulis ſenſib⁹ dona
ſingula: illđ tm̄ potiſſime fuit iuſticia originalis q̄d i=
heſerat volūtati ⁊ fuit vnū numero in vna volūtate: ⁊
vnū ſpecie in plurib⁹ volūtatib⁹ humanis: q2 in oib⁹
habuiſſet eundē effectū. P̃tz igitur ꝙ p̄ctm̄ originale
q̃tū ad ſuū formale eſt vnū numero in vna ꝑle. ⁊ vnū
ſpecie in oib⁹ filijs ade ꝓpagationis lege genitis eo
mõ q̊ priuatio d2 vna. Nec ipedit ꝙ adā plurib⁹ pec=
catis peccauit ſm̄ Aug. in ench. ⁊ tāgit magr̃ i lr̃a. ſ.
p̄ctõ gule / auaricie / ſuꝑbie / homicidij / occidēdo aiaz
ſuā ⁊ poſteroꝝ: ⁊ furti cõtrectādo rē alienā cibū. ſ. ve
titū. ⁊c̃. Siue ſic peccaſſe dicat̃ ꝑ quandā appropria=
tionē ſiue ꝓprie actu vno vl' plurib⁹: tm̄ nõ ꝑdidit niſi
vnā iuſticiā originalē ſpecie debitā ſibi et poſteritati
ſue: ⁊ ideo i poſteris eſt vna priuatio illi⁹ iuſticie ſiue
ſit facta ꝑ vnū actuale p̄ctm̄ ſiue ꝑ plura. Pluralitas
eñ cauſaꝝ efficiētiū nõ infert pluralitatē effectuū: cū
ad vni⁹ effect⁹ ꝓductionē concurrere p̄nt plures effi
ciētes cauſe. ¶ Ex q̊ ſeq̄t̃ ꝙ originale p̄ctm̄ nõ eſt ma
gis i vna ꝑle q̃ i alia q̃tū ad formale: q2 priuatio nõ
recipit intēſionē: lz poſſent etiā aſſignari grad⁹ in pri
uatiõe. Scđm ꝙ aliq̄ eſt tꝑalis / aliq̄ ꝑpetua / aliq̄ pri=
uat actū / aliq̄ actū ſimul ⁊ potētiā / aliq̄ ſimpl'r / aliqua
ſm̄ q̇d ⁊ ſi qua ſūt ſil'ia. Et ſm̄ hoc vna maior dici po
teſt alia. S3 hec nihil faciūt ad ꝓpoſitū: q2 i oib⁹ ade
filijs eſt ſil'is priuatio iuſticie originalis oib⁹ ſil'r de=
bite. Sed loquēdo de fomite q̇ a multis ponit̃ mate=
riale i originali: an fomes ſit vna q̄litas vel plures: di
ctū eſt ſupra diſt. xxx. q. ij. Et ſi q̄litas illa tm̄ q̄ eſt i vo
luntate eſt materiale in p̄ctõ originali / nõ illa q̄ eſt in
carne. P̃tz iterū: q2 ſicut tm̄ vna q̄litas eſt in volūtate
vna ita tm̄ vnū eſt originale in vna ꝑle. ¶ Ad auctori
tates vero q̄ loquunt̃ pluralit' de p̄ctõ originali. Dicē
dū ꝙ more ſcripture frequenter numer⁹ pluralis po
nit̃ ꝑ ſingulari ⁊ econuerſo: vt oſtēdit magr̃ in textu.
¶ Scđo dubitat̃ circa articulū ſcđm. Nā cõcl'o p'ia Dub. 2
videt̃ directe contradicere btõ Auguſtino q̇ in de fi. K
ad pe. c. xxiiij. ita ait. Firmiſſime tene ⁊ nullaten⁹ du
bites paruulos q̇ ſine baptiſmatis ſacramēto de hoc
ſeculo trāſeunte ignis eternis ſempiterno ſupplicio
puniēdos: q2 ⁊ ſi ꝓprie actiõis p̄ctm̄ nullū habuerūt:
originalis tm̄ p̄cti dānationē carnali cõceptione ⁊ ne
ceſſitate cõtraxerūt. Et p̄miſit in eodē libro. Quiſq̇s
in originalis p̄cti reatu viuere ita incipit: vt āte finiat
vitā q̃ ab eius obligatiõe ſaluat̃ ſi vni⁹ diei vel vnius
hore ſpacio aia illa vixit in corꝑe / neceſſe eſt eā cū eo=
dē corpore iterminabilia gehēne ſuſtinere ſupplicia:
vbi diabol⁹ cū angelis ſuis in eternū arſurus eſt. Ex
his expſſe videt̃ colligi poſſe ꝙ originali p̄ctõ nõ tan
tum debet̃ carētia viſionis: ſed etiam ſenſibilis pena
ignis. ¶ Ad hec reſpõdet ſctūs Bonauen̄. ⁊ poſt eū
Scotus ꝙ beatus Auguſtin⁹ in verbis illis non in=
tendit dicere ꝙ paruuli ſenſibiliter crucient̃: ſed intē
dit eoꝝ penā manifeſtare quantum ad carentiam vi=

ſionis dei:⁊ etiã quãtũ ad vilitatẽ loci ꝯtinentis. Et
valde abũdãter exprimit plus dicẽs ⁊ minꝰ volẽs in-
telligi/nec ſine cã ſic loquit̃:hoc etiã facit ad extirpã
dã illã hereſim q̃ dicebat ꝑuulos nulla pena puniri.
Unde ſicut i moralibꝰ documentũ eſt ꝙ volẽs ab vno
extremoꝝ ꝑuenire ad mediũ/ debet q̃ſi declinare ad
alteꝝ extremũ aliq̃ntulũ vltra mediũ: vt docet Phũs
ij. Ethi. Sic ⁊ btũs Aug. vt illã hereſim extirparet:q̃
dicebat ꝑuulos ab oĩ pena ĩmunes:⁊ eã ad mediũ re
duceret. ſ. ad penã carẽtie viſiõis ſimpl̃r aſſeruit eos
cũ alijs pctõribꝰ dãnari. Illũ aũt ſuũ intellectũ expla
nat in ench. vbi dicit penã eoꝝ eſſe mitiſſimã: ⁊ ſic ſe-
pe ſcti extiguẽtes hereſes pullulãtes/ exceſſiue locu
ti ſunt. Et ideo multũ põderãdũ eſt ꝯtra quos hereti
cos ſcti locuti ſũt:ſicut ſctũs Aug. diſputãs ꝯ Arriũ
videt̃ q̃ſi declinare ad Sabelliũ:⁊ econuerſo. ¶ Uel
poſſet dici: ꝙ verba btĩ Aug. intelligi debent in ſenſu
diuiſo. i. diſiunctiuo: cũ dr̃ ignis et̃ni ſupplicio. i. illo
ſupplicio qđ eſt in et̃no igne. In igne aũt et̃no eſt pe-
na dãni. ſ. carẽtia viſiõis dei ⁊ pena ſenſus. ſ. dolor ex
igne:⁊ pena detentiõis tãq̃ in carcere: ⁊ hũc ſenſum
hñt v̾ba de rigore logice nã ſupplicio ibi ſupponit de
terminate nõ diſtributiue. Non enĩ dicit oĩ ſupplicio
ignis: ſed ſupplicio ſimpl̃r aliq̊. ſ. illo vel illo. Et hoc
clarius innuũt ꝓcedentia ſua verba vbi dicit. Int̃mi-
nabilia gehenne ſuſtinere ſupplicia/non det̃minãs q̃
ſupplicia: cũ multa ſint gehẽne ſupplicia. ¶ Et ſi q̃s
replicaret. Corpora pueroꝝ ſunt paſſibilia: q̃ nõ ſũt
dotata ipaſſibilitate:ſicut cet̃a corpa dãnatoꝝ: g̊ pñt
ſenſibilit̃ pati ab igne ⁊ alijs ibi agentibꝰ Dicendũ ꝙ
corpa eoꝝ ſunt ipaſſibilia/nõ tñ ex dote ipaſſibilitatꝪ
¶ Unde aliqđ nõ pati ab actiuo approximato ꝯtin-
git dupl̃r. Aut ex virtute quã hꝫ in ſe:aut ex ordina-
tione diuine iuſticie. Hoc ſcđo mõ corpa ꝑuuloꝝ ſũt
impaſſibilia:nõ ꝑ v̾tutẽ aliquã reſiſtẽdi agẽti ſibi cõi-
catã. Sed ⁊ corpa dãnatoꝝ ſunt incorruptibilia / nõ
ex v̾tute ſua: ſed ordinatiõe diuine iuſticie ne deficiãt
in pena: ſed maneãt vt crucient̃ in ſcl'a ſcl'oꝝ: vt dr̃ in
Apoc. c. xx. Nã ignis ⁊ cet̃a agẽtia in iferno iſtrumẽ-
ta ſunt diue iuſticie. i. ſm regulã eiꝰ cruciãt:hic eſt ꝙ
in eodẽ igne aliꝰ plus alio punit̃. ſ. plus q̃ magis pec
cauit:neq̃ ignis ille agit affligẽdo niſi pctõres actua
lia pctã hñtes. vñ ſi corpꝰ ꝑuuli voluerent̃ i illo iferna
li igne/ nõ ſentiret penã: q̃ deficit mat̃ia in quã agit
ille ignis. ſ. pctm̃ actuale: ⁊ hoc ꝓpt̃ ordinẽ diue iuſti
cie:ſic neq̃ eſuriẽt neq̃ ſitiẽt neq̃ patient̃ iordinatos
motꝰ ⁊ cõcupiſcẽtias fomitis manẽtis: q̊s etiã dũ vi-
xerũt nõ ſenſerũt: nec alias patient̃ ab itra vel ab ex-
Dub.3. M tra ſenſibilit̃ agẽte hoc ordine iuſticie dei. ¶ Ultimo
dubitat̃. Utrũ ꝑuuli habeãt cognitionẽ btitudinis q̃
priuãtur: ꝙ ſi hñt quõ nõ triſtãtur ex carentia eiꝰ qđ
naturalr̃ appetũt/maxie cũ pena dãni. ſ. carẽtia viſio-
nis dei eſt maior oĩ afflictõe ſenſibili ſꝫ Chriſoſtomũ
¶ Ad hoc alit̃ rñdet Sco. alit̃ ſctũs Bona. Scotꝰ di
cit. Probabilit̃ ſine aſſertiõe dici põt ꝙ cũ nõ habeãt
intellectũ ipeditũ corpe carnali in tm̃ quãtũ itellectꝰ
nr̃ impedit̃ iſto corpe:nec etiã erit impedimẽtũ ꝑ tor
mẽta ſicut habebũt dãnati. Poterũt habere naturalẽ
cognitionẽ reꝝ de nouo acq̃ſitã : q̃ hoc nõ repugnat
immobilitati ſtatus eorum/ſicut nec expugnat ĩmo-
bilitati ſtatꝰ btõrum ꝙ aliquod de nouo ſciãt/ cõtin-
gens vel neceſſariũ. Uidet̃ ꝓbabile cõcedere ꝙ oĩm
naturalr̃ cognoſcibiliũ pñt habere cognitionẽ excel-
lentiꝰ q̃ꝫ aliq̃ philoſophi habuert̃ ꝑ ſtatu iſto: ⁊ ſic ad
aliquã beatitudinẽ naturalẽ de deo cognito in vl̃i po
terũt attingere. De btitudine ꝟo i particulari: q̃ illa
eſt ſuꝑnaturalis:nec ad eã cognoſcendã põt attinge
re hõ:niſi ſuꝑnaturaliter eleuet̃ põt dici: ꝙ vel illa co
gnitio ꝑticularis btitudinis eis dat̃: q̃ eis eẽt ad tri
ſticiã quã hr̃e nõ demeruerũt/ſicut paganꝰ demeruit
rõne cuius hec cognitio ſibi cedit i penã grauiſſimã:
q̃ eſt cũ deſperatiõe habẽdi. ¶ Uel ſi paruuli hãc co
gnitionẽ btitudinis i ꝑticulari habebũt/ nõ triſtabũt̃
q̃ erũt cõtẽti de ſtatu ſuo:ſciẽtes ita hoc de ſe diſpo-
ſuiſſe deum :nec hoc actu ſuo demeruiſſe. Hec Sco.
¶ Uel poſſet dici. ꝙ lꝫ cognoſcãt ꝑticularit̃ btitudi-
nẽ q̃ carẽt maxime poſt extremũ iudicium:cui oẽs re
ſurgẽtes aderũt ſic ⁊ paruuli. Tñ ad triſticiã affligẽ-
tẽ q̃ naturalit̃ ſeq̃t̃ particularẽ btitudinis cognitionẽ
⁊ carẽtiã deꝰ nõ cõcurrit: q̃ hac afflictiõe puniri non
demeruerũt. ¶ Et ꝑ hoc ſolutũ eſt qđ addit̃ i ꝓpoſi-
tione dubij ſm Chryſ. Uex em̃ eſt ꝙ maxia pena eſt
carentia viſiõis cũ volũtate ꝯria ⁊ deſperatiõe nõ ha
bẽdi:hec aũt locũ nõ habẽt i paruulis ¶ Or dr̃ ꝙ na
turalr̃ appetũt btitudinẽ dr̃ ꝙ naturalis appetitꝰ nõ
cauſat triſticiã de eo qđ nõ habet̃ ſꝫ appetitꝰ electiuꝰ
q̊ vel nõ eſt i hmõi ꝑuulis vel ſi eſt: deꝰ ſuſpẽdit triſti
ciã: vl' meliꝰ actũ appetẽdi ſine q̊ nõ ẽ triſticia. ¶ Ali
ter rñdet̃ ad dubiũ ſm Bonã. vt ptꝫ ex ſupradictis ar
ti. ſcđo. Et tm̃ de hac queſtione. Diſtinctio. xxxiiij.

EXpeditus de pctõ primoꝝ parentũ quo ꝑ-
ſona corrũpit naturã ac de pctõ originali
quo natura corrũpit perſonã. cõſequenter
agit de pctõ actuali q̊ perſona corrũpit ſe
ipam in. xj. diſ. ſequẽtibꝰ vſq̃ in finẽ libri hoc ordine.
Nã agit de pctõ actuali q̃tũ ad cauſã originalẽ ⁊ ſub
iectiuã q̃dditatẽ diſt. xxxv. actũ diſt. xxxviij. peccãdi
potentiã diſ. xliiij. ⁊ vlti. Querit i hac diſ. xxxiiij. q̃ ſit
origo et cauſa pcti. ſcđo in qua re ſit pctm̃. Cuiꝰ ſñia
tribꝰ ꝯcl'onibꝰ continet̃. ¶ Prima: prime voluntatis
male origo fuit bona angeli ⁊ hois natura ipſaq̃ vo-
luntas mala malarũ operationũ ⁊ ſequentiũ volunta-
tũ fuit initiũ atq̃ cauſa. ¶ Scđo malum qđ eſt boni
corruptio/ nõ põt exiſtere niſi in bona natura ab aliq̊
bono deficiente. ¶ Tertia concluſio fallit de cõtra-
rijs dyaleticorũ regulis: qm̃ bonũ ⁊ malũ ſunt ſimul
in eadem natura. Uera eſt hec cõcluſio ſm apparen-
tiã: nã bonũ eſſentiale ⁊ malũ morale de q̃bus hic lo-
quimur non ſunt cõtraria: licet noia hec/ bonũ/ malũ
minus intelligẽti appareãt cõtrario. Queſtio vnica.

CIrca hãc diſtinctionem querit̃: vtrũ malũ A
qđ nõ eſt ab aliquo efficiente ſit a bono ſi-
cut a cauſa deficiente. ¶ Premiſſis nota-
bilibꝰ ꝑ ar. primo inferent̃ ꝯcl'ones ꝑ ar.
ſcđo. cũ dubijs ꝑ ar. tertio. ¶ Quo ad primũ notan- Arti. 1.
dũ: ꝙ vt recitat ſctũs Bonauẽ. q. j. huiꝰ diſt. Circa Nota. 1.
materiã huius q̃ſtionis fuit hereſis impiiſſimi mani-
chei ponẽtis primã cauſam mali eſſe malũ/ nõ bonũ:
vñ q̃ homo põt vtrũq̃ ſcꝫ bñ facere ⁊ peccare: poſuit
in hoĩe duas aĩas: quaꝝ vna eſt a deo bono q̃ ſemper
cupit bona. Alia a deo malo q̃ ſemꝑ cupit malũ: ⁊ oĩa
mala ĩ nobis oriũt̃ a malo principio: ſicut bona a bo-
no: ⁊ hinc eſt in nobis ꝯtinua pugna carnis cõtra ſpi
ritũ: ponit quoq̃ duo ꝑcipia ſiue duos deos: quoꝝ
vnũ eſt bonũ/ nihil habẽs de malo: ad aliud malũ/ ni-
hil habens de bono. ¶ Sꝫ ponere malũ eſſe qđ nihil impugnat
habeat de bono: nõ ſolũ eſt ꝑuerſitas heretice/ ſꝫ etiã ꝯ heresim
manifeſte cecitatis eſt ſtulticia: nam ipſa poſitio iclu manichei

dit in ſe oppoſita: ⁊ ꝑ hoc deſtruit ſeipſam: iplicat eni
ꝙ illud ſummũ ſit ⁊ nõ ſit: ꝙ poſſit ⁊ nõ poſſit: ꝙ ſciat ⁊
non ſciat: ꝙ ſit malũ ⁊ nõ malũ: q̃ ſunt manifeſta ꝯdi-
ctoria reſpectu eiuſdẽ. ¶ Primũ ptʒ: qꝛ ſi ponif illud
ſummũ malũ nihil hñs de bono ipm nõ hʒ eſſe: qꝛ eſſe
eſt aliqꝺ bonũ: ğ hʒ eſſe: qꝛ ponif ⁊ nõ hʒ eſſe: qꝛ nihil
boni hʒ: eſt ğ ⁊ nõ eſt. ¶ Scꝺm ꝓbaf: ois potẽtia ꝫm
phũm eſt de genere bonoꝝ: ğ ſi aliqꝺ eſt ſũme malũ/
nihil hñs boni/ nõ habet potentiã: ⁊ ſic nihil põt: ⁊ qꝛ
eſt ſummũ/ plus põt q̃ꝫ qꝺcũqꝫ malũ circa ſũmũ: ſed
mala/ nã ſũma multa pñt: ſicut aia mala hois ꝫm eos
ergo eo ipſo ꝙ ſũmũ multa mala põt: ğ põt ⁊ nõ põt.
¶ Tertiũ oſtẽdif: ois ſcia eſt de gñe bonoꝝ. i. de aia
non ſolũ ſcia bonoꝝ: ſed etiã ſci a mali: ſcire eni malũ
bonũ eſt: ğ ſũmũ malũ caret noticia boni ⁊ mali: ğ nec
ſcit facere malũ nec ledere: ſʒ hoc ipo ꝙ eſt ſũme ma
lum ſcit ledere bonũ: ğ eoipſo ꝙ ſũmũ malũ eſt ſcit ⁊
neſcit bona ⁊ mala. ¶ Quartũ ꝓbaf: qꝛ ſũme malũ eſt
malũ ꝑ eſſentiã ⁊ ita naturale eſt ei facere malũ: ⁊ vnũ
qꝺqꝫ dũ facit qꝺ eſt ſibi naturale bñfacit: ⁊ ꝙ bñfacit
eſt bonũ: ğ nõ malũ ⁊ ſũme malũ. ¶ Itẽ vt arguit Sco.
ſi ponif primũ ⁊ ſũmũ malũ ex eq̃ ad primũ bonũ: hoc
eſt tale ⁊ tm̃ in malo Quale ⁊ quãtũ primũ bonũ in bo
no ipm erit neceſſe eſſe ⁊ oĩno impticipatũ ⁊ idepẽdẽs
eſſe aũt neceſſe eſſe ⁊ impticipatũ ⁊ indepẽdẽs nõ cõ-
uenit niſi ꝑfectiſſimo ⁊ ita ſũme malũ eſſe ꝑfectiſſimũ
et ita ſũmũ. ¶ Hãc etiã hereſim demẽtiſſimã quãtũ
ad duas aias q̃s ponit efficacif reprobat btũs Aug.
in li. de duabꝰ aiabꝰ. quẽ libellũ Aug. edidit ꝯ mani-
cheos rõnibꝰ ſũptis ab ipa culpa pcti ⁊ ab eiꝰ oppoſi
to. ſ. pnia fundãs ibi duo pricipia. Primũ ꝙ pctm̃ eſt
volũtas retinẽdi vel ꝯſeq̃ndi qꝺ iuſticia vetat: vñ libe
rũ eſt abſtinẽ. Scꝺm volũtas eſt animi motꝰ nullo co
gẽte ad aliqd nõ admittẽdũ vł adipiſcẽdũ: ſi q̃s ei has
duas diffinitiões volũtatꝭ atqꝫ pcti ꝯbas eſſe ꝯcedit to
tã manicheoꝝ hereſim breuiſſimis ⁊ pauciſſimis: ſed
plane ⁊ iuictiſſimis munimẽtis ſine cũctatiõe ꝯdẽnat
Nã ſi aia mala nõ põt bona facere vt ponit hereſis: ⁊
tñ principiũ eſt pcti ꝫʒ ꝓpriã naturã: ſeq̃f ꝙ peccãdo
nõ peccat: nã agẽdo ꝫʒ ꝓpriã naturã nõ eſt ſibi liberũ
abſtinere: cogif eni a ꝓpria ſua natura ex q̃ hʒ malum
facere ⁊ nõ bñ facere: ğ ſic faciẽdo nõ peccat: ğ peccã
do nõ peccat: ſilr manifeſtũ eſt ꝙ penitẽ de pctõ bo-
nũ ⁊ iuſtũ ẽ etiã poſſibile hoi: nõ ipi manichei hoc ſua
dẽt: certũ etiã ẽ: ꝙ eiꝰ ẽ penitẽ q̃ facit malũ: ğ idẽ ipm
qꝺ fuit pricipiũ mali põt eẽ pricipiũ boni: ſʒ eẽ prici-
piũ boni bonũ ẽ: ğ malũ ẽ a bono. ſic ğ ſeipaʒ deſtruit
Nota. 2. B ¶ Scꝺo notãdũ: ꝙ cũ ſit malũ clpe ⁊ malũ pene nũc
ſolũ loq̃mur de malo culpe: nõ ei dubiũ ẽ malũ pene
eẽ q̃d poſitiuũ: ⁊ hr̃e cãʒ poſitiuã etiã ipʒ deũ: ꝫʒ illꝺ
Amos. iij. Si erit malũ i ciuitate qꝺ dñs nõ fecerit:
loq̃f ibi ꝓpheta de malo pene Malũ q̃qꝫ culpe dupłr
põt accipi ꝫʒ b. Bona. q. vj. huiꝰ di. Vno mõ ꝯcretiue
alio mõ abſtractiue Cõcretiue ꝯcernit duo: ſubſtratũ
ſ. ꝙ res illa ẽ q̃ denoiaf a malicia: puta hõ malꝰ vł aia
mala/ aut actio mala Et ꝯnotatũ hoc ẽ malicia a q̃ hõ
pctõꝛ dꝛ malꝰ. Alio mõ abſtractiue vt ſolũ ꝯnotatũ i-
portat a q̊ pctõꝛ dꝛ malꝰ. Et hoc mõ maluʒ idẽ eſt qꝺ
malicia ⁊ hʒ ſe ad ly malicioſꝰ: ſicut pctm̃ ad ly pctõꝛ.
¶ Verũ ꝙ ⁊ malicia ⁊ pctm̃ pñt q̃nqꝫ accipi pure ab-
ſtractiue: vt preciſe importãt illud a quo res aliq̃ pri
mo denoiatur mala: ⁊ non rem ipam denoiatã. Alio
modo vt actum aliquẽ iportat ſubſtractiue quem i ſe
habet pctõꝛ: vel quem faciendo dꝛ pctõꝛ ⁊ connotat
illud a q̊ dꝛ formalif pctm̃: vt actũ homicidij dicimꝰ
pctm̃ ⁊ actũ intẽperãtie: lʒ actꝰ ille eſſe poſſet et nõ eẽ
pctm̃: nõ ğ actꝰ homicidij gr̃a exẽpli a ſe denoiaf pec
catũ/ ſʒ ab aliq̃ alio. Supponif etiã ꝙ res q̃nqꝫ deno- Nota. 3
minaf a re poſitiua quã hʒ vt ab aia rõnali rõalis/ ab C
albedine albꝰ/ a gr̃a gratꝰ. Q̃nqꝫ a re aliq̃ q̃ caret: vt
cecꝰ a carẽtia viſꝰ: iiuſtꝰ a carẽtia iuſticie. Et ꝫm hoc
aliq̃ denoiatiões dicũf poſitiue: aliq̃ priuatiue vel ne
gatiue. ¶ Primaꝝ denoiationũ abſtracta ſupponũt
ꝓ aliq̃ re ſeu entitate vel ꝓ pluribꝰ rebꝰ. ¶ Secũdaꝝ
ꝟo abſtracta nõ ſupponũt ꝓ re aliq̃/ ſed iportãt caren
tiã rei: vt tenebra nõ ſupponit ꝓ aliq̃ re/ ſʒ dicit abſen
tiã lucis. ¶ Et ꝓpoſitiões affirmatiue de talibꝰ ab-
ſtractis vt vere ſint: accipiende ſunt negatiue: vt ſi di
cimꝰ. Aſſũt tenebre accipiẽda eſt ꝓ illa: nõ adeſt lux:
cecitas ineſt oculo. i. oculꝰ caret/ ſeu nõ hʒ viſum. Nã
de rigore ꝟboꝝ oẽs affirmatiue falſe ſunt/ cuiꝰ alterũ
extremũ eſt terminꝰ nõ ſupponens: ⁊ ita oẽs ille affir
matiue falſe ſunt: in q̃bꝰ alteꝝ extremũ eſt abſtractũ
priuatiuũ/ ſaltẽ nõ ampliatiue. Et hec eſt intẽtio bti
Aug. in li. de btã vita. i diſputatiõe ꝺtie diei. c. iij. vbi
diſputãs q̃d ſit miſeria ⁊ egeſtas: ait. Habere egeſta
tẽ aut hr̃e ſtulticiã tale eſt ac ſi locuʒ aliquẽ q̃ lumine
caret/ dicamꝰ hr̃e tenebras: qꝺ nihil aliꝺ eſt q̃ꝫ lumẽ
nõ hr̃e. Nõ em̃ tenebre q̃ſi veniũt aut recedũt: ſʒ care
re lumine hoc ipm eſt iã tenebroſum eſſe: nõ em̃ veſte
accedẽte: veluti aliq̃ res mobilis nuditas fugit. Sic
ğ dicimꝰ aliquẽ hr̃e egeſtatem: quaſi dicamꝰ habere
nuditatẽ. Egeſtas em̃ ꝟbũ eſt nõ habẽdi: quã obrem
vt qꝺ volo explicẽ ſicut poſſum: ita dicif habere ege-
ſtatem: qua dicaf: habet non habere. Hec Aug. Idẽ
ſup Geñ. ad lr̃am ſup illo. Et tenebre erant ſup faciẽ
abyſſi. ait. Reuera q̃ diligenter cõſiderat ꝙ ſunt tene
bre: nihil aliud iuenit q̃ꝫ lucis abſentiã: ita ğ dictum
eſt. Tenebre erãt ſup faciẽ abyſſi: ac ſi dictũ eſſet. Nõ
erat lux ſup abyſſum. Oẽs ğ locutiones ⁊ auctorita
tes ſignificãtes priuationẽ eẽ i rebꝰ q̃buſcũqꝫ nõ ſũt
accipiẽde i ſua ꝓprietate: ſed ad ſenſũ quẽ auctorita
tes habebãt q̃ nõ intẽdebãt aliquã entitatẽ eẽ i rebꝰ
priuatiõis: ſʒ magis nõ ineſſe q̃ ineſſe debebãt/ ⁊ ideo
cũ malũ aliqd dꝛ eſſe in re aliqua: nõ aliud ſignificaf
niſi ꝙ aliqꝺ bonũ non hʒ qꝺ habere deberet ⁊ ita oẽs
affirmatiue in negatiuas ſunt reſoluẽde. Hec Greg.
de arim. in diſ. ꝑſenti. Silr̃a habenf in de ciui. dei. li.
xj. c. x. de tenebra. Itẽ li. xiiij. ca. xj. de malo. Itẽ li. xj.
c. xxij. de malo. vide ibi. ¶ Supponif vltimo ſequẽti D
diſt. ꝓbandũ ꝙ malũ pure abſtractiue ſeu pctm̃: non
eſt ens aliquod/ ſʒ priuatio boni: vt diſt. ſequenti ptʒ.
¶ Quãtũ ad ſcꝺm articulũ eſt prima ꝯclo accipien- Arti. 2
do malũ cõcretiue aut abſtractiue nõ pure ſcꝺo mo ꝯclo. 1.
do dicto: vt importat rẽ aliquã ſubſtractiue: oẽ malũ
eſt a cauſa poſitiua efficiente. ꝓbaf: qꝛ omis res poſi-
tiua q̃ nõ eſt creatoꝛ hʒ cauſam poſitiuã efficientem/
cũ nihil creatũ ſit a ſe vel ex ſe. Nec põt eẽ a nihilo: qꝛ
a nihilo nihil fit: ğ eſt ab aliq̃ exiſtente. Et ita a cauſa
poſitiua efficiẽte. Sed omne malũ dicto modo acce-
ptũ eſt res poſitiua: qꝛ pctõꝛ vel actꝰ peccãdi interioꝛ
vel exterioꝛ aut habitꝰ ⁊ nõ creatoꝛ: ergo omne pctm̃
habet cauſam poſitiuã efficiẽtẽ. ꝯña nota: et premiſſe
ꝓbate ſunt. ¶ Corollariũ: om̃e malum hoc modo ac
ceptũ eſt a cauſa bona efficiẽte. ptʒ: qꝛ tale malũ eſt a
cauſa poſitiua: ⁊ omne ens poſitiuũ eſt bonũ: cum ni
hil ſit ſimpłr malũ: vt ꝓbatũ eſt prioꝛi ar. contra ma-
nicheos ¶ Secũda cõcluſio: malũ acceptũ pure ab- ꝯclo. 2.

ſtractiue ſm ſermõis ꝓprietatẽ / nõ hꝫ cãm poſitiuã/ neqꝫ efficiẽtẽ/ neqꝫ deficiẽtẽ. ꝓbat: qꝛ ſic accipiẽdo malum/ malũ nihil eſt. Eius aũt ꝙ nihil eſt: nõ eſt cã efficiens neqꝫ cã alia: de termino eni nõ ſupponẽte nihil affirmari põt. Itẽ oẽ efficiens facit aliqd eſſe ꝛ aliquã entitatẽ: nec ꝓprie dꝛ factũ qḋ nihil eſt. Uñ. vij. metaphy. dicit phũs: ꝙ oĩa q̄ fiũt ab aliq̄/ fiũt ꝛ ex aliquo ꝛ aliqd. Cui⁹ dictũ quãtũ ad primã ꝛ vltimã ei⁹ pticulã vtiqꝫ verũ eſt: lꝫ nõ q̄ ad ſcḋam: ꝓpt creationẽ q̄ aliqd fit nõ ex aliq̄. Et cõfirmat per btm Aug. ſup Gen. ad lrãm dicẽtẽ. Nõ ei deũ tenebras feciſſe dictũ eſt i illa ſcꝫ ſcriptura. Gen. q̄ vniuerſoꝝ creatio prima refert: qm ſpẽs ipſas deus fecit: id eſt res hñtes ſpẽs: nõ priuatiões q̄ ad nihilũ ptinent. Uñ ab artifice deo facta ſunt oĩa: ꝛ paulo poſt ſpẽs/ naturaſqꝫ ipaꝝ de⁹ facit ꝛ ordinat. Itẽ in rñſione prima ꝓponeñ. circa mediũ. Mors inqt priuatio vite eſt nõ tm hñs nõ eẽntiã: ꝛ iõ de⁹ ei⁹ auctor eẽ dici nõ põt. Quicqd ei deũ feciſſe dicimus hꝫ eẽntiã id eſt ſpẽs eſt: eſſentia ei dꝛ ab eo qḋ

ↄclo. 3. E eſt. ¶ Tertia ↄcluſio: Malũ hñs cãm efficiẽtẽ ꝓprie quãtũ ad ſignificatũ ſuũ ſubſtractiuũ ꝛ matiale habꝫ cãm deficientẽ improprie quãtũ ad priuationẽ boni que eſt ſigtũ ſuũ formale. Prima ps ptꝫ ex cõcluſiõe prima. Scḋa ꝓbat auctoritate bti Aug. li. xij. de ciui. dei. c. vij. ſic dicẽtis. Nemo q̄rat efficiẽtẽ cãm male volũtatis: nõ eni eſt efficiẽs: ſed deficiẽs: qꝛ nec illa. ſ. volũtas mala effectio eſt: ſed defectio. Deficere nãqꝫ ab eo qḋ ſũmũ eſt ad id qḋ min⁹ eſt. Hoc eſt incipe habere volũtatẽ malã. Cauſas porro defectionũ iſtaꝝ cũ efficiẽtes nõ ſint: ſed deficiẽtes velle inuenire tale eſt ac ſi quiſqꝫ velit videre tenebras ꝛ audire ſilentiũ. Et in fine capli: in quãtũ deficiũt male faciũt: ꝛ qd faciũt niſi vana: q̄ cauſas habẽt deficiẽtes: ꝛ in pricipio. c. ix. Nec talẽ volũtatẽ facit niſi defectio q̄ deſerit deus: cui⁹ etiã defectionis cã deficit. Ex qb⁹ verbis ꝛ ꝓcedẽtib⁹ ꝛ ſeqntib⁹ ſatis inuit btũs Aug. ꝙ malũ quãtũ ad rõnẽ formalẽ mali ſicut nihil eſt: qꝛ priuatio boni ſic nõ hꝫ cãm efficiẽtẽ: ſed deficiẽtẽ. Hoc eſt nõ hꝫ cãꝫ per quã fit aliqd. Sed qꝛ deficit cã ipm quoqꝫ deficit hoc eſt qꝛ bonũ nõ eſt/ malum eſſe dꝛ. i. priuatio boni. ¶ Et ideo dictũ eſt notãter in cõcluſione improprie nã cã dupl'r accipit. ſ. ꝓprie ꝛ improprie. Primo accipitur ꝓprie p illo ad cui⁹ eſſe ſequit aliud: q̄. ſ. poſito aliud ponit: ꝛ eo non poſito non poneret ad bonũ intellectũ ſ. q. ij. di. j. hui⁹ li. poſitũ. ꝛ ſic malũ quãtũ ad formale nõ habet cãm deficiẽtẽ. Alio mõ accipit improprie p ꝓpõne aliq̄ hñte aliquã prioritatẽ ad aliã ſꝫ ↄ̃ñam. Sic añs qñ p ipm cognoſcim⁹ veritatẽ cõſeqntis/ dꝛ cã cõſequẽtis: ſic dicim⁹ petrũ nõ moueri eſſe cãm manẽdi i eodẽ loco: ꝛ ignẽ nõ approximari paſſo eſt cã nõ calefaciẽdi: qꝛ ex hoc ꝙ cognoſcim⁹ petꝝ nõ moueri: cognoſcim⁹ eũ manere in eodẽ loco. Et ſi cognoſcim⁹ calefaciens nõ eſſe approximatũ calefactibili: cognoſcim⁹ nõ fieri calefactionẽ. Et illo mõ priuatio hꝫ cãm deficientẽ. qꝛ ex ꝓpõne exprimẽte defectum ſeu abſentiã aliquoꝝ ſequit ꝓpõ iportãs priuationẽ alioꝝ: vt i ꝓpoſito bñ ſequit. Uolũtas i tali actu nõ cõuertit ſe ad bonũ ↄmutabile cũ debeat: g̃ nõ eſt rectitudo debita in tali actu. Et ſic priuatio illa rectitudinis debite in eſſe habet cãm defectiuã: qꝛ veritas illius ꝓpõnis priuationẽ hmõi ſignificãtis: ſequit ad

Art. 3. aliam ꝓpõnem ſignificãtem defectũ alicui⁹: ꝙ ſi nõ
Dub. 1. deficeret/ ꝓpõ illa ꝟa nõ eſſet. ¶ Quãtũ ad articulũ
F tertiũ eſt dubiũ primũ. Utrũ malũ ſit a bono ſm intẽtionẽ vel ꝑter itentionẽ. Rñdet ſm ſctm Boñ. Poſſumus loq̄ de malo q̄tũ ad ſubſtractiũ vel materiale: vl q̄tũ ad formale. Quãtũ ad materiale ſignificatũ. i. rẽ illã ſiue actũ q̄ denoiat mal⁹: q̄lis eſt act⁹ intẽperãtie ſiue furti ↄtigit malũ itẽdere ꝛ tãqꝫ finẽ ꝛ tãqꝫ mediũ ad finẽ. Sic aliqs finalit intẽdere põt actũ itẽperãtie tãqꝫ delectabile. Ut põt itendere furtũ tanqꝫ vtile vt poſſit voluptuoſe viuere: ꝛ mẽdaciũ vt poſſit vane laudari. ¶ Quantũ ṽo ad formale põt dupl'r accipi: aut ita ꝙ intẽdat hoc volũtas ſub rõne mali ſimpl'r ꝛ mali ſibi. Sic null⁹ põt itẽdere malũ: qꝛ ſub illa rõne nõ eſt appetibile: bonũ eñi eſt ꝙ oĩa appetũt. j. Ethi. Et btũs Diony. Nemo opat ad malũ reſpiciens: nihil g̃ intẽdit a voluntate niſi tm̃ bonũ ſimpl'r vel bonũ ſibi. Aliter põt accipi vt intẽdat aliqḋ malũ ſimpl'r/ ſꝫ bonũ ſibi: ſic malũ põt fieri: ꝛ fit qñqꝫ ex intẽtiõe: lꝫ non niſi a malicioſis. Sũt eñ q̄dã q̄ habẽt maliciã inſeparabilit ↄiũctã. Et q̄ talia itẽdũt p ↄ̃ñs intẽdũt id qḋ eſt eis iſeparabil'r coiũctũ. ¶ Ex q̄ videt alit dici poſſe. ꝙ etiã malicioſis lꝫ placeat defect⁹ circũſtãtie ꝓpter quẽ act⁹ volit⁹ eſt mal⁹: nõ tñ ſub rõne mali: qꝛ nõ placet eis priuatio ꝛ defectio circũſtãtie vt debite i eſſe. Nemo ei q̄ opat aliqd cũ carẽtia circũſtãtie quã vult nõ ieſſe vult ſe eẽ debitorẽ illi⁹ circũſtãtie. In hoc eñ ꝙ vult nõ ineſſe illã circũſtãtiã nõ vult ſe eẽ debitorẽ. Siqdẽ nemo vult ſe eſſe debitorẽ rei ei⁹ quã nõ vult: ſic g̃ nemo intẽdit maliciã iq̄tũ ẽ malicia: ꝛ ita nemo intẽdit malũ. Hec eñ de rigore ṽboꝝ eſt falſa ꝓpter appellationẽ rõnis hui⁹ ṫmini malũ. Et ſm hoc itelligit illud Diony. de diuinis noib⁹ Malũ eſt ꝑter itẽtionẽ/ naturã ꝛ cauſã. Cõtingit eñ malũ ꝑter intẽtionẽ ꝛ naturã. i. appetitũ rõnalẽ ꝛ naturalẽ: qꝛ null⁹ appetit⁹ fert in ipm ſub rõne mali: nec ipa priuatio q̄ eſt rõ mali hꝫ cauſã ꝓprie: vt iã dictũ eſt. ¶ Scḋꝫ dubiũ Dubi. 2.
vtrũ cõcedẽdũ ſit ꝙ malũ ſit i bono ſibi oppoſito: ſm G
illud bti Aug. i Ench. c. xiij. vbi dicit. Regulã dyaleticoꝝ deficere cũ inqt bona ꝛ mala null⁹ ambigit eſſe cõtraria: nõ ſolũ ſil' eſſe pñt/ ſꝫ etiã mala oĩno ſine bonis: ꝛ niſi i bonis eſſe nõ pñt: q̄uis bona ſine malis eẽ pñt. ¶ Ad dubiũ dꝛ ſm diſtinctionẽ pmiſſam ꝙ malũ q̄tũ ad materiale ſuũ nõ eſt i bono. i. i natura bona ſibi oppoſita ſm rõnẽ boni ꝛ mali: q̄ ſm idẽ ſũt oppoſite. Et i hoc deficit regula dyaleticoꝝ iſta ꝙ contraria nõ pñt eẽ ſil'. Deficit nõ ꝙ ſit falſa: ſꝫ deficit. i. non ſe extendit ad hmõi ↄ̃ria. Intelligẽdo aũt p malã priuationẽ quã formal'r iportat: tũc priuatio in nullo eſt neqꝫ i bono neqꝫ i malo: cũ ſimpl'r nihil ſit. Per illas aũt affirmatiuas itelligi debent negatiue ſm regulã bti Aug. ſupra poſitã. Malũ eſt in bono. i. bono aliq̄ caret bonũ qḋ hr̃e deberet/ caret. i. tale nõ hꝫ. ¶ Uel ſic malũ ↄcretiue nõ eſt niſi in bono: hoc eſt de nullo pdicat niſi de ſubiecto ſupponẽte p aliq̄ bono ſm naturã. Et ſi nihil tale bonũ eſſet ſm naturã/ nihil poſſꝫ eſſe malũ: hoc eſt de nullo predicaret malũ. Sed malũ abſtractiue acceptũ put ẽ priuatio boni debiti/ de nullo affirmatiue pdicat: qꝛ cũ priuatio nõ dicit eẽ/ ſꝫ nõ eſſe: nec eſt aliqd nec eſt in aliquo: p hoc ptꝫ rñſio ad dubiũ: nã malũ eſſe in bono: cõcretiue verũ eſt/ nõ abſtractiue: ſicut cec⁹ ꝛ priuatũ viſu de aliq̄. ſ. de hoĩe H
predicat: cecitas aũt de nullo. ¶ Et p idem ptꝫ rñſio ad dubiũ quo querit: an malũ ſit in bono tanqꝫ habitus vel tãqꝫ pura priuatio: nã aliqḋ malũ ↄcretiue ſic vitiũ eſt habit⁹ iherens aĩe q̄ eſt natura bona: ſed capiendo malũ abſtractiue put eſt pura priuatio/ nõ eſt

habit⁹. Dicit aũt priuatio eſſe in bono: q2 bonũ aliq̃d priuatur bono in eſſe debito: ſed illa ſ3 rigorẽ ṽboꝝ falſa eſt in bono eſt priuatio mali: ſ3 ꝯcedit vt ſepe dictũ eſt ꝑ illa bonũ eſt priuatũ. i. nõ habet bonũ q̃d habere deberet. Tãtũ de illa queſtione. Diſtinctio. xxxv.

N diſtinctione. xxxv. agit de pctõ quãtũ ad eius q̃dditatẽ ꝑimo ſm opi. vnã. Scdo ſ3 aliã opi. di. xxxvij. Et primo de quidditate pcti in di. pñti. deide in ꝯparatiõe ad aliud di. xxxvj. In hac ğ di. ꝑmittit diffinitionẽ pcti: deide inq̃rit ſm diffinitiones premiſſas: ad q̃ ertẽdat ſe rõ pcti: ⁊ tollit ſentẽtia text⁹ in trib⁹ ſubiectis cõcluſionibus. ¶ Prima: tres ſunt diffinitiones pcti: ex qb⁹ de ipſo orte ſunt diuerſe opiniones. Harũ prima eſt bti Aug. li. xxij. contra. Fauſtũ. Pctm̃ eſt dictũ/factũ vel cõcupitũ contra legẽ dei. Scda eſt eiuſdẽ in li. de duab⁹ aiab⁹: pctm̃ eſt volũtas retinẽdi vel cõſequẽdi q̃d iuſticia vetat. Tertia eſt bti Amb. in li. de paradiſo. Pctm̃ eſt priuatio legis diuine ⁊ celeſtiũ in obediẽtia pceptoꝝ. ¶ Scda ꝯcluſio ex pctõ cogitatiõis q̃d in volũtate cõſiſtit tanq̃ ex arbore mala pcedũt locutiones praue: ⁊ opa q̃z ipſa recte dicunt pctã. ¶ Tertia ꝯcluſio: volũtas mala ⁊ act⁹ exteriores inquãtum ſunt/ſunt boni: inquãtũ mali/ſunt pctã ⁊ vicioſi. Has late proſequitur textus. Queſtio vnica.

A Irca hãc diſtinctionẽ q̃rit. Utrũ pctm̃ ab Aug. ⁊ Amb. diffinitũ ſufficienter ſit entitas poſitiua vel tm̃ priuatio boni formalr. In queſtione erũt articuli tres Prim⁹ tractabit diffinitiões pcti q̃s ponit mgr Scd⁹ rñdet ad q̃ſitũ pricipalr. Terti⁹ dubia abſoluet pbabilr. ¶ Quã-

Arti. 1. Not. 1. tũ ad primũ notãdũ q̃ nõ loq̃mur hic de pctõ vt dicit defectũ in operib⁹ nature: quo effect⁹ mõſtruoſus dr̃ pctm̃ apud phũꝫ ſ3 loq̃mur de pctõ moris q̃d pctori iputat ad vituptiũ Sicut ecõuerſo op⁹ iuſtũ iputat facienti ad laude ⁊ premiũ. Sic ğ peccare actualr nihil aliud eſt q̃z volũtarie aliq̃d agere vl' omittere ꝯ rectã rõnẽ hoc eſt nõ ꝯformit ad rõnẽ rectã nã peccat q̃ alr agit q̃z debet ppt q̃d recte vitupat ille aũt alr agit q̃z debet q̃ ꝯ rõnẽ rectã agit: ertẽdẽdo agere ad omittere: q2 rõ recta oñdit q̃ agẽda ſũt ⁊ q̃ fugienda ⁊ ſic dñt accipi dictũ/factũ vel ꝯcupitũ vt icludũt ſuũ oppoſitũ: vt valet tm̃ dictũ. i. dictũ vel nõ dictũ: ⁊ ſic de aliis Sic dicit glo. ad Rom̃. q̃ operoꝛ ⁊ nõ opoꝛ ſunt ptes ei⁹ q̃d eſt operoꝛ. Pctm̃ ṽo dicit illud q̃ aliq̃s denoiat peccare. Per hoc ꝯſiderãde ſunt diffinitiões Aug. ⁊ Amb. ſ. in ꝯclonib⁹ textualib⁹ poſite. Que oẽs dant de pctõ actuali ⁊ mortali: ⁊ pria ac ſcda reſpiciũt gñaliter tã pctm̃ cordis q̃z oris ⁊ opis. Scda ṽo ſpãli⁹ cõcernit pctm̃ cordis: q2 dr̃ ibi eſt volũtas q̃d accipit ꝑ actu volũtatis. ¶ Prima ğ. ſ. pctm̃ eſt dictũ vel factũ vel cõcupitũ cõtra legẽ dei. In illa hi termini dictũ/factũ ⁊ cõcupitũ: nõ accipiunt ꝑ re aliq̃ q̃ cogitat aut cõcupiſcit dr̃ vel fit. (Nam vroꝛ primi q̃ ab adultero concupiſcit: aut cib⁹ vel aurum nõ eſt pctm̃. Sed nec illud q̃d verbis erprimit/ nec ipſa verba/ nec res aliq̃ facta. Ut ſi aliq̃s rẽ aliquã peccãdo facit puta ciphũ in die feſto vl' ex alieno metallo/ eſt pctm̃) Sed debẽt accipi ꝑ ipã actiõe ſiue ꝑ actu iterioꝛe. ſ. velle aut ei⁹ erecutiõe: cui ꝯcordat ſcda diffinitio Aug. Pctm̃ eſt volũtas cõſequẽdi vel retinẽdi. Et ideo ſm Greg. de arim. di. xxxiiij. ſcdi. ar. j. vbi plura ſcribit ad ꝓpoſitũ et art. ij. illa noia ponunt loco infinitiui: ita vt tm̃ valet. Pctm̃ eſt dictũ ⁊c̃. i. eſt dicere/facere vel concupiſcere: ⁊ hoc accipiẽdo pctm̃ pure abſtractiue ꝑ illo ꝑ q̃ q̃s prio denoiat peccãs. Ue ex accipiẽdo pctm̃ non pure abſtractiue quo cõiter accipit cũ dicim⁹ adulteriũ/furtũ/ebrietatẽ ⁊c̃. eſſe pctm̃: cõuenienti⁹ videt poſſe dici q̃ accipiũt termini illi dictũ ⁊c̃. ꝑ actu dicẽdi/faciẽdi/ꝯcupiſcẽdi: vñ apti⁹ exponũt ꝑ ſua ṽbalia ſic pctm̃ eſt dictio/factio vel cõcupitio ſeu cõcupiſcẽtia alicui⁹ ꝯ legẽ dei. ¶ Et ſi q̃rit: q̃d ğ eſt pctm̃ ſm rẽ: an agẽs vel res acta vel mot⁹ medius int agẽs ⁊ actũ: ⁊ q̃dcũq̃ illud dr̃/nõ erit illd pctm̃: q2 illud eẽ põt ⁊ nõ eẽ pctm̃. Rñdet accipiẽdo pctm̃ nõ pure abſtractiue/ſic pctm̃ cõmiſſiõis eſt actio aliq̃ iterioꝛ volũtatꝫ elicita vel exterioꝛ ipata. ſiir diſputet q̃d ſit actio illa/ an act⁹ iminẽs: ipm̃. ſ. velle q̃d eſt q̃litas iherẽs volũtati: ſiit cognitio/q̃litas inherẽs itellectui: aut exterioꝛ ſit mot⁹ medi⁹ ſi ponit. Sic ipm̃ q̃d fit i aliq̃: vel ſit agẽs ⁊ effect⁹ q̃cq̃d dr̃ eẽ illa actio ſm diuerſas opiniones illd eſt pctm̃: ſit res vna vel plures illo nõ accipiẽdo pctm̃ nec ipedit q̃d dr̃ q̃ncũq̃ illoꝝ dat põt eẽ nõ eẽ pctm̃: q2 pctm̃ nõ eſt t'min⁹ abſolut⁹: ideo põt nõ ſupponere ꝑ re aliq̃ ꝑ q̃ ſuppoſuit ipã re manẽte: ſicut albũ ſupponit ꝑ pariete: ⁊ paries dr̃ albus: ⁊ tñ paries põt manere ⁊ nõ eẽ alb⁹. ⁊ eſt ſilis q̃ſtio ſi q̃rat: q̃d eſt excecatio. Aliud em̃ eſt cecitas: aliđ excecatio: nã cecitas pura ẽ priuatio. Excecatio ṽo eſt actio q̃dã poſitiua q̃ tollit viſ⁹. ¶ Notãdũ etiã circa hoc q̃d ſeq̃t ꝯ legẽ dei: q̃ lex etna ertẽdit ſe ad oẽm rectã rõnẽ: ⁊ nõ ſolũ ad pceptionẽ vel ꝓhibitionẽ ꝓprie acceptã. Nã q̃ facit ꝯ dictamẽ recte rõis: etiã ſi nullũ pctm̃ de cõfirmãdo pceſſerit: aut ꝓhibitio de difformãdo nihilomin⁹ peccat: ſic dicit aplš ad Roma. ij. Quicũq̃ ſine lege peccauerũt ſine lege pibũt: ⁊ q̃cũq̃ i lege peccauerũt/ꝑ legẽ iudicabũt. vbi inuit aliq̃s ſine lege data peccaſſe. Et hoc inuit btũs Aug. ſtati poſt datã diffinitionẽ/cũ ſubdit. Lex ṽo etna eſt rõ diuina vel volũtas dei oꝛdinẽ naturalẽ cõſeruari iubẽs: pturbari vetãs. Tãtũ ğ valet ꝯ legẽ eternã/q̃ztũ ſi dicat ꝯ diuinã rõnem ⁊c̃. Cũ ğ diuina ratio rectiſſima ſemp ſit oẽ q̃d eſt cõtra eternã legẽ eſt cõtra rõnẽ rectã. Et q̃cq̃d eſt cõtra aliquã rõnẽ rectã/eſt cõtra q̃lĩbet rectã rõnẽ de eo. Nã circa idẽ q̃libet ratio recta cuilibet rationi recte conſonat: ⁊ nulli alteri aduerſat ſicut nec ṽitas veritati. Seq̃t q̃ q̃cq̃d eſt cõtra rectã rõnẽ eſt contra eternã legẽ. Ac ꝑ hoc ſm Aug. recte dr̃ pctm̃ eſſe dictũ vel factũ vl' cõcupitũ ꝯtra rectã rõnẽ. Itẽ q2 eterna lex eſt rõ diuina vel volũtas naturalẽ oꝛdinẽ ſeruare iubẽs: ⁊ pturbari vetãs q̃ſq̃s agit ꝯtra rõnẽ rectã/turbat naturalẽ oꝛdinẽ: q̃ eſt vt oẽs actiones moreſq̃ hois ſint rõni ſubiecte. vñ Aug. j. de li. ar. ca. vij. Hie motib⁹ cũ rõ dñat oꝛdinat⁹ hõ dicẽd⁹ eſt. Nõ em̃ oꝛdo rect⁹ vel oĩno oꝛdo appellãd⁹ eſt: vbi deterioꝛib⁹ melioꝛa ſubijciunt ⁊ pauloꝝ eſt. Ratio ğ iſta vel mẽs vel ſpũs cũ irrõnalis aie motus regit illud. ſ. dñat in hoie: cui dñatio lege debet: ea quã eternã eſſe cõperimus: ⁊ ꝑñs agẽs ꝯ rectã rõnẽ/agit cõtra etnã legẽ. Ad hoc etiã fac q̃d dicit Aug. i epl'a ad hilariũ ſyracuſanũ: vbi diſtinguẽs iter legẽ naturalẽ ⁊ ſcriptã ait Lege illa ꝑuaricata q̃ eſt i vſu rõnis aie rõnalis i etate hois iã rõne vtẽtis ꝑuaricatoꝛes fiũt oẽs pctoꝛes t're. Preuaricata ṽo etiã lege illa q̃ data eſt ꝑ moyſen m'lto ampli⁹ abũdat delictũ. Er q̃ ptꝫ q̃ ſi q̃s ageret ꝯ ſolã legẽ naturalẽ ſiue rectũ iudiciũ rõis/vtiq̃ peccaret. Licet ſi ſup hoc additũ pceptũ h'ret apli⁹ peccare: huic ꝯſonat illud apli Rom̃. v. Lex ſubintrauit

Margin notes (manuscript): q̃ dicatur peccatum circa (left, beside "Sic ğ peccare actualr nihil aliud eſt"); q̃d dicit peccatũ (left, beside "Pctm̃ ṽo dicit illud q̃ aliq̃s denoiat peccare"); B (right margin, beside "alicui⁹ ꝯ legẽ dei"); C (right margin, beside "ſitiua q̃ tollit viſ⁹").

D vt abſidaret delictū. ¶ Sed diceres: videt̄ ꝙ ceſſante
ꝓhibitiōe/ ceſſat pctm̄: ad qꝺ ſonat diffinitio Ambro.
vbi trāſgreſſionē legis diuine copulat̄ inobediētia ce
leſtiū p̄ceptoꝝ. Et ſubdit ibidē Amb. Non eni ꝯſiſte=
ret pctm̄ ſi interdictio nō fuiſſet. ¶ Pro huiꝰ ſolutiōe
notādū poſt Gre. de arim. ꝙ ꝓhibitio pōt dupl̄r acci=
pi: ſil̄r ⁊ p̄ceptū atq̄ȝ lex. Uno modo large d̄r tā de le=
ge idicatiua q̄ȝ impatiua. Indicatiua eſt illa q̄ tm̄mō
ſig̃tur aliq̄d nō eſſe agēdū ſeu aliq̄d ex q̊ ſequit̄ ipȝ nō
eſſe agēdū/ ſicut cū ſig̃tur aliq̄d eſſe iiuſtū: prauū aut
vituperatiōe vel pena dignū: q̄lia ſunt illa ap̄l'i verba
Rom. j. Qui talia agūt digni ſunt morte Eph. v. Oīs
fornicator aut imūdꝰ aut auarꝰ ⁊c̄. non hȝ heredi. i re=
gno xp̄i ⁊ dei. Ex q̄bꝰ ⁊ ſil̄ibꝰ multis colligit̄ aliq̄ illici
ta eſſe ⁊ nō debite fieri: ⁊ ſic dupl̄r aliq̊ modo ꝓhiberi:
⁊ ſil̄r cū enūciātur aliq̄ eſſe agenda: vt q̄ dn̄r iuſta vel
deo accepta aut retributiōe digna/ talia dn̄r p̄cipi p̄=
ceptiōe idicatiua: q̄ exprimunt̄ vocal̄r ꝑ v̄ba indicati
ui modi ⁊ ſic loquit̄ Hug. li. j. de ſac. par. vj. c. vij. Duo
iſta p̄cepta data ſūt hoi p̄ceptū nature ⁊ p̄ceptū diſci
pline. Preceptū nature fuit qꝺ intꝰ aſpiratū eſt ꝑ na=
turā. Preceptū v̄o diſcipline eſt qꝺ foris appoſitū eſt
ad diſciplinā/ intꝰ ꝑ ſenſum/ forꝭ ꝑ v̄bū. In his duobꝰ
mādatis totū cōtinet̄ q̄cq̄d bonū vel faciēdū vel cauē
dum precipit̄. In p̄cepto etiā nature tria ſunt. ſ. p̄ce=
ptio/ ꝓhibitio/ cōceſſio. Preceptū aūt nature nos ni=
hil intelligimꝰ aliud q̄ȝ ipſam diſcretionē naturalē q̄
intrinſecꝰ aſpirata eſt: vt ꝑ eā hō erudiat̄ de his q̄ ſibi
vel appetēda vel fugiēda fuerāt. Quaſi eni q̊ddā p̄ce
ptū dare erat diſcretionē ⁊ itelligētiā agēdi hois cor
di aſpirare. Quid ḡ cognitio faciendoꝝ fuit niſi q̄dā
ad cor hois facta p̄ceptio. Et q̄d rurſus cognitio vi=
tādoꝝ fuit niſi q̄dā ꝓhibitio. Quid vero cognitio eo=
rum q̄ media fuerūt eſtimāda eſt: niſi q̄dā cōceſſio in
preceptione vt illic hō ſuo arbitrio relinq̄ret̄: vbi quā
cunq̄ȝ ꝑtem elegiſſet nō lederet̄. Deo igit̄ precipere
erat docere hoiem q̄ ſibi erant neceſſaria. Prohibere
aūt demonſtrare: noxia concedere vero inſinuare ad
E vtrūlibet ſe habētia. Hec Hug. ¶ Lex aūt imperati
ua d̄r illa q̄ iperat̄ alicui agere vel nō agere: ⁊ hec ex=
primitur ꝑ verbū impatiui modi vel aliqꝺ eiꝰ vice ad
ſil̄r ſignificādū ſumptū: vt eſt illud Ps. Nolite loqui
aduerſus deū iniquitatē. ⁊ illud. Nō mechaberis: nō
furtū facies. Et ſi ſtricte ⁊ ꝓprie ſumit̄: ea tm̄ impera
tiua d̄r: qua inferiori a ſuperiore aliq̄d imperatiue iu
betur vel ꝓhibet̄. Lex ḡ ⁊ preceptū in diffinitiōe pcti
debet accipi large: vt legē tā indicatiuā q̄ȝ imperati
uam cōtineat. Et illo modo oīa pctā ſunt ꝓhibita: q̄
contra dictamē recte rōnis qꝺ indicatiue ꝓhibet q̄c=
quid noxiū eſt. Et ꝑ hoc ptȝ intellectus diffinitionis
Aug. ⁊ Amb. niſi ꝙ ſcꝺa diffinitio Aug. ſolū dat̄ de
pctō mētis: vbi d̄r eſt volūtas retinēdi vel acquirēdi
qꝺ iuſticia vetat. ¶ Unde pōt ex illis elici illa diffini
tio breuis pcti. Pctm̄ actuale eſt voluntaria cōmiſſio
vel omiſſio cōtra rectā rōnē. Et eſt generalis inclu=
dens pctm̄ cordis oris ⁊ opis cōmiſſionē ⁊ omiſſionē
Dicit̄ aūt cōtra rectā rōnē ⁊ nō cōtra diuinā rōnē: ne
putet̄ pctm̄ eſſe p̄ciſe ꝯtra rōnē diuinā ⁊ nō ꝯtra quā=
libȝ rōnē rectā de eodē Aut ne eſtimet̄ aliq̄d eē pctm̄
nō q̄ eſt ꝯtra rōnē diuinā iquātū rectā: ſed q̄ eſt ꝯtra
eā iq̄ȝtū eſt dīna. Nā ſi ꝑ ipoſſibile deꝰ nō eſſet q̄ eſt rō
diuina. Aut rō illa dīna eſſet errās. Adhuc ſi q̄s age
ret cōtra rectā rōnē angelicā vel humanā aut aliā ali
quā ſi q̄ eſſet peccaret. Et ſi nulla penitꝰ eſſet recta rō
adhuc ſi q̄s ageret ꝯ id qꝺ agēdum dictaret rō recta
ſi aliq̄ eēt peccaret. Hec Gre. diſ. xxxiiij. ar. ij. ¶ Pec
catū aūt acceptū pure abſtractiue ꝓ illo p̄ciſe: vn̄ for
maliter denominat̄ q̄s peccās (puta ꝓ ipa neq̄cia vel
iiuſticia. Sic em̄ iportat purā priuationē: vt dicet̄ ſe=
quenti articulo) poſſet ſic deſcribi pctm̄. Peccatū eſt
volūtaria carētia cōformitatis ad rationē rectā debi
te voluntati. Carētia. i. nō obſeruatio pctm̄ partiale
ex ſupradictis. Uex illa diffinitio ⁊ ſi eſt cōuertibilis
cū diffinito: nō tm̄ predicat̄ affirmatiue de ſuo diffini=
to mediāte copula eſt dicēte eſſe rei: hec em̄ eſt falſa.
Peccatū eſt carētia ⁊c̄. eo ꝙ eſt affirmatiua: cuiꝰ neu=
trū extremorū ſupponit. Cōcedit̄ aūt prout eſt dicit
actū ſignatū: ⁊ hoc ſufficit in diffinitiōe terminoꝝ ne
gatiuoꝝ ⁊ fictorū. ¶ His premiſſis eſt hec ꝯcl'o q̄ ad Cōcl'o. 1
primū articulū. Diffinitiones pcti premiſſe ſm̄ intel F
lectū expreſſum ſunt cōuertibiles ⁊ bone. Et hoc ex=
tendēdo nomen diffinitiōis ad q̄d nois: ptȝ: q̄ cōuer
tibiliter exprimūt ſignificationē diffiniti: vt ex dictis
ptȝ: hoc aūt ſufficit ad bonitatē quid nois: ⁊ tm̄ de il=
lo articulo. ¶ Quantū ad ſcꝺm articulū aduertēdū: Arti. 2.
ꝙ ſicut ex dictis in priori articulo ptȝ: agēs inferiꝰ te G
net̄ ſe ꝯformare in agēdo agēti ſuperiori. Siue agēs
dirigibile tenet̄ ſe ꝯformare ſue regule: q̄ eſt ratio re
cta tā diuina q̄ȝ hūana: hec em̄ eſt dirigēs ſuperiꝰ re
ſpectu cuiuſcūq̄ȝ dirigibilis. Si ḡ in poteſtate agen=
tis dirigibilis ſit cōformari ⁊ nō cōformari illi regu=
le: nō conformari ei eſt pctm̄. Loquendo aūt de pctō
ſiue cōtra legē diuinā ſiue hūanā pctm̄ d̄r: q̄ peccās
potuit cōcordare legi ſupioris agētis ⁊ regule ſue ⁊
diſcordat. Iſte aūt actus q̄ eſt in poteſtate diſcordan
tis: ⁊ ꝑ hoc volūtariꝰ nō eſt formaliter pctm̄: q̄ ſi eēt
cōcors regule ſupiori/ nō eſſet pctm̄ p̄ciſe: eſt ḡ in illo
actu ratio pcti priuatio iſtiꝰ cōcordie. ¶ Quo breui= Cōcl'o. 1
ter p̄miſſo eſt prima ꝯcl'o. Pctm̄ formaliter nō eſt ali
qua poſitiua entitas/ ſed alicuiꝰ boni corruptio ⁊ de=
fectibilitas. ꝓbat̄ auctoritate Augu. ſup Joā. Sine
ipſo factū eſt nihil. ait. Pctm̄ q̄dē nō ꝑ pctm̄ factū eſt
⁊ manifeſtū eſt q̄ pctm̄ nihil eſt. Itē ꝓbat ex intētiōe
btūs Anſ. c. viij. ⁊ deinceps. Itē. xv. ⁊. xvj. in de caſu
diaboli: ⁊ in de cōceptu virginali. c. v. ⁊ ꝓbat̄ ratiōe.
Nā oīe pctm̄ eſt formalit̄ iiuſticia: ⁊ tale pctm̄/ talis
iiuſticia: ⁊ ꝑ ꝯn̄s priuatio talis iuſticie: ḡ pctm̄ actua
le eſt formalit̄ iniuſticia actualis: ḡ priuatio actualis
iuſticie. tenet ꝯn̄a: q̄ iniuſticia priuatiue opponit̄ iu=
ſticie: igit̄ eſt priuatio iuſticie. ⁊ oēs ille affirmatiue i=
telligende ſunt ſm̄ actū ſignatū. ¶ Scꝺa ꝯcl'o: pctm̄ Cōcl'o. 2
qꝺ formaliter eſt priuatio: nō eſt priuatio boni illius H
in q̊ eſt corruptio. Fuerūt q̄dā q̄ dicebāt ꝙ pctm̄ auf
ferret aliq̄d de eēntia aīe: cōtra illos ponit̄ hec ꝯcl'o.
ꝓbat̄: q̄ cū illꝺ bonū in q̊ eſt pctm̄ ſit finitū: ꝑ ablatio
nē alicuiꝰ finiti ab eo aliq̄tiēs factā poſſet totalit̄ cō=
ſumi: ⁊ ita aīa ſeu volūtas poſſet pctō ad nō eſſe dedu
ci. Nec valet ſi q̄s diceret: ꝙ illa corruptio fit ſm̄ par
tes eiuſdē ꝓportionis: ⁊ ita poſſet ꝓcedi in īfinitum.
Nā ſm̄ malū poſſet eſſe eq̄le primo ī malicia vel peiꝰ:
ḡ corrūpit bonū eiuſdē quātitatis vl' maioris. Et ita
ꝓcedendo in pctīs eq̄libꝰ vel maioribꝰ: ſeq̄t̄ ꝙ natu=
ra aīe aut volūtatis tādē cōſumeret̄. ¶ Preterea na=
tura intellectualis a ſolo deo eſt creabil̄: ⁊ ex hoc ſim
plicit̄ a creatura incorruptibilis: ḡ peccās nihil pōt
nature ſue corrūpere ꝑ pctm̄: cū q̄cq̄d illiꝰ ſit eiuſdē
rōnis ⁊ icorruptibilitatis eſt cū aīa: q̄ icorruptibile
nō ꝯponit̄ ex corruptibilibꝰ. ¶ Itē qꝺ repugnat eſſe

ctui formaliter nō deſtruit cauſam nō neceſſariā hui⁹
effect⁹. Peccatū dicit formalr obliqtatē ſeu deformi
tatē repugnātē rectitudini in actu: ǵ nō deſtruit volū
tatē q̄ eſt cauſa nō neceſſaria/ ſ ꝯtingēs ⁊ act⁹ ⁊ recti
tudinis ei⁹. maior ꝓbat: qꝛ cā ꝯtingēs effect⁹ pōt eē ⁊
nō cauſare effectū: ǵ deſtruēs effectū nō deſtruit cau
ſam. ¶ Preterea tunc pctā nō differrēt ſpecie cū eſſent
priuatiōes eiuſdē boni. ſ. volūtat: priuatiōes aūt nō
Cōclo. 3 diſtiguunt ſpecie niſi ab habitib⁹. ij. de aīa. ¶ Tertia
ꝯclo: rō pcti formal nō eſt corruptio boni ſupnatural
puta grē. ꝓbat: tum qꝛ grā ſicut a ſolo deo īfundēdo
creat: ita a ſolo deo deſtruit: ei⁹ em̄ deſtructio eſt ei⁹
annihilatio: ſicut ei⁹ ꝓductio eſt creatio. Tū qꝛ tunc
oīa pctā poſt primū nō eſſent pctā: cū nō corrūpāt bo
num grē: qꝛ illa ꝑ primū pctm̄ corrupta eſt: tū etiā qꝛ
cōclo. 4. tūc oīa pctā actualia eſſent eiuſdē ſpēi. ¶ Quarta cō
J cluſio: rō formalis actualis pcti nō eſt corruptio ha
bit⁹ acqſiti. ꝓbat: qꝛ ſtat cū eo Nā hñs habitū tēperā
tie pōt mortalr peccare vna cibi ſumptiōe itēperant
abſqꝫ corruptiōe habit⁹ tēperātie: qꝛ poſt pctm̄ ſentit
ſe iclinatū ad act⁹ tēperātie. Sicut ecōuerſo vitioſus
reſurgēs a pctō ꝯſequit grām: ⁊ tn̄ manet habit⁹ vi
tioſus. Et ſi dr lꝫ pctm̄ nō corrūpat totū habitū ꝟtu
tis acqſitū: tn̄ remittit eū. Hoc nō ſufficit: qꝛ non pōt
remittere niſi repugnet ei⁹ itēſioni. Ponam⁹ ǵ ꝙ hoc
mortale repugnet habitui itēſo vt decē: ⁊ nō intēſo vt
nouē: ⁊ ita remittat vnū ǵdū habit⁹ itēſi vt decē: tunc
nō repugnat habitui vt nouē. Ibi nihil remittit: ǵ ſi
remittit ab hñte habitū vt nouē/ ibi nihil remittit qꝛ
Cōclo. 5 illi nihil repugnat. ¶ Quita ꝯclo: pctm̄ actuale nō ē
K corruptio alicui⁹ exiſtēt i volūtate. ꝓbat: qꝛ nō hītus
neqꝫ act⁹/ neqꝫ rectitudinis aut iuſticie actui iexiſten
tis: ǵ ꝯn̄a tenet a ſufficiēti diuiſiōe. Nihil em̄ aliđ aſſi
gnari poſſet qđ corrūperet. añs ptꝫ q̊ ad habitū ꝑ ter
tiā ⁊ q̄rtā ꝯclōnē. Quo ad actū: qꝛ actus pcti pōt eſſe
prim⁹ i volūtate: ita ꝙ nō p̄cedat alia volitio. Ut ſi q̇s
reſurgēs a ſomno primū occurrat i cogitatōe iimic⁹
⁊ eliciat actū odij. Huc null⁹ act⁹ p̄ceſſit in volūtate:
ideo nullū corrūpit. Quo ad rectitudinē ptꝫ i eodem
caſu: qꝛ nō p̄ceſſit aliq̄ rectitudo: qꝛ nullus act⁹ rect⁹
Cōclo. 6 Nihil em̄ qđ nō p̄fuit corrūpi pōt. ¶ Sexta ꝯclo pec
catū actuale mortale eſt formalr corruptio rectitudi
nis moralis i actu elicito: nō q̄ ifuit/ ſ q̄ eſſe debuit.
ꝓbat: qꝛ volūtas libera debitrix eſt vt oēꝫ actū ſuū cō
formit eliciat regule ſupiori ꝫm p̄ceptuꝫ diuinū. Et
ideo qñ agit difformiter ab illa regula caret rectitu
dine ſeu cōformitate actuali debite. Hec em̄ rectitu
do q̄ eſt conformitas actus ad regulā/ deberet ineſſe
actui. i. act⁹ deberet elici ꝯformit regule. Et carētiā
hui⁹ cōformitatis: qđ eſt actū nō habere hāc ꝯformi
tatē/ formalit importat pctm̄. Et ſic pctm̄ eſt corru
ptio rectitudinis ſeu corrūpit rectitudinē. i. formali
ter importat carētiā hui⁹ rectitudinis. Uel importat
actū ſcđm elicitum vel imperatū cōnotās eum habe
re p̄dictā ꝯformitatē: hoc eſt nō eſſe elicitū aut impe
ratū ꝫm regulā ſupiorē. Qꝛ autē hec importat pctm̄
patꝫ ex diffinitiōe pcti in prio articulo expoſito. No
ta hic q̄ dicit Occam. iiij. quotli. q. vj. ꝫm cuius dicta
moderāda eſt illa ꝯclo. Quia pctm̄ dicit priuationē
rectitudinis: nō illi⁹ q̄ deberet ineſſe actui/ ſed volū
tati: vt ibi late declarat. Et ſilr. q. xiiij. tertij quotli. in
Arti. 3. reſpōſiōe ad ſcđm dubiū. ¶ Quātū ad tertiū articu
Dubi. 1. lū dubitat primo. Cū in oī pctō cōcurrunt auerſio a
L bono incōmutabili: ⁊ auerſio ad bonū commutabile.

Ut vult Aug. xij. de ciui. dei. c. vj. ⁊ xj. de li. arbi. in fi
ne. Cū ſe volūtas inqt relicto ſupiori ad inferiora cō
uertit efficit mala. Quid hoꝝ ſit eſſentiali⁹ pctō. i. ma
gis ſit de rōne pcti. ¶ Pro ſolutione notandum poſt
Sco. diſt. xxxvij. ꝙ auerſio a fine vltimo q̄ eſt bonum
incōmutabile pōt duplicit intelligi/ formaliter ⁊ vir
tualiter. ¶ Formaliter qñ in auertendo habet vltimū
finem pro obiecto poſitiue vel priuatiue. Poſitiue/ vt
ſcꝫ volūtas nolit illū finē actu poſitiuo: ⁊ hoc nolle ē
odire deū. Et negatiue vt ſcꝫ nō velit cū deberet velle
vltimum finē. Et tale nō velle eſt omittere illud p̄ce
ptū. Diliges dn̄m deū tuū ⁊c̄. In his formalit auer
tit voluntas a deo: qꝛ non habet aliud obiectū a deo.
¶ Uirtualit auteꝫ auertit a deo qñ auertit ab aliquo
neceſſario ad ꝯſequēdū vltimū finē. Sicut itellectus
negās concluſionē virtualit auertit a principio. Sic
etiā infirm⁹ dicit ſe auertere a ſanitate: qñ ſe auerte
rit a potu amaro: ſine quo non poteſt haberi ſanitas.
¶ Prima auerſio formalis: ꝫm ſe ē eiuſdē rōnis: nec
includit formalit in quolibꝫ pctō. Eſt em̄ odium dei
ſpeciale pctm̄: ⁊ omiſſio illi⁹ p̄cepti. Diliges dn̄ꝫ deū
tuū ⁊c̄. eſt aliud ſpeciale pctm̄. ¶ Auerſio ſcđo modo
ſcꝫ virtualis: cōis eſt oī pctō mortali: qꝛ ī oī tali pctō
volūtas inordinate ſe habet reſpectu alicui⁹ neceſſa
rij ad finē. Neceſſarij dico ad finē ex volūtate diuina
precipiēte illud obſeruari. Si vis ingredi ad vitā/ ſer
ua mādata. Et hmōi auerſio virtualis eſt eſſentialis
oī pctō mortali: qꝛ oē pctm̄ mortale eſt ꝯ mādatū/ ſi
ne cui⁹ obſeruātia finis aſſeq̄ nō pōt. Sicut eni rō for
malis rectitudinis eſt virt⁹ ꝓprie in actu finis vel cir
ca ens ad finē. Hoc eſt itegritas oīm circūſtātiaꝝ re
quiſitaꝝ: q̇b⁹ act⁹ ille ꝫm legē diuinā ordinat ad finē
Ita carētia talis rectitudinis eſt carētia ꝓprie virtu
tis ordinātis ad finē: qꝛ ꝓpria auerſio formalis ab eo
qđ eſt neceſſario ad finē Et hoc mō nihil aliđ eſt auer
ſio: niſi inordinatio volūtatis circa aliqđ ordinatū ad
finē ex p̄cepto diuino circa qđ deberet ordinari Hec
Sco. di. xxxvij. ¶ Et ꝑ hoc rn̄det ad dubiū: ꝙ auer
ſio ab icōmutabili bono qđ eſt finis. i. de⁹ eſt eēntial
pctō: hoc eſt de rōe formali pcti. Uñ Au. xij. de ciui.
c. viij. Scio inqt in q̊ ſit mala volūtas. i. id i eo fieri qđ
ſi mallet nō fieret. Et ideo nō neceſſarios: ſed volūta
rios defectus iuſta pena cōſequit. Deficit eni nō ad
mala/ ſ male. i. nō ad malas naturas. Sꝫ ideo male:
qꝛ ꝯtra ordinē naturaꝝ ab eo qđ ſummū eſt ad id qđ
min⁹ eſt. Neqꝫ em̄ auri vitiū eſt auaricia/ ſ hois ꝑuer
ſe amātis auꝝ iuſticia derelicta: q̄ icōparabilit auro
debuit anteponi: ⁊ ſeqt. c. ix. Nec talē ſcꝫ malā volun
tatē facit niſi defectio q̄ deſerit de⁹: q̄ſi diceret Aug.
Iſte act⁹ poſitiu⁹ volendi creaturā nō eſt formaliter
malū ⁊ pctm̄: ſ carētia ordinis debiti i illo actu: q̊ il
lud amari dꝫ ꝓpt ſūmū bonū quē ordinē deſeruit vo
lūtas q̇eſcēs in bono creato: ⁊ ille defect⁹ eſt formali
ter pctm̄. Uñ ſi q̇s deficeret a fine: formalit contrarie
nolēs finē ſiue odiēs: nō cōuerſus ad creaturā pecca
ret: ⁊ grauiſſime ꝓpter ſolā auerſionē. Sꝫ forte īpoſſi
bile eſt ſūmū bonū i ſe nolle ⁊ odire: ⁊ nō in ordine ad
creaturā. ¶ Scđm dubiū: cū auerſio a bono incōmu Dub. 2
tabili ſit eſſentiali⁹ i pctō: ⁊ iſta ſit eadē in oī pctō: ſic M
vnū ⁊ idē eſt bonū incōmutabile a q̊ auertit oīs pec
cās quō pctā diſtinguūt ſpecie. ¶ Ad hoc rn̄det: ꝙ
pctā formalr nō diſtinguūt ꝑ obiecta ad q̄ ꝯuertunt
cū obiecta nō ſint mala/ niſi matialit. i. circa ea volun
tas ſe hꝫ male. Sꝫ ſic priuatiōes diſtinguūt ſpē/ ex di

ſtictiõe ſpecĩuoca habituũ oppoſitoꝝ q̊s priuant eo
mõ priuatiões diſtiguũt̃ ſpecie: ⁊ ſilr̃ nũero ſm̃ nũeꝝ
habituũ hmõi. Ita pctã cũ ſint formalr̃ carẽtia recti=
tudinũ in actib⁹: diſtiguunt̃ ſpecie ſm̃ diſcretionẽ re
ctitudinũ quoꝝ carẽtiã importãt. Et ita nõ ꝑ ↄuerſi=
ones ad obiecta que nõ ſunt mala niſi materialit̃ di=
ſtiguant̃ pctã / ſed formalr̃: ideo diſtinguẽdũ eſt in cõ
paratione ad rectitudinẽ aliã: ⁊ aliã ſpecie q̃ deberet
ineſſe. Diſtinguũtur aũt hmõi rectitudines diuerſoꝝ
actuum: ſm̃ diuerſitatẽ virtutũ ꝓprioꝝ actuuꝫ circa
finẽ vel alicui⁹ ad finẽ. Regulat̃ em̃ actus circa dele=
ctatiões corꝑales ꝑ tẽperãtiã: circa bona exteriora ꝑ
iuſticiã: q̃ ſunt ꝓprie rectitudies actuũ ⁊ inter ſe diſti
cte. Cũ ḡ diſtiguit̃ pctm̃ auaricie a pctõ luxurie quã
tũ iuſticia a tẽperantia: q̊ꝝ carẽtiã iportãt pctã aua=
ricie ⁊ luxurie ⁊c̃. Et hoc videt̃ eſſe de intẽtione beati
Aug. xij. de ciui. dei. c. vij. vbi ait. Neq̧ em̃ auari vitiũ
eſt auaricia: ſed hois ꝑuerſe amãtis aurũ iuſticia de=
relicta. Nec luxuria vitiũ eſt pulchroꝝ / ſuauiũq̧ cor=
poꝝ / ſꝫ aie ꝑuerſe amãtis corporeas voluptates ne=
glecta tẽperãtia. Nec iactãtia vitiũ eſt laudis huma=
ne: ſed aie ꝑuerſe amãtis laudes ab hoib⁹ ſpreto te=
ſtimonio cõſciẽtie. Ubi btũs Augu. diſtinguit auari=
ciã / luxuriã / iactãtiã / penes ꝟtutes ſiue ꝟtutum recti
tudies i actib⁹ deficiẽtib⁹. Et ſilr̃ etiã pñt plura pctã
eiuſdẽ ſpẽi ineſſe q̃ priuãt plures rectitudines actua=
les numero q̃ ineſſe deberẽt diuerſis actibus ſucceſſi
Du. 3. uis. ¶ Dubitat̃ tertio: vñ attendit̃ grauitas in pctis:
A cũ formaliter dicũt auerſionẽ a fine q̃ vn⁹ eſt. De hoc
ſupra diſti. xxij. in notabili. iij. q. j. Rñdet̃ ꝙ grauitas
pcti ſumit̃ ex rectitudine quã priuat. Uñ illud pctm̃
ẽ graui⁹ ex pcti gñe qđ opponit̃ rectitudini meliori.
Illa aũt rectitudo eſt melior: q̃ fini eſt imediatior ce=
teris parib⁹. Loquẽdo aũt in eodẽ gñe pcti mortalis:
illud eſt graui⁹ in q̊ volũtas maiori libidine peccat:
q2 quãto magis conat̃ / tãto ꝑfectiorẽ actũ cauſat: ⁊ tã=
to magis tenet̃ ad rectitudinẽ ꝓportionalẽ illi actui
debitã: quã cũ volũtate negligit graui⁹ peccat. ¶ Sꝫ
diceres ſi pctm̃ nõ priuat niſi hmõi rectitudinẽ q̃ de=
beret ieſſe qũo tũc vulnerat naturalia: ſm̃ euãgelicã
parabolã hois in latrones icidẽtis ſpoliati ⁊ vulnerati
Lu. x. vbi glo. Pctm̃ vulnerat i naturalib⁹. Rñdet̃ ꝙ
vulnerat⁹ nullã ſui ꝑtẽ amittit: licꝫ ↄtinuitas ſoluat̃:
⁊ ꝑ hoc reddat̃ min⁹ abilis ad oꝑatiões ſuas: imo pri
uet̃ bono vſu ſui: ita natura itegra manẽs vulnerat̃ qñ
fit iabil̃ ad rectũ vſũ qđ fit ꝑ crebrã carẽtiã rectitudi=
nis actual̃. Hec Sco. Cũ de q̃ſtiõe. Diſtictio. xxxvj.

Sit de pcti q̃dditate ac diffinitiõe i ſe. In
hac diſ. xxxvj. agit de eodẽ in cõparatiõe ad
alia pctã ꝑcedẽtia ⁊ ſequẽtia: inq̃rit em̃ an
pctm̃ ſit pena pcti ⁊ cauſa. Et colligit̃ ſnia
magr̃i i his trib⁹ ↄcl̃onib⁹. ¶ Prima. Quedã pctã ꝑ
cedẽtiũ culpaꝝ ſunt pene ⁊ demeritorie ſequẽtiũ cau
ſe. ¶ Scđa ↄcl̃o. Pctã q̃dã neceſſitate cõmiſſa nõ tm̃
cauſalit̃ / ſꝫ pene ſunt alioꝝ eſſentialr̃. ¶ Tertia ↄcl̃o.
Licet q̃dã venialia ſꝫ Auguſtinũ fiũt ex nccẽtate: oĩa
tamẽ mortalia actualia ſm̃ Hiero. vitari pñt / libera
hois poteſtate: non tñ excludẽdo gr̃am. Has latius
proſequitur magiſter in textu. Queſtio vnica.

A Circa hãc diſtictionẽ q̃rit̃. Utrũ oẽ pctm̃
⁊ oĩs culpa ſit alicui⁹ pcti pena. ¶ Premiſ
Arti. 1. ſis terminoꝝ declaratiõibus ponẽtur con
Not. 1. cluſiones cũ dubioꝝ ſolutionib⁹. ¶ Quo
ad primũ notãduꝫ / ꝙ pena dupl̃r accipit̃. Uno modo
vt dicit dãnum alicui⁹ ſimpl̃r ſine reſpectu ad aliud.
Scđo mõ dicit ordinẽ ad precedens demeritũ: ⁊ illo
mõ afflictio brutoꝝ ⁊ mors eorundẽ: licet ſit dãnũ et
diſcõueniẽs brutis: nõ tñ eſt pena: q2 nõ ꝑceſſit culpa.
Primo mõ pena formalr̃ eſt carẽtia boni cõueniẽtis
volũtati vel volẽti. ¶ Diſtinguit̃ aũt duplex bonum
ſm̃ duplicẽ affectionẽ. Eſt em̃ affectio iuſti ⁊ affectio
cõmodi. Affectio iuſti eſt q̃ eſt ↄformis recte rõni q. ſ.
volũtas vult aliq̃d: q2 iuſtũ: q2 rõni recte cõſentaneũ.
Affectio cõmodi eſt q̃ volũtas vult aliq̃d: q2 ſibi ↄue=
niẽs aut delectabile nõ habito reſpectu ad rõnem re
ctã. De q̊ lati⁹. ſ. diſ. vj. Affectio iuſti appetit bonum
ꝓpt̃ finẽ vltimũ: affectio cõmodi appetit bonuꝫ ꝓpt̃
ſeipſam. ¶ Eſt aũt bonũ ſm̃ affectionẽ iuſticie ſimpl̃r
magis cõueniẽs volũtati q̧ bonũ cõmodi. Qđ ptꝫ q2
quãto ꝑfectibile eſt ꝑfecti⁹ tãto ⁊ ꝑfectio ſibi corrñ=
dẽs ꝑfectior: ⁊ ꝑ ↄñs ſimpl̃r ↄueniẽtior: ⁊ ꝑ oppoſitũ
eius priuatio peior. Uolũtas em̃ inq̧ꝫtũ hꝫ affectionẽ
iuſticie (veri⁹ inq̧ꝫtũ ẽ affectio iuſticie. i. inq̧ꝫtũ eſt na=
turalit̃ libera ⁊ ad eliciẽdũ actũ ſuũ ſm̃ regulã rõnis
inclinatã) ꝑfectior ẽ in ſeipſa inq̧ꝫtũ hꝫ rõneꝫ affectio=
nis ↄmodi: ⁊ ꝑ ↄñs bonũ cõueniẽs ſibi ſm̃ affectionẽ
iuſticie eſt ſibi ſimpl̃r ↄueniẽti⁹ q̧ bonũ ↄueniẽs ſibi
ſm̃ affectionẽ ↄmodi: ⁊ priuatio illi⁹ ſimpl̃r peior pri
uatiõe iſti⁹. Ex q̊ ſequit̃ ꝙ nõ ſolũ priuatio boni ↄmo
di: ſed etiam imo magis priuatio boni iuſti eſt pena.
¶ Scđo notãdũ / ꝙ duplex eſt pena: q̃dã nuda (boni Nota. 2.
cõueniẽtis nature itellectuali) carẽtia vt priuatio vi= B
ſionis ⁊ fruitiõis dĩne q̃ dici ſolet pena dãni. Alia eſt
q̃d poſitiuũ / ⁊ tñ diſconueniẽs tali nature: ſicut calor
excellẽs eſt aliqđ poſitiuũ diſcõueniẽs corpi: ſic ⁊ pe
na ignis ifernal̃: ⁊ ꝟmis carceris ⁊ fetoris q̃ dr̃ pena ſen
ſus. ¶ Tertio notãdũ / ꝙ pena dr̃ ordinatiua culpe ꝑ Nota. 3.
quãto ꝑ penã reducit̃ volũtas peccatrix ad dĩne iuſti C
cie ordinẽ. dũ eni pctõr ꝑ penã reducit̃ ad ſtandũ ſub
ordine diuine iuſticie dr̃ pctm̃ regulari ꝑ penã: pctõr
ſiq̃dẽ difformat ſe volũtati diuine: dũ ḡ pena coact⁹ ſe
cõformat dr̃ idẽ pctm̃ ordinari ꝑ pena: eſt ei hic ordo
diuine iuſticie quãtũ ad rõnalẽ creaturã: vt oĩs talis
aut volẽs ſubijciat̃ iuſticie diuine obedientia ꝑmiãti
aut ivita ſubijciat̃ iuſticie puniẽti: iõ pctõr q̃ ſua volũ
tate ſe exemit iuſticie ꝑmiãti nõ ↄformãdo ſe regl̃e ſi
bi a deo ſtatute ꝑ penã nolẽs reducit̃ ad regulã iuſti
cie puniẽtis. Et ſic ordinat̃: q2 cogit̃ ſubeſſe diuie iuſti Arti. 2.
cie. ¶ Quantũ ad ſcđm articulũ eſt ↄcl̃o pria. ¶ Oẽ Cõcl̃o. 1.
pctm̃ eſt pena. Probat̃ auctoritate bti Aug. li. j. ↄfeſ. D
Iuſſiſti eni dñe ⁊ ita eſt vt pena ſibi ſit oĩs iordinat⁹
anim⁹: neq̧ eni ad momẽtũ eſt dedec⁹ culpe ſine de=
core iuſticie. Et ꝓbat̃ rõne: nã volũtas priuãs ſeipſaꝫ
iuſticia / priuat ſe maxĩo bono ſibi ↄueniẽte cui⁹ carẽ=
tia maior ſiue peior eſt cuiuſcũq̧ ↄmodi illati ꝓpt̃ ta
lẽ culpã. ḡ ifert ſibi penã. Tenet ↄña ex q̃d nois pene
priori articl̃o poſito. ¶ Et allegat ad hoc ſctũs Bo
na. q̃ttuor rõnes dicẽs. Impoſſibile eſt culpã in aliq̃
eẽ q̃n ad eã ſeq̃t̃ pena inſeꝑabilit̃: cui⁹ rõ ſumi põt ex
ꝑfectiõe diuine eq̃tatis: ex pulchritudine vniuerſita
tis: ex inordinatiõe culpe: ⁊ ex ↄditiõe peccantis na
ture. ¶ Ex prio rõ ſumit̃ ſic. Tãte eq̃tatis eſt de⁹ q̃ eſt
iudex oĩm vt nõ patiat̃ dedec⁹ pcti ad modicũ eſſe ſi=
ne decore iuſticie oĩ em̃ mõ dꝫ iuſticia iniuſticiã ſupe
rare ¶ Ex ſcđo arguit. Uniuerſum em̃ ex ordine pul
chritudinẽ hꝫ: ⁊ talis eſt pulchritudo q̃lem decuit fie
ri ad oñſionẽ ſũme ſapie: ⁊ ideo nullo mõ fedari põt:
ac per hoc neq̧ ꝑ momentũ eſſe in ea aliqđ inordina

tũ: ⁊ ita nec pctm̃ põt eſſe a pena ſepatũ. ¶ Ex tertio
arguit. Nunq̃ culpa cõmittit q̃n modus / ſpẽs ⁊ or=
do circa actionẽ volũtat; priuet: ⁊ dũ volũtas volũta
rie ſe in ſuo actu deordinat / ſemetipaz incuruat: ⁊ dũ
incuruat mõ ſpecie et ordine priuat q̃ztũ ad abilitatẽ
ad bonũ mõ ſibi ſtatuto. Modus em̃ volũtat; ẽ vt ſit
ſub regula recte rõnis pulchritudie vt nõ excedat or
dinẽ ſibi ſtatutũ. Ordine / hõ em̃ ↄdit⁹ eſt ſz dignita=
tẽ ſupra oẽz rõnalẽ creaturã: ſz ipe hõ lz ſic ↄdit⁹ tan=
q̃z i medio p deũ ↄditorẽ: tñ ſe locauit i imo p ſua de=
merita: tal' aũt priuatio magna ẽ in ipa aia dãnifica=
tio ⁊ leſio. Ideo dicit btũs Auguſtin⁹ in q̃dã ſmo. de
innocẽ. Nemo hz iniuſtũ lucrum ſine iuſto dãno: vbi
lucrũ ibi dãnũ: lucrum in arca / dãnũ in conſcia: tulit
veſtem ⁊ pdidit fidẽ: acq̃rit pecuniã ⁊ pdidit iuſticiã.
¶ Ex q̃rto. ſ. ex ↄditione peccãtis arguit: q2 volũtas
rõnalis q̃ eſt cauſa pcti q̃ſi media eſt int' ſenſualitatẽ
⁊ ſynderesim: media eſt etiã int' deum ⁊ alias creatu=
ras. Et cũ ſe ↄuertit ad hec inferiora ab eo recedit q̃
ſurſum eſt: ⁊ dũ acq̃rit bonũ puũ pdit magnũ bonuz:
q2 dũ acq̃rit bonũ vt nunc / amittit bonũ ſimplr: ⁊ que
erat media facit ſeipam infimã: ſilr cũ peccãdo ↄcor=
dat cũ ſenſualitate / diſcordat cũ ſynderesi: ⁊ dum diſ
cordat cũ ſynderesi / incurrit ex illa remorſum quẽdã
⁊ afflictionẽ internã: ⁊ ita dũ peccat pdit magnũ bo=
nũ / pdit honorẽ ppriũ / pdit ſolatiũ. i. q̃etẽ ⁊ incurrit
remorſum. Et ſic patet ꝙ ad culpã inſepabilit' ſequit'
pena: ſiue dicat' pena q̃dam dãnificatio: ſiue dicat' pe
na q̃dã afflictio / ſiue inuoluntaria paſſio. Sed pena q̃
eſt dãnificatio ſemp ſequit': q2 nunq̃ eſt hõ in culpa
q̃n ſp ſit in dãno. Afflictio ꝟo ſiue remorſus ſequit' in
habitu q̃zuis ppt' delectationẽ itenſaz vel iconſidera=
tionem vel diſtractionẽ animi non ſentiat'. Hec Bo=
Cõcl'o. 2 naueñ. ¶ Scda ↄcl'o. Nõ ois culpa pcti alteri⁹ eſt pe
E na. Hec ↄcl'o nõ ↄ̃dicit priori ↄcluſioni: exprimit em̃
prio pctm̃ eẽ penã: hec aũt dic' ꝙ nõ ois culpa ſit pe=
na alteri⁹ pcti. Patet de prio pctõ: nã nõ eſt pena pcti
p̃cedẽtis cũ ipm ſit primũ. Nec ſequẽt;: q2 pena nõ p̃=
cedit culpã: nõ em̃ de⁹ pri⁹ eſt vltor q̃z aliq̃s ſit pctõr
Cõcl'o. 3 vt vult btũs Auguſtin⁹. g̊ nec alteri⁹ pcti. ¶ Tertia
ↄcl'o. Omne pctm̃ poſteri⁹ pena eſt prioris ⁊ cã (niſi
vltimũ fuerit) poſterioris. Illa ↄcl'o patz auctoritate
magr̃i in textu allegãt; Auguſtinũ dicẽtẽ. Inter pri
mũ pctm̃ apoſtaſie ⁊ vltimã penã ignis et'ni media q̃
ſunt ⁊ pctã ſunt ⁊ pene pcti. Et q̊ ad ſcdam ptẽ dicit
magr̃ colligens pl'es ſctõꝝ auctoritates. Perſpicuũ
ſit q̃dã pctã etiã penas ⁊ cauſas pcti eſſe: ⁊ illud pctm̃
penã eſſe qd̃ cauſaz p̃cedẽtẽ hz pctm̃: atq̃z illud pctm̃
eſſe cauſam pcti: qd̃ eſt meritũ ſequẽtis culpe. ¶ Itẽ
rõne pbat': q2 peccãs peccãdo demeret' deſeri a deo:
deſert⁹ aũt a deo nõ põt nõ cadere in aliud pctm̃: ſm
illud Greg. in moralib⁹. Pctm̃ qd̃ nõ p pniam delet'
ſuo põdere trahit ad aliud. g̊ pcti ſequentis demeri=
tum eſt pctm̃ p̃cedẽs: ſicut eſt demeritũ deſertiõis a
Artic. 3. deo. ¶ Quãtũ ad articulũ tertiũ eſt primũ dubium.
Dubi. 1. Quõ pctm̃ qd̃ formalr̃ eſt carẽtia iuſticie ⁊c. idẽ ⁊ in=
F diſtinctum poteſt eſſe formalr̃ ⁊ culpa ⁊ pena. ¶ Hic
magr̃ videt' rñdere diſtinguẽdo carẽtiã vel iq̃ãtum
eſt priuatio boni actiue: ⁊ ſic eſt culpa: vl' paſſiue: ⁊ ſic
eſt pena. Qd̃ ſm Sco. diſ. xxxvij. iuxta finẽ ſic poteſt
exponi: ꝙ ipa culpa eſt a volũtate vt a cã actiua defi=
ciẽte: ⁊ ipa culpa eſt in volũtate vt in ſubiecto nõ in=
heſionis / ſz denoiatõis ſupple q̃ p culpã priuat' bono
cõueniẽte: qd̃ q̃dẽ bonũ debitũ erat inq̃ztũ ipa volũ=

tas potuit agere cũ rectitudine debita ſibi ⁊ nõ egit.
Primo mõ priuatio eſt culpa: ⁊ ſic eſt volũtaria: q2 in
ptãte voluntatis vt cauſe actiue. Scdo mõ formalit'
eſt pena: q2 priuatio boni debiti in voluntate ⁊ maxie
ſibi ↄueniẽtis. Et vt ſic nõ eſt formalit' voluntaria: q2
voluntas inq̃ztũ ſubiectum nõ hz formã ſibi inheren
tẽ in ſua ptãte. Et iſta priuatio iuſticie debite ihercs
eſt cõtra naturalẽ inclinationẽ voluntatis magis q̃z
q̃cũq̃z carẽtia boni cõmodi nõ iuſti vel p̃ſentia incom
modi. ¶ Hoc breuius ⁊ clari⁹ ſic poteſt dici ꝙ nihil
ipedit idẽ oino idiſtictum in ſe denoiari diuerſis de=
noiatiõib⁹ q̃b⁹ in mẽte corrñdent diuerſe rõnes ſiue
ↄceptus vt in primo frequẽter dictũ eſt: ⁊ ſic in poſiti
uis ita in priuatiuis Sic g̊ eadẽ priuatio iuſticie ieſſe
debite põt denoiari pctm̃ ⁊ pena ſine oi diſtinctione
imaginabili in ipa priuatione Alia tñ eſt rõ pcti / alia
pene: nã rõ corrñdens ad nomẽ pctm̃ cõnotat priua=
tionẽ boni iuſticie / iuſticie. ſ. debite voluntarie omiſſe
nõ curãdo an obſit vel pſit voluntati peccãtis: pena
aũt formalit' iportat priuationẽ boni ↄuenientis pri=
uato: nõ curãdo an bonũ illud ſit iuſtũ vel cõmoduz.
Et q2 idẽ bonũ oib⁹ modis eſt iuſtũ ⁊ ↄueniẽs ei in q̊
eſt / eadẽ eſt priuatio illi⁹ boni iuſti ⁊ ↄueniẽtis eo mõ
quo priuatio dr̃ eadẽ vel diſticta. ¶ Scdm dubiũ eſt Dub. 2
quõ pctm̃ poſteri⁹ eſt pena prioris pcti. Rñdet' ꝙ eo G
modo pctm̃ poſteri⁹ eſt pena prioris pcti quo p̃cedẽs
pctm̃ eſt cã ſequẽtis Vñ dicit mgr̃: pena pcti eſt illud
cui⁹ cã eſt aliud p̃cedẽs pctm̃. Sed quõ hoc p̃cedẽs
pctm̃ eſt cã ſequẽtis. Dicũt q̃dã vt recitat Sco. diſt.
xxxvij. iuxta finẽ: ꝙ ſicut ablatio gr̃e eſt pena pcti p
eo ꝙ exiſtẽte primo defectu i volũtate nõ agẽte ad re
ctitudinẽ debitã deus ex demerito defectus iſti⁹ ſub
trahit manu tenentiã ſuã ne gr̃a ↄſeruet': ita ex deme
rito vnius defect⁹ volũtatis deus põt ſe ſubtrahere
a voluntate ne agat ad rectitudinẽ in ſcdo actu / ſicut
ageret ſi nullũ p̃ceſſiſſet demeritũ: ⁊ ſic ex hac ſubtra
ctione atq̃z carẽtia rectitudinis in actu ſcdo / cauſat'
pena i volũtate mõ ſupradicto: q2 illa carẽtia in actu
ſcdo eſt carẽtia cõueniẽtis ⁊c. ¶ Si dicis: ſi volũtas
poſt primũ pctm̃ non põt in rectitudinẽ in ſcdo actu
nõ erit ei⁹ carẽtia pctm̃: q2 rectitudo in illo ſcdo actu
nõ eſt debita / cũ nihil ipoſſibile ſit debitũ ei cui eſt i=
poſſibile: ſz ſubtrahẽte deo ſuã coactionẽ impoſſibile
eſt volũtati agere. Rñdẽt illi ꝙ illa rectitudo debita
eſt volũtati: q2 lz nõ ſit nũc i ei⁹ poteſtate / fuit tñ i ei⁹
poteſtate pri⁹. ſ. añ primũ pctm̃ q̊ priuauit ſe illa aſſi=
ſtẽtia diuina q̃ de⁹ parat⁹ erat coopari ei ad rectitu=
dinẽ: ⁊ ideo iputat' ei ad pctm̃: ſic et iputat' ei ꝙ nõ hz
gr̃am i ſcdo pcti actu. lz tũc nõ poſſit hr̃e gr̃az ex ſe: i
hãc tñ ipotentiã ex ſe incidit: potuit em̃ cuſtodire eã
nec pdidit eã niſi volẽs. ¶ Sz ex rñſiõe illa ſeq̃t' ꝙ vo
lũtas in ſcdo actu nõ poſſit nõ deficere: ⁊ ita pctm̃ in
ſcdo actu nõ eẽt i ſua poteſtate: qd̃ videt' incõueniẽs:
nec eſt ſil'e de gr̃e priuatiõe ⁊ rectitudis i actu ſcdo:
ita ꝙ de⁹ nõ ſicut ppter demeritũ non aſſiſtit ad cau
ſandũ gr̃am in aia: ita nec ad cauſandũ rectitudinem
in volũtate: q2 ipe nõ dedit gr̃am añcedẽter ſicut re=
ctitudinẽ: ⁊ ideo põt eã nõ dare ↄſequẽter. Carentia
aũt gr̃e nõ eſt alia ⁊ alia ppter aliud ⁊ aliud pctm̃: in
actib⁹ aũt ſibi ſuccedẽtib⁹ eſt ſemp nouũ malũ: ideo
opz quẽlibet actũ malum eſſe in poteſtate voluntatis
create: nõ ſic carẽtia gr̃e poſt iſtãs ãnihilatiõis q̃ nõ
eſt noua ppt' aliũ ⁊ aliũ actũ malũ: ſed vna carẽtia in
oib⁹ actib⁹ malis. vñ deus in ſcdo actu q̃ztũ eſt ex ſe

aſſiſtit voluntati ſicut in primo: ⁊ in ꝗlibet actu prima
cauſa deficiēs.i.non iuſte vel recte agēs eſt voluntas
creata: mali aūt culpe deus non eſt cauſa efficiēs ne-
ꝗ deficiēs. Sꝫ poſſet forte dici cā ꝑmittens deſeren
do voluntatē a ſe auerſam. Et volens Sco. vbi.ſ. de-
clarare quō pctm̄ ſit pena pcti dicit ꝙ defectus ſecū-
dus eſt pena pcti ꝓ quāto priuat ſe bono: maxime ſi-
bi ꝯueniente. ¶ Sꝫ illa declaratio tm̄ oñdit: ꝙ ſcđm
pctm̄ ſit pena ſuiipſi⁹ ſic ⁊ primū pctm̄: non autē quō
H ſit pena priorꝫ pcti ¶ Ideo poſſet alit̃ dici ꝙ ſic pctm̄
ſequēs eſt pena prioris.i.effect⁹ ꝯſequens ſuā cauſā:
ſic p̄cedēs eſt cauſa poſterioris vt dictū eſt. Eſt autē
pctm̄ primū cauſa oīm poſteriorum ꝓ quanto irreti-
tus vno pctō/ habet diſpoſitionē vl' principium incli-
nās naturalit̃ ad oīa alia pctā: vel caret illo freno qđ
ꝓhibet a ꝗlibet pctō. Nā principium excludēs omnē
actū vitioſum eſt velle in oīb⁹ obedire recte rōni ꝓpt̃
deū: illa volitiōe ſtāte in volūtate nō pōt aliqđ pctm̄
eſſe in volūtate: q̊ ſublato ꝑ actū primi pcti iā nihil eſt
in volūtate ꝓhibēs qđcūqꝫ pctm̄. Et q2 peccādo effi-
cacit̃ vult hunc actum agere ꝯ̄ recte rōnis dictamē/
hꝫ in ſe pricipiū malū inclinans eū ad qđcūqꝫ pctm̄ q̊
tolleret ipedimētū ab hoc pcti actu quē vult efficaci-
ter. Sic ſupbia eſt cauſa inuidie: q2 cū ſupb⁹ deſide-
rat hr̄e ſingularit̃ vl' excellent̃ bonū aliqđ/ inuidet alij
hn̄ti idē bonū eq̄ excellent̃ vl' excellēti⁹: q2 ꝑ hoc ipe-
dit̃ ſupb⁹ ab eo qđ ipe vult. Et hec eſt ſnīa Occā in.j.
ꝑte dial'.li.vj.c.lxxix.⁊ in.iiij.ꝗtl'.q.vj. Sic igit̃ poſte-
rius pctm̄ eſt pena pcti priorꝫ: q2 priuat volūtatē bo-
no ꝯueniēti.ſ.rectitudine debita in eſſe q̄ eſt mai⁹ bo-
nū ꝙ̄ bonū cōmodi tm̄. Hec aūt priuatio ſequit̃ ad p̄
cedēs pctm̄ ꝓ quāto aliq̄ mō depēdet ab ipo cauſalit̃
vt dictū eſt: q2 ꝑ pctm̄ p̄cedēs volūtas ꝓnior facta eſt
ad lapſuꝫ i pctm̄ ſequēs. Et hec rn̄ſio magis videt̃ cō
cordare dictꝫ ſctōꝝ tractātiū de pctis capitalibus ⁊
Dub.3. eoꝝ filiab⁹. ¶ Tertio dubitat̃. Quō pctm̄ qđ nec iu-
I ſtū eſt/ nec a deo eſt ſit pena cū tm̄ oīs pena iuſta ſit ⁊ a
deo. ¶ Dimiſſis opiniōibus rn̄det̃ ſm̄ Sco. vbi.ſ. ꝙ
duplex eſt pena. Quedā eſt nuda carētia boni ꝯueniē
tis nature itelligili. Alia eſt aliqđ poſitiuū diſcōueni
ens nature.i.afflictio q̄dā q̄ alicui iſligit̃: vt ſupra di-
ctū eſt arti.j. Nūc g̊ oēs pene ſcđo mō dicte ſūt a deo
a q̊ eſt oīs entitas poſitiua. De qb⁹ itelligēdū eſt id.j.
retractionū.c.xxv. Et eſt magr̃.xxxvij.diſ. ꝓpe finē q
ait. In bonis opib⁹ dei/ bona opa ſunt iſta punitiua:
licet ſint mala iſtis punitis: q2 diſcōueniūt eis: ſꝫ pe-
ne primo mō nō ſunt a deo effectiue: q2 nō ſunt effecti
bilia: nec ſūt a deo vt a deficiēte prio: ſꝫ tm̄ ſunt a deo
ꝓpt̃ demeritū volūtatis in actu peccādi nō coagen-
te volūtate tūc ad iſtud bonū habēdum ad qđ opera-
tus fuiſſet ꝙ̄tū eſt ex ſe. Talis g̊ pena eſt a deo nō in-
fligēte/ efficiēte vel dificiēte prio: ſꝫ a deo deſerente.i.
naturā q̄ deficit relinquēte in ſuo defectu ⁊ in omnib⁹
defectib⁹ ꝯſequētib⁹ illū defectū vbi includunt̃ mul
te carētie ꝑfectionum ꝯuenientiū tali nature: ſic g̊ pe
na illa q̄ formalr̃ eſt pctm̄/ non eſt a deo niſi vt a deſe-
rente: ⁊ hoc mō malū culpe eſt a deo deſerēte. Qđ eſt
dictu ꝙ volūtas deficiēs a rectitudie iuſticie in actu
deſerit̃ a deo: ita ꝙ deus nō coagit ſibi ad rectitudi-
nē a q̄ volūtas ſua ſpōte deficit. Et ſic ptꝫ ad formam
dubij ꝙ pena poſitiua q̄ eſt a deo effectiue eſt bona: ⁊
nō eſt pctm̄ formalit̃: licet poſſit eſſe materiale in pec
cato. Pena ṽo q̄ eſt formalr̃ pctm̄ non eſt a deo tanqꝫ
a cauſa efficiēte. Poſſet tm̄ dici ꝙ eſſet a deo deſerēte
⁊ ꝑmittēte: q̊ mō etiā peccatū ⁊ malū culpe eſt a deo.
Permittit ei pctm̄ qđ ſine dubio ꝓhibere poſſet: nec
tm̄ deus ꝑmittendo malum peccat: de q̊ ſequenti diſ.
¶ Dubitat̃ q̄rto. Quō pctm̄ pōt eſſe pena pcti vl' ſui- Dubi.4.
ipſius vt dicit ꝯcluſio prima: vl' p̄cedētis pcti: vt di- K
cit ꝯcluſio tertia: cū oīs pena eſt ordinatiua culpe:
⁊ ſic laudabilis ⁊ iuſta: pctm̄ aūt nō ordinat ſꝫ deordi
nat: neqꝫ pctm̄ iuſtū eſt aut laudabile: nā malū addi-
tū malo nō facit aliq̄d meli⁹ ſꝫ pei⁹. Rn̄det hic ſctūs
Bonauen̄. q.j. huius diſt. ꝙ pctm̄ eo mō ordinat quo
punit: punit aūt inquātuꝫ eſt icōueniēs ⁊ damnoſum
pctōri: ⁊ etiā deordinat iquātū eſt carētia iuſticie de-
bite. Qđ ſic pōt intelligi: cum pctm̄ formalit̃ loquen
do nihil ſit: vtputa pura priuatio ſimplr̃ loquendo ni
hil facit: ⁊ de rigore ṽboꝝ neqꝫ ordinat neqꝫ deordi-
nat. Dr̃ tm̄ deordinare pctōrē iquantū pctōr peccādo
ponit ſe extra ordinē rectitudinis ⁊ obediētie ac ſub-
iectionē volūtarie a deo p̄miāde. ¶ Dr̃ etiā pctm̄ or-
dinare poſt dicta in notabili tertio inq̄tū pctōr pec-
cando ſe ponit ſub ordine punientꝫ iuſticie diuine or
dinātis: vt oīs peccās ſit ſub pena priuāte cū debito
decore qđ pctōri ē magnū malū. Sic g̊ pctm̄ ordinat
⁊ deordinat.i.pctōr peccādo ſe trāſfert de ordine ad
ordinē. Relinquēdo aūt primū ordinē.ſ.rectitudinis
volūtarie deordinat̃ ſubdēdo ſe inuit⁹ ſcđo ordini pu
nienti ordinat̃.i.ſub ordine ꝯſtituit̃: ſicut q̄ mouet̃ lo-
calit̃ ꝑdit ⁊ acq̄rit/ ꝑdit locū i q̊ fuit ſiue terminū a q̊:
⁊ acq̄rit aliū locū in q̊ nō fuit: puta t̃minū: ad quē: ita
peccās peccādo ꝑdit ordinē p̄miātē bonū ⁊ acq̄rit or
dinē punientē malū. Hoc inuit btūs Aug. in de fi. ad
pe.c.xviij. Cōſtat eſſe creature rōnalis malū vnum q̊
volūtarie ipſa deficit a ſummo bono creatore ſuo: al
terum q̊ inuita puniet̃ ignis etni ſupplicio Illud paſ
ſura iuſte: q2 hoc amiſit iniuſte. Et ſequit̃ ad ꝓpoſitū:
⁊ q̊ ordinē in ſe nō ſeruauit diuine iſtitutiōis/ ordinē
diuine nō effugiet vltiōis. Perdere aūt ordinē p̄miā-
tem bonū malū eſt ⁊ culpabile: pctōrē vero eſſe ſub or
dine puniētis iuſticie: bonum eſt ⁊ laudabile: nō pctō
ri punito: ſed deo deſerēdo puniēti.ſ.pctōrē. ¶ Unde
dicit ſctūs Bona. Quidā ordo eſt laudabilis ſꝫ min⁹
manifeſt⁹ pcti ſubſequētis ad pctm̄ p̄cedēs: ⁊ in hoc
ordine laudat̃ diuina iuſticia q̄ cōmittētē vnum pctm̄
iuſto iudicio ꝑmittit labi in aliud Hec ille. Et ad hūc
ſenſum accipiēde ſunt ille. Pctm̄ deordinat/ pena or
dinat loquēdo de pena priuatiua q̄ valēt illas: pctōr
peccādo deordinat̃.i.ꝑdit ordinē rectitudinis ⁊ pu-
niēdo paſſiue ordinat̃.i.acq̄rit ordinē iuſticie punien
tis. ¶ Et ꝑ hoc ad dubiū ꝙ eadē priuatio q̄ pctm̄ eſt
ordinat ⁊ deordinat/ eſt culpabilis ⁊ laudabilis. Cul
pabilis ꝙ̄tū ad pctōrē volūtarie rectitudinē deſeren
tē. Laudabilis q̊ ad deū iuſte cadere ꝑmittentē: ⁊ ſic
alia eſt rō pcti/ alia rō pene: ꝙ̄uis eadē carētia pctm̄
ſit ⁊ pena.i.ſignificat̃ noīe pcti ⁊ pene: tm̄ vnā rōne i-
portat̃ qđ eſt culpabile in pctōre: alia rōne ſignificat̃
qđ eſt laudabile ⁊ iuſtū in deo ꝑmittente. Et ſic malū
additū malo/ facit ipm̄ peius.ſ.pctōrem. Qui tanto
ṽo peior quāto plurib⁹ rectitudinib⁹ ſibi debitis ca-
ret: ⁊ nihilomin⁹ inq̄tum pena ordinat pctōrem/ non
tm̄ eū facit meliorem: ſꝫ diuinā cōmendat iuſticiā/ nō
punitum pctōrem ¶ Dubitat̃ vltimo. Utrū oīs pena Dubi.5.
p̄ſupponat culpā Dictum eni eſt ꝙ oē pctm̄ ſequens L
pena eſt prioris pcti: ⁊ omne pctm̄ prius cauſa eſt po
ſterioris. g̊ q̄rit̃ vtrū oīs pena p̄ſupponat culpā. Re-
ſpōdet̃: ſi pena accipit̃ prio modo i prio notabili poſi

to p qlibet afflictione: sic nō oīs pena p̄ſupponit culpā. Patet de pena brutoꝝ. Itē de afflictiōe iuſtoꝝ vt martyrū ac glorioſe virginis que ordinant ad coronā. Si vo accipit pena ꝓprie p qdā vindicta/ ſic dicit ordinē ad culpā in ſe vel alio p̄cedētem: aut actu p̄ſentē: ſic oīs pena aliquo modo reſpicit culpā: vel in ſe p̄ſentem vt pena inferni: vel vt p̄teritū in ſe: p̄ſentem aūt in reatu vt pena purgatorij. Quedā reſpicit culpā non in ſe ſed in alio vt mors chriſto illata: imo volūtarie a chriſto paſſa ꝓpt pctm̄ hoīs redimēdi Et ſ̄m hec itelligēde ſunt auctoritates ſctōꝝ illa. ſ. Hieronymi. Quicqd patimur pctā nr̄a meruerunt. Meruerunt tamē cauſa ſine q nō: q2 niſi fuiſſet in nobis peccatū originale nō eſſet aliq afflictio hoīs: z noſtra nō demōſtrat pſonā aliquā particularē: ſz qſi ↄfuſam cuiuſcūq hoīs ſub diſiūctiōe ad alia. Et illa Grego. in coll. Nulla nocebit aduerſitas: ſi nulla dn̄et iniqtas. Que ſimplicit vera eſt: q2 ſi nō fuerit iniqtas in afflicto: nō nocebit aduerſitas penalis: quia erit ei nō ad nocumentū: ſed magis ad pfectū z glorie augmētū: ſ̄m illud apl'i ad Roma. viij. Diligentibus deum: oīa cooperantur in bonum. Diſtinctio. xxxvij.

Sit ſupra de pctō actuali quātū ad ei9 qditatē ſ̄m opinionē vnā. In hac diſtinctiōe agit de eodē ſ̄m opinionem aliā/ neutrā tamen determinādo aſſerit: ſz iudiciū eaꝝ lectoris iudicio ſiue arbitrio derelinquit. ¶ Sententia ergo huius diſtinctiōis in his cōcluſiōib9 ſummarie cōtinet. ¶ Prima ↄclō/ alioꝝ opinio actus malos volūtatꝫ locutiōis z opis pctā eſſe aſſerit q nullo modo a deo fore: nec vlla rōne eſſe bona ↄtēdit. ¶ Scd'a cōcluſio ſ̄m eoſdē. Act9 mali z pctā nō ſunt ſubſtātie vl' nature ſed dicuntur nihil: nō ꝙ nō ſint res alique: ſed quia ſeparāt a vero eſſe ſummi. ſ. boni participatione ¶ Tertia concluſio. Cum ſ̄m omnes deus mali auctor eſſe negat/ nō de malo pene: ſz de malo culpe dictum itelligit. Has cōcluſiōes magiſter proſequitur latius declarando. Queſtio vnica.

A Circa hāc diſtinctionē. xxxvij. q̄rit. Utrū de9 ſit cauſa efficiēs immediata actualis culpe quātū ad actū ip̄ortatū p pctm̄ ſubiectiue.

Arti. 1. ¶ In q̄ſtiōis reſpōſiōe p ar. iij. ponētur no-
Nota. 1. tabilia/ ↄclōnes z dubia. ¶ Quātū ad primū notādū ꝙ hui9 q̄ſtiōis ſolutio depēdet ex hac q̄ſtiōe. Utrū de9 cuiuſlibet entitatis poſitiue ſit cā imediata. Et qdem q̄ſtio illa quātum ad entia naturalr̄ ꝓducta dubiū nō hz apud catholicos/ ſz de actib9 libere ꝓductis: hoc eſt actib9 volūtatꝫ ſunt due opiniōes cōtrarie: ſ̄m q̄s magiſter materiā de pctō actuali p̄ſecut9 eſt: vt patz in textu. ¶ Una ergo eſt opinio q tenet ptem q̄ſtiōis
opinio. 1 negatiuā. ſ. ꝙ deus nō eſt cauſa immediata effectiua
B actuū volūtatꝫ. Quā magiſter tāgit in hac diſtictiōe. xxxvij. Un̄ dicit hec opinio/ ꝙ volūtas creata eſt totalis cauſa/ z imediata ſui velle: ita ꝙ deus reſpectu illi9 nō habet aliquā efficiētiam imediatā/ ſed tātum mediatā: puta reſpectu volūtatis: z ita eū tm̄ eſſe cauſam cauſe z non immediate cuiuſlibet cauſati. ¶ Ad huius opinionis ꝓbationem arguit multis vijs. ſ. ex noſtre volūtatis libertate: ex actuum ſuorum contingētia: ex eius peccabilitate: ex eius actiuitate: ex cōparatione eius ad alias cauſas creatas. ¶ Ex prima via arguitur ſic: quia ſi volūtas ad eliciendum actum ſuum requireret coactionē dei immediatā: ſequit ꝙ volūtas nō eſſet libera. Conſequens falſum: vt nunc ſupponit ꝓbat ↄſequētia: q2 cauſa nō hn̄s effectū pfecte in poteſtate ſua quātū ad ꝓducere z nō ꝓducere nō eſt libera: ſz ſi volūtas reqrit ad eliciēdū actū ſuū cōcauſationem cauſe prime nō habet effectum in ſua poteſtate. ergo. Conſequentia nota cū maiore. Minor ꝓbat: q2 cauſa requirens ad ꝓductionem effect9 aliā cauſam q nō eſt in ſua poteſtate quātū ad cōcauſandum nō habet effectū in ſua poteſtate. ¶ Itē cauſa q ab alia determinat ad agēdum nō habet effectū in ſua poteſtate: ſed ſi cum volūtate cōcurrit deus vt cauſa ſuperior deus nō determinat a volūtate ad agēdum quia tpale nō determinat eternū: ergo volūtas noſtra determinat a diuina. Nā ſi neutra determinaret aliā nō eſſet iter eas ordo eſſentialis: z neutra erit mouens nec mota. ¶ Itē ſi volūtas diuina nō determinaret noſtrā/ poſſet illa aliquid velle qd non fieret ꝓpter volūtatem noſtrā nō ↄcordātem. ¶ Ex ſecūda via arguit: q2 ſi concurreret voluntas diuina vt cauſa imediata nihil cauſaret contingenter. Probatur q2 cauſa ſuperior. ſ. volūtas diuina eſt eternalit determinata ad alterū ↄdictorioꝝ: z illi9 cauſe determinationē neceſſario ſequit determinatio volūtatis nr̄e reſpectu eiuſdē: alioquin ſimul ſtaret deū velle hoc: z hoc nō fore qd eſt impoſſibile. ¶ Ex tertia via arguit z ꝓbat ꝙ volūtas eſſet ipeccabilis. Probat: q2 ſi de9 ſit cā imediata volitiōis cōſtat ꝙ eſt cā ſuperior nr̄a volūtate: ergo prius natura cauſat effectū q̄ voluntas creata. Accipio ergo illud ſignū nature in quo deus cauſat velle in quātū eſt pri9 illo ſigno: aut in illo priori deus cauſat rectitudinē pfectā i illo velle: z ↄ p̄ns volūtas in ſcd'o ſigno nō peccat. q2 nō cauſat effectū oppoſitum eius qd cā prima cauſat: aut in illo ſigno deus non cauſat perfectā rectitudinem in ipſo velle: ſequit ꝙ volūtas in ſcd'o ſigno nō pōt rectitudinē in ſuo velle cauſare: q2 nihil pōt cauſare i ſcd'o ſigno qd non ꝓducit cā prior in primo ſigno: z ↄ p̄ns nō peccat q2 nemo peccat in eo qd vitare nō pōt. ¶ Ex quarta via: q2 ſi cōcauſaret deus velle: volūtas creata nullā haberet reſpectu ei9 cauſalitatē. Probat: q2 deus volendo cauſat: z ita volendo eſt totalis cā effectus. z p ↄſequens nō cauſabit volūtas creata: q2 cū totali cā alicuius nichil aliud pōt cōcauſare in eodem genere cauſe. ¶ Ex q̄nta via p cōparationē ad alias cauſas nā ſi aliq cauſa creata eſt totalis cauſa alicui9 effect9 maxime hoc veꝝ eſt de volūtate reſpectu ſui velle: q2 ipa eſt ſuprema cauſaꝝ creataꝝ actiuarū: ſed aliq poteſt eſſe totalis. g. Minor ꝓbat. q2 hoc non repugnat creature/ cū nō ponat in ea pfectionē infinitā nec pfectionē creature repugnātem: q2 ſi fuerit cauſa vniuoca non erit maioris pfectionis q̄ effect9: ſi equiuoca non oportet in infinitū excedere effectum: ſed in aliq gradu determinato. ¶ Itē illud eſt totalis cauſa alicuius quod oī alio p impoſſibile circūſcripto adhuc cauſaret illud ſz ſi eſſet ſubiectū/ omni alio circūſcripto adhuc cauſaret ſuā ꝓpriā paſſionem: ergo ſubiectū eſt totalis cauſa ſue paſſionis: poteſt g voluntas eſſe totalis cauſa ſue volitiōis. Cū g p̄ter totalem cauſā nihil aliud cauſet in eodē genere cauſe: alioqn idē bis cauſaret: z ita ſequit ꝙ de9 nō imediate cauſabit volitionē. ¶ His rōnib9 p Sco. diſt. xxxvij. lati9 recitatis addunt auctoritates. Una Eccl. xv. De9 ab initio creauit hominē z reliquit eum in manu conſilij ſui: z adiecit mādata z p̄cepta ei: ſi volueris mādata cōſeruare/ conſeruabunt te: appoſui tibi aquā z ignē C

ad q̄ȯ volueris poꝛrige manū tuā. Ante hoīem vita ꝛ moꝛs/ bonū ꝛ malū: q̄ȯ placuerit ei dabit illi. Item Auguſtin⁹. vij. de ciui. dei. c. xxx. Sic de⁹ res q̄s ꝯdidit adminiſtrat/ vt eas agere ꝓpꝛios mot⁹ ſinat. Anſelm⁹ etiā de ꝯcoꝛdia p̄te. j. c. viij. De⁹ facit oēs actiones ꝛ oēs mot⁹: qꝛ ipe facit res a q̄b⁹ ex q̄bus ꝛ i q̄b⁹ fiūt: ꝛ nulla res hꝫ vllā p̄tātem volēdi aut faciēdi niſi ipo dāte. Et p̄te ſcd̄a idē ait. Non de⁹ q̄ p̄deſtinat facit volūtatē cogēdo aut volūtati reſiſtēdo: ſꝫ in ſuo eē dimittēdo. Et ꝯmētatoꝛ. ix. metaphyſice ꝯmē. vij. Moderni ponūt vnū agēs oia ētia cauſare ſine medio/ ſcꝫ deū: ꝛ ꝯuenit illis dicere vt nullū ens habeat actionē ꝓpꝛiā naturalr̄: ꝛ cū ētia nō habuerit actiōes ꝓpꝛias nō habebūt eſſentias ꝓpꝛias ſiue potētias. actiones em̄ nō diſtinguunt̄ niſi per eſſentias diuerſas. Et iſta opinio eſt valde extranea a natura homis. ❡ Si hec opinio v̄a eſſet/ facilit̄ aſſignari poſſet mod⁹ quō de⁹ nō eſſet cauſa pc̄ti: qꝛ totū q̄ȯ eſt i pc̄tō ꝛ materiale et formale eſſet cauſatū a volūtate q̄ȯlibet ſuo mō tāq̄ꝫ a cauſa totali: ꝛ ita nullo modo a deo niſi mediate: qꝛ deus ꝓduxit volūtatē q̄ ſic ꝛ ſic poſſet velle. ❡ Sed ꝯ iſtā opinionē ſic arguit̄. Si de⁹ nō eſt cauſa imediata actus demeritoꝛij: eadē rōne nec erit cauſa imediata act⁹ meritoꝛij. Cōſequēs falſum ꝛ ſupꝛa iꝓbatū di. xxviij. Et p̄ꝫ ꝯſequētia. Tāta eſt libertas volūtatis reſpectu act⁹ meritoꝛij ſicut reſpectu act⁹ demeritorij: eq̄ em̄ libera eſt volūtas reſpectu cuiuſcūq̄ꝫ actus ſui eliciti. Nec ipedit ꝙ ad meritū req̄rit̄ gr̄a q̄ eſt a ſolo deo q̄ naturalr̄ iclinat ad actū meritoꝛiū: qꝛ hoc nihil arguit/ niſi ꝙ de⁹ eſſet cauſa mediata act⁹ meritorij: qꝛ cauſa cauſe. Et ſic etiā eſt cauſa act⁹ demeritorij: qꝛ ē cauſa act⁹ eliciētꝭ actū demeritoꝛie. ❡ Itē poſito ꝙ de⁹ nō īfundat gr̄am voluntati eliciēti actū cū oib⁹ circunſtātijs etiā finis vltimi ſcḋm dictamē recte rōnis/ tūc talis act⁹ erit ꝑfecte bon⁹ moꝛalr̄: ꝛ tn̄ non erit a deo. Et ſic nō oē bonū bonitate naturali ꝛ moꝛali eſſet a deo ꝯ btm̄ Auguſtinū ꝛ ceteros i pleriſq̄ꝫ locis aſſerētiū deū eſſe auctoꝛē ois boni. vn̄ de fi. ad pe. ca. xx. ait. Firmiſſime tene ꝛ nullaten⁹ dubites omnē creaturā mutabilē a deo icōmutabili factā. Ad idē i ench. c. ix. ꝛ ſequēti. ❡ Cōtra eādem opinionē arguit Sco. vbi. s̄. diſ. xxxvij. Si de⁹ nō eſſet cā imediata volitiōis: de⁹ nō eſſet p̄ſci⁹ futuroꝝ ꝯtigētiū. Cōſequēs falſum. Probat̄ ꝯña: qꝛ nulli⁹ eſt p̄ſci⁹ niſi q̄ȯ certitudinaliter nouit: alioq̄n ſcia ei⁹ eſſet fallibilis: ſꝫ actū volūtatis ꝯtingentē nō pōt certe ſeu determinate noſcere: qꝛ quācūq̄ꝫ p̄tē ꝯdictiōis noſcet pōt volūtas in oppoſitū ſi fuerit total̄ cauſa ſue volitiōis. Itē ſic nō eſſet oipotēs. Conſequēs eſt ꝯ articulū fidei. Probat̄ ꝯſequētia: qꝛ q̄cq̄d vult op̄s/ hoc fit: ſꝫ ſi velit volitionē meā foꝛe ꝛ illa eſt in p̄tāte volūtatꝭ mee tanq̄ꝫ totalis cauſe ꝯtingēter ſe habētis ad illā/ pōt eā non elicere: ꝛ ita nō fiet q̄ȯ de⁹ vult fieri. g̊ nō eſt de⁹ oipotēs. Similit̄ ſi volitio mea eſt totalr̄ in p̄tāte mea nō pōt ipediri a deo ꝛ ſic poſſet eſſe deo nolēte eā eſſe. ❡ Itē volūtas op̄s ꝓducit volitū in eſſe q̄n̄ vult ipm̄ eſſe: ꝛ per ꝯñs volēdo volitionē meam eſſe ipam ꝓducit in eſſe. igit̄ nō ꝓducit̄ a volūtate creata tanq̄ꝫ a cauſa totali. ❡ Et rn̄det ad rōnes ex quinq̄ꝫ vijs ſupꝛa inductas. ❡ Ad primā neget̄ ꝯña. Et ad ꝓbationē cauſa nō habēs effectū ꝑfecte in p̄tāte. ꝛc̄. Neget̄ illa: qꝛ tūc etiaꝫ ſcḋm opinionē illā q̄ ſic arguit. Volūtas creata nō eſſet libera: qꝛ nō habet ſic effectū in ſua p̄tāte ꝙ circūſcriptis oibus alijs poſſit ꝓducere ꝛ non producere effectū. Req̄rit em̄ cognitionē obiecti volibilis ſine q̄ nō pōt velle cognitionē q̄ non eſt in p̄tāte ſua: ſꝫ requirit ad cauſā ſimplr̄ ſufficientē ꝙ oib⁹ circūſcriptis poſſit ꝓducere effectū: hoc aūt nulli cōuenit circa deū. Ad libertatē aūt volūtatꝭ ſufficit ꝙ oib⁹ ad ꝓductionem effect⁹ req̄ſitis eodē mō ſe habentib⁹ hꝫ in p̄tāte ſua ita nō ꝓducere ſicut ꝓducē: vt. s̄. dictū eſt diſ. xxv. Et hoc ꝯuenit volūtati create. ❡ Et cū arguit̄. Si req̄rit̄ cōcauſatio prime cauſe nō hꝫ effectū in ſua p̄tāte. Neget̄ ꝯſequētia ꝛ rō eſt: qꝛ primā cauſam ꝯcauſare habet volūtas creata in ſua p̄tāte: nam volūtas diuina cuicūq̄ꝫ ꝯcedit añcedētia/ ꝯcederet ꝛ ꝯſequētia quātū eſt ex ſe/ niſi eſſet ipedimentū. Dādo aūt voluntati libertatē dedit ei oia opa q̄ ſunt in ei⁹ p̄tāte: ideo deus ſemꝑ coagit ad oēm actū quē vult elicere. g̊ ſemꝑ eſt volūtas an inſtās q̄ elicit actū potēs elicere vel nō elicere. ❡ Ad ſecundū in eadē via dicit̄ ꝙ vtraq̄ꝫ voluntas ꝛ diuia ꝛ creata libere determiat ſeipam ꝛ neutra neceſſario aliā: ita ꝙ ad alteri⁹ determiationē neceſſitaret̄ ad agēdū: ſꝫ volūtas creata libere ꝓducit actuꝫ ſuū/ ꝛ diuia libere coagit. Libere em̄ de⁹ ſe det̄minat ꝓducēdo volūtatē liberam ſibi coagere ad ꝓducēdū quēcūq̄ꝫ actū interioꝛē elicitū. ❡ Et cū arguit̄. Tūc nō eſſet oꝛdo eſſentialis int̄ cāꝫ primāꝫ ꝛ volūtatē creatā/ ſi neutra determinaret aliā. Neget̄. Nā in hoc eſt oꝛdo eſſentialis ꝙ volūtas creata nō pōt elicere actū nō cōcurrēte pꝛia coefficiēdo lꝫ nō ecōuerſo: ꝛ in hoc ſuboꝛdināt̄ur eſſentialr̄ prime cauſe. Nec ſic mouet̄ a prima cā q̄ſi aliq̄d de nouo cauſet vel influat in volūtate q̄ volūtas velit: ſed qꝛ ꝓduxit volūtatē liberā ponens actū ſuū in ſua p̄tāte. ❡ Ad aliā ſi volūtas diuina nō det̄minaret noſtrā ꝛc̄. Dr̄ ꝙ nō ſequit̄: qꝛ nihil efficient̄ vult diuina volūtas volūtatē creatā velle niſi q̄ȯ vult volūtas creata: ad hoc eni det̄minat ſe diuina volūtas dādo volūtati create libertatē. Siq̄dē nihil aliud eſt dare libertatē volūtati/ niſi dare ei facultatē eliciēdi ꝛ nō eliciēdi: ꝛ ad quēlibet actū quē elicere voluerit velle ſibi coagere. An aūt volūtas creata poſſit cogi vl̄ nō: req̄re s̄. di. xxv. ❡ Ad illud de ſcd̄a via dr̄ negādo ꝯñam. Ad ꝓbationē dr̄: lꝫ ab et̄no volūtas diuina ſit det̄minata ad alteꝝ quoꝝlibet ꝯdictoriorū/ nō tn̄ neceſſario eſt det̄minata: ſed ꝯtingent̄: g̊ pōt nō det̄minari: ſicut de p̄deſtinatiōe. Nā lꝫ p̄deſtinatus ſit ab et̄no p̄deſtinat⁹: qꝛ tn̄ eſt ꝯtingent̄ p̄deſtinat⁹ pōt nō p̄deſtinari/ ꝛ pōt nūq̄ꝫ p̄deſtinat⁹ fuiſſe. Neq̄ꝫ em̄ p̄deſtiatio et̄na dicit aliquē actū ſcd̄ꝫ i deo ab et̄no additū deo: ſꝫ dicit deū q̄ ē datur⁹ alicui vitā et̄nā: ꝛ ita volūtatē det̄minari ad effectū aliquē ꝯtingēter nō neceſſitat volūtatē neq̄ꝫ tollit effect⁹ ꝯtingētiā. ❡ Ad argumētū de t̄tia via de ſigno prioꝛi i quo cauſat cā ſupioꝛ ſine poſterioꝛi. Dr̄ ꝙ tale ſignū nō ē dabile: ſꝫ i q̊cūq̄ꝫ iſtāti cauſat vna cā ꝑtialis/ i eodem cauſant oēs cauſe ꝑtiales eūdē effectū cauſantes: nedū efficientes/ ſꝫ etiā mat̄ialis/ foꝛmalis/ ꝛ finalis. Ut exēpli gr̄a In q̊cūq̄ꝫ ſigno ꝓducit̄ foꝛma ſubſtātialis ꝯpoſiti i eodē cauſat ipam de⁹ celū efficiēs ꝑticulare in gn̄e cauſe efficiētis. Silr̄ mat̄ia in ſuo gn̄e ꝛ cauſa finalis: nec in aliquo prioꝛi t̄pis vel nature vnū cauſat ſine alio/ q̄uis vnū poſſit eſſe ꝑfecti⁹ alio. ❡ Ad argumentū de q̄rta via dr̄ ꝙ licet de⁹ volēdo cauſat oia q̄ cauſat: nō tn̄ ideo eſt cauſa totalis: qꝛ vult etiā ſecū ꝯcurrere alias cauſas/ ꝛ vtrūq̄ꝫ vult et effectum eſſe ꝛ cauſas ſcd̄as ſecū ꝯcurrere: nō diuerſis ſꝫ vna volitiōe nec vnū pl⁹ alio/ ſꝫ eq̄ vtrūq̄ꝫ et ſimul. ❡ Ad

illud de q̄nta via dr̄ ꝙ nulla creatura eſt cā totalis
ſui effect⁹: q: ſemp ↄcurrit de⁹ imediate tāq̄ cā ꝑtia
lis: ſolus de⁹ cā totalis efficiēs effectuū creatoꝝ. Et
q̄n arguit: eſſe cauſā totalē nō repugnat creature ⁊c̄.
Dr̄ ꝙ repugnat oīpotētie dei: q: ſi creatura eſſet cā
efficiēs ⁊ totalis poſſet efficere aliqd deo nolēte: ⁊ ſic
nō eſſet oīps. ¶ Itē repugnat creature q̄ eſt de nihilo
⁊ de ſe tēdit in nihilū: ⁊ ideo ſicut nō pōt eſſe ſine deo
ↄſeruāte: ita multomagis nō pōt agere niſi deo coa-
gente: cū em̄ agere p̄ſupponit eſſe nō min⁹ depēdet a
deo in agere q̄ȝ in eſſe. Dr̄ etiā arguit ꝙ ſubiectū eſt
totalis cauſa ſue paſſiōis. Falſum eſt: q: ſiue accipiat
paſſio ꝑ aliq̄ īherēte ſubiecto/ ſicut calor dr̄ paſſio ca
lidi: ſiue dicat aliqd ꝑdicabile de ſubiecto/ ſubiectuȝ
primo mō cauſat paſſionē tanq̄ cā totalis: ſȝ ↄcurrit
de⁹ ⁊ īfluētie. Scđo mō oīno ſubiectū nō cauſat paſ-
ſionē: q: vnū ꝑdicabile nō cauſat aliud. ¶ Ad aucto-
ritates: ad p̄mā de Occā ꝓa ē ſic iacet: nec eſt ꝑ illa
opiniōe. Nā em̄ dic̄ ꝙ ſic relinq̄t hō in manu ↄſilij ſui
vt aliqd poſſit ſine deo: ſȝ ꝙ pōt vtrūq̄ bonū ⁊ maluȝ
eligere: qđcūq̄ aūt elegerit ↄcurrit de⁹ ad eliciendū
hmōi velle. ¶ Sic Auguſtin⁹ nō dic̄/ ꝙ ſinat res agē
ꝓprios mot⁹ ſine deo: ſic em̄ de⁹ ī nulla actiōe natu-
rali creature ↄcurreret: ⁊ rediret error dicentiū circa
cardies celi ābulat ⁊ nr̄a nō ↄſiderat: vt recitat btūs
Iob eiuſdē .xxij. ¶ Silr̄ auctas bti Anſelmi nō eſt ꝑ
illa opinione/ ſȝ magis ꝓ oppoſita: ſic̄ auctoritas bti
Auguſtini. Non em̄ negat deū ↄcurrere q̄uis dicat
deū cauſis ſcđis potētiam agēdi dare: dat em̄ cauſis
ſcđis potētiā agendi de⁹/ ſȝ nō ſine eo ſȝ cū eo. ¶ Ad
auctatē cōmē. ix. metaphyſice cōmē. vij. ꝙ cōmētator
rep̄hēdēdo eos q̄s dixit ſuo tp̄e modernos errauit ſi
cut īfidelis/ queādmodū ī alijs mult: idō ī hac ꝑte au-
ctoritas ſua recipiēda nō eſt. Nec hoc ſeq̄t qđ īfert. ſ.
ꝙ nullū ens habeat actionē ꝓpriā naturalr̄: ſȝ bn̄ ſeq̄t
ſi de⁹ ſolus ſine cōcurſu ſcđaꝝ cauſaꝝ oīa ꝑduceret.
Nec ſeq̄t qđ ↄſequēt īfert ꝙ ſi nō h̄nt actiōes ꝓprias
ḡ nec eſſētias ꝓprias: q: materia hȝ ꝓpriā eſſētiā diſti
ctā a forma ⁊ a ↄpoſito: ⁊ tn̄ nullā hȝ actionē ꝓpriam:
neq̄ pri⁹ diſtiguit formalr̄ ⁊ ītrīſece ꝑ poſteri⁹. Actio
aūt ē poſterior eſſentia: q: agē p̄ſupponit eſſe. Et hoc
ipe ſubdit cū dicit. Actiōes nō diſtiguūt niſi ꝑ eſſen-
tias. ḡ actiōes diſtincte p̄ſupponūt diſtictionē eſſen-
tiaꝝ: licȝ hoc ip̄m nō ſit veꝝ/ cū ab eadē eſſentia ꝓce-
Arti. 2. dūt diuerſe actiōes ſpecie ⁊ numero diſticte. ¶ Quā
Cōclo. 1 tū ad ſcđm articulū eſt hec ↄcluſio p̄ma. Sūma dei
creatrix eſſentia oīm effectuum poſitiuoꝝ eſt cauſa
īmediata. Hec cōcluſio poſt dicta in diſti. j. q. ij. ꝓbat
Ioā. j. Oīa ꝑ ip̄m facta ſunt: ⁊ ſine ipō factū eſt nihil.
Itē in ſymbolo Niceno. Fatemur deum factorē celi
⁊ terre oīm viſibilium ⁊ inuiſibiliuȝ. Et qđ eſt factorē
oīm ⁊c̄. niſi oīm eſſentiaruȝ entitatum ⁊ rerum. Unde
Auguſtin⁹ ↄ Manich. in lib. de moribus eorundem
ait. In catholica eccleſia dr̄ omniū naturaꝝ atq̄ ſub
ſtātiaꝝ eſſe auctorē deū: vbi naturā ⁊ ſubſtātiā gene-
raliter ꝓ entitate accipit. Nā āñ verba allegata dicit.
Ipa natura nihil aliud eſt q̄ȝ id qđ intelligitur in ſuo
genere aliqd eſſe: ita vt nos iā nouo noīe ab eo qđ eſſe
vocat eſſentia: q: plerūq̄ ſubſtātiam nominamus: ita
veteres q̄ hec noīa nō habebāt pro eſſentia ⁊ ſubſtan-
tia naturā vocabāt. Ex quo patet ꝙ beat⁹ Auguſti-
nus ꝑ naturā ītelligit omne qđ in ſuo genere aliquid
eſt: ⁊ oīne quod hȝ eſſe ſiue qđ eſt: ⁊ nos quodlibet ta-
le vocamus eſſe ſiue eſſentiā. Et cōfirmat ex alio: nā
ex hoc ꝙ oīm naturaꝝ de⁹ eſt auctor/ ⁊ tn̄ non eſt au-
ctor mali: vult ibi cōcludere malū formalr̄ nihil eſſe
Ait em̄ vbi. ſ. Idip̄m ḡ malū/ ſi ꝑter ꝑtinaciā velitis
attēdere eſt deficere ab eſſentia ⁊ tendere vt nihil ſit.
Quocirca cū in catholica dr̄ eccleſia. Omniū natu-
rarū atq̄ ſubſtantiaꝝ auctorē eſſe deū: ſic̄ intelligitur
ab his q̄ poſſunt intelligere nō eſſe deū auctorē mali.
Quid vtiq̄ malū ſi nihil eſſe nō cōcluderet/ niſi noīe
nature generalr̄ oīs entitas ⁊ eſſe qđ non eſt nihil: ſȝ
aliqd in ſuo genere intelligeret. ¶ Ex q̄ patȝ ꝙ glo.
⁊ r̄ñſio quā tenētes ꝑtē q̄ſtionis oppoſitam de p̄ma
opinione dāt ad auctoritatē Auguſtini/ quibus aſſe-
rit oēm naturā ⁊ ſubſtātiā q̄ deus non eſt eſſe factā a
deo: ⁊ ꝙ ip̄e eſt cauſa omniū q̄ ſunt/ dicētes eum ꝑ na
turā ītelligere ſubſtātiā non omnē eſſentiā vel entita
tem vniuerſalr̄: ſȝ tn̄ eam q̄ ꝑ ſe ſubſiſtit ⁊ ꝑ ſe agere
vl̄ pati pōt. Et ꝓprio noīe ſubſtātie appellātur ſm̄ ꝙ
ſubſtātias ab accidētib⁹ diſtinguimus (vt mgr̄ tāgit
in lr̄a) nō eſt ad mētē ipſi⁹. Hic etiā in libro de natura
boni exponēs illud Ioā. j. Oīa ꝑ ipȝ facta ſunt ⁊ ſine
ipō factū eſt nihil: dicit. i. ſine ipō nō eſt factū aliquid
¶ Itē. xij. de ciui. dei. c. v. De⁹ ſumme eſt: ⁊ ab hoc ⁊
ab illo facta eſt oīs eſſentia q̄ nō ſumme eſt: q: neq̄ il
li eq̄lis eſſe debet q̄ de nihilo facta eſt. Neq̄ vllo mō
eſſe poſſet ſi ab illo facta nō eſſet. ḡ act⁹ malus cū eēn
tia q̄dā ſit ⁊ nō ſumma eſſentia nullo mō eē poſſet niſi
a deo facta eſſet. ¶ Itē ꝓbat ↄclo: q: oīs entitas con
ſeruat a deo. ḡ ⁊ oīs entitas ꝑducit a deo. Tenet cō-
ſequētia: q: cōſeruatio rei eſt q̄dā ꝑductio vt ex ſupe
rioribus patet. Añs ptȝ ꝑ illud Heb. j. Portans oīa
verbo virtutis ſue. Loquit de p̄re. vbi glo. Sicut ab
eo creata ſunt oīa: ita ꝑ eū īmutabilē cōſeruant. Itē
Sap. xj. Quō poſſet aliqd ꝑmanere niſi tu voluiſſes:
aut qđ a te vocatū nō eēt cōſeruaret. Ubi vult ſapiēs
nihil cōſeruari niſi vocatū a deo: vocare dei eſt ꝑdu-
cere rē in eſſe. ¶ Scđa ↄclo ⁊ reſponſalis ad titulum
q̄ſtionis. Actus malus qui eſt materiale in pctō/ im- Cōclo. 2.
mediate cauſat⁹ a pctōre ſimul eſt ⁊ ab efficiēte deo.
Probat ↄclo quo ad illud ꝙ eſt a deo: q: ꝙ quid ſit a
peccatore nullus vertit in dubium: q: oīs entitas
poſitiua eſt a deo tanq̄ a cauſa efficiente immediata:
oīs actus malus qui eſt materiale in peccato eſt en-
titas poſitiua. ḡ eſt a deo tanq̄ a cauſa efficiente im-
mediata. Cōſequētia nota Maior eſt cōcluſio p̄ma
Minor ꝓbat: q: oīs talis actus eſt effect⁹ voluntatis
ergo eſt aliquid ⁊ non nihil. ¶ Item eſt actus vitalis
ergo eſt aliquid poſitiuū. ¶ Item ſicut actus intelli
gendi eſt aliqua entitas in intellectu: ita actus volen
di eſt aliqd in voluntate. ¶ Preterea oē bonū nature
eſt a deo efficiente: ⁊ oīs actus pctōris eſt bonū natu
re. ergo. Maior eſt Aug. ij. de li. ar. c. xxxix. Tu pie-
tatem. i. fidē incōcuſſam tene: vt nullū tibi bonū vel
ſentienti vel ītelligenti vel quoq̄ modo cogitāti oc-
currat ꝙ nō ſit ex deo: ita eni nulla natura occurrerit
que nō ſit ex deo. Minor ꝓbat: q: oē qđ eſt inquātum
eſt bonum eſt. actus hmōi eſt. ergo bonum eſt: nō bo
num moris: ſed nature. ¶ Item oīs actus volunta-
tis quantumcūq̄ malus eſt/ eſt perfectior ⁊ nobilior
entitas quocūq̄ accidente corporali: ergo quilibet
actus talis eſt quoddā bonum: cum oē accidens cor
porale eſt bonum. Antecedens ꝓbat: q: q̄libet act⁹
vitalis ⁊ ſpūalis eſt perfectior ſm̄ naturam quolibet
actu corporali non vitali. Quod ptȝ per btm̄ Aug.
ix. de trini. c. xj. qui ſpeciem rei exiſtentem in anima

ꝓbat eſſe meliorẽ ſpecie corpali extra cuiꝰ eſt ſimi-
litudo ꝑ hoc ꝙ eſt i meliori natura. ſ. aīa. Vñ ait. Me
lior tñ eſt imago corpis in aīo ꝙ̃ illa ſpẽs corporis i-
quãtũ in meliori natura eſt. i. in ſubſtãtia vitali/ ſicut
animꝰ. Itẽ ſicut oīs aīa humana quãtũcũq; praua fu
erit melior eſt ⁊ nobilior ſꝫm naturã q̃cunq; corpe: ſic
omne accidẽs aīe eſt meliꝰ q̃cũq; accidẽte corporis
¶ Preterea Anſelmꝰ in de caſu diaboli. c. xix. diſci-
pulo dicẽti: ꝙ q̃dẽ deꝰ rerũ naturas rerũ oīm faciat fa-
tẽdũ eſt. Qȝ ṽo ſingulas actiões puerſarũ voluntatũ
velut ipm prauũ motũ voluntatis q̃ ipa mala volun-
tas ſe mouet faciat q̃s cõcedit? Reſpõdit: q̃d mirũ ſi
dicimꝰ deũ facere ſingulas actiones q̃ fiunt mala vo
luntate/ cũ eũ fateamur facẽ ſingulas ſubſtãtias q̃ fi-
unt iniuſta volũtate ⁊ inhoneſta actione: ⁊ īfra. c. vlt.
A deo neceſſe eſt eſſe oẽ q̃d aliq̃d eſt: ⁊. c. vlti. loquẽs
de iniuſto velle diaboli q̃ peccauit dicit. Velle autem
ſꝫm eſſentiã bonũ: ſed q̃ñ nõ iuſte factũ eſt/ eſt malũ:
⁊ tñ a deo fuit a q̃ eſt oẽ q̃d aliq̃d eſt. Idẽ in de cõcor-
dia p̃ſcientie. Cũ libero arbitrio aliquãtulũ poſt pri-
cipiũ/ oīs q̃ppe q̃litas ⁊ oīs actio ⁊ quicq̃d aliquã eſſẽ
tiam hꝫ a deo eſt: a q̃ eſt oīs iuſticia ⁊ nulla iniuſticia.
Facit igit deꝰ oīa q̃ iuſta vel iniuſta volũtate fiunt. i.
bona opa ⁊ mala. In bonis q̃dẽ facit ꝙ ſunt ⁊ ꝙ bona
ſunt: in malis ṽo facit ꝙ ſunt/ ſꝫ nõ ꝙ mala ſunt. Seq
tur: iuſticia eñ aliq̃d eſt: iniuſticia ṽo nihil. ⁊ poſt mo
dicũ: ⁊ ſicut deꝰ nõ facit iniuſticiã/ ita non facit aliq̃d
iniuſtũ eſſe: q̃ tñ facit oẽs actiones/ oẽs motus: quia
ipe facit res q̃bus ⁊ ex q̃bus ⁊ ꝑ q̃s ⁊ in q̃bus fiunt: ⁊
nulla res hꝫ vllam ptãtem volẽdi aut faciẽdi niſi illo
dãte/ ipm quoq; velle q̃d aliq̃ñ iuſtũ eſt/ aliq̃ñ iniuſtũ
a deo eſt: nõ eſſe ṽo rectum/ nõ eſt quid nec a deo eſt.
¶ Quãtũ ad tertiũ articulũ dubitat primo: cũ ſꝫm cõ
Arti. 3. cluſionẽ ſcdaꝫ ꝯcedẽdũ eſt/ ꝙ deꝰ facit actũ q̃ eſt pec
Dub. 1. catũ ſiue materiale in pctõ/ vtrũ ꝯcedẽdũ ſit ꝙ deus
K causat vel facit pctm̃. ¶ Et videt ꝙ ſic: q2 q̃ rõne ꝯce
dit ꝙ volũtas creata facit pctm̃: eadẽ rõne cõcedẽdũ
eſt de deo: nã deꝰ effectiue ꝯcurrit ⁊ cauſat actũ pcti
ſicut volũtas: ⁊ libẽ ſicut volũtas: etiã cõcurrit defe-
ctiue ad formale i pctõ. i. ad priuationẽ rectitudinis
q̃ eſſe deberet in actu vt eſſet rectꝰ ſicut volũtas crea
ta: nã volũtas ꝓ tãto eſt defectiua rectitudinis cã nõ
inexiſtẽtis: q2 ea nõ dat actui. i. eã nõ cauſat quã cauſa
re poſſet: ⁊ ita deꝰ nõ dat ſeu cauſat eandẽ rectitudi-
nẽ/ quã tñ libere cauſare poſſet: ꝗ eſt cauſa defectiua
ſicut volũtas formalis in pctõ: ⁊ ꝑ ꝯñs ita eſt cã pcti/
ſicut volũtas creata. ¶ Itẽ expoſitorie: deus cauſat
hoc/ demõſtrãdo actũ pcti: ⁊ ille actꝰ eſt pctm̃: ꝗ deꝰ
cauſat pctm̃ ¶ In oppoſitũ: ipoſſibile ẽ deũ peccare:
ꝗ ipoſſibile eſt deũ facẽ pctm̃: q2 peccare ⁊ facẽ pctm̃
idẽ ſũt. añs ꝓbat: q2 peccare ẽ male agere ⁊ iiuſte: q̃d
nõ ꝯuenit/ nec ꝯuenire põt ſũme ac īfinite iuſticie. Re
ſpõdet ꝙ deũ ipoſſibile eſt peccare cuiꝰ põt aſſignari
triplex rõ. ¶ Pria/ q2 ẽ ſe auertẽ a deo: ſꝫ deꝰ nõ põt
ſe a ſeipſo auertẽ nec formalr nec ṽtualr. Nõ formalr
q2 nõ põt ſe nõ ſumme diligere: cũ diligere eſt actus
eſſentialis ad ītra ſimplr neceſſariꝰ ⁊ etnus nihil re-
ſpiciẽs ad extra ſicut cognoſcere ſeipm. Nec ṽtualr:
q2 nihil aliud a ſe eſt ſibi neceſſariũ ad volẽdũ ſeu di-
ligẽdum ſe: cũ nihil ꝯtingẽs ⁊ tpale eſt neceſſariũ ad
actũ eſſentialẽ/ etnum ⁊ neceſſariũ. ¶ Scda rõ eſt: q2
volũtas dei eſt ſuiipſiꝰ regula: ⁊ ideo nõ põt eſſe non
recta/ nec q̃dcunq; extra ſe: ideo vult q2 rectum: ſed q2
vult ideo eſt rectum: vñ impoſſibile eſt voluntatẽ di-
uinã diſcordare a recta ratione vt dictũ eſt. ¶ Tertia
ratio eſt: q2 deus nullius extra ſe eſt debitor neq; eñ
habet ſuperiorẽ/ cuiꝰ p̃cepto obedire nõ tenet: q2 aũt
peccare eſt a deo formalr vel virtualr auerti: ⁊ a ſua re
gula recta ſcꝫ ratione diſcordare: ⁊ cõtra debitũ ⁊ le-
gẽ cui ſubeſt tenet libere agere. ptꝫ: q2 impoſſibile eſt
deum peccare. ¶ Scdo aduertendũ ꝙ illa: deus fa-
cit peccatũ/ duplicẽ põt habere ſenſum: ſiue de virtu
te ſermonis/ ſiue non/ vnus eſt. Deus facit pctm̃. i. fa-
cit actum illũ qui eſt pctm̃ denoiatiue. Alio modo eſt
ſenſus: facit peccatũ. i. peccat: id eſt facit q̃d non de-
bet/ vel omittit quod debet. Suo modo dicit de illa:
deus facit malum/ ⁊ vnde ſꝫm primũ itellectum val-
de differũt: deꝰ facit malũ/ deus facit male: deꝰ facit
iniuſtũ/ ⁊ deus facit iniuſte: nã q̃ facit male vl iniuſte/
pctõr eſt: nõ aũt oīs q̃ facit malũ vel iniuſtũ: ſicut ſꝫm
philoſophũ. Nõ eſt iuſtus q̃ facit opa iuſta: ſꝫ q̃ facit
iuſte. ij. Ethicorũ. ¶ Per hoc ad dubiũ rñdet ꝙ illa/
deus facit vel cauſat peccatũ/ in primo ſenſu conce-
denda eſt/ nõ aũt in ſcdo ſenſu. primũ ptꝫ ꝑ cõcluſio-
nem ſcdam: ſecũdũ patet in illo ſenſu hic. Deus facit
pctm̃/ equalet illi: deꝰ facit q̃d nõ debet: ſeu facit op-
poſitũ illiꝰ ad q̃d tenet: ſiue deus peccat/ q̃ ſunt ipoſ-
ſibiles vt ꝓbatũ eſt. ¶ Ad rõnes vero dubij: ad primã
que nitit ꝓbare dubiũ i ſcdo ſenſu: in q̃ cõcedit ꝙ hõ
facit pctm̃ ⁊ peccat: ideo neget añs qua rõne ⁊c. ad ꝓ
bationẽ concedit ꝙ cõcurrit effectiue ad ꝓductionẽ
actus pcti: ⁊ defectiue ad priuationẽ rectitudinis vt
ꝓbat rõ: ſed nõ ſicut volũtas creata. q̃ñ volũtas ſic
cõcurrit ad vtrũq;. Qȝ tenet ad oppoſitũ vtriuſq;/ nõ
aũt deus: nã volũtas tenet dare illã rectitudinẽ actui
. i. tenet actũ elicere cũ illis circũſtãtijs q̃s lex dictat
cui ſubeſſe tenet: deus aũt cũ nõ ſit ſub lege: ſꝫ ſupra
ad illas circũſtãtias nõ tenet: nõ eni ſola priuatio re
ctitudinis in actu noiat pctm̃: ſed priuatio rectitudi
nis ad quã eliciẽs actũ tenet. ¶ Aliter põt dici/ ꝙ ⁊
ſi deus eo modo eſt cã effectiua actus pcti q̃ volũtas
non tñ ſic eſt cã defectiua: q̃ñ ita eſt deus cã defecti-
ua rectitudinis: ꝙ quãtũ eſt de ſe daret illã actui ſi vo
luntas cooparet: vniuerſalr eni quicq̃d deus dedit
antecedent: daret ⁊ cõſequent quãtũ eſt ex ſe: ſi non
eſſet ipedimentũ vt dictũ eſt volũtas aũt quãtũ eſt ex
ſe nõ dat rectitudinẽ ſuo actui. ¶ Et ſi diceres: deus
libere nõ dat. põt ꝗ ſimplr dare ⁊ nõ dare: dr ꝙ põt: ⁊
in illo caſu defectꝰ illiꝰ rectitudinis nõ iducit pctm̃:
nõ reſpectu volũtatis diuine manifeſtũ eſt: nec rõne
volũtatis create: q2 illa tũc nõ poſſet dare rectitudi-
nẽ: ſi volũtas diuia prio ⁊ ſimplr dare nollet. Illa re
ſpõſio eſt Scoti diſt. p̃ſenti: ſꝫ pria eſt Occã li. j. diſt.
xlvij ¶ Ad ſyllogiſmũ expoſitoriũ ſꝫm rigorẽ logice
ille differũt: deꝰ facit pctm̃/ ⁊ deꝰ pctm̃ facit ſicut ille
Biridanꝰ papã ꝑcuſſit: ⁊ biridanꝰ ꝑcuſſit papã: nã q̃ñ
tminꝰ ꝯnotatiuꝰ ſeq̃t ly fac/ tũc facit appellat factio-
nẽ adiacere ſignificato formali termini ꝯnotatiui ſe-
quẽtis: ⁊ ita iportat factionẽ ſꝫm q̃d. Si ṽo p̃cedit fa
cit appellat ſuũ formale adiacere matiali ſignificato
tmini ꝯnotatiui p̃cedẽtis/ ⁊ iportat factionẽ ſimplr:
ſic de icipit deſinit ⁊ ſilibꝰ: vñ deus facit pctm̃/ valet
tm̃ deus facit illud formaliter q̃ aliquis dr peccator/
hoc eſt priuat rectitudinẽ ad quã tenet: ſed illa deus
pctm̃ facit valet illã: deus facit actũ q̃ eſt peccatũ: ſic
igitur ſcda cõceditur: prima negat: per hoc patet/ ꝙ
ſyllogiſmus expoſitorius nõ valet: cõmittitur enim
fallacia equiuocationis: nam facit in minori impor-

tat factionē ſimplr: qꝛ ipm ſequit terminus abſolut⁹
hoc qḋ demōſtrat abſolute realitatē actus q̇ eſt pec=
catum/ in ꝯcluſione importat factionē ſcḋm qḋ: veꝝ
Occā illā differētiā nō attēdit: ⁊ ꝓ eodē accipit illas
deus facit pctm̄ ⁊ deus pctm̄ facit: ſm hunc dꝛ ꝙ de
rigoꝛe verboꝝ ꝯn̄s eſſet concedendū: ⁊ ſyllogiſm⁹ eſt
bon⁹: ſed ad ſenſum illū in q̇ ſcti eā accipiūt / falſum
eſt ꝯn̄s ⁊ male ꝯcludit: vt ptꝫ ponēdo loco ei⁹ ſynony
mā ſuā: ſcꝫ deus facit aliq̇d ad cui⁹ oppoſitū tenet: ⁊
ita lʒ pctm̄ equocat in minoꝛi ⁊ ꝯcluſiōe: vt ptꝫ expo
nēdo terminū: rō poſt oppoſitū ꝓcedit ſm ſcḋm ſen=
Dubi.2. ſum ꝓpōnis: ⁊ veꝝ ꝯcludit. ¶ Scḋo dubitat ꝯ ꝯclu
A ſionē ſcḋam: nā ſm Aug. li. lxxxiij. q. iij. Deo auctoꝛe
nō fit hō deterioꝛ: ſed ſi deus facit actū pcti q̇ hō fit
deterioꝛ/ iā deo auctoꝛe fit deterioꝛ. Rn̄det poſt Greg.
de arim. di. xxxiiij. ar. iij. fere iuxta finē/ ꝙ non q̇cūqꝫ
cauſat actū pcti eo actoꝛe fit hō deterioꝛ nā ſi plures
hoies ex eq̇ cōcurrāt ad idē opus malū: neuter dꝛ al
tero auctoꝛe peccare vel deterioꝛ fieri: ſilr ſi vn⁹ pꝛin
cipalr/ alius inſtrumētalit vel ſcḋario cōcurrit: q pꝛi
cipalr cōcurrit: nūqꝫ dꝛ reliq̇ auctoꝛe peccare: ſed qn̄
aliq̇s eſt alij cā faciēdi id vnde deterioꝛ fit: vel etiā vn̄
melioꝛ erit/ ille eſt auctoꝛ: vt puta mouēs aliū inducē
do ipm ꝯſilio vel ꝓcepto ⁊c̄. ſic aūt deus nō mouet vo
luntatē hois ad faciendū malū: nō eni eſt ei cā vt fa=
ciat malū/ lʒ ſecū tanqꝫ cā partialis ꝓducat actū ma
lū: nec quātū eſt ex ſe ꝯcurrit vt dictū eſt: ſed qꝛ volū=
tas libere hūc ꝓducit/ de⁹ cōpꝛoducit/ eſt aūt hoi au
ctoꝛ vt fiat melioꝛ: qꝛ ad hoc inducit ⁊ mouet/ cōſilio/
ꝓmiſſiōe ⁊ ꝓcepto. ¶ Vel pōt breui⁹ dici/ ꝙ deus nō
eſt auctoꝛ hui⁹ foꝛmalis q̇ aliq̇s fit pctoꝛ: qꝛ nō eſſe iu
ſticie ſeu rectitudinis nō hʒ cāꝫ efficientē/ q̇ ꝓpꝛie dꝛ
Dubi.3. auctoꝛ. ¶ Tertio dubitat cōtra eandē cōcluſionem.
A Quicūqꝫ cauſat actū cui eſſentialr annexa eſt defoꝛ=
mitas ⁊ malicia: cauſat maliciā ⁊ defoꝛmitatē: deus
nō cauſat maliciā/ g̊ nec actū cui eſſentialr annexa eſt
malicia. ꝯn̄a eſt in baroco. minoꝛ videt manifeſta ⁊ ab
oib⁹ cōceſſa. maioꝛ ꝓbat: qꝛ q̇cūqꝫ cauſat aliq̇d cui i=
ſeparabilr annexū eſt aliud/ cauſat illud ānexū: ſicut
creās aiam creat etiā potētias aie/ ſʒ ponētes diſtin
ctionē potentiaꝝ ab eſſentia aie: ſilr ſʒ alios ꝓducēs
ſubiectū ꝓducit etiā paſſionē ꝓpꝛiā: ⁊ maxie qn̄ illud
annexū cū eo qḋ ꝓducit icipit ⁊ deſinit eſſe/ ꝓpter ma
teriā pꝛimā quā ꝓducit generās cōceptū/ lʒ materia
ſit eſſentialis ꝯpoſito: q̇dā aūt ſunt poſitiua q̇b⁹ eſſen
tialiter annexa eſt malicia: vt latrociniū/ furtū/ adul=
phs. teriū. De q̇b⁹ dicit phūs. iij. Eti. ꝙ mox noiata cōuo
luta ſunt malicia: nā ſi malicia ab eis foꝛet ſeparabi=
lis/ noiari poſſent abſqꝫ malicia. ¶ Ad illud dubium
rn̄detur/ ꝙ null⁹ eſt act⁹ poſitiu⁹ cui eſſentialr annexa
eſt malicia: nā defoꝛmitas aut malicia non eſt aliq̇d:
ſed pꝛiuatio iuſticie debite: ⁊ illa nulli poſitiue entita
ti eſt inſeꝑabilr annexa: qꝛ nulla eſt entitas poſitiua
quā deus operat cū ſcḋa cā: q̇n eā efficere poſſet de⁹
ſine cauſa ſcḋa: qḋ ſi faceret/ nulla annectet iniuſticia
nec careret aliq̄ rectitudine debita ineſſe: cū nullius
deus ſit debitoꝛ ⁊ ita maioꝛ ſilr eſt falſa: qꝛ ſubiectū ꝓ
nullo ſupponit. ¶ Et ad illud qḋ poſtea addit de la=
trocinio/ adulterio ⁊c̄. dꝛ ꝙ actus illi in ſpecie ⁊ nūero
et q̇cq̇d eſt poſitiuū in eis pn̄t fieri ſine defoꝛmitate:
vt ſi actus homicidij (q̇ realr nō eſt niſi occiſio hois)
fieret a iudice aut de mādato dei: aut ī furia aut a vio
lento/ non eſſet pctm̄: ⁊ ita ſublata eſſet defoꝛmitas:
ſic de adulterio/ furto ⁊c̄. imo ſi deus qualitatem illā

que eſt odiū dei crearet in volūtate: qḋ nō eſt ipoſſibi
le/ nō eēt pctm̄/ nec act⁹ defoꝛmis. ¶ Ad philoſophū
dꝛ/ q; verū eſt ꝙ mox noiata his noib⁹ latrociniū/ fur
tū ⁊c̄. cōuoluta ſunt malicijs: qꝛ illa noia cōnotāt de=
foꝛmitatē: ⁊ in caſu ꝓpoſito homicidiū nō eēt latroci
niū: nec ablatio rei talis eſſet furtū: nec cōmixtio ſe=
xuū eſſet adulteriū: eſſet tn̄ idē act⁹ vn̄ poſſent noiari
alijs noib⁹ ſine malicia: vt occiſio hois: contrectatio
talis rei: cōmixtio ſexuū: et iā ſi ſubiectū maioꝛis ſup
poneret ꝓ aliq̄/ adhuc maioꝛ nō eſſet vera/ niſi de anne
xis poſitiuis: qꝛ nō opoꝛtet ꝙ cauſans effectū poſiti=
uū cauſet omnē pꝛiuationē illi actui cōuenire poten=
tē: eo mō quo pꝛiuatio dꝛ alicui cōuenire: vt ſi duo le
uarēt eundē lapidē: vn⁹ ex ꝓcepto: alius ꝯ ꝓceptū ſi=
bi factū/ ambo cauſarent eundē motū lapidis: ⁊ ſcḋs
cauſat defoꝛmitatē ⁊ nō pꝛim⁹: poſito etiā ad imagi=
nationē ꝙ pꝛeceptū de nō leuādo neceſſario cōſtrin=
geret ſcḋm: ⁊ tm̄ de queſtione. Diſtinctio. xxxviij.

Eſt de pctō actuali quantū ad ei⁹ q̇ddita=
tē. ꝯſr in diſt. vj. ſequēti agit de eodē q̄ꝫtū
ad actū interioꝛē ⁊ exterioꝛē. Et pꝛio quā=
tū ad actū interioꝛē: ſcḋo quātum ad exte=
rioꝛē diſt. xl. ¶ Circa pꝛimū inq̇rit pꝛauitatē in actu
interioꝛi volūtatis. Scḋo cauſam inueſtigat cur ma
gis pcti pꝛauitas cōſiſtit i actu volūtatis q̄ꝫ itellect⁹
vel memoꝛie diſt. xxxix. ¶ Colligit aūt ſn̄ia hui⁹ diſ.
in ꝯclōnib⁹ trib⁹. Pꝛima ex fine bono q̄ deus eſt/ cha
ritas ⁊ btitudo cognoſcit bone volūtatis rectitudo.
¶ Scḋa ꝯclo. Oēs bone volūtates vnū habent finē
pꝛincipalē et vltimū: licet finē aliū atqꝫ aliū habeant
imediatū. ¶ Tertia ꝯclo: q̄ꝫuis finis diſtinguit a vo
lūtate/ vtrūqꝫ tn̄ q̄nqꝫ ſignificat intētionis noie: has
latius pꝛoſequitur magiſter in textu. Queſtio vnica.

Via de cauſa bonitatis voluntatis di= A
cēdū erit infra diſt. xl. Ideo tm̄ querit
hic iuxta materiā tertie ꝯclōnis. Utrū
volūtatis finis ⁊ intētiōis ſit diſtinctio
realis aut tm̄ rōnis. Poſitis ꝑ ar. j. no=
tabilib⁹ terminoꝝ declaratiuis ponet
ꝯclōnes ꝑ ar. ij. cū dubijs ꝓ tertio arti. ¶ Quātū ad Arti.1.
pꝛimū notādū/ ꝙ nomē volūtas aliq̄n accipit ꝓ potē Nota.1
tia appetitiua rōnali. i. ꝓ aia rōnali nata obiectū ſibi
ꝑ rōnē oſtenſū appetere vl refutare: ⁊ ſic pōt accipi.
Luc. j. Et i t̄ra pax hoib⁹ bone volūtatꝭ. i. volūtatis
bn̄ habituate: aliq̄n accipit ꝓ actu appetitiuo: ſcꝫ pꝛo
ipo velle aut nolle: ſic dꝛ. j. ad Timo. iiij. Volūtas dei
eſt ſctificatio vr̄a. i. hoc vult de⁹ ſiue hoc eſt velle dei
ſctificatio vr̄a: ⁊ Luc. xij. Seruus q̇ cognoſcit volūta=
tē dn̄i ſui ⁊ nō facit ſʒ volūtatē ei⁹/ vapulabit plagis
multis. accipit q̄nqꝫ ꝓ obiecto volito: vt ibi. Nō mea
ſʒ tua volūtas fiat. Matth. xxvj. In ꝓpoſito accipit
ꝓ potētia volitiua vel ꝓ volūtatis actu. ¶ Scḋo no Nota.2
tādū ꝙ differentia eſt inter finē ⁊ cauſam finalē: vt di B
ctū eſt diſt. j. q. v. Nā finis eſt tmin⁹ rei vel oꝑatiōis. i.
effect⁹ pꝛoductus. Sed cauſa finalis eſt aliq̇d amatū
ab agēte aliq̇d ꝓpter ipm qḋ mouet agens ad agēdū
ꝓducente. accipit tn̄ frequēter finis vt etiā ſe extēdit
ad cauſam finalē. ¶ Vn̄ ſic accipiēdo finem: finis ſm
Greg. de arim. capit triplicit: cōiter / ꝓpꝛie ⁊ magis
ꝓpꝛie. Cōiter q̇dlibet volitū ſiue volitionis obiectū
dicit finis. Sic accipit Augu. xj. de tri. c. vj. vbi dicit
ꝙ voluntas videndi nō habet finē niſi viſionem / ſiue
illud referat ad aliud ſiue non referat: ⁊ voluntas vi=
dēdi feneſtrā finē habet feneſtram. ¶ Finis ꝓpꝛie dꝛ

non qḋcũq; volitũ: ſed volitũ ꝓpt' qḋ aliud eſt volitũ
ꝛ ſic accipit finis qḋ eſt cui⁹ gra ſcʒ aliud eſt volitũ: ꝛ
illos duos modos diſtiguit mgr in lr̃a cũ dicit: finis
v oluntatis eſt vel illud qḋ volum⁹ ꝑ qḋ iplet ipa volũ=
ta s: vel poti⁹ aliud ꝓpt' qḋ illud volum⁹. ❡ Finis ma
gis ꝓprie eſt id ꝓpter qḋ aliud eſt volitũ ꝛ ipm ꝓpt' ſe
tm̃ eſt volitũ: ſic dr̃. ij. metaphiſice. Finis eſt qḋ nõ eſt
ali⁹ cã: ſed alia illi⁹. i. finis eſt qḋ nõ eſt volitũ ꝓpt' aliḋ
ſed ꝓpt' ſe tm̃: alia aũt ſunt volita ꝓpt' ipm: ꝛ cõmẽ. ibi
dẽ cõmẽ. viij. dicit: ꝙ deſcriptio cauſe finalis eſt non
vt ſit ꝓpter aliã cãm: ꝑ eodẽ ḡ capit finẽ ibi ꝛ cãm fi=
Not. 3. C nalem. ❡ Tertio notandũ circa illũ terminũ intentio:
ꝙ ſm Bona. q. vj. hui⁹ di. Intentio multipl'r accipit.
Uno mõ ꝑ potẽtia intendẽte: alio mõ ꝑ habitu q̄ intẽ
dit: tertio modo ꝑ actu intẽdendi: qñq; ꝑ obiecto qḋ
intẽdit. Primo mõ accipit cũ intẽtio dr̃ ocl's: cũ vero
dr̃ lumẽ accipit ꝑ habitu dirigẽte/ cũ dr̃ ꝙ intẽtio eſt
finis ipe ſicut dicit mgr in lr̃a accipit ꝑ intẽto: cũ ve=
ro dr̃ ꝙ intẽtio qdã eſt recta: qdã obliq̃ accipit ꝑ actu
principali⁹ tm̃ intẽtionis nomẽ ipoſitũ eſt actui: ꝛ ſic
accipit in ꝓpoſito: ſic aũt general'r acceptũ eſt actus
potentie q̄ actu fert in aliqd ſiue moueat a ſe ſiue ab
alio. ❡ Fert aũt potentia in aliqd dupl'r: vel tanq; in
obiectũ ſiue finẽ. Primo modo eſt cuiuſlibet potẽtie
ſcḋo põt diſtingui. Aut potẽtia fert in finẽ ducta ab
alio ſicut fert potẽtia nõ cognoſcens quõ dicit ꝯmẽ.
ꝙ natura nõ cognoſcẽs dirigit ab agẽte infallibili: ꝛ
ſic oẽ agens agit ꝓpter finẽ ſiue ꝑ intẽtionẽ finis: vel
potẽtia fert in finẽ nõ ducta ab alio: ſed ducens ſe in
aliudꝛ ſic nõ põt eſſe alicui⁹ potẽtie naturalis: ſed tm̃
libere: qꝛ ſm Dam. Appetit⁹ nõ liber ducit ꝛ nõ du=
cit: ꝛ hoc mõ accipit hic ꝑ actu ſcʒ potẽtie rõnalis li=
bere: q̄ fert in aliqd tanq; in finẽ/ non tanq; in obiectũ: ꝛ
hoc eſt qḋ vult btũs Anſ. In oi inqt volitiõe cõtin=
git accipere qdꝛ cur: intẽdere nõ reſpicit qd: ſed cur/
hoc eſt finẽ ꝑ aliud tanq; ꝑ mediũ: eſt ḡ intẽtio act⁹ vo
lũtatis reſpectu finis. ❡ Et ſm ꝙ finis accipit tripl'r
cõiter/ ꝓprieꝛ magis ꝓprie: ſic itentio accipit tripl'r/
ſcʒ cõiter: ꝛ ſic oĩs volitio eſt itentio ſicut q̄libet voli
tum dr̃ finis cõiter/ ꝓprie: ꝛ ſic volitio illi⁹ ꝓpter qḋ
aliqḋ eſt volitũ dr̃ itentio magis ꝓprie: volitio ei⁹ qḋ
eſt ꝓpter ſe volitũ: ꝛ aliud ꝓpter ipm itentio appellat
❡ Ex qb⁹ pꝫ/ ꝙ oib⁹ his trib⁹ modis itentio aliq̃ eſt
vſus: aliq̃ fruitio: aliq̃ mediũ int' vſuꝫ ꝛ fruitionẽ: ſi po
nitur mediũ de q̄ diſ. j. primi. ſꝫ tm̃ eſt finis medij vel
Arti. 2. vltimi. ❡ Quãtũ ad ſcḋm art. eſt ꝯcl'o p̄ria: accipien=
ꝯcl'o. 1. do volũtatẽ ꝛ intentionẽ ꝑ obiectis: ꝛ finẽ cõiter ꝑ oi
D volitio int' volũtatẽ/ itentionẽ ꝛ finẽ nulla eſt diſtictio
probat ꝯcl'o. Quia nec eſt int' ea diſtinctio realis/ nec
rõnis: ḡ nulla. tenet ꝯña a ſufficienti diuiſione: nõ eni
pono diſtinctionẽ formalẽ in creaturis. añs ꝓbatur:
nõ realis: qꝛ eadẽ res volita eſt volũtas obiectũ volũ
tatis: finisꝛ intentio: qꝛ idẽ eſt obiectũ volitionisꝛ i=
tentionis: ꝛ ipm eſt finis cõiter accept⁹ nec rõnis: qꝛ
illa nõ eſt rerũ. ſed tm̃ rõnũ/ cõceptuũ ſcʒ vel ſignoꝝ.
ꝯcl'o. 2. ❡ Scḋa ꝯcl'o: accipiẽdo volũtatẽꝛ itentionẽ ꝑ poten
tia vel actu vniformit': finis diſtinguit ab vtroq; real'r
non tñ vl'r. ꝓbat: qꝛ finis q̄ eſt obiectũ volitũ/ aut gra
cui⁹ diſtinguit real'r a potentia ꝛ ab ei⁹ actu: ḡ a volũ
tate vel itentiõe ſic acceptis. ꝯña nota: añs ꝓbat. Qꝛ
frequent' finis eſt extrinſec⁹ ꝛ diſtãs a potẽtiaꝛ actu:
nã potẽtia dilectiõe tendens in deũ vel aliud dilectũ
citra deũ real'r diſtiguit a dilecto ſimul ꝛ a dilectiõe
❡ Dicit nõ tñ vl'r: qꝛ cũ volũtas ſit potentia reflexiua
potẽs ſe amore reflectere ſup ſe ꝛ amorẽ ſuũ: ipa po=
tẽtia vel act⁹ eſt ſuipſi⁹ obiectũꝛ finis: vt dñ vult ſe ꝛ
actũ ſuũ ꝓpter ſeipm. ❡ Tertia ꝯcl'o: accipiẽdo volũ Cõcl'o. 3
tatẽꝛ intẽtionẽ ꝑ actu: ꝛ finẽ cõiter volũtas ꝛ intentio
non diſtinguunt: ſed magis adinuicẽ cõuertunt. pꝫ
ꝯcl'o: qꝛ ſic accipiẽdo oĩs volũtas eſt intẽtio: ꝛ oĩs in=
tentio eſt volũtas: itentio eni eſt volitio finis: ꝛ loquẽ
do cõiter: oẽ volitũ eſt finis/ ḡ oĩs volitio eſt itẽtio: cũ
oĩs volitio eſt volitio voliti: ꝛ accipit hic volitio gña=
liter ꝑ oi actu voluntatis tã affirmatiuo q̃ negatiuo
. i. ꝓ velleꝛ nolle: ꝛ ſic ecõuerſo oĩs itentio eſt volitio.
❡ Quarta ꝯcl'o: accipiendo intentionẽ ꝓprie ſiue ꝯcl'o. 4.
magis ꝓprie: ꝛ volũtatẽ ꝑ actu: aliq̃ volũtasꝛ itentio
diſtinguunt: ꝛ aliq̃ volũtas ꝛ intentio nõ diſtinguunt
Primũ pꝫ de voluntate medij tm̃ voliti nõ ꝓpter ſe:
illa voluntas inquãtũ eſt medij/ nõ eſt intentio. pꝫ: qꝛ
intentio tm̃ eſt volũtas finis. ſcḋm pꝫ de voluntate fi
nis ꝓpinq̃ vel vltimi: q̄ eſt itentio. ❡ Quinta cõcluſio cõcl'o. 5.
Uolũtatꝛ intentionis noĩa re ꝛ rõne ſunt diſticta: ꝙ
re diſtinguunt. pꝫ. qꝛ vnũ nomen nõ eſt aliud: cũ dif=
ferũt in lr̃is ꝛ ſyllabis. Et rõne: qꝛ nõ ſũt ſynonyma
ꝛ eis corrñdent diuerſi ꝯcept⁹: vt pꝫ ex illo articulo
❡ Quãtũ ad terti ũ art'. dubitat p̄io: vtꝝ intentio ſit Arti. 3.
vni⁹ potentie vel duaꝝ: ꝛ videt ꝙ ſit duaꝝ potentiaꝝ Dubi. 1.
nã itentio eſt act⁹. li. a r. ſed li. ar. cõphendit rõnẽꝛ vo E
luntatẽ: nã ſm Aug. eſt facultas rõnis ꝛ facultatis/ q̄
bonũ eligit gr̃a aſſiſtẽte ꝛc̃. vt pꝫ i tex. di. xxiiij. ḡ eſt
act⁹ duaꝝ potentiaꝝ In oppoſitũ: itentio eſt vn⁹ act⁹
ſed vn⁹ act⁹ eſt vni⁹ potẽtie: igit ❡ Hic tenet. ſ. Bona.
ꝙ in noĩe itẽtionis claudit ſil' act⁹ rõnisꝛ volũtatis:
qꝛ vt dicit/ itentio dicit qndã collationẽ vni⁹ ad aliud
ꝛ cũ hoc qndã cõuerſionẽ cũ qetatione. primũ ptinet
ad intellectũ: ſcḋm ad volũtatẽ: ſed qꝛ ſ. di. xxv. oñſũ
eſt/ ꝙ li. ar. nõ eſt due potẽtie: ſed vna potẽtia: itaꝛ itẽ
tio nõ eſt duo act⁹: ſed act⁹ vn⁹ vni⁹ potẽtie: nã lꝫ intẽ
tio nõ ſit ſine actu itellect⁹ finẽꝛ mediũ oñdẽtis. ſicut
etiã oĩs act⁹ volũtatis ꝓſupponit actũ itellect⁹ ꝑ q̃n=
to volũtas nõ tẽdit in icognitũ: nõ tñ ideo act⁹ volũ=
tatis eſt duo act⁹: nec eſt act⁹ itellect⁹: ſicꝛ itentio ꝓ=
prie accepta eſt volitio finis aſſeqndi ꝑ mediaꝛ illa vo
litio eſt vn⁹ act⁹/ lꝫ nomẽ itẽtio poſſet ꝯnotare plures
act⁹: ſcʒ actũ medij relati in finẽ: ſupponit tñ intẽtio
ꝓ volitiõe finis q̄ eſt vn⁹ act⁹. ❡ Et ꝑ hoc pꝫ ad dubiũ
ꝙ intentio eſt act⁹ vni⁹ potentie tm̃: ſcʒ volũtatis: ꝛ cũ
arguit de li. ar. dictũ eſt ſ. diſ. xxv. ꝙ li. ar. nõ eſt due
ſed vna potẽtia ſcʒ volũtas. Licet nomẽ li. ar. ꝯnotat
rõnẽ vel intellectũ vt ibi oñſum eſt: ꝛ ad rõnes bti Bo=
na. dicẽdũ/ ꝙ ꝯferre ꝑ modũ iudicij eſt ſoli⁹ itellect⁹
ſicutꝛ itelligere: ſed referre vtẽdo ſiue ordinãdo vnũ
amabile ad aliud eſt volũtat': ſicut ei volũtas eſt refle
xiua: qꝛ imaterialis/ itaꝛ collatiua vel potens referre
ſuo modo. ❡ Scḋo dubitat: oñſo ꝙ intẽtio ſit vni⁹ po Dubi. 2.
tentie ſcʒ volũtatis: an ſit vn⁹ act⁹ vel duo eiuſdem po F
tentie: ꝛ videt ꝙ ſint duo act⁹: qꝛ intẽtiõis eſt referre
media in finẽ: nã q̄ intẽdit/ intẽdendo refert ſeu ordi=
nat vnũ in aliud: ḡ cõplectit duos act⁹: vnũ voliti ꝓ=
pter finẽ: ꝛ vnũ ipſius finis. Rñdet ad dubiũ. Qꝛ qꝛ
intentio vt dictũ eſt/ eſt volitio finis: qꝛ aũt finis eſt ali
cuius finis: ſcʒ relati in ipſum: ideo intẽtio q̄ eſt finis
ſimul cõnotat volitionem ei⁹ ꝙ eſt ad finẽ: ſiue cuius
eſt finis: põt etiã ſm aliquos volũtas vno actu velle
finem ꝛ mediũ ꝓpter finem vel diſtinctis: vt dictum
eſt in. j. diſt. j. ꝛ tũc ille actus eſt ſimul actus ꝛ fruitio
vſus ꝑ quãto eſt mediũ ꝓpt' finẽ/ fruitio iquãtũ eſt fi=

nis ppř ſeipm:ꝛ tũc etiã act⁹ ille ſimul eſt vſus ꝛ intẽ-
tio. Põt etiã volũtas duob⁹ diſtictis actib⁹ ferri i me
diũ ꝛ i finẽ: quoꝝ prim⁹ vt eſt vſ⁹ ꝛ nõ fruitio. ſcđs frui
tio ꝛ nõ vſus: ꝛ tũc intẽtio ſupponit ꝓvolitiõe finis: cõ
notat tñ volitionẽ ei⁹ qđ ordinaꝛ in finẽ: ꝛ ſic ptꝫ ꝙ ſp
Dubi.3. intẽtio eſt vn⁹ actus/ lꝫ coexigat aliũ. ¶ Tertio dubi-
G tatur: cũ intẽtio ſit act⁹ volũtatis/ quõ dr ocl's ꝛ lumẽ
hec eni ptinẽt ad intellectũ: nũc aũt Mat. vj. Si ocl's
tu⁹ ſimplex eſt/ totũ corp⁹ lucidũ erit. ꝛ ibidẽ. Uide ꝙ
ne lumẽ qđ in te eſt ꝛc. Glo. exponit oclm ꝛ lumẽ de i-
tẽtione: rñdeꝛ ꝙ intẽtio dr ocl's ꝛ lumẽ metaphorice:
et ita nõ ſp ptinẽt ad intellectũ: ſed etiã ad volũtatẽ:
vnde intẽtio dr ocl's volũtatis/ ꝓ quãto p intentionẽ
diſcerniꝛ: q volũtatis operatio bona vel praua dicaꝛ.
Diciꝛ aut lumẽ: qꝛ manifeſta eſt intẽdẽti nõ ſic opus:
ſcit eni hõ q̇d intendit: q̇d vero ex ope ſeq̃tur neſcit:
ideo opa dicunꝛ tenebre/ intentio q̃ manifeſta eſt hoi
agẽti lumen. ſm illud apři Eph. v. Omne qđ manife
ſtatur lux eſt.

Diſtinctio. xxxix.

In hac diſtinctione triceſimanona poſt iue-
ſtigatã actus interioris prauitatẽ/ cãm q̃rit
mgř cur prauitas plus volũtati ꝛ actib⁹ ei⁹
attribuiꝛ ꝙ alij potẽtie aut actui ei⁹ ¶ Col
ligitur aũt ſnia in ↄclonib⁹ q̃ ſequunꝛ. ¶ Prima ꝙ vo
lũtas inquãtũ eſt bona eſt natura: ſed inquãtũ inordi
nata/ pctm̃ eſt ꝛ mala. ¶ Scđa ↄclo. Soli⁹ volũtatis
actus inordinat⁹ pctm̃ eſt ꝛ mal⁹: lꝫ i aliaꝝ potẽtiarũ
actib⁹ etiã cõtingat abuſus. ¶ Tertia ↄclo: ſm ꝓba-
bilẽ ſentẽtiã ſuperior ſcintilla rõnis. i. ſindereſis q̃ ſp
malũ odit/ ꝛ delectaꝛ in bonis: alia eſt a motu mẽtis
quo mẽs relicta ſuperiori lege ſe ſubijcit pctis oble-
ctata in eis. ¶ Tñ ꝓ itellectu primaꝝ duarũ ↄclonũ
hoc ãnectendũ eſt/ ꝙ ideo volũtas eliciẽdo actũ ior-
dinate mala eſt cũ actu ſuo ꝛ nõ alia potentia: qꝛ ſola
volũtas ꝙuis ſit bona natura/ eſt tñ libera in eliciẽdo
actũ ſuũ: hñs in ſua ptãte elicere ſꝫ regulã rõnis cui
ſe ↄformare teneꝛ vel difformiter regule ſue: ideo dũ
libere recedit a regula rõnis imputaꝛ ſibi ad culpã:
ſecus de alijs potẽtijs q̃ nõ ſunt libere: ſed oẽs act⁹
ſuos ꝓducũt neceſſitate naturali: nec teneñꝛ ſe cõfor-
mare alicui regule. qꝛ cetere potẽtie nõ hñt actũ ſuũ
in ſua ptãte quõ volũtas: ideo nõ imputaꝛ eis pctm̃:
non eni intellect⁹ intelligẽdo malũ peccat nec memo
ria rememorãdo malũ: licet aliarũ potẽtiaꝝ actibus
voluntas abuti poſſet.

Queſtio vnica.

A Circa hãc diſtinctionẽ q̃riꝛ de illa rõnis ſu
perioris ſcintilla/ q̃ ſindereſis dr ꝛ de cõ-
ſcientia. Utrũ ſindereſis q̃ rõnis ſcintilla
diciꝛ ꝛ cõſciẽtia ſint in itellectu aut affecti
ua potẽtia. ¶ Premiſſis notabilib⁹ ꝓ art. j. ac cõclu-
Arti.1. ſionib⁹ ꝓ ſcđo mouebunꝛ dubia ꝓ art. iij. ¶ Quãtum
Nota.1. ad primũ notãdũ/ ꝙ licet potẽtia intellectiua ꝛ volũ-
tas q̃ eſt potẽtia affectiua in nullo differãt ſeu diſtin-
guãtur: vt ſ. habitũ eſt diſ. xvj. Habit⁹ tñ ꝛ actus in-
tellectiui ꝛ affectiui realř diſtinguũtur: vñ ſcia realř
diſtinguiꝛ a virtute: ꝛ cognitio a volitiõe: ꝛ ꝑpter hoc
frequẽter loq̃mur de intellectu ꝛ volũtate: ac ſi eſſent
realř diſtincte ꝑpter habituũ ꝛ actuũ diſtinctionẽ: vñ
cũ q̃riꝛ vtrũ ſindereſis ꝛ cõſciẽtia ſint in itellectu aut
volũtate/ nihil aliud eſt q̃rere/ ꝙ vtrũ ſint actus ha-
Not.2. bit⁹ vel paſſiones itellectiui vel affectiui: ꝛ ad hũc ſen
B ſum retorq̃nda ſũt oĩa q̃ diceꝛ. ¶ Scđo aduertẽdũ ꝙ
ſm phũꝫ. ij. ethicoꝝ. c. v. in aĩa ſunt tres potẽtie habi
tus ꝛ paſſiões: ꝛ ſub habitu compꝛhẽdiꝛ act⁹ ſm ſctm̃
Boñ. Uel ſolũ loq̇ꝛ de his q̃ ſũt principia operatiõis
ſm btm̃ Tho. Ueri⁹ tñ paſſio ſm philoſophũ eſt act⁹
appetit⁹ aut delectatio vel triſticia ↄñs: vt ↄcupiſcẽ
tia/ ira/ tior/ audacia ꝛc. vt exẽplificat philoſoph⁹ de
hoc lati⁹ Occã i. iij. q. xij. ꝛ. ij. q̃tl. q. xvij. Ergo cũ ſin
dereſis ſit aliq̇d in aĩa ſilř ꝛ cõſcia/ opꝫ ꝙ ſint aut po-
tẽtia aut habit⁹ aut act⁹ aut paſſiões: q̃ aũt hoꝝ ſint/
vtrũ potẽtia habit⁹ aut paſſiões. i. act⁹ varianꝛ doc.
Nã btũs Tho. tenet pte. j. q. lxxix. ꝙ ſindereſis ſit ha
bit⁹ primoꝝ principioꝝ practicoꝝ nobis naturaliter
indit⁹: vñ ſm eũ/ hoc eſt ſindereſis in practicis: qđ i-
tellect⁹ (vt diſtinguiꝛ ꝯ alios habit⁹ itellectuales) eſt
in ſpeculatiuis: ꝛ cõſciẽtia act⁹ eſt q̃ ſcia applicaꝛ ad
agẽda. ¶ Sed ſctũs Bona. de hoc tãgit tres opi. in
C ſuo ſcđo diſ. xxxix. q. iiij. ¶ Una ꝙ ſindereſis eſt supe
rior pars rõnis. Cõſcia aũt eſt habit⁹ eiuſdẽ q̃ regit
iferiora. ¶ Scđa opinio ponit differẽtiã iter cõſcien
tiã/ ſindereſim/ legẽ nature ꝛ li. ar. Nã pria tria reſpi-
ciũt potentias rõnales ſiue cognitiuas ſiue appetiti
uas iquãtũ moueñꝛ motu nature ad bonũ: ſꝫ li. ar. re-
ſpicit potẽtias rõnales/ iq̃tũ moueꝛ deliberatiue ad
bonũ vel ad malũ. ↄñr dicit ꝙ ſindereſis dicit poten
tiã: cõſcia habitũ: lex naturalis obiectũ. ¶ Uel ſinde
reſis eſt habit⁹ vlis: ↄſcia eſt habit⁹ ꝑticularꝛ: lex na
ture extẽdit ſe ad vtrũqꝫ. ¶ Tertia opi. cui ipe cõſen
tit/ dicit ꝙ queãdmodũ ab ipſa creatiõe aĩe/ itellect⁹
hꝫ lumẽ qđ ſibi eſt naturale iudicatoriũ dirigẽs ipm
i cogſcẽdis: ita volũtas ſeu affect⁹ hꝫ naturale q̇ddã
põdus dirigẽs ipm i appetẽdis: ſicꝫ ꝙ cõſcia nõ noiat
ipm iudicatoriũ niſi iq̃tũ dirigit ad opa moralia: ſic
ſindereſis nõ noiat illud põdus volũtatis ſiue volun
tatẽ cũ põdere/ niſi inq̃tũ hꝫ illã iclinare ad bonũ ho
neſtũ: ꝛ queãdmodũ nomẽ cõſcie põt accipi ꝓ poten
tia ſic habituata/ vel ꝓ tali habitu potẽtie: ſic etiã ſin
dereſis: vſitatori tñ mõ loquẽdi ſindereſis magis no
minat potẽtiã habituatã ꝙ habitũ: ꝛ cõſcia vſitatiori
mõ loquẽdi magis noiat habitũ ꝑficiẽtẽ itellectũ pra
cticũ ꝙ potẽtiã. ¶ Scot⁹ tenet ꝙ tã ſindereſis ꝙ cõ
ſcia ſint habit⁹: ſindereſis pricipioꝝ practicoꝝ: ↄſcia
ſit habit⁹ ↄclonis ex principijs deducte. ¶ Ut aũt i-
ueſtigeꝛ q̃ haꝝ opinionũ ſit ꝓbabilior attẽdere opor
tet ↄditiões ſeu ꝓprietates q̃ cõiter a ſctis attribuũꝛ
ſindereſi ꝛ cõſciẽtie. ¶ Pro q̃ notãdũ tertio/ ꝙ ſinde- Nota.3.
D reſi attribuiꝛ iſtigare ad bonũ ꝛ remurmurare malo.
Itẽ ꝙ eſt ſcitilla rõnis nõ extinguibilis hec inuũꝛ
in glo. ſup. c. j. Ezech. vbi dicit ꝙ p faciẽ aĩalis ſimilẽ
aq̇le deſup ipoꝝ q̃ttuor itelligũt ſindereſim: q̃ ſcintil
la cõſciẽtie in chaim q̇qꝫ nõ extinguiꝛ: hoc q̃ ad tertiũ
Et q̃ ad prima duo dr ibi/ ꝙ aĩe rõnabilitatẽ/ iraſcen
tiã ꝛ ↄcupiſcẽtiã ad hoiem/ leonẽ ꝛ ad vitulũ referũt:
rõnabilitatẽ in cerebri arce: feritatẽ atqꝫ iracundiam
in felle: voluptatũ cupidinẽ in iecore. Primũqꝫ p fa-
ciẽ hois: ſcđm per faciẽ leonis: tertium per faciẽ vi-
tuli intelligentes: ꝛ ſubdit de ſindereſi/ oſtẽdẽs eius
differentiũ a ꝓdictis dicẽs: victi voluptatib⁹ vel fu-
rore: ꝛ ipa interdũ rõnis decepti ſilitudine nos pec-
care ſentim⁹: ſindereſis quã ꝓprie aq̇le deputãt nõ ſe
miſcẽtẽ trib⁹/ ſꝫ ipa errata corrigẽtẽ: hec eſt ſpũs q̇ i-
terpellat ꝓ nobis gemitib⁹ ienarrabilib⁹. Hec gloſa
paucis ꝓ clariori intellectu mutatis: ↄſcie aũt attri-
buiꝛ teſtificare/ ligare/ vř mitigare/ vel etiã accuſare/
remordere aut repꝛhẽdere: nã cũ cognoſcim⁹ nos ali
q̇d feciſſe vel nõ feciſſe ſm illud Eccl. vij. Scit ↄſcia
tua te crebro maledixiſſe alijs: ↄſciẽtia nřa teſtificaꝛ.

Dū vero iudicam⁹ aliqd faciēdū vel nō faciēdū ðr cōſcia ligare vel inſtigare: cū etiā iudicam⁹ factū aliqđ bñ male factū ðr cōſcia excuſare vel accuſare ſeu remordere hec Tho. vbi ſ. ar. xiij. ¶ Ex his colligi pōt ꝙ q2 ſinderiſis in oīb⁹ ponit̄ qđdā naturalr̄ inclinās ad bonū ac remurmurās malo īextiguibili / non pōt eſſe act⁹ rōnis vel volūtatis: q2 null⁹ talis eſt ſp ī hoīe cū in principio creationis aīa ſit tāq̄ʒ tabula raſa ⁊c. iij. de aīa. nec eſt habit⁹ aliqs acqſitus eadē rōne: ſed erit vel habit⁹ inatus inſepabilis ab aīa ſi ponit̄: vel ipſamet potētia ad bonū neceſſario ⁊ naturalr̄ inclinata / ¶ Silr̄ cōſcia q̄ mutabilis eſt ⁊ nūc recta / nunc erronea / nūc teſtificās / nūc ligās / nūc accuſās vel excuſans circa opatiōes ⁊ facta pticulares ⁊ pticularia erit aliqđ dictamē oſtēdens aliqđ faciendū / vel male aut bñ factū. ¶ In pceſſu aūt nr̄o ad opandū cōcurrit potētia intellectiua ⁊ volūtas: intellect⁹: vt oſtendens opandū ⁊ dictās ſcʒ illud q̄ fieri oſtēſum eſt ad operādū / volūtas vt iperās ⁊ eligēs. ¶ Intellectus oſtendēdo ⁊ dictādo pcedit a pricipijs p ſe notis / ad cōcluſiones īmediatas ⁊ mediatas: q̄ ſignt aliqđ operādū / acceptādū vel fugiendū. Principijs aūt apphēſis terminis intellect⁹ diſſentire non pōt tā practicis q̄ʒ ſpeculatiuis: hoc aūt aſſentire ꝯuenit itellectui ex cōditione ſue nature: nec ppter hoc opʒ ponere habitum inatū: q2 poſita aīa itellectiua ⁊ apphenſione pricipij / oīb⁹ alijs ſemotis / ſtatim aſſentit ſine qcūq̄ʒ habitu: exēpli cā. Intellect⁹ pratic⁹ ex illo principio / oē honeſtū eſt faciēdū cui naturalr̄ aſſentit apphēſis ⁊ itellectis terminis coaſſūpta illa minore. Honorare parētes eſt honeſtū cōcludit ꝙ parētes ſunt honorādi: ſilr̄ ex illo principio: oē debitū eſt ſoluēdū: obediētia deo eſt debita: ꝯcludit / ḡ obediētia deo eſt ſoluenda. Vñ dicit Alexā. de ales par. ij. q. vij. ꝙ ſinderiſis eſt potētia naturalr̄ habituata: itellect⁹ natus aſſentire maiori illi eſt ſinderiſis ⁊ ſi ponit̄ habit⁹ inatus hic ſimplr̄ eſt ſinderiſis: q2 eſt aliqđ inextiguibile in hoīe inſtigās ad bonū ⁊ remurmurās malo. In hoc eni iſtigat ad bonū ⁊ malo remurmurat: q2 dictat aſſenſiue de bono faciēdo ⁊ malo fugiēdo in vniuerſali: ſi qdem huic naturalr̄ aſſentit / bonū eſt faciēdū / malū fugiendū: aſſenſus vero horū pricipiorū ⁊ habit⁹ acqſitus ſunt effect⁹ ſinderiſis: aſſenſus qdē imediat⁹ habitus aūt mediat⁹ / q̄ p tāto nō ſunt ſinderiſis: q2 inextiguibiles ſunt: nō eni ſūt coeue aīe: ſed acqrunt̄ p aīaʒ ſunt eni act⁹ aīe: aſſenſus aūt cōcluſionis illate / ⁊ habitus derelict⁹ ex aſſenſu eſt ꝯſcia actualis ⁊ habitualis: hic eni aſſenſus dictādo aliqđ faciendū aut factū eſſe: aut accuſat vel excuſat: dū fuerit ꝯcl'onis ſignificātis aliqđ ſic faciēdū: aut ſit bñ vel male factū: nō ei aliter teſtificat̄ / ligat / accuſat / remordet / aut excuſat / niſi dictādo: ſcʒ q2 eſt aſſenſ⁹ aut habit⁹ ppōnis hmōi ſigntis: ſeu q2 aſſentit actu vel habitu ppōni hmōi ſignificāti: ⁊ ſi ppō fuerit vera eſt ꝯſcia recta: ſi falſa eſt cōſcia erronea: hoc ḡ eſt ꝯſcia in practicis qđ ſcia in ſpeculatiuis / niſi ꝙ ſcia frequēti⁹ accipit̄ p habitu: ⁊ ꝯſcia freqnti⁹ p actu. ¶ Poſſet ḡ ſinderiſis ſic deſcribi. Eſt potētia nata aſſentire naturalr̄ pricipio practico euidēti ex terminis dictāti. i. ſignti ī vniuerſali aliquid opandū / appetēdū vel fugiēdū. ¶ Dicit̄ potētia p hoc excludit̄ actus ⁊ habit⁹ acqſit⁹ ¶ Dicit̄ nata aſſentire: q2 nō opʒ ꝙ actu aſſentiat: q2 etiā potētia ðr ſinderiſis / dū actu nullū pricipiū apphēdit. ¶ Dicit̄ naturalr̄. i. ſtatim apprehenſis terminis: q2 nō reqrit probationē vel diſcurſum ad hoc ꝙ aſſentiat: ſʒ ex cōditiōe ſue nature ſtatim apphenſis terminis non pōt nō aſſentire. ¶ Dr̄ principio nō practico: q2 nō ðr ſinderiſis reſpectu principij ſpeculatiui. ¶ Qđ ſeqt̄ dictāti ⁊c. declarat hoc ꝙ ðr principiū practicū. ¶ Dr̄ euidēti ex t̄minis: q2 reſpectu principij euidētis p experiētiā nō ðr ſinderiſis: eo ꝙ tale principiū apphēſū pōt ignorari. ¶ Addit̄ in vl̄i: ad excludēdū cōſciētiā q̄ eſt ꝯcl'onis practice ī particulari dictātis ⁊c. ¶ Cōſcia aūt eſt noticia adheſiua actualis vel habitualis ꝯcl'onis dictātis. i. ſ̄cātis ī particulari aliqđ bñ ⁊ laudabilr̄ eē operādū vel omittēdū: aut enūciās opatione aliquā fieri aut factā eē / omitti vel omiſſam fuiſſe: enūciās. i. ſ̄cās. ¶ Particule ſatis patēt ex p̄miſſis / niſi ꝙ hoc attēdat̄ ꝙ ðr ī particulari dictātis eē operādū ⁊c. p qđ ptʒ ꝙ nō q̄libet noticia ꝯcl'onis practice ðr ꝯſcia: non eni illi⁹ q̄ tm̄ oñdit modū agēdi: ſicut ꝯcl'ones artiū mechanicarū / q̄ oñdūt modū agēdi: nō tm̄ dictāt aliqđ eē agēdū: vt dictū fuit. q. penul. plogi Sʒ ſolū illa noticia q̄ ad prudētiā aut moralē ſciētiā ptinet cui ꝯformit̄ volūtas elicit vel difformit̄ bñ vel male opat̄: ⁊ ideo additū eſt etiā bñ ⁊ laudabilr̄: ⁊ tm̄ de illo articulo. ¶ Quātū ad ſcđm arti. eſt ꝯcl'o pria. Arti. 2.
Sinderiſis q̄ eſt ſcintilla ꝯſcie nō eſt act⁹ vel habit⁹ ī volūtate. pbat̄: q2 ſinderiſis ē aliqđ nccio diriges ſaltē in vl̄i ad opationē iuſtā ⁊ rectā: ſed nihil tale ptinet ad voluntatē. Nihil em̄ qđ eſt ī volūtate neceſſario īclinat: ḡ nō eſt aliqđ ptinēs ad volūtatē. ꝯña nota: maior ptʒ ex cōditionib⁹ ſinderiſi attributis: nā inclinat ad bonū ⁊ remurmurat malo: ⁊ hoc neceſſario: q2 ſcintilla inextinguibilis: igit̄ nō pōt non inclinare ad bonū: ⁊ ita neceſſario īclinat ad bonū: minor pbat̄: q2 cū volūtas ſit potētia libera contingēter tendēs in qdlibet obiectū etiā vltimū finē: vt ptʒ diſt. j. li. j. nihil ad ipm ptinēs neceſſario īclinat ad hoc vel ad aliud obiectū. ¶ Scđa cōcl'o. Sinderiſis q̄ eſt ſcintilla rōnis pertinet ad partē itellectiuā hoīs. pbat̄: q2 ptinet ad partē hoīs rōnalē ⁊ nō ad vtilitatē / ex ꝯcl'one p̄cedenti: ḡ ad partē intellectiuā. ꝯña nota: q2 pars ratiōalis hoīs illas potētias tm̄ includit: itellectū ſcʒ ⁊ effectū q̄ eſt volūtas maior ab oīb⁹ eſt ꝯceſſa: q2 ſinderiſis ptinet ad partē ſuperiorē hoīs q̄ eſt rōnalis. minor eſt ꝯcl'o p̄cedens. ¶ Tertia ꝯcl'o. Sinderiſis q̄ eſt aliqđ intellect⁹ nō eſt actus neq̄ʒ habit⁹. pbat̄: q2 nō eſt habitus acqſitus: q2 ſinderiſis eſt ſemp ī hoīe q2 ſcintilla inextinguibilis: ſed null⁹ act⁹ vel habitus acqſit⁹ eſt ſemp in hoīe. Nec eſt habit⁹ innat⁹: q2 talis nō eſt ponēdus. i. nomē ſinderiſis ſupponit p potētia itellectiua cōnotās eā natā aſſentire principijs practicis: vt deductū eſt in notabili tertio: ḡ ꝯcl'o vera. ¶ Quarta ꝯcl'o. Sinderiſis eſt potētia itellectiua realr̄ pricipijs practicis ex t̄minis euidētib⁹ nata aſſentire naturalr̄. pbat̄: q2 potētie itellectiue cōueniūt ꝯditiōes ſeu pprietates ſinderiſi attribute: ipſa eni eſt q̄ aſſentiēdo principijs practicis euidētib⁹ ⁊ neceſſarijs dictātib⁹ aliqđ operādū inſtigat ad bonū: ⁊ diſſentiēdo contrarijs remurmurat malo: nā cū principia practica dictātia ſeu ſignificātia aliqđ eē operādū ſemp cōcordēt recte rōni: ⁊ intellect⁹ eis apphēſis nō pōt nō aſſentire: ſtimulat ad bonū / inq̄ʒtū totū li. ar. hʒ vnam cauſam partialē recte diſpoſitā: q2 recte dictantē cui ſi ſe cōformauerit / volūtas erit ſemp recta: ſi ſe deformauerit praua et hec potētia itellectiua eſt naturale lumē et naturalis ſcintilla que extingui nō pōt: q2 nō

Cōcl'o. 1 F — Cōcl'o. 2 — Cōcl'o. 3 — Cōcl. 4. G — E

m/ co! — qd conſcia — qd ſinderesis

pōt nō aſſentire pricipio ex terminis euidentib⁹: iṗe
quoq; itellect⁹ eſt in oi aia rōnali: veri⁹ eſt ipſa aia rō-
nalis. Itē ſinderesis eſt in aia rōnali ⁊ nō habit⁹ nec
paſſio. i. actus: ergo potentia ⁊ nō affectiua: q2 illa nō ne-
ceſſitatur reſpectu cuiuſcūq; obiecti intellectualis.
Cōclo.5 ¶ Quita ꝯclo. Nō in volūtate eſt cōſcia: ſed in itelle-
ctiua potētia. ꝓbat: q2 ꝯſcia eſt habit⁹ vel aſſenſus cō
cluſionis practice dictāt aliqd opandū eſſe vel omit
tendū: aut teſtificās opatū eſſe vel omiſſum: talis aūt
eſt act⁹ vel habit⁹ itellect⁹: ergo ꝯclo vera. ꝯña nota cum
Cōclo.6 minore: maior ptʒ ex dictis in .j. art. ¶ Sexta ꝯclo.
Cōſcia eſt act⁹ vl' habit⁹ aſſenſiu⁹ nō apphēſiu⁹. ꝓbat
q2 eiuſdē obiecti eodē mō apphēſi pñt eſſe ꝯtrarie cō
ſcie: ſtāte eadē apphenſiōe: ergo apphēſio obiecti nō eſt
cōſcia. ꝯña nota. añs ptʒ: q2 in diuerſis itellectib⁹ ſi-
mul: aut i eodē itellectu ſucceſſiue ſtāte illo obiecto:
gr̄a exēpli. In illa ꝓpōne in caſu licite eſt iurādū: eo-
dem mō apphenſo pñt eſſe ꝯſcie ꝯrie: q2 pōt vn⁹ aſſen
tire / alius diſſentire: q̄ ſunt actus ꝯrij. ⁊ ſilr habitus
ꝯñtes: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝯſcia nō eſt act⁹ aut habit⁹ apphēſiu⁹:
Artic.3. cū idē numero vel ſpecie ſibiipſi non ꝯriet. ¶ Quātū
Dubi.1. ad tertiū articulū dubitat prio. Utrū ſinderesis poſ-
B ſet ꝑ pctm̄ extingui: ⁊ videt ꝙ ſic: q2 in demonib⁹ ⁊ ob
ſtinatis pctōrib⁹ viatorib⁹ nihil eſt qđ icliner ab bo-
num: igit in eis nō eſt ſinderesis. tenet ꝯña: q2 ꝓpriū
eſt ſinderesi iſtigare ⁊ iclinare ad bonū: añs ptʒ ꝑ illđ
glo. ſup Ezech. c. j. loqntis de ſinderesi dicit Hāc (cū
ſicut in ꝓuer. dr̄. Impius cū in ꝓfundū venerit cōtē-
nit) ſepe pcipitari videm⁹ ⁊ ſuū locū amittere cū qdē
ſine pudore peccāt: qb⁹ merito dr̄ Facies meretricis
facta eſt tibi: noluiſti erubeſcere. ¶ Ad illud dubiū
reſpōdet ſctūs Bona. q. v. hui⁹ di. ꝙ ſinderesis quātū
ad actū ipediri pōt: ſed extigui nō pōt / ideo aūt extin
gui nō pōt: q2 cū dicat qd naturale: non pōt oino au-
ferri: vñ glo. Lu. x. ſup illud. Abierūt ſemiuiuo reli-
licto: imortalitatē exuere / ſm rōnis vſum oino abo-
lere nō pñt: qn hō poſſit ſapere ⁊ deū cognoſcere: nec
vnq̄ vitium delet extrema nature veſtigia: q̄uis aūt
actus ei⁹ oino auferri vel extigui nō poſſit: pōt tñ ad
tp̄s ipediri / ſiue ꝓpter tenebrā obcecatiōis: ſiue ꝓpt
laſciuiā delectatiōis: ſiue ꝓpter duriciē obſtinatiōis
Propter tenebrā obcecatiōis ipedit ne malo remur
muret: ꝓ eo ꝙ malū credit eſſe bonū: ſicut in hereti-
cis q̄ moriētes ꝓ impietate erroris / credūt ſe mori ꝓ
pietate fidei: ⁊ ideo remorſum non ſentiunt: ſed ma-
gis ꝓpter gaudiū fictū ⁊ vanū: ꝓpt laſciuiā delecta-
tionis: aliqñ eni in pctis carnalib⁹ ita abſorbetur hō
vt remorſus nō habeat locū: q2 carnales hoies tāto
impetu delectationis ferunt: vt rō tūc nō habeat lo-
cum: ꝓpter duritiē obſtinatiōis etiā ipedit ſindere-
ſis ne ad bonū ſtimulet: ſicut i dānatis: q2 adeo ſunt
in malo obſtinati / vt nunq̄ poſſint ad bonū inclinari:
⁊ ita ſinderesis quātū ad iſtigationē ad bonū ſempi-
ternum hʒ impedimētum: ⁊ ꝓpterea quātū ad illum
actū pōt dici extincta: nō tñ eſt extincta ſimplr: q2 hʒ
aliū vſum ſcʒ remurmurationē: nā ſm illum vſum ſm
quē ſinderesis hʒ pungere ⁊ remurmurare ꝯ malum
maxime vigebit in dānatis ⁊ hoc ꝓut remurmuratio
tenet rōnē pene nō ꝓut tenet rōnem iuſticie: q2 illa re
murmuratio erit ad cōmendādā diuinā iuſticiā: non
ad eliciendā fructuoſam pniam. hec ille. ¶ Sed hec
rñſio videt extēdere nomē ſinderesis ad cōſciam ſiue
ad actū rōis deliberatiuū / ſicut etiā glo. ſup Eze. vi-
det ſinderesim extēdē ad ꝯſciaʒ: vñ i auctoritate alle
gata ex glo. Ezech. dr̄. Hāc tñ ꝯſciētiā q̄uis i prima
pte auctoritatis noiat ſinderesim quā vocat ſcintillā
cōſcie q̄ in chayn nō extinguit. ¶ Vñ clari⁹ rñdet ad
dubiū / ꝙ de ſinderesi poſſum⁹ loq̄ q̄tū ad id qđ ē / vl'
q̄tū ad actū ei⁹. Quātū ad primū eſt ipa potētia itel
lectiua: ⁊ illa eſt ipa natura rōnalis q̄ manet in demo
nib⁹ ⁊ dānatis. Quantū ad actū poſſum⁹ duplr loq̄:
vel q̄tū ad actū imediatū: ⁊ hic eſt aſſenſus practic⁹
pricipij euidētis ex terminis: ⁊ q̄tū ad hūc extingui
nō pōt: pōt aūt ipediri / nō pōt extingui qn apphēſis
clare t'minis aſſentiat: ſic eni demones ⁊ dānati app
hēſis principijs aſſentiūt / alioqn nō remurmurarent
q2 remurmurare nihil aliud eſt / niſi certe et euidēter
cognoſcere ꝯtrariū principij practici fieri nō debere
ſicut iſtigare ad bonū / nihil aliud eſt q̄ aſſentire ⁊ co
gnoſcere principiū: oſtēdens aliquā opationē eſſe bo
nā ⁊ iuſtā / eāq; fieri debere: hoc aūt nouerunt demo
nes ⁊ dānati. nouerūt eni ſe praue velle agere ⁊ pec-
care: veꝝ impediri pōt: q2 pōt rō turbari tm̄ penis vl'
delectationib⁹ aut alia diſpoſitione neceſſaria / ꝙ ter
minos principij clare apphendere non pōt: aut ſe ad
ipm principiū cōuertere ipm aduertēdo: ⁊ ſic ipedit
q̄tū ad aſſenſum. ¶ Poſſum⁹ etiā loqui de ſinderesi
q̄tū ad actū mediatū: ſcʒ q̄tū ad actus deductos ex
principijs deliberatione media: q̄ act⁹ ſunt act⁹ ime
diati ꝯſcie: ⁊ quātū ad illos ipediri pōt / ſicut et ꝯſcia
pōt errare. ¶ Et ꝑ hoc ptʒ rñſio ad dubiū / ꝙ ſindere
ſis q̄tū ad potētiam extingui nō pōt / manēte natura
rōnali: q̄tum ad actū immediatū nō pōt extingui ſic
ꝙ diſſentiat principio: pōt tñ nō aſſentire principio:
q2 pōt ipm non apphēdere: quātū vero ad actū media-
tū idē eſt dicendū qđ dr̄ de ꝯſcia: q2 act⁹ mediat⁹ ſin-
deresis eſt act⁹ imediatus ꝯſcie. ¶ Ad rōnē in ꝓpo-
ſitione dubij motā dr̄ / ꝙ in voluntate dānatoꝝ nihil
eſt. i. null⁹ habit⁹ vel actus q̄ ad bonū bñ operādum
inclinet: ſec⁹ in intellectu: manet enim i eis cognitio
boni ⁊ mali: als tolleret ab eis remorſus ⁊ vermis: ⁊
ſi inclinare eſt oſtendere ſiue dictare bonū: concedit
ꝙ in eis intellect⁹ inclinat ad bonū: q2 dictat bonum
faciendū eſſe / ſed voluntas non ſequit inclinationem
¶ Ad auc. glo. ptʒ ꝙ loquit de actu voluntatis: q̄ eſt
effect⁹ remot⁹ ſinderesis ⁊ ꝯſcie: nā cōtēnere ⁊ pecca
re ad voluntatē ptinent: ſilr ⁊ obſtinatio / ſinderesis ⁊
cōſciētia ad rationē. ¶ Scđo dubitat. Utrū ꝯſcia li- Dub.2
get hoiem ad faciēdū ea q̄ dictat faciēda: ⁊ omitten- I
dū q̄ dictat omittēda. ¶ Pro ſolutiōe notādū / ꝙ du-
biū nō q̄rit de q̄libet ꝯſcia: nō eni de illa q̄ ſolū eſt te-
ſtificatiua alicui⁹ facti. Illa eni non ligat niſi forte i-
proprie ad credēdū ſuo teſtimonio. Improprie dico
q2 ipa eſt met credulitas ſeu aſſenſ⁹ ꝓpoſitiōis teſtifi
cātis: nihil aūt ꝓprie ligat ſeipm vt hic loq̄mur de li
gatiōe. Querit aūt de ꝯſcia q̄ eſt aſſenſ⁹ ꝓpoſitionis
dictātis aliq̄ faciēda vel omittēda: i hoc autē ꝯſcia di
ctat aliqd faciēdū vl' omittēdū: q2 eſt aſſenſ⁹ ꝓpoſitio
nis ſignificātis tale aliqd eſſe lege ꝯſtitutū vel ordi-
natū. Cōtinet aūt lex i ſcripturis nobis tradita p̄ce-
pta / ꝓhibitiōes / ꝯſilia / iformationes ⁊ exhortatiōes.
Precepta obligāt ad aliqd faciendū. Prohibitiōes
ad aliqd vitandū. Conſilia ad aliqd perfecti⁹ non tñ
ſaluti neceſſariū pſuadent. Informationes modū ex
equendi ꝯſilia ⁊ p̄cepta ꝯuenientē tradunt. Exhorta
tiones velut p̄ces amicabiles ad p̄dicta hylariter pfi
cienda inducunt. Sola ergo p̄cepta ⁊ ꝓhibitiones obli
gant ad exequendū aut omittēdum p̄cepta aut ꝓhi-

bita. Cetera nō obligāt niſi ad nō cōtēnendū: cōſcia vero eſt q̄ſi p̄co legis. Oſtēdit eni nobis legis dictamina dictās aſſenſiue hec vel illa eſſe legis p̄cepta ꝓhibitiōes vel cōſilia: ⁊ ita ligat auctoritate legis quā nobis inſinuat aut iſinuare putat̄. Opinio eni nr̄a nobis legē facit: vt dicit btūs Ambro. lib. de paradiſo.

K ❡ Per hoc ad dubiū dr̄ ꝙ conſciētia recta ligat nos eo modo q̄ dictat legē nos ligare: hoc eſt ſi dictat aliquid eſſe p̄ceptū ligat vt p̄ceptū: ſi dictat eſſe cōſiliū/ ligat vt conſiliū. Et breuit̄ ſicut p̄co iudicis ligat eū cui inſinuat iudicis mādatū/ nō virtute ſui: ſed virtute mādati iudicis ita cōſciētia q̄ eſt vere p̄co ⁊ nūcius legis. Verū qꝛ duplex eſt conſciētia. recta ⁊ erronea. Recta q̄ eſt cōformis legi. Erronea q̄ eſt difformis legi. Recta obligat vt dictū eſt. Erronea etiā obligat: ſed non ſicut recta: nō eni obligat ad faciēdū qđ ꝯtra legē dictat credēs ſe cōformiter legi dictare: qꝛ tūc obligaret cōtra legē. Et ꝑ cōſequēs teneret̄ q̄s facere cōtra legē: ⁊ cū lex obligat ad ſui obſeruātiā q̄s ſimul obligaret̄ ad oppoſita incōpoſſibilia: qđ eſt abſurdū. Obligat ergo cōſciētia erronea ad deponēdū eā/ non vinculo cōſciētie hoc dictātis: qꝛ credit̄ non erronea: ſed vinculo diuini p̄cepti: qꝛ dr̄ Eccī. xvij. Ne demoreris in errore. Itē qꝛ lex diuina vetat cōtēnere deum: q̄ aūt agit cōtra ꝯſciētiā qua credit deum aliquid ꝓhibuiſſe lꝫ erret cōtēnit deū: hoc aūt vitare non pōt niſi deponēdo cōſciētiā: ergo tenet̄ deponere

L conſciētiā. ❡ Ex illo duo iferunt̄. ❡ Primū ꝙ ois agēs cōtra cōſciētiā cōtrariū p̄ceptiue dictātē/ peccat mortalit̄. Ptꝫ ꝑ glo. Rom. xiiij. Omne qđ non eſt ex fide: pctm̄ eſt. Glo. Quod non eſt ex fide. i. qđ eſt contra conſciētiā: pctm̄ eſt. Et patꝫ rōne: qꝛ contēnit deum cōtra cuiꝰ p̄ceptū ſe facere credit. ❡ Scđm eſt ꝙ ſtāte erronea cōſciētia de aliq̄ neceſſario ad ſalutē quod ſaluti repugnat. i. qđ eſt cōtra legē dei: talis eſt perplexus. Vt exēpli cauſa. Si cōſciētia petri dictaret eū debere adulterari vt conuerteret adulterā ad fidē. Manēte illa cōſciētia/ petrus eſt ꝑplexus: qꝛ nō pōt ſic manēs euadere pctm̄ mortale: ſi agit ſm̄ conſcientiā/ agit contra legē diuinā quā tenet̄ ſcire: ⁊ ſic peccat mortalit̄: ſi omittit cōtra cōſciētiā/ iterū edificat in gehēnā contēnēdo. Verū non eſt ſimplr̄ ꝑplexus: qꝛ ptꝫ ſibi via euadēdi. ſ. deponere cōſciētiā erroneam: qđ ſi nō facit ex ſua culpa eſt ꝑplexus. ❡ Sed diceres: q̄d ſi eſſet error inuincibilis? Rñdet̄ dicendum eſt vt ſ. di. xxij. Nā in tali caſu tenet̄ ſe cōformare cōſciētie ⁊ non legi diuine oppoſitū p̄cipienti quā ignorat: non eni obligat lex niſi ſcientē legē vel ſcire debentē. Vult aūt deus ꝙ volūtas ſe ꝯformet conſcientie non culpabili. Talis aūt eſt conſcientia erronea errore inuincibili.

Diſtinctio. xl.

Egit de prauitate pcti quātū ad actū volūtatis interiorē: cōſeq̄nt̄ in q̄ttuor diſtinctionibus ſeq̄ntibꝰ agit de eadē quātū ad actū exteriorē. Et primo de pctis in generali. Scđo de quodā pctō. ſ. in ſpm̄ ſctm̄ in ſpeciali di. xliij ſeu penultima. ❡ Circa primum primo agit de pctō actus exterioris quātū ad finis intētionē. Scđo quātum ad pricipiū mouēs fidē. ſ. ⁊ volūtatē/ di. xlj. Tertio quātū ad eiꝰ variā diſtinctionē/ diſt. xlij. ❡ Sniā huiꝰ diſtictiōis i ſeq̄ntibꝰ tribꝰ cōcluſionibꝰ colligit̄. ❡ Prima ꝯcluſio. Licet oēs actus in quātū natura q̄dam ſint boni: q̄dam tn̄ ſimplr̄ nō boni: ſed mali ſunt dicēdi. ❡ Scđa concluſio. Nullus actus bonus eſſe poterit/ ſi non cauſam bonā et finem bonū habuerit. ❡ Tertia ꝯcl̄o. Quedā conſtat eſſe peccata que nulla bona intentione ſunt faciēda. ❡ Has in textu magiſter multipliciter deducit.

Queſtio vnica.

Circa hāc diſtinctionē q̄rit̄. Vtrū ex ſola intētiōe finis attēdat̄ bonitas opis A
❡ Poſitis notabilibꝰ ac ꝯcl̄onibꝰ pro articulis. j. ⁊ ij. mouebunt̄ dubia ⁊ ſoluent̄ ꝑ ar. iij. ❡ Quātū ad primū ſupponit̄ nūc ex dictis i tertio diſt. xxiij. q. j. ꝙ opꝰ bonū moraliter eſt opꝰ elicitū aut iperatū ꝯformit̄ ad dictamē recte. i. iculpabilis rōnis. Arti. 1. Nota. 1. Et qm̄ multa dictat rō recta debere ꝯuenire actui vt ſit rectꝰ/ ex pl̄ibꝰ depēdet eiꝰ rō bonitatꝫ. ❡ Nā prīa rō bonitatꝫ eiꝰ eſt ꝯueniētia eiꝰ ad efficiēs: puta qꝛ eſt ab efficiēte libero. Cōmune em̄ eſt tā actui ꝟtuoſo q̄ʒ vitioſo ꝙ libere eliciāt̄ ſeu ꝓducāt̄: neqꝫ eni actꝰ eſt laudabilis/ neqꝫ vitupabilis niſi ſit a libera volūtate: in inuolūtariis eni neqꝫ laudamur neqꝫ vituperamur. iij. Ethic̄. ❡ Scđo req̄rit̄ ꝯueniētia actꝰ ad obiectū; qđ ſi eſt cōueniēs ſm̄ dictamen rōnis. i. tale q̄le/ recta rō dictat: actꝰ dr̄ bonꝰ ex gn̄e: qꝛ eſt adhuc idifferēs ad reliq̄ ad bonitatē actꝰ req̄ſita: ſic genꝰ idifferēs ē ad drīas ipꝫ diuidētes. i. idifferēter de q̄libet pctō. Et itelligēdū eſt de obiecto primario ſiue pricipali: nō de ſcđariis: qꝛ etiā circūſtātie ſunt obiecta ſcđaria ſaltē reſpectꝰ actꝰ iterioris eliciti; vt i t̄tio. q. j. diſt. xxiij. dr̄. Req̄rit̄ deinde ꝯueniētia actꝰ ad circūſtātias ſiue obiecta ſecūdaria/ q̄ꝝ pricipalis eſt finis: vt ſcꝫ ille finis itēdat̄ quē rō recta dictat eē itēdēdū. Nec tn̄ finis ſufficit: ſꝫ req̄rit̄ etiā circūſtātia forme. i. modi: vt fiat q̄uō fieri debere rō recta dictat. Deinde ſequūt̄ circūſtātie magis extrinſece: puta loci ⁊ tpis ⁊c̄. Illa ſatis patēt ex Eth. ⁊ declarabūt̄ i t̄tio vbi tractari ſolet de ꝟtutibꝰ.
❡ Scđo notādū ꝙ nomē intētio apđ ſctōs duplr̄ acNota. 2.
cipit̄ vt vult ſctūs Boñ. q. j. huiꝰ diſ. Vno mō intētio dicit volitionē finis ſimplr̄. Alio mō dicit volitionē finis ad quē aliq̄đ mediū ordinat̄: ⁊ ita ſupponit ꝓ volitiōe finis ⁊ ꝯnotat mediū ſeu aliq̄d i ipm̄ ordinatū. ❡ Et ſꝫ hoc duplr̄ attēdit̄ bonitas itētiōis. Vno mō dr̄ intētio bona tm̄ rōne finis: qꝛ eſt volitio talis finis quē recta rō dictat volēdū/ nō curādo de mediis: ſic ois volitio honeſtatꝫ/ pacis/ dilectionis dei et ꝓximi ꝓpt̄ ſe/ dr̄ itētio bona. ❡ Scđo mō dr̄ itētio bona nō tm̄ rōne ſubſtracti/ ſꝫ etiā rōne ꝯnotati: hoc eſt nō tm̄ rōne eiꝰ qđ eſt volitū ꝓpt̄ ſe/ ſꝫ etiā rōne medioꝝ q̄ ordināt̄ i ſic volitū. Et ſic dr̄ intētio bona i q̄ eſt bona et ꝑfecta ordinatio opis ad finē itentū bonū: ⁊ ita ad bonitatē intētiōis req̄rit̄ vtrūqꝫ: ⁊ bonitas finis ⁊ recta ordinatio medioꝝ ad finē. Hec em̄ duo neceſſario req̄runt̄ ad hoc ꝙ oculꝰ ſit ſimplex: ſic̄ dicit btūs Ber. ad Eugeniū. ſ. ꝙ ꝟitas ſit in electiōe/ ⁊ charitas in itētiōe: hoc eſt dicere ꝙ tūc eſt oculꝰ mētis ſimplex ſiue itentio bona/ qn̄ hoc amat finalit̄ qđ eſt amādū: et eligit qđ eſt eligēdū. Et hoc mō ſimplr̄ veꝝ eſt ſi oculus eſt ſimplex/ totū corpꝰ lucidū erit: qꝛ intētiōe exiſtēte hoc mō bona/ opꝰ eſt bonū. Hec de articulo primo. ❡ Quātū ad ſcđm articulū eſt ꝯcl̄o prima. Accipiēdo intētionē primo mō ad bonitatē opis non ſufficit bonitas itētiōis. Arti. 2. Cōcl̄o. 1. E Probat̄ ꝯcl̄o: qꝛ ad bonitatē operis requirit̄ cōuenientia obiecti et integritas omniū circūſtantiaꝝ quas recta ratio ad eſſe debere dictat actui. Sicut ecōuerſo ad maliciam ſufficit defectus alicuiꝰ hoꝝ que recta ratio dictat adeſſe debere: ſed

ſtat intentionē finis eſſe bonā: ⁊ tñ deficere vel obie-
ctum debitū vel alias circūſtātias vnū vel plures: er-
go ſtat itentionē eſſe bonā ⁊ opus eſſe malū. Ↄſeqn-
tia manifeſta. Et maior ptʒ: qꝛ bonū eſt ex cā integra
malum aūt oīſariā vt dicit Diony. ⁊ ↄſonat Philoſo-
phus. ij. Ethicoꝝ. Minor pbat: qꝛ ſi qs furat diuitiis
vt ſubueniat pauperi: itentio qdem bona eſt: qꝛ finis
ſcʒ ſubuenire paupi bonꝰ eſt: ⁊ tñ deficiūt ibi rectitu
do obiecti: qꝛ dat de nō ſuo ⁊ modi ⁊ circūſtātiarū ce
teraꝝ: ⁊ ſic de multis aliis. Ut ſi qs mentit vt liberet
innocentē aut interficit pſequētē nō interueniente le
gitime auctoritatis poteſtate/ in quibꝰ finis bonꝰ eſt:
[my col.] electio aūt ↄtra dictamen rōnis mala. ¶ Corollariū
ꝙ bonitas finis nō excuſat male eligētē. Ptʒ p illud
apli ad Rom. iij. ↄdēnātis dicentes. Faciamꝰ mala vt
Cōcl'o. 2. eueniāt bona. ¶ Scḋa ↄcl'o. Ad maliciā opis ſuffi-
D cit malicia itentionis. Probat ex pbatione pⁱe ↄclu
ſiōis: nā ad hoc vt opus aliqḋ ſit malū ſufficit defectꝰ
vniuſcuiuſqȝ reqſitoꝝ ad opis bonitatē: ſed ad opis
bonitatem reqrit bonitas itentionis vt ptʒ ex notabi
li ſcḋo: g̃ eiꝰ defectꝰ ſufficit ad maliciā opis: ſed vbi-
cūqȝ eſt intentio mala deficit itentio bona: qꝛ ↄtraria
ſimul ſtare non pñt: ⁊ p ↄñs intentio mala ſufficit ad
maliciā opis. Non tñ reqrit ſp intentio mala: qꝛ pōt
opatio eſſe mala itentione exiſtēte bona ppt defectū
Cōcl'o. 3 alterꝰ circūſtātie. ¶ Tertia ↄcl'o. Bonitas itentio-
nis ſcḋo dicta modo ſufficit ⁊ reqrit vt bona ſit opa-
tio. Probat: qꝛ iſta bonitas includit itegritatem oīm
reqſitoꝝ: qꝛ finis ⁊ medioꝝ. Talis aūt itegritas req-
ritur ⁊ ſufficit ad bonitatem cuiuſlibet opis vt dictū
eſt. g̃ ↄcl'o vera. Et de itentione bona illo modo acce
pta itelligēde ſunt auctoritates ſanctoꝝ inuentiū ꝙ
ex itentione dr̄ opꝰ bonū vel malū: vt illa Amb. Affe
ctus tuꝰ opi tuo nomen iponit. Et illa ſaluatorꝭ. Non
pōt arbor bona fructꝰ malos facere. vbi ſm Amb. p
affectū arborem bonā ſm ſaluatorem itelligit iten-
tio bona ſcḋo mō dicta. ¶ Quātū ad tertiū articulū
Arti. 3. Dubi. 1. eſt primū dubiū. Utꝝ quātitas boni opis ↄmenſuret
quātitati bone itentionis: qḋ eſt qrere Utꝝ opꝰ bonū
E ſit tm̄ bonum quāta eſt bonitas itentionis. ¶ Rñdet
hic ſcꝰs Bona. p diſtictionem itentiōis ſimilem ei q̄
[quantitas intē(n)tionis pōt dupliciter attendi] dicta eſt in pⁱo articulo. ſ. ꝙ quātitas itentionis pōt
dupl'r attēdi. Aut rōne actus itendēdi aut rōne ob-
iecti itenti qḋ eſt finis tm̄ ⁊ ↄformit tm quātū pñt ac
cipi noiari: ⁊ ſic reſpiciūt itentū: vel aduerbialr tunc
[tm̄ quātū pōt accipi nominari vel verbaliter] reſpiciūt actū itendēdi. Primo mō quātitas opis nō
ↄmēſurat quātitati itētiōis quātū ad bonitatē ⁊ ma
liciā: qꝛ opus exteriꝰ factū nō ſp ↄmenſurat ei qḋ in-
tentio itendit. i. fini. Frequent eni hō intendit facere
magnū bonū ⁊ facit paruū: qꝛ modicā hʒ charitatē: ⁊
ſic etiā in malis. Non ſp q̄ itendit paꝝ peccare parū
peccat: lʒ q̄ itendat multū peccare/ multū peccet: ⁊ ſi
actꝰ ſit modicꝰ. Scḋo aūt mō accipiēdo ſic quātitas
opis attēdit ex quātitate itentiōis quātū ad bonita-
tem ⁊ maliciā: qꝛ quātꝰ eſt actꝰ itēdēdi i bonitate ⁊ ma
licia itenſꝰ ex oibꝰ circūſtātiis: tātꝰ eſt actus exterior
bonꝰ aut malꝰ. Oē eni meritū ⁊ demeritū actꝰ exterio
ris reducit ad actū volūtatꝭ iterioꝛ ⁊ ideo ſm itentio
nem bonitatꝭ actꝰ iteriorꝭ mēſurat bonitas actꝰ exte-
Dubi. 2. rioris: ſic de malicia. ¶ Scḋo dubitat. Utrū itentio
bona abſqȝ ope exteriori ſufficiat ad merēdū vitā eter
F nam. Rñdet ſcꝰs Bona. q. iij. huiꝰ di. diſtiguēdo: qꝛ
aut hñs bonā itentionē hʒ facultatē bñ operādi aut
non. Si nō hʒ falcultatē/ cū nemo obligat ad impoſſi-
bile: ſola plenitudo volūtatis interne ſufficit ad me-
ritū ſine ope exteriori. Si aūt aſſit facultas et offert
ſe oportunitas/ intētio non pōt ad meritum ſufficere
abſqȝ exteriori opatione. Cuiꝰ rō eſt triplex. ſ. diuini [triplex rō.]
mādati obligatio: virtutꝭ pfectio: ⁊ bonitatꝭ plenitu
do. Diuini mādati obligatio: qꝛ mādata nō ſolū obli
gāt ad volēdū/ ſʒ etiā ad faciēdū: ⁊ ideo q̄ nō iplet mā
datū cū poſſit et aſſit oportunitas potꝰ meret irā q̄ȝ
grām. Uirtutꝭ pfectio: qꝛ virtꝰ eſt vltimū potētie: ⁊ iō
eleuat potētiā ad aliqḋ magnū i qḋ pōt potētia ⁊ ad
arduū. Potētie aūt aīe ordināt ad opa etiā exteriora
ideo virtꝰ nō eſt pfecta: nec vltimū potētie niſi exten
dat ſe ad opa exteriora vltra q̄ nō ſunt alia (⁊ ita ſunt
vltima in q̄ pōt potētia) dū adeſt facultas ⁊ operādi
oportunitas. Extēdit ſe g̃ ꝟtꝰ ad opa exteriora ſi fue
rit pfecta volūtatꝭ plenitudo: qꝛ nō eſt plena nec effi-
cax volūtas/ niſi ponat i effectu qḋ pōt: alias dr̄ ſemi
plena ⁊ pigra: ſic piger vult ⁊ nō vult: ſic q̄ appetit ſci
re ⁊ nō laborat i ſtudio vult ſciētiā ipfecte: q̄ ꝟo vult
ſciam pfecte ⁊ efficacit hec opat ⁊ nihil negligit reqſi
tū ad ſcie acqſitionē: qꝛ g̃ dū adeſt facultas ⁊ ſe offert
oportunitas abſqȝ opibꝰ exterioribꝰ nō eſt mādatoꝝ
dei ipletio/ nec ꝟtutis pfecta rō/ nec volūtatꝭ plenitu
do: ⁊ abſqȝ his nō eſt ſufficiētia meriti. Hinc eſt ꝙ ad
meritū vite eīne nō ſufficit bonitas itētiōis abſqȝ bo
nitate opis exterioris. Hec ſcꝰs Boñ. Que itelligē
da ſunt dū ⁊ qñ recta rō dictat ſic eſſe operandū aliq
opatiōe: exteriori: ⁊ ſʒ hoc itelligēde ſr̄ auctoritates
ſctoꝝ: q̄ aliq videt ſonare qſi ſola volūtas ſufficiat:
q̄ itelligēde ſūt dū deeſt facultas/ aut nō eſt operādi
oportunitas. Alie ꝙ nō ſufficit volūtas ſine opibꝰ: q̄
ꝟe ſūt dū adeſt facultas ⁊ oportunitas. Diſtictio. xli

Eſt de pctō actꝰ exterioris q̄ȝtū ad intētio
nē finis: agit ↄñr de eiſdē q̄ȝtū ad pricipiū
fidei ⁊ volūtatis inueſtigās an oē opus qḋ
nō eſt ex fide ſit pctm̄: an etiā oīe pctm̄ ſit
volūtariū. ¶ Colligit aūt ſnīa textus in tribꝰ ↄcl'oni
bus q̄ ſequnt. ¶ Prima ↄcl'o. Quāuis quorūdā opi
nio oēm actū non ex fide ⁊ charitate pcedentē pctm̄
eſſe aſtruat alioꝝ tñ ſnīa qſdā infidelū actus bonos
fore/ non aūt meritorios/ pbabilit affirmat. ¶ Scḋa
ↄcl'o. Nullū eſt pctm̄ qḋ non ſit modo quodā volun-
tarium. ¶ Tertia ↄcl'o. Cum voluntas mala pecca-
tū ſit mortale/ cōſtat volūtatem ipſam mortale pctm̄
eſſe. Declaratio patet in textu.

Queſtio vnica.

Irca diſtinctionē qrit. Utrū inter hūa A
nos actꝰ aliqs indifferens ſit dicendꝰ.
¶ Notabilibꝰ pmiſſis ↄcl'ones ſubiun
gent cū dubiis. ¶ Quātū ad primum Arti. 1.
notādū ꝙ p actum humanū intelligit Nota. 1
actꝰ hoīs deliberatiuꝰ. i. actꝰ libere p [q̄ p actum humanū intelligimꝰ]
ductꝰ cū certa apphēſione obiecti. Un̄ caſualis frica
tio barbe aut motꝰ manꝰ aut pedis factꝰ nō a ppoſi-
to nō dr̄ humanꝰ. ¶ Scḋo notādū. Suppoſitis his Nota. 2
q̄ hʒ Occā. q. x. ⁊. xiij. tertij ſnīaꝝ. Itē q̄ tangunt diſt.
xxiij. q. ſ. coll'. huiꝰ tertij. Itē in. iij. qtl'. Occā i diuer-
ſis q̄ſtionibꝰ: vtputa. q. xiij. xiiij. xv. Itē qtl'. iiij. q. vj. i
q̄ſtione de cōnexione ꝟtutū ⁊ alibi: ꝙ actꝰ indifferēs [actus indifferens]
dupl'r accipit. Uno mō p actu hūano q̄ nec eſt ꝟtuo- [dupliciter accipitur. i. mō]
ſus nec vitioſus/ puta q̄ nō eſt elicitꝰ vel imperatꝰ cō
formiter recte rōni: ⁊ ppt hoc ꝙ rō ſic dictauit fiedū
Nec difformiter cōtrarie: licet difformiter contradi
ctorie/ vt ſi aliqs actū aliquē elicit vel imperat: nō qꝛ
ſic fieri debere/ recta rō dictauit/ nec oppoſitū. Sed

qꝛ ita facere placuit/ vt opari aliq̄d ꝓ delectatione q̄ꝺ recta rō neqꝫ dictauit neqꝫ ei⁹ ꝯtrariū Scꝺo mō acci-
2ᵒ m.ᵒ ditur actus idifferēs vt eſt actus pꝛimo idifferēs nec bonus nec mal⁹ moꝛalr̄/ potēs idē nūero fieri bon⁹ ⁊ malus: nō ſimul ſed ſucceſſiue vt eſt actus pꝛimo nō oꝛdinat⁹ in finē aliquē: oꝛdinabilis tn̄ in finem bonū ⁊ etiā in finē malū vt ire ad eccleſiā: q̄ꝺ pꝛio nō oꝛdinat in finē virtutis: ⁊ poſt fieri pōt ꝓpter finē laudabilē vl̄ vituperabilē. ¶ Tertio notādū/ ꝙ actus hūan⁹ bon⁹
Nota.3 eſt duplex. Quidā eſt itrinſece bon⁹ ⁊ virtuoſus: q̄dā extrinſece. Intrinſece virtuoſus ſeu bon⁹ eſt q̄ eſt bonus neceſſario: ita ꝙ nō pōt eſſe actus hūan⁹ ⁊ nō eſſe bonus. Extrinſece virtuoſus eſt q̄ eſt virtuoſus ꝑ coexiſtentiā alicui⁹ alteri⁹ actus ſine q̄ eſſe pōt. Et ita eſt cōtingent bon⁹: qꝛ poſſet eſſe idē nūero ⁊ eſſe non bon⁹. De hoc. J. diſ. xxiij. q. j. in tertio. ¶ Quātum ad
Arti.2. ſcꝺm articulū eſt cōcluſio pꝛia. Aliq̄s actus volūta-
ꝯclo.1. C tis tā elicit⁹ ꝙ̄ imperat⁹ pōt eſſe indifferēs pꝛio mō. i. nec bon⁹ neqꝫ mal⁹. Illa ꝯcluſio ꝓbat pꝛimo de actu elicito: illo eni ꝓbato ptꝫ de actu iperato Nā volūtas pōt aliquē actū elicere ꝓpter finē a ſe ꝯ̄ſtitutū: ⁊ non tanqꝫ dictatū a recta rōne/ cui⁹ ꝯtrariū etiā nō dictat rō. Et talis neqꝫ eſt bon⁹ moꝛalit̄ neqꝫ malus. g̊ indifferēs. Cōſequētia nota eſt ex q̄d nois act⁹ indifferētis pꝛimo mō accepti Maioꝛ ꝓbat: qꝛ pōt volūtas alicui velle bn̄ facere ex ſua libertate abſqꝫ hoc ꝙ rō dictet illi bn̄faciēdū vel ei⁹ oppoſitū: qꝛ cū volūtas pōt ſibi ꝯ̄ſtituere finē cōtra rectā rōnē vt delectationē nociā. g̊ multomagis pōt ꝯ̄ſtituere ſibi finē q̄ nō eſt cōtrarius recte rōni. Cōſequētia nota: qꝛ ſi pōt ꝯ rōnē/ pōt etiā ꝓ̄ter rōnē. Aн̄s ptꝫ: qꝛ volūtas pōt frui ſeipā aut creatura: q̄ caſu ꝯ̄ſtituit ſibi finē cōtra rectā rōnē Minoꝛ principalis ꝓbat: qꝛ talis actus ſic elicit⁹ nō eſt elicitus/ ſm dictamē recte rōnis. g̊ nō eſt virtuoſ⁹ nec cōtra dictamē rōnis. g̊ nec vitioſus. ¶ Cōfirmat Volūtas pōt elicere actū ꝯformē recte rōni. Ut gr̄a exēpli. Velle reficere eſurientē pauperē q̄ꝺ rō dictat eſſe faciēdū: ⁊ tn̄ nō elicere ꝓpt̄ hoc ꝙ rō recta dictauit eſſe volēdū. In q̄ caſu act⁹ ille nō eſt vitioſ⁹: qꝛ eſt cōfoꝛmis dictamini recte rōis. Nec virtuoſus: qꝛ nō elicit ꝓpter hoc: qꝛ ſic dictatū eſt q̄ꝺ tn̄ req̄rit ad hoc vt act⁹ ſit virtuoſus Pꝛobat etiā ꝯclo de actu imperato: qꝛ q̄lis eſt actus elicit⁹ talis eſt ⁊ imperat⁹ cū bonitas actus impati depēdet a bonitate act⁹ eliciti: ſilr̄ ⁊ ei⁹ malicia ⁊ indifferētia. igit̄ cū elicit⁹ pōt eſſe indif-
ꝯclo.2. D ferēs/ etiā imperat⁹ poterit eſſe indifferēs. ¶ Scꝺa cōcluſio. Ois actus impatus a volūtate ſiue intellectus ſiue alteri⁹ potētie eſt indifferēs ſcꝺo mō ⁊ extrinſece. Pꝛobat ꝯclo: qꝛ ois talis manens idē nūero pōt pꝛimo eſſe nec bon⁹ nec mal⁹: ⁊ poſt fieri bon⁹ ac deinde malus ⁊ ecōuerſo. g̊ ois talis eſt indifferēs extrinſece. Tenet ꝯn̄a: qꝛ ille actus d̄r indifferēs extrinſece: q̄ pōt fieri bon⁹ ⁊ mal⁹ ac mutari de oppoſito i oppoſitū. Ille vero intrinſece indifferēs q̄ nec eſt bon⁹ nec mal⁹: nec pōt fieri bon⁹ neqꝫ malus/ manēs naturalit̄ idē nūero. Aн̄s ptꝫ: qꝛ ois talis act⁹ manēs idē in ſevel in eſſe nature/ pōt fieri diuerſa intētiōe. Pōt eni oꝛdinari i diuerſos fines: ⁊ ſm hoc mutari de bonitate in maliciā moꝛalē ⁊ ecōuerſo. Pōt eni q̄s ſpeculari ꝓpter deū pꝛimo ⁊ cōtinuare eundē ſpeculationis actū ꝓpter vanā gloꝛiā: ⁊ ſicut eſt de actu intelle-
ꝯclo.3. E ctus ⁊ ſilr̄ de actib⁹ exterioꝛib⁹. ¶ Tertia concluſio Aliq̄s actus elicitus a volūtate nō eſt indifferēs: ſed virtuoſus neceſſario ⁊ intrinſece. Pꝛobat illa cōcluſio: qꝛ aliq̄s actus eſt cōtingēter virtuoſus. g̊ aliquis eſt neceſſario virtuoſus. Tenet ꝯn̄a: qꝛ ois actus virtuoſus ꝯtingēter eſt de ſe indifferēs ad eſſe vitioſum ⁊ virtuoſum. Si g̊ ſit determinate virtuoſus: hoc erit per cōfoꝛmitatē ei⁹ ad aliū actū interioꝛē virtuoſum aut g̊ ille actus interioꝛ eſt cōtingēter virtuoſus aut neceſſario. Si ſcꝺm/ habet ꝓpoſitū. Si pꝛimū/ quero ſilr̄ de illo ſcꝺo actu ſicut de pꝛimo. Et opoꝛtet dare tertiū ꝓpter quem ſcꝺs ſit determinate virtuoſus: ⁊ ita fieret ꝓceſſus in infinitū qui eſt impoſſibilis: tunc eni nullus actus eſſet virtuoſus: qꝛ nō poſſet deueniri ad pꝛimum ꝓpter quē alij dicerent virtuoſi. ¶ Quod aūt ois act⁹ cōtingēter virtuoſus fiat virtuoſus determinate per aliū actū virtuoſum nouū. Pꝛobat: qꝛ nō pōt fieri actus non virtuoſus de nouo virtuoſus/ niſi ꝑ mutationē aliquā ſcꝫ ꝓductionē alicuius noui aut ꝑ deſtructionē alicui⁹ pꝛeexiſtētis: qꝛ nō pōt fieri trāſitus ſine mutatiōe: nō aūt in ꝓpoſito fit illa mutatio ſiue trāſitus ꝑ deſtructionē. Manifeſtū eſt: g̊ aliq̄ꝺ nouū ꝓducit. Illud aūt nō pōt eſſe: niſi act⁹ nou⁹ virtuoſus libere a volūtate elicitus. Pꝛobat: qꝛ impoſſibile eſt actū nō virtuoſum fieri virtuoſum ꝑ actū naturalē ⁊ non liberū q̄ non eſt in poteſtate voluntatis: qꝛ ꝓpter actū naturalē nihil eſt laudabile vel vituperabile: ois act⁹ autē pꝛeter actū voluntatis eſt naturalis ⁊ nō in poteſtate volūtatis. g̊ neceſſe eſt actū illū nouū per cuius cōfoꝛmitatē act⁹ nō virtuoſus fit virtuoſus eſſe actum liberū ⁊ in poteſtate volūtatis.

¶ Ex q̄ ſequit̄/ ꝙ act⁹ nō pōt fieri virtuoſus q̄ prius fuit nō virtuoſus ꝑ ſolā coexiſtētiā nouā recte rōnis qꝛ niſi interueniat act⁹ volūtatis quē libere elicit ſm dictamē rōnis: ⁊ ꝓpter hoc nullus actus fit de nouo virtuoſus. Ptꝫ de actu interioꝛi elicito: qꝛ ſi fuerit in volūtate actus elicit⁹ quo vult voluntas aliq̄d volibile cōueniēs ꝓpter debitū finē cū ceteris circūſtantijs oib⁹ requiſitis/ excepto ꝙ nō elicuit ꝓpter hoc: qꝛ ſic rō dictauit/ ille actus nō eſt virtuoſus: qꝛ ꝙ̄uis volūtas ſic eliciēdo elicuit q̄ꝺ iuſtū eſt: ſed nō quō iuſte operat: id eſt nō qꝛ iuſtū eſt/ ſic eni iuſti operant q̄ iuſta ſunt: vt ptꝫ. ij. Ethi. Ergo tali actu in voluntate ia exiſtēte ꝙ̄tūcūqꝫ coexiſtat rō recta nō erit virtuoſus: qꝛ nō eſt elicit⁹ ꝓpter hoc. Sed ſi debeat fieri virtuoſus/ opoꝛtet ꝙ cōtinuet ꝓpter hoc: ⁊ id nō pōt fieri niſi ꝑ nouū actū voluntatis quo volūtas actū (quē nō elicuit: qꝛ ſic dictatū eſt a rōne recta) continuet qꝛ ſic dictatū eſt a ratione recta. ¶ Nec pōt ſaluari ꝑ nouū reſpectū actus iā eliciti ad rōnē rectā de nouo ſibi coexiſtentē: qꝛ ſi poneret̄ ille reſpect⁹ eſſet q̄d mere naturale/ ⁊ nō in poteſtate volūtatis: ⁊ ideo ꝑ ipm nihil erit virtuoſum de nouo ſine nouo actu volūtatis libere elicito. ¶ Itē ꝓpter illū reſpectū nō eſt aliq̄s actus in volūtate elicitus ꝓpter hoc: g̊ nec actus virtuoſus. Antecedēs ꝓbat nō actus pꝛeexiſtēs: qꝛ ante poſitionē reſpectus eſt elicit⁹: ⁊ ita reſpectu ei⁹ rō recta non habet aliquā cauſalitatē: opoꝛtet g̊ ponere nouū actū volūtatis. ¶ Itē tūc nō poſſet eſſe act⁹ cōfoꝛmis rōni in alijs circūſtātijs in voluntate/ ⁊ ratio in intellectu q̄n eſſet virtuoſus: qꝛ illis poſitis ponit̄ reſpect⁹: qꝛ eſt intrinſecus ꝑ quē actus eſt virtuoſus. Cōſequēs falſum: qꝛ ſi dictauerit rō nūc eē ſubueniēdū huic pauperi: qꝛ eſt homo in neceſſitate extrema poſit⁹ ⁊ volūtas velit ſic ſubuenire/ ſed nō: qꝛ rō hoc dictauit/ ſed ex mera libertate act⁹ ille nō eſt virtuoſus: vt ꝓbatū eſt: ⁊ tn̄ ibi oꝛt⁹ eſt reſpect⁹ illius actus

Cōclo. 4 ad rectā rōnē. ¶ Quarta ꝯcluſio. Oīs actus voluntatis ſm dictamē recte rōnis ꝛ ꝓpter hoc elicit⁹/ eſt neceſſario ꝛ intrinſece ꝟtuoſus. Probat: q2 oīs talis eſt ꝟtuoſus ꝛ nō pōt eſſe vitioſus manens naturaliter idem numero: vt dicet infra in tertio diſ. xxiij. q. j. ſeu manens actus humanus: ꝙ eſt intrinſece virtuoſus. Cōſequētia nota ex deſcriptione actus intrinſece virtuoſi. Añcedēs ꝓbat ꝑ prima pte: q2 ſi poſſet fieri vitioſus/ maxime ꝓpter variationē alicui⁹ circunſtantie finis vel alteri⁹. Ut ſi primo volo intrare eccleſiā ꝓpt deū/ poſtea volo idē ꝓpt lucrū. Sed hoc nō/ ꝓbatur mutato fine in intentione/ mutatur ipa volitio. Et diſtinguit ſcd̄s actus ſiue ſcd̄m velle quo volo intrare eccleſiā ꝓpter lucrum a primo velle ꝙ volo intrare eccleſiā ꝓpter deū: ſecus eſt de actib⁹ impatis q̄ manent idem in eſſe nature: ergo nō eſt idē actus primo virtuoſus ꝛ ſecundo vitioſus. Qz autem mutata circunſtātia mutat act⁹ elicitus. Probat: quia mutato obiecto mutat act⁹ elicitus tam voluntatis q̄ȝ intellectus: q2 penes obiecta diſtinguunt act⁹: ſed circunſtantie ſunt obiecta partialia actus eliciti voluntatis ſimul cum recta rōne: ergo hoꝝ aliqua mutata/ mutatur actus elicit⁹. ¶ Qz ſint obiecta ꝓbatur: obiectū eſt ſup quo actus fert. Et ad ꝓpoſitum: illud eſt obiectum volitionis quod voluntas vult ipa volitione: ſicut obiectum intellectionis eſt qd̄ intellect⁹ itelligit ipſa itellectione: ſed voluntas volens aliqd̄ cū certis circunſtantijs illas vult etiā circunſtātias: vt volens aliqd̄ ꝓpter deuȝ ꝛ quia ſic dictatū eſt ꝛ in tali loco et tempore. vult etiā deum/ rōnes/ tempus/ ꝛ locum: et omnia illa ſimul/ vna volitione: ergo ſingula ſunt partialia obiecta q̄ȝuis vnū ſit principalius alio. ¶ Preterea niſi ſic ſequit ꝙ nullus actus eſſet intrinſece virtuoſus: cui⁹ oppoſitum ꝓbatum eſt. ¶ Secundo ſequit/ ꝙ de actu virtuoſo ꝛ non meritorio fieret actus virtuoſus ꝛ meritori⁹ per aliqd̄ mere naturale quod non eſt in poteſtate voluntatis: vtrūqȝ eſt incōueniēs. Primū ꝓbat: q2 cum actus voluntatis mutat ad mutationem obiecti ꝛ nō circunſtātiarum: tunc quicūqȝ actus voluntatꝫ elicit⁹ cum certis circunſtātijs per rationem dictatis: ꝛ ita ꝟtuoſus pōt manere idem variatis circunſtātijs manente eodem obiecto/ ꝛ ita fieri vitioſus: ꝛ per ꝯſequens nō erit intrinſece ꝟtuoſus. Scd̄m probat: q2 ſi recta ratio nō eſſet obiectū volitionis/ eadem volitio ꝙ pri⁹ nō fuit ꝟtuoſa ꝛ meritoria per ſolā aſſiſtentiā dictaminis recte ratiōis fieret virtuoſa ꝛ meritoria ꝛ ſic ꝑ aliqd̄ mere naturale quod nō eſt in poteſtate volūtatis/ fieret de nō meritorio meritorium ꝛ de nō ꝟtuoſo ꝟtuoſum: dictamen eñ rationis nō eſt liberꝝ nec in poteſtate volūtatis: ſiqdem nō eſt in poteſtate voluntatꝫ qd̄ ratio dictet. ¶ Et dr notanter ꝙ actus neceſſario ꝛ intrinſece virtuoſus eſt q̄ nō pōt fieri vitioſus manens actus human⁹: q2 qcūqȝ actus ꝟtuoſus voluntatis elicitus pōt ꝑ potentiā dei fieri nō ꝟtuoſus ꝑ diuinū miraculū. Nā ſi actum talē de⁹ ſol⁹ in volūtate ꝯſeruaret ſuſpendendo cauſalitatē prudentie vel recte rōnis in ꝯſeruādo iā ille act⁹ non eſſet ꝟtuoſus. q2 iā nullū haberet ordinē ad prudentiā: q2 nō depēderet ab ea in aliq̊ genere cauſe ꝛ eſſet ꝑinde ac ſi nullū eſſet dictamen rōnis. Sed tūc nō eſſet actus human⁹: q2 non eſſet actus deliberatiuus/ neqȝ obiecti vt cognitiue apprehenſi: ꝛ licet
Cōclo. 5 in caſu ꝑdicto act⁹ ille non eſſet ꝟtuoſus/ nō tñ vitioſus: q2 non ꝯ̄ rectam rōnem. ¶ Quinta ꝯcluſio ꝓbabilis. Nullus actus indifferēs elicit⁹ poteſt fieri bon⁹ aut vitioſus. Probat: q2 talis act⁹ nec poteſt fieri bonus aut malus intrinſece nec extrinſece: ergo nullo mō. Cōſequētia tenet ex ſufficiēti diuiſiōe. Añcedēs patet: ꝙ non itrinſece de ſe ſatꝫ ptꝫ. Nec extriſece. q2 hoc eſſet ꝑ ꝯformitatē ei⁹ ad actū nouū voluntatꝫ reſpectu eiuſdē obiecti intrinſece bonū aut malū. Sed hoc nō: q2 reſpectu eiuſdē obiecti pricipalis non pñt eſſe plures actus ſimul: ſi eñi primo voluero. a. nō ꝓpter finē ꝟtutis erit act⁹ indifferens elicit⁹: ſȝ ſi poſtea voluero. a. ꝓpt deū elicito ſcd̄o actu prim⁹ deſtruitur: alꝫ haberem ſimul duos actus reſpectu eiuſdem obiecti qd̄ videt icōueniēs. De hoc vide Occā in tertio. q. x. iuxta finem: ꝛ in collectorio tertio diſtictiōe. xxiij. q. j. Plura de hoc dicent q̄ hic omittunt de bonitate actuū ꝟtuoſoꝝ. ꝛc. ¶ Ex illa ꝯcluſione ſequit ꝙ actus elicit⁹ indifferens eſt eſſentialit ſiue intrinſece indifferens/ ita ꝙ nō pōt eſſe bonus neqȝ malus: ꝛ ſic erit indifferens primo mō ꝛ nō ſcd̄o mō dicto in primo articulo. Uerū ſi teneret/ volūtas pōt hr̄e duplex velle eiuſdem obiecti principalis cōcluſio illa cū ſuo corollario nō eſſet vera. ¶ Quātum ad articulū tertiū dubitat prio: vtrū ſit aliqs act⁹ idifferēs ꝯparādo actum ad meritūꝛ demeritū. Rñdet prio de actu exteriori vel interiori iperato. Scd̄o de actu iteriori elicito. Arti. 3. Dub. 1. De primo per oīa dicēdum de actu imperato reſpectu boni meritorij/ ſicut reſpectu boni moral. Nā actus iperat⁹ bon⁹ moralr pōt eſſe indifferēs ad meritumꝛ nō meritum. Act⁹ eñi bon⁹ moralr iperat⁹ vt comedere comedēda ꝑ loco ꝛ tpe ꝑ ſuſtētatiōe nature: eſt act⁹ moralr bon⁹ ꝛ manēs idē pōt eſſe meritorius: vt ſi manēte actu comeſtiōis/ ordinē ipm in deū per charitatē inexiſtentē. Siſr ſi primo incipiā ꝓpter deum ſm illud apli. Siue māducatis ſiue bibitis ſiue qd aliud faciatis: oīa i gloriā dei facite. j. Corith. x. Et poſtea continuē ꝓpter naturalē ſuſtētationē ibi ꝯſiſtendo ꝛ nō vltra in deum ordinādo: actus comedēdi primo eſt meritori⁹ ꝛ idē manēs in eſſe moris ꝛ nature deſinit eſſe meritorius/ nō tñ manēs bon⁹ moraliter pōt eſſe demeritorius: q2 cum actu pcti mortalis nō pōt ſtare ꝙ ipſe idem ſit bonus moraliter: q2 ſi fuerit demeritorius aut deficit aliq̄ circunſtātia quā recta rō dictat ineſſe: aut adeſt aliq̄ quam dictat non ineſſe debere: ꝛ ita ſemp actus erit difformis ꝯtrarie recte rōni: ꝛ ita moraliter mal⁹. Actus tñ indifferēs moraliter pōt fieri meritori⁹ ꝛ poſt demeritorius et ecōuerſo: vt ſi intro eccleſiā ꝓpter finē indifferētem. Gratia exempli ꝓpter recreationē vel etiā finē moraliter bonū: non tñ q2 ratio ſic dictauit: ſed ex mera libertate volūtatꝫ/ tūc eſt act⁹ moralit idifferēs ſi poſtea muto intentionē ꝯtinuando actū intrādi eccleſiā ꝓpt deū erit meritori⁹: aut ꝓpt vanā gloriā erit demeritorius. ¶ Scd̄o dr ꝙ loquēdo de actu elicito idifferēti ſcd̄o mō: q2 null⁹ talis eſt indifferēs moraliter: ſic etiā null⁹ talis eſt indifferēs q̊ ad meritum et demeritū. Patet: q2 manēs idē naturaliter nō poteſt mutari de oppoſito in oppoſitū: hoc eñ fieri non pōt niſi ꝑ mutationē alicui⁹ circūſtātie: ſȝ mutata circunſtātia mutat actus elicitus: vt ptꝫ ex ſcd̄o articulo ꝛ ita non manet idē. Uide ꝑ intellectu clariori dicta in diſt. xxiij. q. j. tertij. ¶ Sȝ loquēdo de actu indifferenti prio mō. i. nec meritorio nec demeritorio ꝑſuppoſitis his q̄ dicta ſunt. ſ. diſt. xxviij. recitat ſctūs Bona. tres opiniōes. ¶ Prima: ꝙ null⁹ act⁹ hūanus de-

Si primũ: põt volũtas illũ actũ nõ elicẽ: ꝛ ꝑ ꝯſequẽs
põt peccare pctõ omiſſiõis non peccãdo pctõ cõmiſ
ſionis. Si dec̃ ſcõm. ḡ in eliciẽdo illũ ſcõm actũ non
peccabit: qꝛ nullus peccat in eo qđ vitare non poteſt.
¶ Sed cõtra iſtã opinionẽ arguit̃. Nã pono ꝙ aliqs
ꝑ hora q̃ tenet̃ audire miſſam nõ cogitet de miſſa au=
diẽda/ ꝛ ita nõ vadat ſꝫ omittat audire miſſaꝫ. Quero
an peccet pctõ omiſſiõis in eo ꝑciſe ꝙ nõ audit miſſã
vel nõ: ſi dicis ſcõm ꝙ nõ peccat ꝗ̃uis omittat nulla
alia aſſignari poterit cauſa: niſi qꝛ reſpectu act⁹ omiſ
ſi nõ habuit aliquẽ actũ volũtatis ſine q̃ nullũ eſt pec
catũ actuale: ꝛ ſic req̃rit̃ act⁹ volũtatis poſitiuus vt
omiſſio illa ſit pctm̃. ¶ Si dicis ꝙ peccat nõ eundo
ad miſſam audiẽdã. Cõtra. Nemo peccat in eo quod
vitari nõ põt: ſꝫ talis nõ potuit vitare illã omiſſioneꝫ
ergo omittẽdo nõ peccat. Minoꝛ ꝓbat̃: qꝛ nõ potuit
ille ire ad audiẽdũ miſſam nõ cogitãs de miſſa: cogi=
tatio aũt de miſſa nõ eſt in ſua ptãte: põt eñ diſtrahi
aut obliuiſci ꝯtra ſuã volũtatẽ. ¶ Si dicis ꝙ poterat
ceſſare ab illo ope q̊ diſtract⁹ eſt ꝛ ita cauere diſtra=
ctionẽ: ꝛ ꝑ aliqđ monitoriũ cauere obliuionẽ/ ꝛ ita nõ
faciẽdo qđ in ſe eſt/ ne obliuiſceret̃ ṽtualr̃ voluntarie
omiſit: ꝛ ita vitare potuit omiſſionẽ. ¶ Cõtra ad ex=
cludẽdũ oĩa talia volo ꝙ obliuio aut diſtractio acci=
dat ſine oĩ ſua culpa: qđ fieri põt. Põt eñ añ horã au
diẽdi miſſaꝫ vtili ꝛ laudabili opi itendere (gr̃a exẽpli)
deuote oꝛ̃oi ꝛ eã ꝯtinuare vſqꝫ ad horã ꝛ ipã deuotiõe
diſtrahi aut nõ audire pulſũ/ vl̃ monitorẽ ſuũ eſſe ne=
gligẽtẽ quẽ ordinauit ad ſe vocãdũ/ tũc icidit i diſtra
ctionẽ: ꝛ ita ipotẽtiam eũdi ad miſſam ſine ſua culpa:
ſꝫ ita peccabit in eo ꝙ ſine ſui culpa vitare nõ potuit.
¶ Itẽ nõ plus peccat ille ꝗ̃ hora illa dormiẽs: ſꝫ dor
miens illa hora/ etiã ſi ex culpa ſua obdormiuit: vt pu=
ta qꝛ pri⁹ iordinate vigilauit nõ peccat. ḡ. Cõſequẽ=
tia nota. Maioꝛ patet: qꝛ ita non eſt in poteſtate illi⁹
audire miſſam in caſu ſicut dormiẽtis. Minoꝛ ꝓbat̃:
qꝛ rõne q̃ ebrius in ebrietate q̃ priuat̃ rõnis vſu occi=
dẽs aliq̃d vel furioſus in furia nõ peccat: eadẽ rõne
nec dormiẽs: qꝛ vtrobiqꝫ nõ eſt vſus rõnis ſine q̊ non
peccat̃/ licet poterat ex ſua culpa icidere in ebrietatẽ
ꝛ furiã. ¶ Durũ etiã videt̃ ꝙ is q̃ nulla malignitate
aut ꝯtẽptu omittit actũ ſibi debitũ: ſed ex nuda obli=
uione vel diſtractiõe nõ omiſſur⁹ ſic cogitaret ꝙ ille
peccet mortalr̃. Et ſi obliuio ipã nõ fuerit culpabilis
nullus oĩno erit in omiſſione ꝯtẽptus/ nec ver⁹ nec i=
terꝑtatiuus. ḡ nec pctm̃ mortale: qꝛ nõ peccat̃ morta
liter ſine cõtemptu ¶ Propter iſtas rõnes declinare
videtur Alexan. ad primã opinionẽ. ſ. ꝙ pctm̃ omiſſi=
onis non eſt ſine actu poſitiuo interiori. ſ. nolle face=
re aut velle nõ facere: ꝛ vtrũqꝫ eſt act⁹ poſitiuus vo=
lũtatis. Põt tñ eſſe pctm̃ omiſſionis ſine actu exteri=
ori q̊ aliquid opat̃ etiam ſine interiori cõtrario actui
quẽ omittit: vt qs põt peccare nõ diligẽdo deũ abſqꝫ
hoc ꝙ odiat deũ: nõ aũt põt peccare omittẽdo dilige=
re deũ ſine actu volũtatis q̃ vult nõ diligere deũ for=
malit̃ vel ṽtualit̃. vñ ait Alexã. ꝑte. ij. q. cxxx. mẽ. x.
In omiſſione act⁹ volũtatis iterioris q̃eſcit ſup ipm̃
nõ facere. vñ dicit omittẽs/ volo nõ facere/ aut nõ vo
lo facere: velle aũt ꝛ nõ velle ſunt act⁹ volũtatis: acci
pit non velle ꝑ nolle. Sequit̃: ideo dicimus ꝙ pctm̃
ipſi⁹ omiſſiõis in actu ꝑpetrat̃: hoc eſt in actu volun=
tatis interioris/ ꝛ nõ in ipõ defectu aut carentia boni
Q ¶ Et tenẽdo hanc opinionẽ põt rñderi ad rõnes op=
poſite opinionis admittẽdo caſum: ꝙ põt nõ diligẽ=
do dñm deũ ꝑ totã diẽ dñicã peccare pctõ omiſſiõis
ſꝫ nõ niſi cõcurrẽte actu volũtatis q̊ vult nõ diligere
deũ/ aut q̊ vult aliq̃d repugnãs dilectioni dei: vt quia
vult tota die dormire/ aut laborib⁹ intẽdere/ cũ q̃bus
nõ ſtat dilectio accidẽtalis dei: nã circunſcripto illo
actu volũtatis/ ſola omiſſio nõ erit pctm̃. ¶ Ad ꝓba
tionẽ cũ q̃rit̃ de illo actu volũtatis an ſit in ptãte vo=
luntatꝫ. ꝛc. Dr̃ ꝙ actus ille ſimplr̃ eſt in ptãte volun=
tatis ſtãte omiſſiõe: ſꝫ nõ eſt in ptãte voluntatis ſtan=
te pctõ omiſſionis. i. actus q̃dẽ ille eſt in ptãte volun=
tatis ad eliciendũ vel nõ eliciẽdum: ſꝫ ſi nõ elicit̃ iam
omiſſio manẽs non erit pctm̃: ſicut in ſiſi act⁹ faciẽdi
opus ſeruile in die feſto eſt in ptãte volũtatis ſtante
ꝑcepto de feriãdo/ ſꝫ facere ſeruile opus nõ peccãdo
ſtante ꝑcepto non eſt in voluntatis ptãte. Non eñ eſt
omiſſio peccatũ niſi ꝑ actũ volũtatis omiſſionem ac=
ceptantis ſeu in omiſſionẽ conſentientis formalit̃: qꝛ
vult omittere. Aut ṽtualit̃: qꝛ vult aliq̃d ad qđ ſequi=
tur talis cõmiſſio. vñ ſi nullũ actũ habet volũtas re=
ſpectu omiſſionis formalit̃ vel ṽtualit̃ nõ videt̃ q̊nõ
omiſſio ſit volũtaria: ꝛ ꝑ ꝯſequẽs q̊nõ ſit pctm̃. ¶ Et
ſi diceres ꝯ̃ illã ſcđam opinionẽ: ſequit̃ ꝙ nullũ eſſet
pctm̃ omiſſiõis: qꝛ pura omiſſio. ſ. nõ currẽte actu vo=
lũtatis nõ eſt pctm̃: ideo nõ omiſſio ſꝫ act⁹ ille volun
tatis q̃ vult omittere formalit̃ vel ṽtualit̃/ eſt pctm̃:
ille aũt eſt act⁹ poſitiu⁹: ꝛ ſic eſt pctm̃ cõmiſſiõis. Re
ſpõdet̃ ꝯcedẽdo ꝙ pura omiſſio nõ ẽ pctm̃ ſꝫ omiſſio
cũ actu volũtatis. Dicit̃ aũt ille act⁹ volũtatis pctm̃
omiſſionis: qꝛ eo vult volũtas omittere qđ facere te=
net̃. vñ diceret̃ ꝯſequẽter ꝙ pctm̃ cõmiſſiõis eſt velle
facere qđ ꝓhibitũ eſt: pctm̃ omiſſiõis eſt velle omitte=
re qđ ꝑceptũ eſt: vtrũqꝫ ḡ pctm̃ eſt act⁹ poſitiu⁹ inte=
rioꝛ volũtatꝫ vel nõ ſine tali. Nec dr̃ omiſſionis: qꝛ fit
ſine actu volũtatis iteriori poſitiuo: ſꝫ dr̃ pctm̃ omiſ
ſiõis ex cauſa tacta. ¶ Illa opinio videt̃ ſatis rõnabi=
lis ꝛ fallibilis: qꝛ ſatis apte ptꝫ quõ pctm̃ omiſſionis
ſit volũtariũ: qꝛ nõ fit ſine actu volũtatis formalit̃ vl̃
virtualiter. ¶ Sꝫ ꝯ̃ opinionẽ illã eſt vna ratio ꝓbãs
ꝙ pura omiſſio ſine actu volũtatis reſpectu omiſſio=
nis eſt pctm̃: illa ſcꝫ. Nã pono ꝙ Joãnes apꝓhendat
ſe nũc debere audire miſſam/ põt ſuſpendere actũ vo=
lũtatis reſpectu omiſſiõis miſſe. Suſpẽdere dico nõ
actu poſitiuo/ ſcꝫ nõ eliciendo velle neqꝫ nolle audi=
re miſſam: qꝛ quacũqꝫ apꝓhẽſione ſtãte in intellectu:
nõ neceſſitat̃ volũtas ad eliciendũ actũ circa apꝓhen
ſum: alioq̃n non eſſet libera. Pono ergo ꝙ ita faciat
tũc peccat pctõ omiſſiõis: qꝛ omittit actũ ꝑcepti quẽ
poſſet non omittere ꝛ tñ nullũ habet actũ poſitiuũ re=
ſpectu omiſſionis. ¶ Propter hanc rõnẽ videat̃ opi=
nio Occã. q. x. tertij ſententiaꝝ: vbi late hãc materiã
proſequit̃. Et ſm Tho. verioꝛ: licet raro cõtingat ob=
iectũ aliqđ apꝓhendere ꝛ voluntatẽ nullũ actũ circa
ipſum elicere: ꝛ ideo vix aut raro cõtingit cogitare ꝙ
nunc audienda eſt miſſa ꝛ ſtãte cogitatione nec velle
nec nolle audire miſſam: tñ poſſibile eſt: poteſt enĩ vo=
luntas fluctuare circa hãc cogitationem donec tp̃s
audiẽdi miſſã trãſijt. Et ꝑ hoc ad rõnẽ factã ꝯ̃ ſcđam
opinionẽ admiſſo caſu dr̃ ꝙ peccat ꝑciſe pctõ omiſſi=
onis nõ audiẽdo miſſaꝫ/ niſi ſua culpa icideret nõ ap=
ꝓhẽſionẽ ſeu cogitationẽ de miſſa audiẽda: qꝛ tũc nõ
peccaret. ¶ Et cũ arguitur: nemo peccat i eo qđ vi=
tare non poteſt. Dicitur ſm ſanctum Thomã ꝙ ve=
rum eſt quando illã impoſſibilitatem non incidit ex
ſua culpa: vt ſi quis voluntarie ſe precipitaret in fo=

queam vnde exire nõ poſſet/ nõ excuſaꝛ a pctõ omiſſio-
nis ꝓpter ĩpoſſibilitatẽ faciendi: qꝛ ip̃a ĩpoſſibilitas
fuit volũtaria. Si ṽo impoſſibilitas nõ eſt volũtaria
aut ſi ĩcidit ſine ſui culpa: puta fecit qđ in ſe eſt/ ꝺꝛ ꝙ
tũc nõ audiendo miſſam nõ peccat. Et huiꝰ cauſa eſt
nõ qꝛ nõ habuit actũ volũtatis reſpectu omiſſionis:
ſed qꝛ ĩpoſſibitas eſt ĩculpabilis audiẽdi miſſaꝫ: ideo
excuſat omiſſionẽ a pctõ. Illa aũt ĩpoſſibilitas ɔtin-
git ex defectu actꝰ intellectꝰ. ſ. appꝛhenſiõis q̃ non eſt
in ptãte omittẽtis. ❡ Sꝫ ɔ̃ hãc ſolutionẽ ꝓcedit alia
ratio de doꝛmiente. Ideo aliť videꝛ dicendũ ꝙ ex q̃-
cũqꝫ cauſa aliq̃s ĩcidat ĩpoſſibilitatem nõ omittendi
actũ p̃cepti ſiue ex culpa ſiue nõ ex culpa ſua omittẽ-
di p̃ciſe nõ peccat/ ſicut de furioſo: etiã ſi ſua culpa fu-
ria ĩciderit: vñ ſi ex diſtractione vel obliuione nõ co-
gitat de miſſa hoꝛa illa q̃ teneꝛ ad miſſam: nõ peccat
nõ audiendo miſſam; peccat tñ ſi ex culpa ſua obliui-
oneꝫ ſeu diſtractionẽ ĩcidit. Unde dicit btũs Jacobꝰ
ca. iiij. Scienti ⁊ nõ facienti pctm̃ eſt illi: nõ cogitãs
aũt/ nõ eſt ſciens ſaltẽ actualř. Et huic ɔſonat quod
Alexã der dicit dũ q̃rit. Si q̃s obdoꝛmit matutinas
ad quã teneꝛ qñ ꝺꝛ omiſſio ꝑpetrari. Ait eñ ꝙ nõ de-
bet dici omittere qñ nõ ſurgit: qꝛ tũc doꝛmit: nullum
aũt pctm̃ fit a doꝛmiẽte. g̊ nec omiſſio q̃ eſt pctm̃. Nec
qñ ſe oꝛdinat doꝛmitioni: qꝛ põt adhuc ɔtingẽ ꝙ eui-
gilet ⁊ ſurget hoꝛa debita. Sed tũc debet dici omiſſi-
onẽ ꝑpetrare qñ aliq̃s applicat ſe ad actũ illicitũ in-
cõpoſſibilẽ cũ illo actu ad quẽ teneꝛ: vt ſi iſte teneꝛ ire
ad matutinas ⁊ ĩebꝛiet ſe/ vel ſit ĩ colloquio ĩfructuo-
ſo: ⁊ ſic de aliis ꝓpter quod nõ ſurgat ad matutinas:
tũc omittit cũ ſe inebꝛiat: aut dũ ĩfructuoſa fabulaꝛ.
Si ṽo applicat ſe alicui actui bono ad quẽ teneꝛ: ⁊ ex
illo feſſus doꝛmiat ⁊ non reſurgat nõ omittit. Si ṽo
fuerit actus indifferẽs: ⁊ tñ impeditiuus actꝰ ad quẽ
teneꝛ illi ĩtendendo omittit. Sed poſito ꝙ teneaꝛ ſur-
gere ⁊ nõ ſurgat/ nec hoc eſt ex aliq̃ cauſa p̃cedente q̃
in ip̃o ſit: ſed tãtũ ligata eſt vis ſenſibilis. q̃riꝛ nunq̃d
omittit doꝛmiẽdo? Reſpõdeꝛ/ dicendũ eſt ꝙ nõ: ſub-
intelligẽdũ eſt eñ ꝙ teneꝛ ſurgere/ cũ audierit ſignũ
ſurgẽdi: ſed ſi nõ ſurrexerit ex cauſa q̃ fuit in ipſo/ tũc
omittit cum cauſam ꝑpetrat. Hec Alexãder. ❡ Sic
dici põt ꝙ qui hoꝛa audiendi miſſam non cogitat de
miſſa nõ peccat omittẽdo ſi ipſe nõ eſt in cã nõ cogi-
tãdi: ſi vero eſt in cã qꝛ aliq̃d volẽs fecit vel omiſit ad
qđ ſeq̃baꝛ non cogitare/ tũc peccat pctõ omiſſionis:
non tũc qñ nõ cogitat: ſed qñ id volẽs egit ad qđ ſeq̃-
baꝛ illud nõ cogitare. ❡ Ex illo inferꝛ ꝙ aliqđ pctm̃
omiſſionis nõ fit ſine actu ſeu pctõ cõmiſſionis: qñ. ſ.
omiſſio habet cãm p̃cedentem voluntariã: vt in caſi-
bus poſitis. Sed qñ nõ habet cãm precedentẽ: vt qñ
tp̃e quo teneꝛ ad actum ꝑficiendum ⁊ põt perficere
nõ cogitat actum iã eſſe faciendũ/ põt non perficere
actum debitũ abſqꝫ oĩ actu poſitiuo volũtatis: ⁊ tunc
eſt omiſſio pura ſine cõmiſſione. ❡ Et per hoc ad du-
biũ ꝺꝛ ꝙ oẽ pctm̃ actuale eſt volũtariũ ita ꝙ in ptãte
voluntatis eſt peccare tali pctõ ⁊ non peccare: qꝛ oẽ
pctm̃ aut eſt pctm̃ cõmiſſionis vel omiſſionis. Si pri-
mum: põt actum illũ non elicere. Si omiſſionis: tũc
aut põt elicere actũ volendi quẽ omittit ⁊ ita ſi nõ eli-
cit volũtarie omittit: aut tũc nõ põt qñ teneꝛ: aut ꝓpť
impetum qđ fuit in poteſtate voluntatis: aut qđ non
fuit in poteſtate volũtatis. Si ſcđm/ nõ peccat dimit-
tendo. Si primũ/ volens nõ amouit impedimentũ: ⁊
ita volẽs virtualř omiſit. Quiſqꝫ eni vult añs: virtua-
liter vult ⁊ ɔñs. ergo. ❡ Et ꝑ hoc ſoluta eſt prima rõ
in principio dubij de pctõ omiſſionis qđ ignoꝛãť cõ-
mittiꝛ: qꝛ tale qñqꝫ eſt volũtariũ. Et ĩcognitũ põt eſſe
voluntariũ virtualř: lꝫ nõ foꝛmalř: ⁊ hoc ſufficit ad ra-
tionem pcti. Silř lꝫ ſtet volũtatẽ nõ habere actũ re-
ſpectu omiſſionis pcti foꝛmalř: nunq̃ꝫ tñ omiſſio eſt
pctm̃/ quin volũtas habeat circa ip̃m actũ aliquẽ vir-
tualiter ad minꝰ volẽdo vel nolendo ſcꝫ aliq̃d ad qđ
ſeq̃ꝛ omiſſio. ❡ De ſcđo ſcꝫ pctõ veniali ꝺꝛ ꝙ oẽ pctm̃
veniale eſt volũtariũ: qꝛ nemo peccat venialř/ niſi iã
habeat volũtatis vſuꝫ: nemo etiã peccat venialř in eo
qđ nullo modo põt ꝓhiberi; aut etiã nõ potuit caue-
re: venialia eni pctã ⁊ ſi nõ oĩa poſſint p̃caueri vel ꝓhi-
beri nullũ tñ eſt ſingulare pctm̃ qđ non poſſit nec po-
tuerit p̃caueri. ❡ Et ꝑ hoc ad rõnẽ ꝺꝛ: ꝙ q̊dlibet ve-
nialiũ vitari põt: lꝫ foꝛte nõ oĩa: ſicut nũq̃ꝫ peccare ve-
nialiť. ❡ Ad Aug. q̃dã de neceſſitate facta ſũt ĩpꝛo-
bãda: ꝺꝛ ꝙ loquiꝛ de neceſſitate venialiũ nõ quãtũ ad
hoc vel illud: ſed gñalř quãtũ ad pctã venialia: qꝛ nõ
poſſumꝰ oĩa ſil̃ vitare. ❡ Ad ap̃lm dicit ſctũs Bona.
ꝙ nolo nõ priuat oĩmodã volũtatẽ: ſed volũtatẽ prĩci-
paliť mouẽtẽ: qꝛ ĩ pctõ veniali (maxime qđ excitat cõ-
cupiſcẽtia carnis) volũtas nõ p̄uenit mouẽdo: ſꝫ mo-
tioni accedit cõplacẽdo vel nõ repꝛimẽdo: ⁊ ideo ve-
nialia nõ ſunt ſimpľr ĩuolũtaria. Diſtinctio. xlij.

In hac diſtinctiõe. xlij. agit de peccato
actuali q̃ꝫtũ ad variã eiꝰ diſtinctionẽ/
tã actus exterioꝛis ab ĩterioꝛi q̃ꝫ vtro-
rũqꝫ ĩ diuerſas ſpecies ⁊ membꝛa: ⁊ ſu-
maꝛ ſnĩa textꝰ ĩ tribꝰ ɔclõnibꝰ: q̃ꝝ pꝛia
❡ Quãuis volũtas actus ⁊ actio exte-
rioꝛ ĩ eodẽ ⁊ reſpectu eiuſdẽ ſint res due nũero diſtin-
cte: vnum tñ ſunt pctm̃/ diuerſis mãdatis pꝛohibite.
❡ Scđa: trãſeũte actu pcti ĩterioꝛi ⁊ exterioꝛi ab aĩa
manet ip̃a reatu pene obligata ❡ Tertia ɔclõ. Uarie
ſunt diſt. pctõꝝ: q̊ꝝ ſupbia ſeu cupiditas radix eſt et
ĩitiũ oĩm maloꝝ. ❡ Ponit aũt magr̃ ſexduplicẽ pcti
diuiſionẽ q̃bꝰ p̃miſit ɔ̃ diſt. xxx. aliã. Accipiũꝛ aũt il-
le pctõꝝ diſtinctiões penes aliã ⁊ aliã pcti ɔparatio-
nẽ ſiue ɔſiderationẽ: nã ſi pctm̃ cõſideraꝛ ĩ oꝛdine ad
cauſam/ tũc diuidiꝛ in oꝛiginale ⁊ actuale: ad penã/ ⁊
ſic diuidiꝛ ĩ moꝛtale ⁊ veniale. ❡ Ad motiuũ ⁊ ſic di-
uidiꝛ in pctm̃ ex amoꝛe ⁊ pctm̃ ex timoꝛe. ❡ Ad actũ
ſubſtractũ: ⁊ ſic diuidiꝛ ĩ pctm̃ cogitatiõis/ oꝛis/ ope-
ris/ ⁊ addiꝛ ɔſuetudinis. ❡ Ad obiectũ ɔ̃ qđ peccaꝛ
⁊ ſic diuidiꝛ ĩ pctm̃ in deũ: ſeip̃m ⁊ ꝓximũ. ❡ Ad mã-
datũ cui opponiꝛ: ⁊ ſic diuidiꝛ in pctm̃ et delictũ. i. in
pctm̃ cõmiſſiõis ⁊ omiſſiõis. ❡ Ad vitia a q̃bꝰ oꝛiꝛ: ⁊
ſic diuidiꝛ ĩ ſeptẽ vitia capitalia. ❡ Sũt tñ ⁊ alie diui-
ſiões ad illas reducibiles q̃s magiſter non ponit: q̃-
re in ſctõ Bona. ĩ dubijs litteralibꝰ. Queſtio vnica.

Irca hãc diſtinctionẽ q̃riꝛ. Utrũ actꝰ A
exterioꝛ q̃ a voluntate ĩperaꝛ/ hꝫ boni-
tatẽ vel maliciã ꝓpꝛiã: ꝓpter quã ma-
gis q̃ꝫ ſolus interioꝛ volũtati ĩputaꝛ.
❡ Premiſſis notabilibꝰ rñdebiꝛ ad. q.
ſubditis dubioꝛũ ſolõnibꝰ. ❡ Quãtũ Arti. 1.
ad primũ notãdũ ꝙ q̃ſtio nõ q̃rit de bonitate natura- Nota. 1
li actꝰ ĩterioꝛis ⁊ exterioꝛis: qꝛ cũ manifeſtũ eſt ꝙ re-
aliť differũt actꝰ interioꝛ volũtatꝫ elicitꝰ: ⁊ actꝰ exte-
rioꝛ ĩperatꝰ: bonitas q̃ ɔſequiꝛ ſubſtãtiã actꝰ/ etiã eſt
alia actꝰ ĩterioꝛis ⁊ alia exterioꝛis: hec nãqꝫ bonitas
naturaľ ɔuenit actui ſm ſe/ nõ ĩ oꝛdine ad aliũ: nec di-
ſtiguiꝛ a ſubſtãtia actꝰ: hac eni bonitate actꝰ exterioꝛ

eſt bonꝰ circūſcripto oi actu interiori volūtatis: nam oīs actꝰ exterior pōt elici a frenetico/ a furioſo: ꝗ tñ ꝓ tūc nō hꝫ liberū vſum voluntatis: intelligit ꝗ queſtio de bonitate ⁊ malicia morali ⁊ etiam meritoria. ¶ Neqꝫ intelligit. q. de actu exteriori ⁊ interiori in diuerſis ſuppoſitis/ ſed in eodē ſuppoſito: nec ꝓ diuerſis tēporibꝰ/ ſed ꝓ eodē tpe. Nō eñ querit de actu voluntatis ꝗ vult actū aliquē: nec tñ ꝓcedit ad opus cū poſſit/ ꝗ eſt actꝰ remiſſus ⁊ inefficax: nec de actu voluntatis reſpectu eiuſdē ꝗ non ꝓcedit: ſꝫ procederet ſi poſſet: ꝗ eſt velle efficax ꝙtū eſt ex pte ſui: qꝛ ibi ſūt duo actꝰ interiores ⁊ nullus exterior: ſed itelligit de actu interiori ⁊ exteriori ſibi coniuncto: vt ſit ſenſus/ qñ actꝰ interior elicit a volūtate: ⁊ actus exterior cōformiter ꝓducit. Utrū tūc actꝰ exterior habeat ꝓpriā bonitatē: hoc eſt aliqd recipiat vel acqrat preter actum elicitū ¶ Pōt etiā ſic intelligi. Utrū plus imputet volūtati actꝰ volendi quē ſequit actus exterior ꝙ actꝰ nolēdi quē non ſequit actꝰ exterior ꝓpter aliqđ impedimētū: poſito ꝙ actꝰ interiores ſint quātū ad oīa alia eq̄les: ꝗđ eſt dictu/ Utꝝ peccās actu interiori ⁊ exteriori plus peccat ꝙ ꝗ peccat ſolo actu interiori ceterꝭ paribꝰ: ⁊ ille ſcđs ſenſus depēdet ex priori. Si eñ actꝰ exterior nō hꝫ ꝓpriā bonitatē: nō plꝰ peccat volūtas cū exteriori ꝙ ſine: ⁊ pōt hoc plꝰ peccare intelligi extenſiue vel intenſiue.

Nota. 2 ¶ Scđo notandū ꝙ de hac. q. ſunt varie opiniones: nā Sco. in ꝗtli.
B q. xviij. tenet partē affirmatiuaꝫ: ſcꝫ ꝙ actus exterior vel imperatus hꝫ bonitatē moralē ꝓpriā aliā ꝙ actꝰ interior elicitus. ¶ Probat primo ꝗ diſtictis preceptis negatiuis ꝓhibent/ hñt ꝓpriam ⁊ diſtinctā rōnē illiciti: ſic eſt de actu interiori ⁊ exteriori: qꝛ fornicatio ⁊ furtū actꝰ ꝓhibent. vj. ⁊. vij. p̄ceptis: actus interior ꝓhibet. ix. ⁊. x. ¶ Scđo Augu. xiij. de trini. c. v. Mala voluntate quilibet miſer efficitur. miſer. i. peccator. Sed miſerior poteſtate qua deſideriū male voluntatis adimplet profecto: ꝙuis ⁊ ſic male volendo miſer eſſet: minus tñ eſſet ſi nihil eoꝝ ꝗ perperam voluiſſet habere potuiſſet: hoc aūt nō pōt itelligi de miſeria pene/ ſed culpe. ¶ Itē bonitas actꝰ moralis eſt ex integritate eoꝝ ꝗ ſm rectā rōnem opantis dicuntur debere conuenire ipſi actui. Eſt aūt alia integritas eoꝝ ꝗ ſm dictamē recte rōnis debent conuenire actui interiori ⁊ eoꝝ ꝗ actui exteriori. Igit alia bonitas moralis alia malicia: ⁊ hoc ſiue priuatione tātū: qꝛ alia carētia eoꝝ ꝗ debēt conuenire: ſiue contrarie: qꝛ alia diſconuenientia repugnās illis ꝗ deberent cōuenire. ¶ Itē plus punit actus interior ⁊ exterior ſimul ꝙ vnus ꝑ ſe: imo exterior plus punit ꝑ ſe ꝙ interior: puta homicidiū plus punit ꝙ voluntas homicidij. ¶ Sed rationes ille nō concludunt: ideo eſt alia opinio Guilt. Occam. j. quotl. q. xx. Itē in quotl. iij. q. xiij. xiiij. ⁊. xv. Itē in tertio ſententiaꝝ Occā. q. x. ⁊ Grego. de arim. ſm quā rñdebit ad. q. hec opinio reſpondet ad rōnes Sco. ¶ Ad primā dicit. Uno mō ꝙ ſunt diſtincta p̄cepta ꝓpter diſtictionē actuum ꝙuis vnꝰ actꝰ ſcꝫ exterior nō ſit malꝰ/ niſi qꝛ cauſat ab alio actu ſcꝫ interiori malo: vnde ꝑ vnū p̄ceptū ꝓhibet actus interior: ꝑ aliud ꝓhibet tam actus interior ꝙ exterior: etiā frequent ꝑ actū exteriorē intendit actus interior: ac magis hō delectat: vnde concedit ꝙ ſint diſtincta pctā ſicut ſunt diſtincti actus mali. ¶ Uel pōt dici ꝙ ſunt diſtincta p̄cepta/ ne detur ſimplicibꝰ occaſio errandi: ne credant ꝙ non ſit peccatū niſi in ſolo actu exteriori. ¶ Ad ſcđm ſcꝫ ad auctoritatē btī Aug. dicit ꝙ loquit forte de miſeria quo ad hoīes ꝗ vidēt exteriora tñ: ⁊ nō iteriora: ⁊ de exterioribꝰ ſcādalizant: ⁊ ſic implēdo opus facit multa pctā que nō faceret ſi ſola volūtate nō oꝑe peccaret: qꝛ facit peccatū ſuū actu interiori in deū: ſcđo ſcādalizat ꝑ opus exterius ꝓximū. ¶ Uel dicitur ꝙ actus iterior ſemper vel frequent intenditur: quando actus exterior interiori coniungit: ſic miſerior eſt: quia volūtas mala qua miſer eſt: magis ſua intenſione firmat: vel miſerior extēſiue nō intenſiue. ¶ Ad tertium dr/ ꝙ actui exteriori nō debet ſm rectā rōnem aliq̄ integritas circūſtantiaꝝ: ſꝫ tñ actui interiori: non ꝗdem ꝙ integritas illa ſit aliqđ ſuꝑadditū actui interiori: ſed eſt actus ipē a voluntate elicitꝰ conformit perfecte dictamini recte rōnis: ſed oīa obiecta partialia ꝗ circūſtantie appellant actui interiori ꝯueniunt: exteriori ꝟo tñ debet (vt ſit bonus) vt effectiue producat ab actu bono interiore ⁊ aliaꝫ integritatē non habet: nihil eñ aliud eſt actū exteriorē eſſe bonū moraliter vel meritorie/ ꝙ ipm imperari ab actu bono ⁊ meritorio interiori elicito: hec eſt tota rō bonitatis actus exterioris: ⁊ ſic p̄ter actū iteriorē bonū nullā aliā hꝫ bonitatē. qꝛ non eſt bonꝰ ꝓpria ſua bonitate itrinſeca ſicut actꝰ interior: ſed ſolū eſt bonꝰ quadā denoīatione extrinſeca: vt s. dictū eſt. ¶ Ad quartū dr/ ꝙ a lege diuina nō plus punit actꝰ interior ⁊ exterior ſil/ ꝙ interior ꝑ ſe/ niſi intēdat interior dū adiūgit exteriori: ſed a lege hūana actus exteriores plus puniunt: ꝗ iudicat ſm ea ꝗ foris apparēt/ nō ꝗ in corde latent/ etiā lex hūana frequent plus punit pctā minora qñ ſunt maior occaſio deſtructiōis reipublice ſicut plꝰ punit apud hoīes: ſi ꝗs furat ouē/ ꝙ ſi fornicet fornicatione ſimplici: aut ꝙ ſi diffamat hoīeꝫ: ꝙuis furtū tale minꝰ pctm̄ ſit ꝙ fornicatio aut diffamatio: nō aūt ſic apud deū ſic ī multis alijs.

¶ Quātū ad ſcđꝫ articulū eſt ꝯcluſio pria. Nullā ꝓpriā bonitatē moralē hꝫ actus extior/ ꝓpter quā magis iputat volūtati ꝙ ſolus actꝰ interior: ſm Occā vbi s. ꝓbat illa ꝯclō: qꝛ ſi actus extior haberēt bonitatē moralē ꝓpriā p̄ter bonitatē actus iterioris: aut bonitas illa eſſet ipſe actꝰ extior/ aut aliqđ ſuꝑadditū actui nō p̄mū: qꝛ idē actꝰ exterior pōt prio eſſe bonꝰ ⁊ poſtea malꝰ: vt actꝰ ābulādi ad eccleſiā: ſi prio fiat ꝓpt deū/ ⁊ poſt continuat ꝓpt vanā gloriā: ꝗ bonitas eiꝰ eſt aliqđ p̄ter actū: ſi enī nihil diceret p̄ter actū exteriorē/ exiſtēte actu exteriore eodē ſemp eēt bonꝰ aut ſemp malꝰ/ nō ſcđm: qꝛ aut illđ ſuꝑadditū eſt ſubiectiue in actu exteriore aut nō: ſi nō/ ꝗro vbi erat: ⁊ nō pōt aſſignari niſi ī actu iteriori: ⁊ ſic nō erit ꝓpria bonitas actꝰ exterioris. Si ſic/ nō erit niſi accidēs iherens actui exteriori: ſꝫ hoc nō: qꝛ nec abſolutū: cū nullū tale ſit dabile: nec reſpectiuū/ qꝛ talis nō eſt ponēdꝰ: vt viſum eſt ī primo diſ. xxxviij. Etiā ſi ponat talis reſpectꝰ nō erit niſi reſpectꝰ ꝯformitatꝭ ⁊ depēdētie actꝰ exterioris ad actū iteriorē: qꝛ ſcꝫ elicit ꝯformit actui iteriori: ſꝫ iſte reſpectꝰ ꝯuenit etiā actui cauſaꝝ naturaliū approximatarū paſſiuis ꝑ iperiū volūtatꝭ: vt ſi volūtas iperet approꝑiatione ignis ad cādelas vt accēdāt: tūc actꝰ ꝗ ignis accēdit cādelas ꝗ eſt mere naturalis/ eēt moralit bonꝰ: qꝛ eſt ibi reſpectꝰ ꝯformitatꝭ eiꝰ ad actū iteriorē: vel etiā ad rectā rōnem: ⁊ nullā cōformitatē hꝫ actꝰ exterior ad actū iteriorē: qñ ſimilē habere poſſit actꝰ ignis vel iumēti ad eūdē: vt ſi ꝗs velit vt iumētū

Arti. 2. Cōclo. 1.

comedat pabulū : vt cōfortet ad laborādum ꝛ appli=
cet pabulū:tunc comeſtio aſini eſſet actꝰ moralit bo=
nus:qđ eſt abſurdū. Alias rōnes adducit Occā vbi
ſupra.j.qtl.q.xx. ¶ Addo tñ hanc rōnem/ ꝙ non eſt
bonū neqꝫ malū/niſi ad poſitionē alterius non habet
ꝓpriā volūtatē: talis eſt actus exterior iperatꝰ: ergo
nō hꝫ ꝓpriam voluntatē ↄña nota. maior videt mani
feſta:qꝛ qđ hꝫ ꝓpriam bonitatē vel maliciā habet eaꝫ
omni alio circūſcripto.minor ꝓbat:qꝛ actus exterior
imperatꝰ nec bonus eſt nec malus/ niſi ponat actꝰ eli
citus bonus aut malus:gr̃a exempli.Si aliquis vo=
lūtarie ſe mittat in p̄cipitiū/actus ille deſcenſus non
eſt vitioſus/ niſi quatinus actus p̄cipitandi elicitus
fuerit in voluntate:nā ſi peniteat in caſu ſeu precipi=
tio ꝛ eliciat actum ↄ̃rium quo vellet ſeſe nō precipi=
taſſe/ iam deſcenſus p̄cipitij nō eſt vitioſus: alioquin
talis cadens ſimul eſſet virtuoſus ꝛ vitioſus:virtuo=
ſus ꝓpter actū penitentie:ꝛvitioſus ꝓpter motū de=
orſum. ¶ Itē actus ille nō habet ꝓpriam bonitatem
vel maliciā/ q̄ nō imputat agenti ad ſpecialē laudem
vel improperiū:meritū vel demeritū/talis eſt actus
exterior:ergo.ↄña nota.maior patet:cuilibꝫ bonitati
debet laus ꝓpria/ ſic ꝛ malicie ſpeciale improperiū.
minor ꝓbat:qꝛ actus interior cū exteriori nō imputa
tur ad maius meritum vel demeritū q̄ʒ ſine exteriori:
Cōclo. 2 vt declarabit in ſequēti ↄcluſiōe: g̊. ¶ Scđa concło.
Non eſt opatio interior voluntatis cū exteriore ma=
gis meritoria vel demeritoria/ q̄ʒ ſit ſola interior/ſi=
ne exteriori iperata. Qđ intelligēdū eſt ſtante ſemp
equalitate actus interioris/ dū fuerit cum exteriore
ꝛ ſine exteriore.ꝓbat:ꝛ pro clariori itellectu pono/ꝙ
ſit hō volēs occidere ꝛ occidat: ille nō eſt maiori pe=
na dignꝰ apud deū/ q̄ʒ ſi vellet occidere ꝛ nō occide=
ret:ſuppoſito ꝙ eq̄ plenā ꝛ in oībus ſimilē voluntatē
occidendi haberet : ꝛ pariformit dico de diuerſis ho
minibus habētibꝰ eq̄ plenā ac integram volūtate occi=
dendi:quoꝝ vnus occideret:alius impeditꝰ nō occi=
deret: nā vnꝰ nō plus demeret q̄ʒ alius. ꝓbat primo
auctoritate btī Augu. lib.j.de li.arbi.c.iij. dicēs. Si
cui nō ↄtingit facultas ↄcubendi cum vxore aliena:
planū tñ aliq̄ modo ſit eum cupere: ꝛ ſi poteſtas non
det ſibi eſſe cū ea/ non minꝰ reus eſt q̄ʒ ſi in ipſo facto
dep̄hēderet:non aūt minus quidē reus eſt/niſi ꝙ non
minori pena dignꝰ eſt. ¶ Itē Augu. in ep̄la.xlix.de
ſex q̄ſtionibꝰ ad p̄ſbyteꝝ deo gr̃as:q̄ plurimum facit
ad propoſitū.q.iiij. exponens illud Matth.vij. Qua
menſura mēſi fueritis ꝛc.ait.In qua volūtate bñ fece
ritis in ip̄a libramini.ꝛ iteꝝ:in ip̄o aīo vbi appetitus
voluntatis hominū eſt humanoꝝ menſura factorum
cōtinuo pena ſequit culpā. ꝛ infra. Affectus volunta
tis oīm factoꝝ meritoriūqꝫ mēſura eſt.ꝛ ſequit. Ex q̄=
litatibus quippe voluntatū: nō ex tēpoꝝ ſpacijs ſiue
recta facta ſiue pctā metimur:alioq̄n maius peccatū
haberet arborē ſuccidere/ q̄ʒ hominē occidere: illud
eñ fit lōga mora multis ictibꝰ:hoc vno ictu:breuiſſi=
me tpe:ꝛ ↄcludit. Mēſura pctōꝝ nō i ꝓductiōe tēpo
rum eſt:ſʒ in voluntate peccātiū. ¶ Et ꝓbat rōne:nō
maius p̄miū meret hō ꝓpt voluntatē ꝛ opus/ q̄ʒ aliꝰ
ꝓpter equalē voluntatē ſine opere vbi cetera ſunt paria
ergo.ↄña nota. aňs ꝓbat:qꝛ aľs homo inuitꝰ poſſet p
aliū hominē fieri maioris ꝛ minoris meriti apud deū
ꝛ fraudari p̄mio ꝛ grauari ſupplicio: qđ eſt abſurdū.
ꝛ ꝓbat ↄſequētia:quia in actu exteriori pōt homo in=
uitus impediri: ſicut clarū eſt. Itē ꝓbat antecedens

per glo.ij.Coꝝ.viij.Qui multum dat vt diues:ꝛ qui
parum dat vt pauper: ſi equa voluntas eſt equalem
mercedē habebit. ¶ Ad idem ex intētione propoſitū
oſtendit Hugo libro.ij. de ſacra.parte.xiiij.ca.vj. vñ
ait.Ubi plus dat ꝛ vbi minus/ dans meritū non eſt ſi
equalis voluntas habeat: ꝛ multa ibi ad ꝓpoſitum:
inter q̄ ꝛ hoc addit: ꝛ ſi forte ↄtingeret tantā eſſe volū
tatem in eo q̇ non opatur/quāta eſt in eo q̇ opus exer
cet: vbi volūtas eadē eſt/meritū diſſimile eſſe nō pōt.
¶ Tertia ↄcluſio. Homo plus peccat extēſiue cōco= ↄclo. 3.
mitante exteriori opatione/ q̄ʒ ſola interiori volūtate
ꝓbat:qꝛ peccat pluribus pctis: nā tam voluntas in=
terior mala pctm̄ eſt/ q̄ʒ etiā opatio exterior impata.
ꝛ hec ſunt duo realiter diſtincta:etiā abinuicē ſepara
bilia:ꝛ vtrūqꝫ eſt pctm̄. g̊ diſtincta pctā.ↄſequētia re=
ducibilis eſt ad ſyllogiſmū expoſitoriū. Minor patꝫ
ex primo notabili: ſʒ maior patꝫ per diffinitionē pcti
btī Augu. Peccatū eſt dictum factū vel cōcupitum
contra legē dei. ¶ Ex quo patꝫ ꝙ nō ſolum actus in=
terior volūtatis q̇ intelligit p ↄcupitū:ſʒ actus exte=
rior dictū vel factū dicit eſſe pctm̄: q̄ʒuis actus inte=
rior pctm̄ eſt intrinſece:exterior vo tm̄ denoīatiue:ꝛ
ſic videt poſſe intelligi qđ magiſter vult: ꝙ licet inte
rior ꝛ exterior actus ſint diſtincti actꝰ: tñ ſunt vnum
pctm̄ q̄ʒtū ad imputabilitatē:qꝛ non plus imputatur
actꝰ interior cū exteriore/ q̄ʒ interior ſine exteriore:ꝛ
tm̄ de illo articulo. ¶ Quantū ad ſcđm articulū du= Arti. 2
bitat iuxta primā ↄcłonē textus:vtrū actus pcti inte Dubiū
rior ꝛ exterior ſint vnū peccatū vel duo: ꝛ videtur ꝙ
ſint vnū pctm̄ p magiſtrū in textu. In oppoſitū ſupe
rius ꝛ inferiꝰ q̄ʒtū ad eſſe vnū vel multa nō diuerſifi=
cant:nā de q̄cūqꝫ genꝰ p̄dicat pluralr̃/ etiā ſpecies:ꝛ
ecōuerſo. Si eni aliq̄ ſunt duo aīalia/erūt duo hoīes
vel aſini: ſic ſi duo hoīes erūt duo aīalia.g̊ ſi actꝰ vo=
lūtatis ꝛ operis ſunt vnū peccatū: erunt vnus actus
ꝛ vna res:ſi aūt due res /erūt ꝛ duo pctā. ¶ Reſpōde
tur ꝙ beatus Bonauen̄.diſtinguit:qꝛ vel poteſt du=
biū intelligi de actu interiori ꝛ exteriori coniunctis
vel diuiſis ſeu ſepatis:ita ꝙ in vno ſit tm̄ actꝰ iterior
pcti/ꝛ in alio actꝰ exterior ſimul cū interiori :ꝛ ſic nō
eſt dubiū quin actus interior in vno ꝛ exterior i alio
ſunt duo pctā . Sed primo modo intelligendo dicit
actum interiorē volūtatis ꝛ exteriorem eſſe vnū pec=
catū:eo ꝙ ibi eſt vnus cōtemptus vel vna auerſio et
vna cōuerſio:voluntas eni eſt que contēnendo auer=
titur dum ad bonū cōmutabile cōuertit:nō ſolū quā
tum ad actum ꝓprium:ſed etiā quātum ad actū infe
rioris potentie q̄ ei ſubijcitur:qꝛ ergo peccatū ſm ꝙ
huiuſmodi dicit deordinationē p cōtemptū q̊ auer=
titur a deo ꝛ cōuertit ad creaturā: ideo cū ibi ſit vna
deordinatio prima : ſequit ꝙ peccatum voluntatis ꝛ
operis vnum eſt: loquendo formaliter prout illa cō=
iuncta ſunt:licet ibi ſint plura deordinata : ꝛ ideo li=
cet peccatum ſit vnū formaliter: plura tamē eſt ma=
terialiter:ſed illa reſpōſio nō eſt ꝓpria:nā eſto ꝙ pec
catum diceret aliquod idē formaliter in vtroqꝫ actū
tamen propter hoc non p̄dicaretur peccatū in ſingu
lari de vtroqꝫ:ſicut ſi eadem albedo eſſet in duobus
ſubiectis/ſiue vna ſcientia numero in duobus : non
ideo dicerent illa ſubiecta vnuꝫ album aut vnus ſci=
ens. Ideo ſimpliciter ꝛ ſm ſermonis ꝓprietatem ſūt
duo pctā: q̄ʒuis vnū ſit pctm̄ p aliud ſiue vnum pec=
catū primo aliud quaſi ſecundario ꝓpter aliud: ꝛ hoc
modo intelligēdus eſt magiſter/ ꝙ ſunt vnū peccatū

id eſt ꝙ eſt vnū peccatū pͥcipale vel ꝑ ſe/rōne cuiꝰ ſiue ꝑ qd̕ aliud ē pctm̄: ſic ignis ⁊ calor ſunt duo calefacie̅tia: ſ3 ignis nō calefacit ꝑ ſe/ſ3 ꝑ calorē: vl̕ vt ſupra dictū eſt/ ꝙ ſunt vnū pctm̄ quātū ad imputabilitatē: tantum de queſtione.

Diſtinctio. xliij.

Sit magiſter de pctō actuali in generali: hic de pctō in ſpiritūſanctū qd̕ grauiſſimū eſt determinat in ſpeciali. ❡ Cuius diſ. ſententia. tribꝰ ꝯcl'onibꝰ ſequentibus explicat̃. ❡ Prima ꝯcl'o: pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ eſt grauiꝰ omni pctō: qd̕ nec in pn̄ti remittit̃ ſcl'o nec in futuro. ❡ Scd̕a ꝯcl'o: pctm̄ in. ſſ. ſm̄ ꝙ aſſignat̃ varie/ alit̕ ⁊ alit̕ dr̄ irremiſſibile. ❡ Tertia ꝯcl'o. Pctō ex malicia obſtinatiōis/ deſperatiōis/ impenitētie/ ⁊ fraterne oppugnatiōis grē/ nō ſolū peccat̃ in. ſſ. ſ3 etiā in patrē ⁊ filiū. Queſtio vnica

A Circa hāc diſtinctionē q̄rit̃/ vtrū omne peccatū ex malicia cōmiſſum/ ſit pctm̄ in. ſſ. ❡ Premiſſis notabilibus ponunt̃ reſpōſiue ꝯcl'ones: ⁊ tertio dubioꝝ ſolutiones. ❡ Quātū ad primū notādū/ ꝙ volūtatē peccare ex malicia / dupl'r accipi pōt. Uno mō: q2 tēdit in obiectū ꝯ dictamē rōnis/ ꝓſentātis illud ſub rōne mali ⁊ non boni: veri vel apparētis/ grā exēpli. Odiū dei qd̕ rō nō errās nō pōt oſtēdere niſi ſub rōne mali. ❡ S3 vtrū volūtas ex ſua libertate poſſit ſic velle obiectū ſibi ꝓſētatū ſine rōne boni veri vl̕ apparētis: de hoc ſunt opiniōes q̄rundā dicētiū: ꝙ obiectū volūtat̄ ſit bonū veꝝ vel apparēs: ⁊ ita nō pōt velle aliq̄d niſi ſub obiecto ſuo ꝯtētū: hoc ē niſi illd̕ i q̊ apparet rō boni: īnitētes illi dicto Diony. de diui. no. Nullꝰ opat̃ ad malū aſpiciēs ❡ Alij tenēt oppoſitū/ dicētes ꝙ obiectū ad volūtat̄ nō ē bonū/ ſ3 ens i gn̄e: ſicut ⁊ itellectꝰ. vn̄ dicūt ꝙ circa omne ens ſibi ſub q̄cunq3 rōne ꝓſentatū volūtas eſt libera: ⁊ pōt elicere velle ⁊ nolle: q̄rū opinionū diſcuſſio magis ad quartū ⁊ etiā primū (vbi q̄rit̃ vtrū volūtas neceſſario fruat̃ vltimo fine) ꝑtinet. Alio mō peccat q̇s ex malicia/ q̄n ex mera ſua libertate ſine aliq̄ occaſiōe extrinſeca ſc3 nec ex paſſiōe in ſenſu: nec errore in itellectu eligit velle ꝯ dictamē recte rōnis etiā ſi nō tēdat i ip3 ſub rōne mali. ❡ Scd̕o notādū/ ꝙ volūtas q2 ꝯiūcta

Not. 1.

Not. 2.

B eſt appetitui ſenſitiuo/ nata ē ꝯdelectari ſibi: ⁊ iō peccās occaſionalit̕ ex iclinatiōe appetitꝰ ſēſitiui ad ſuū delectabile/ peccat ex paſſiōe: qd̕ dr̄ pctm̄ ex īfirmitate ſeu īpotētia: q̄ ꝯſurgit ex amiſſiōe originalis iuſticie: ⁊ illud peccatū eſt appropriate in patrē/ cui attribuit̃ potētia. ❡ Itē q2 volūtas agit ꝑ cognitionē itellectiuā/ hoc eſt ꝓſupponit cognitionē itellectus illiꝰ obiecti circa qd̕ elicit ſuū actū: iō rōne errāte ipā conformit̕ eliciēte nō recte elicit/ niſi error eſſet iuincibilis: ⁊ ſic peccat ex ignorātia: ⁊ illud pctm̄ appropriate dr̄ eſſe ꝯ filiū/ cui appropriat̃ ſapia. ❡ Peccat q̄nq3 etiā ex libertate ꝓpria: nō ꝯdelectādo appetitui ſenſitiuo: nec ex errore rōnis: ⁊ tūc dr̄ peccare ex malicia: q2 nō ex paſſione ſiue odio: neq3 ex errore in rōne peccat: ibi eñ eſt pleniſſima rō pcti: q2 pleniſſima rō volūtarij: q2 nihil eſt aliud a volūtate alliciēs eū ad malū: neq3 in ſenſu/ neq3 in itellectu: ſ3 ex mera libertate ſua ſine aliq̄ occaſiōe extrīſeca eligit velle ꝯ dictamē rōnis: etiā ſi nō tēdat in ip̄m malū ſub rōne mali: ⁊ illud pctm̄ dicit̃ committi in ſpiritūſctm̄: cui attribuit̃ bonitas. ❡ Tertio notandū/ ꝙ peccatum in ſpiritūſanctū non dr̄ q2 eſt offenſiuū. ſſ. ⁊ non patris aut filij:

Not. 3.

C nam haꝝ ꝑſonaꝝ triū ſicut vna eſt eſſentia/ ita vna volūtas: vna bonitas: vnus honor ⁊ dignitas: ⁊ per hoc quiſq̇s offēdit aut īhonorat ſpiritūſctm̄/ offendit ⁊ īhonorat patrē ⁊ filiū: nec ideo q2 actus illiꝰ pcti terminat̃ obiectiue ad ſpm̄ſctm̄/ ⁊ nō ad filiū vel patrem: an aūt actꝰ aliq̇s intellectus vl̕ volūtatis poſſit obiectiue terminari ad vnam ꝑſonam ⁊ nō ad aliā: patuit q. v. diſ. j. primi lib. ſed ideo dicit̃ in ſpm̄ſctm̄ vt dictū eſt: q2 fit ex malicia primo vel ſcd̕o modo ſupra tactis. ❡ Quarto notandū ꝙ pctō in ſpm̄ſctm̄ duo attribuunt̃: ſc3 ꝙ eſt grauiſſimū/ ⁊ ꝙ eſt irremiſſibile. ❡ Circa primū notādum/ ꝙ aliqd̕ pctm̄ grauiſſimū dici nō pōt/ niſi ſit contra p̄ceptū prime tabule: nā pctā contra p̄cepta ſcd̕e tabule ſolum ꝯtualr̄ auertunt a deo: ſola peccata prime tabule formaliter ⁊ actualit̕ auertant ab obiecto ꝑfectiſſimo ſc3 deo: ⁊ ſicut ſolus actꝰ charitatis: puta amor dei/ amicicie eſt actus ꝑfectiſſime ꝯuerſiuus in deū ꝓpt̕ ſeip̄m ſine relatione ad aliud extra ſe: ita ſolus actus huic ꝯtrarie oppoſitꝰ/ ſc3 odium dei in ſeip̄o (ſi eſſet poſſibile) eſſet grauiſſimu3 pctm̄. Sed apud plurimos dubiū eſt/ an actus odiēdi deū ſit poſſibilis: cū deus ſm̄ ſe ſimpl'r optmꝰ non poſſit odiri. ❡ Poſt actū vero charitatis/ ꝑfectiſſimꝰ actus q̄ tēdit volūtas in deū eſt actus ſpei cuius oppoſitū erit pctm̄ grauiſſimū: ⁊ hoc eſt pctm̄ deſperationis ſeu obſtinationis cū deſperatiōe: nō tn̄ q̄libet leuis motꝰ deſperationis: ſed actus deſperatiōis ꝓcedens ex certa malicia dr̄ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄: de qua in ꝑſona deſperatoꝝ loquit̃ Hiere. c. xviij. Deſperauimus: poſt nr̄as cogitationes ibimus: vnuſq̇ſq3 prauitatē cordis ſui mali facie̅mꝰ. Uide Sco. in hoc diſ. j. q2 clarius ⁊ p̄cioſiꝰ videt̃ loquī ⁊c̄. vt in aliquibꝰ libris eſt. q. ij. ❡ Et ſm̄ hoc ad pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ tria req̇rūtur: vt ponit Scotus. Primū/ ꝙ ſit cōtra p̄cepta prime tabule. Scd̕m/ ꝙ ſit ex certa malicia: nō ex paſſione aut errore ſeu turbulentia rōnis aut voluntatis. Tertiū/ ꝙ ſit oppoſitꝰ ꝑfectiſſimo actui cōuerſiuo in deū poſt actū amoris amicicie. i. actui ſpei: huiꝰ eni̅ ſc3 amoris dei (ſm̄ plures) actus oppoſitꝰ nō eſt poſſibilis. ❡ Quo ad ſcd̕m notādū ꝙ pctm̄ dupl'r dr̄ irremiſſibile: hic ⁊ in futuro. Uno modo ſimpl'r: ꝙ non remittet̃ q̄lis eſt ſola finalis īpenitētia: hoc eni̅ nō remittit̃ in ꝓſenti ſeculo: ſic eni̅ non eſſet finalis: q2 ſi remitteret̃ nō duraret in finē nec in futuro: q2 nihil nō remiſſum in hoc ſeculo/ remittit̃ in futuro/ ſtāte immutabiliter illa ſn̄ia: lignū vbi ceciderit ſiue ad auſtrum ſiue ad aq̇lonē ibi erit. Eccl̄s. xj. Nō aūt oīs finalis īpenitētia dr̄ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄: non eni̅ illa qua hō decedit morte ꝑuentus ſine penitentia: ſed illa q̄ hō habet propoſitū nunq̄3 penitēdi: q̄ orit̃ ex deſperata obſtinatiōe. De quo Aug. ait de fide ad petrū. Qr peſſimi hoīes incidunt in hoc pctm̄: vt chain/ q̄ dixit. Maior eſt iniq̇tas mea q̄3 vt veniā merear. Credidit enim miſericordiā dei eſſe minorē ſuo delicto: ſed mīa dei eſt bonitas que appropriatur ſpirituiſancto. ❡ Alio modo dr̄ pctm̄ irremiſſibile/ nō quin remitti poſſit et ſepe remittat̃: ſed q2 opponit̃ principio remiſſionis ⁊ hoc vel in remittēte vel in peccāte/ vel in dono ad remiſſionē diſponēte. ❡ In deo remittēte principium remiſſionis eſt dei mīa ⁊ iuſticia: principium remiſſionis in dono diſponente ad remiſſionem/ eſt veritatis cognitio ⁊ gratie collatio. ❡ In peccāte eſt illa q̄ ſūt retractiua a pctō: que duo ſunt ſc3 turpitudinis peccati conſideratio/ ⁊ delectationis abbreuiatio: et ſm̄

Not. 4.

D

hec diſtinguūtur ſex pctā in ſpm̄ſctm̄. Uide Bona. i
breuiloquio p.iij.c.fina. Tho. ſcđa ſcđe.q.xiiij.q̄ pre=
ciſe ſunt cōtra illa principia/ ſcʒ. Deſperatio ꝯtra dei
miam: p̄ſumptio cōtra dei iuſticiā/ impugnatio agni
te veritatis cōtra veritatis agnitionē: inuidentia fra=
terne charitatis cōtra gr̄e collationē/ impenitētia q̄
non cōſideratˀ turpitudo pcti: ⁊ ita eligit homo nūꝗ̄
de eo penitere. Obſtinatio qua vult pcti delectatiōi
perpetuo inherere. ¶ Primis duobus modis pecca
tur cōtra deū: duobꝰ aliꝭ contra ꝓximū: duobꝰ vlti=
mis cōtra ſeip̄m. ¶ Ex quibꝰ patet ꝙ dupliciˀ cōtin
git loqui de pctō in ſpm̄ſctm̄. Stricte/ ꝓut includit
tres cōditiones p̄dictas: ⁊ ſic ſola deſperatio ⁊ p̄ſum
ptio adiūcta ſemꝑ finali impenitētia: ⁊ dū ꝓcedunt ex
certa malicia ſunt pctā in ſpm̄ſctm̄: qꝛ directe ſunt cō
tra ꝑfectiones diuinas/ ex qbꝰ oriˀ remiſſio pctōꝛum
Et ita dicit Iſidorꝰ ſuꝑ Leui. Hoc ſcti pr̄es irremiſ
ſibile pctm̄ ⁊ blaſphemiā in ſpm̄ſctm̄ dixerunt in ſce=
leribꝰ vſq̄ʒ ad finē vite ꝑſeuerare: de ſalute ſua deſpe=
rare: de mia ⁊ potētia redēptoꝛis diffidere. Alio mo
do largiꝰ vt dicit pctm̄ difficile remiſſibile: nō ſolum
cōtra principiū remiſſionis in deo: ſed etiā qđ tollit
diſpoſitionē remiſſionis pcti in pctōꝛe: que ſunt veri=
tatis adheſio: deſideriū gr̄a: diſplicētia de pctō: ⁊ ele
uatio mentis a malo: hec aūt ſunt impugnatio veri=
tatis agnite: inuidētia fraterne gr̄e: impenitētia ⁊ ob
ſtinatio: inquātum tñ illa ꝓcedunt ex certa malicia.

Arti.2. ¶ Quātum ad ſcđm articulū eſt prima cōcluſio: lo=
Cōclo.1. quēdo de pctō in ſpm̄ſctm̄ ꝓprie ⁊ ſtricte: pctm̄ in ſpm̄
B ſctm̄ eſt ſimpliciˀ grauiſſimum pctm̄ cōtra p̄ceptum
prime tabule/ ptʒ eſt oppoſitū actui ꝑfectiſſimo potē
ti habere oppoſitū eſt ergo grauiſſimū. tenet ꝯña: qꝛ
perfectiſſimo opponitur peſſimū. Scđa pars ptʒ: qꝛ
ſic pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ includit finalē ipenitentiā: ⁊ hoc
eſt pctm̄ ad moꝛtē: pro quo vult btūs Johānes vt nō
oꝛetur: iſtud eni non remittitur neq̄ʒ hic neq̄ʒ in futu=
Cōclo.2 ro ſeculo. ¶ Scđa concluſio capiendo pctm̄ in ſpm̄=
ſanctum largius ſcđo modo eſt pctm̄ grauiſſimum:
exponendo ſuperlatiuū ꝑ valde ⁊ difficulter remiſſi=
bile. Prima pars patet: quia licet non omne pctm̄ in
ſpm̄ſanctū ſit imediate in deum habet tñ oꝛdinē im=
mediatioꝛem: verius deoꝛdinationē contra deum: vt
puta cōtra donum dei: habet ⁊ maioꝛē cōtēptum: qꝛ
ex certa malicia: ⁊ ꝑ hoc ceteris pctīs grauius eſt: ⁊
ita valde ⁊ multū graue. ¶ Secunda pars patet: qꝛ
peccatum in ſpm̄ſanctum aut eſt contra principium
remiſſionis in deo: aut tollit diſpoſitionem requiſitā
in pctōꝛe ad peccati remiſſionē: ſublatis aūt princi=
pijs alicuius effectus difficulter pōt poni effectus:
immo non poteſt poni niſi reſtitutis principijs: quia
tamen pōt diſpoſitio reddi peccatoꝛi et principium
remiſſionis ſimpliciter nō poteſt tolli: ideo non ſunt
ſimpliciter irremiſſibilia: ſed minus q̄ʒ cetera: quia
plus requirunt. ¶ Quantum ad tertium articulum

Arti.3. eſt primum dubium. Utrum de aliquo pōt dici ꝙ ſit
Dubi.1. pctōꝛ in ſpm̄ſctm̄ dum viuit tēpoꝛaliter/ aut poſt moꝛ
D tem: ⁊ videtur ꝙ neutrū dici poteſt/ nō primū: qꝛ do=
nec moꝛitur/ nullum pctm̄ eſt irremiſſibile: ſm̄ illud
Ezech. Quacunq̄ʒ hoꝛa ⁊c̄. hō ⁊c̄. Nec ſcđm: qꝛ poſt
moꝛtem non eſt in via merēdi aut demerēdi: ergo nec
peccādi qꝛ omne peccatum eſt demeritum. ¶ Reſpō
detur loquendo de peccato in ſpiritūſanctum ſtricte
pōt aliquis in preſenti vita peccare in ſpm̄ſctm̄: ⁊ ita
de tali dˀ ꝙ eſt peccatoꝛ in ſpm̄ſctm̄. patet: qꝛ peccās
ꝑ pctō deſperationis ꝯtinuās vſq̄ʒ ad inſtans moꝛtis/
peccat in ſpm̄ſctm̄: ⁊ hoc pctm̄ in p̄nti vita cōmittiˀ:
licet non dicaˀ in ſpm̄ſctm̄/ niſi vſq̄ʒ ad moꝛtem cōti=
nueˀ: ſicut aliq̄s nunc eſt p̄dicaturꝰ ſi p̄dicabit/ q̄ʒuis
poſſit non p̄dicare. ¶ Scđo dˀ ꝙ de nullo certe pōt
ſciri a viatoꝛe/ an pctm̄ ſuū ſit pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ niſi ꝑ
reuelationē/ patet: qꝛ nullus viatoꝛ hoc ſcire poteſt:
de alio manifeſtū eſt/ ſed nec de ſeipſo: qꝛ cū depēdet
a futuro contingēti/ quantūcūq̄ʒ aliq̄s iā deſperauit:
non tñ poteſt ſciri imutabiliter a tali deſperatiōe vel
non: poteſt eñ mutari: qꝛ pōt deus de lapidibꝰ ſuſci=
tare filios abrae. Et ita loquiˀ Salo. Eccī.ix. Neſcit
homo an odio vel amoꝛe dignus ſit: qꝛ oīa i futurum
ſeruanˀ incerta. ¶ Scđo dubitaˀ de deſperatiōe: nā Dubi.2
non videˀ ꝙ ꝓcedat ex malicia/ ſed ex ignoꝛātia: qua A
quis credit ꝙ maioꝛ eſt ſua iīquitas q̄ʒ dei mia: ſicut
chain/ q̄ dixit. Maioꝛ eſt iniq̄tas mea q̄ʒ vt veniā me=
rear: ⁊ ita magis eſt in filiū q̄ʒ in ſpm̄ſctm̄. ¶ Itē pre=
ſumptio eſt ſpecies ſuperbie/ igiˀ non eſt peccatum i
ſpiritūſanctū. tenet ꝯña: qꝛ peccatū in ſpiritūſanctū
diſtinguiˀ a ceteris pctīs. ¶ Itē preſumptio eſt con
tra iuſticiam dei: ſiſr impugnatio agnite veritatis eſt
cōtra veritatē: ſed iuſticia ⁊ veritas attribuūtur filio
ideo magis dicunˀ peccatum i filiū q̄ʒ in ſpm̄ſanctū.
¶ Itē inuidentia fraterne gr̄e eſt ſpecies inuidie: ğ.
¶ Itē frequēter cōtingit ex coꝛruptiōe nature: ⁊ ita
ex infirmitate: ⁊ ꝑ ꝯñs eſt magis peccatū in patrem.
¶ Itē obſtinatio ⁊ finalis impenitētia nō diſtinguūˀ
qꝛ vtrūq̄ʒ eſt volūtas permanēdi in pctō. ¶ Rñdetur
ad oīa ſimul: qꝛ oīa poſſunt q̄ñq̄ʒ accidere ex infirmi=
tate/ q̄ñq̄ʒ ex ignoꝛātia: ſed tūc non ſunt pctā in ſpm̄=
ſanctū: ſed tunc tm̄ ꝑ q̄ñ ꝓcedūt ex certa malicia: vñ
ſicut charitas dat foꝛmā opi meritoꝛio: qꝛ a charita=
te nominaˀ opꝰ meritoꝛiū: ita malicia dat nomē pec=
cato/ vt dicaˀ in ſpm̄ſctm̄: vñ nihil hoꝛū dˀ peccatum
in ſpm̄ſctm̄/ niſi ꝓcedat ex certa malicia. ¶ Per hoc
diciˀ ad primū/ ꝙ non oīs deſperatio eſt peccatum i
ſpiritūſanctū: non eni illa q̄ venit ex puſillanimitate:
ſed illa q̄ oriˀ ex certa ⁊ diffinita malicia: in qua vult
vitā finire/ ⁊ preferēs iniq̄tatē ſuā diuine mie: contē=
nens miam dei: ſm̄ ꝙ dicit ſapiens. Impius cum in
ꝓfundū venerit/ contēnit: q̄ñ tanta ꝓfunditate mali=
cie abſoꝛbeˀ/ vt non velit dei miam ſibi ſubuenire: vn
de tales deſperatiſſimi hoīes frequēter ſibiipſis infe
runt moꝛtē. ¶ Ad illud de preſumptione diciˀ/ ꝙ eſt
preſumptio de meritis: ⁊ illa eſt ſpecies aut filia ſu=
perbie: ⁊ eſt preſumptio de impunitate: auferēs oīno
rigoꝛē iuſticie: ⁊ per hoc claudit viam ad gr̄am: ⁊ am
pliat viam ad peccatū: ⁊ hoc eſt peccatū in ſpm̄ſctm̄.
¶ Ad tertiū de eo ꝙ eſt cōtra iuſticiā/ ⁊ de impugna
tione agnite veritatis diciˀ vt ſupra/ ꝙ q̄ñ non proce
dunt ex malicia nō ſunt pctā in ſpiritūſanctū: q̄ñ vo
ex malicia/ ſunt peccata in ſpm̄ſctm̄: licet etiā ſint cō
tra iuſticiā ⁊ veritatē/ non tñ dicunˀ in filiū: qꝛ nō ꝓ=
cedunt ex infirmitate/ ſed ex malicia. Non eñ dˀ pec
catū in patrē vel in filiū aut ſpiritūſanctū obiectiue:
qꝛ vt dictū eſt: q̇cq̇d eſt ꝯtra vnā ꝑſonā in diuinis eſt
cōtra oēs: ſed diciˀ tale ex oꝛigine: qꝛ oriˀ ex infirmi=
tate ignoꝛātia aut malicia: vt dictū eſt. ¶ De inuidē
tia fraterne charitatis ſeu gr̄e diciˀ ꝙ duplex eſt: aut
eni ex hoc oriˀ/ qꝛ ꝑ gr̄am fratris putat aliqđ bonū i
ſe vel in alio qđ appetit minui: ⁊ ſic ꝑtinet ad inuidiā
Alio mō: qꝛ tāta malicia depꝛauatꝰ eſt talis inuidēs
ꝙ bonū qđ in ſe non videt/ nulli alij ineſſe velit: lʒ ni=

chil ſibi ex hoc incōmodi accidat. ¶ De obſtinatiōe
et finali impenitētia dr/ ꝙ hec eſt differentia: nā obſti
natio vt eſt pctm̄ in ſpm̄ſctm̄: vt dicit ſctūs Bonauē.
eſt volūtas cōplacens ſibi in culpa perpetrāda: prio
rem culpā nō deteſtās: ſed approbās: ⁊ ita eſt actus
procedēs ex malicia reſpectu culpe future. Impeni
tentia aūt vt eſt pctm̄ in ſpm̄ſctm̄/ nō accipitur priua
tiue: ſed poſitiue cōtrarie: ⁊ eſt volūtas nō penitēdi
de peccatis ꝯmiſſis/ ꝓcedens ex plena deliberatiōe/
et ita ex malicia: ſic ergo obſtinatio eſt reſpectu pcti
futuri: impenitentia reſpectu preteriti. Et tātum de
illa queſtione. Diſtinctio. xliiij.

DEterminauit magiſter de pcti actualis cā
originali ⁊ ſubiectiua: ei⁹ q̇dditate ⁊ actu
in ꝓcedētib⁹. x. di. In hac diſt. vltima agit
de peccādi potentia querens vnde ſit: an a
deo: an ab hoīe: aut diabolo. ¶ Et colligiť ſententia
textus in trib⁹ cōcluſionib⁹ quarū prima eſt. ¶ Non
obſtāte cōtraria quorundā opinione a deo eſt oīs po
teſtas opandi bn̄ ⁊ male. ¶ Scd̄a: ꝗuis ptāti bn̄ ad-
miniſtrate ſit parendū: abuſui tn̄ ei⁹ eſt viriliter reſiſtē
dum. ¶ Tertia concluſio/ dū contra ſuperiorē aliq̇d
precipit poteſtas inferior: ipſa contēpta/ eſt poteſtas
audienda ſuperior. Queſtio vltima.

A Circa hāc diſtictionē moueť hec q̄ſtio
vltima hui⁹ ſcd̄i. Utrū peccādi potētia
ſit a deo creature rōnali conceſſa. Iſta
queſtio depēdet ex dictis ſ. di. xxxvij
vbi tractatū eſt vtꝝ deus ſit cā pcti. iō
Art. 1. breui⁹ trāſeundū. ¶ Notādū primo ꝙ
Not. 1. potētia peccādi eſt potētia q̄ volūtas pōt aliq̇d velle
vel nolle: aut etiā nō velle cōtra legē cui teneť obedi
re. Hec aūt potētia nihil aliud eſt ſm rē ꝗ̄ li. ar. ſeu li
bertas voluntatis qua pōt in vtrūqꝫ cōtradictorioꝝ:
et illa libertas nō diſtiguiť a volūtate: ſed eſt ipſamet
volūtas: nihil eni dicit volūtas libertatis/ ꝗ̄ volūta-
tem in ſubſtracto ⁊ cōnotat eā circa obiectū ſibi ab i-
tellectu oſtēſū poſſe elicere ⁊ nō elicere: velle aut nol
le: nulla mutatione facta circa obiectū aut volūtatē:
hoc ḡ poſſe nihil addit voluntati: neqꝫ abſolutū neqꝫ
reſpectiuū: ſed dicit volūtatis naturā ſic a deo cōdi-
Not. 2. tam: de quo lati⁹ ſ. di. xxv. ¶ Scd̄o notādū/ ꝙ liber
B tas ſemꝑ bona eſt licet abuſus malus: nō tn̄ libertas
ſine potentia faciendi malū aut pctm̄ mala eſt: ſed bo
na: et vt ita loquar radix honoris ⁊ laudis humane:
vnde in cōmendatione viri iuſti diciť Eccli. xxxi. Qui
potuit trāſgredi ⁊c. ⁊ facere mala ⁊ nō fecit: nec lau-
dabile eſt facere bonū/ vbi non eſt poſſe facere malū.
Unde pulchre loquiť beatus Hiero. in epl'a ad deme
triadem virginē ſtatim poſt primū: nec ideo nō vere
bonū hoīem factū putes: q̄ is facere maluꝫ pōt: nec
ipſa nature violentia aſtringať ad immutabilis boni
neceſſitatem: nā in hac vtriuſqꝫ libertate partis rōna
lis anime decus poſitū eſt: hinc inqꝫ totus nature no
ſtre honor cōſiſtit: hinc dignitas: hinc deniqꝫ optimi
quiqꝫ laudē merentur: hinc p̄mium: nec eſſet omnino
vlla virtus in bono perſeuerātis: ſi is ad malum trā
ſire non potuiſſet ⁊ infra: neqꝫ eni aliter ſpontaneum
habere poterat bonum/ niſi eque etiā malum habere
potuiſſet vtrūqꝫ nos poſſe voluit optimus creator: et
vnum facere bonum ſcꝫ quod ⁊ imperauit. maliſqꝫ fa
cultatem ad hoc tātū dedit: vt voluntatē eius ex no-
ſtra volūtate facerem⁹: quod cū ita ſit hoc quoqꝫ ipꝫ
qđ etiā malū facere poſſumus bonū eſt; bonū inqꝫ: q̄
bonā partē meliorē/ meliorē facit. ⁊ ſequiť. Nec eſt q̄
magis rōnalis creatura ceteris preferať/ niſi ꝙ cum
oīa alia cōditiōis tantū ac neceſſitatis bonū habeāt:
hec ſola habet etiam voluntatis. hec Hieronymus.
¶ Tertio notādū/ ꝙ licet poſſe peccare arguit liber Nota. 3.
tatē: non tn̄ eſt de rōne libertatis. primū patet: q̄ nul C
lū carens libertate habet potētiam peccandi: cū eni
omne pctm̄ ſaltē actuale eſt voluntariū/ carēs volūta
te q̄ ſola eſt libera/ caret peccādi potētia. Scd̄m ptꝫ:
q̄ in deo ⁊ beatis eſt libertas: ⁊ tn̄ nō eſt in eis potē-
tia peccādi: ſiq̇dē implicat deū poſſe peccare. Beati
quoqꝫ ſtante cōfirmatione ſilr̄ peccare nō poſſunt: et
ſm hoc veꝝ eſt illud beati Anſ. ꝙ poſſe peccare nec
eſt libertas nec pars libertatis: non eni eſt de ratiōe
libertatis. hinc libertas poſſet eſſe ſine illa potentia/
licet nō ecōuerſo. ⁊ ita nō eſt pars integrans rōnem
libertatis/ neqꝫ auget libertatē: q̄ ꝓpter potētiā pec
candi voluntas non eſt liberior ꝗ̄ ſine ea: vt oſtendit
Occā diſt. x. q. ij. primi. Eſt tamen pars ſubiectiua/
quia inferius/ ſicut rationale non eſt ratio animalis/
nec pars eius. ⁊ tamen nihil eſt rationale quin ſit ani
malis: capiendo rōnale vt eſt differentia eſſentialis.
¶ Quantū ad ſcd̄m articulū eſt cōcluſio prima ⁊ re- Arti. 2.
ſponſiua. Peccandi potētia a deo rōnali creature eſt Cōclo. 1.
collata: patet per magiſtrum ī textu: ⁊ auctoritates D
per eum allegatas: ⁊ probatur ratione. Quia omnis
libertas eſt creature a deo collata: ⁊ omnis potentia
peccandi eſt libertas: ergo ⁊c. cōſequētia nota: ⁊ mi-
nor patet ex notabilibus. maior probatur: q̄ omnis
natura eſt a deo: libertas eſt natura/ ergo. ¶ Secun- Cōclo. 2
da ꝯclo: ꝗuis peccandi voluntas culpabilis ſit ⁊ ma
la potentia tamē peccandi/ cōmēdabilis eſt atqꝫ bo-
na. Prima pars probať: quia omne peccatū culpabi
le eſt ⁊ malū: voluntas peccādi eſt peccatum/ ḡ. con-
ſequentia nota cum maiore: ⁊ minor patet: q̄ in volū
tate peccādi/ primo inuenitur ratio peccādi: q̄ prior
ratio libertatis ⁊ voluntarij: nā ſm beatum Auguſti
nū. Nihil ita eſt in poteſtate volūtatis ſicut volūtas
ipſa: ⁊ accipitur hic voluntas ꝓ actu voluntatis non
ꝓ potentia. Scd̄a pars patet ex auctoritate bti Hie
ro. in ſcd̄o notabili allegata. et probatur ratiōe: quia
natura voluntatis eſt commēdabilis ⁊ bona: quia in
eminenti ſpecie creature conſtituta: ſed potētia pec-
candi eſt natura volūtatis/ quia libertas: vt patet ex
concluſione prima: ergo. ¶ Tertia concluſio. Potē- Cōclo. 3
tia peccādi que extollit naturam ſublimiter/ non eſt E
perfectio ſimpliciter. Prima pars patet: quia hinc
omnis nature noſtre honor cōſiſtit: vt dicit Hieroñ.
Etiā potentia peccandi eſt libertas volūtatis: q̄ non
eſt niſi in creatura rationali/ q̄ ſublimiter excedit om
nē creaturā irrationalē. Secunda pars probatur: q̄
nō eſt melius in quolibet ipſa ꝗ̄ nō ipa: igiť nō eſt ꝑ-
fectio ſimpliciter. tenet conſequentia per quid noīs
perfectionis ſimpliciter beati Anſ. antecedens ptꝫ:
quia in deo ⁊ beatis melius eſt non ipſum ꝗ̄ ipſum:
nam q̇cq̇d in deo non eſt melius/ eſt nō ipm̄ ꝗ̄ ipſum
alioq̇n deus careret aliqua perfectiōe: ⁊ ita non eſſet
ſimpliciter perfectus. ¶ Itē quicq̇d dicit perfectio-
nem/ ſimpliciter cōuenit deo: ſed potentia peccandi
non cōuenit deo: ergo ⁊c. conſequētia nota in quarto
ſcd̄e. antecedēs probať: q̄ deus non poteſt peccare:
īmo deū poſſe peccare implicat cōtradictionē: q̄ im
plicat eum poſſe facere contra ꝓpriam voluntatē: qđ
eſt contradictio: nā contradictio eſt velle cōtra pro-